

Επίσημη Εφημερίδα C 68

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

55ο έτος
6 Μαρτίου 2012

Ανακοίνωση αριθ.	Περιεχόμενα	Σελίδα
I	Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις	
ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ		
Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή		
477η σύνοδος ολομέλειας της 18ης και 19ης Ιανουαρίου 2012		
2012/C 68/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Επιδίωξη ελκυστικότερης μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	1
2012/C 68/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απασχόληση των νέων, τεχνικές δεξιότητες και κινητικότητα» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	11
2012/C 68/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στη δημιουργία μιας μελλοντικής Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ενέργειας» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)	15
2012/C 68/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην οικοδόμηση της ειρήνης στις εξωτερικές σχέσεις: ορθές πρακτικές και προοπτικές»	21

EL

Τιμή:
4 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

III Προπαρασκευαστικές πράξεις

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

477η σύνοδος ολομέλειας της 18ης και 19ης Ιανουαρίου 2012

2012/C 68/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Η ενιαία αγορά για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας — Τόνωση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας για τη δημιουργία οικονομικής ανάπτυξης, θέσεων απασχόλησης υψηλής ποιότητας και έξοχων προϊόντων και υπηρεσιών στην Ευρώπη» COM(2011) 287 <i>final</i>	28
2012/C 68/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή με τίτλο «Ένα στρατηγικό όραμα για τα ευρωπαϊκά πρότυπα: Προχωρώντας προς τα εμπρός για την ενίσχυση και την επιτάχυνση της βιώσιμης ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας έως το 2020» COM(2011) 311 <i>final</i>	35
2012/C 68/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων» COM(2011) 452 <i>final</i> — 2011/0202 COD	39
2012/C 68/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου — Διοικητική συνεργασία στον τομέα των ειδικών φόρων κατανάλωσης» COM(2011) 730 <i>τελικό</i> — 2011/0330 (CNS)	45
2012/C 68/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση πολυετούς σχεδίου για το απόθεμα σολομού της Βαλτικής και την αλιευτική εκμετάλλευση του συγκεκριμένου αποθέματος» COM(2011) 470 <i>final</i> — 2011/0206 COD	47
2012/C 68/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Το έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον — ΤΕΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ» COM(2011) 531 <i>final</i>	52
2012/C 68/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι γενετικώς τροποποιημένοι οργανισμοί (ΓΤΟ) στην ΕΕ» (πρόσθετη γνωμοδότηση)	56
2012/C 68/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη συγκρότηση μηχανισμού ανταλλαγής πληροφοριών όσον αφορά τις διακυβερνητικές συμφωνίες μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών στον τομέα της ενέργειας» COM(2011) 540 <i>final</i> — 2011/0238 COD	65

I

(Ψηφίσματα, συστάσεις και γνωμοδοτήσεις)

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

477Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 18ΗΣ ΚΑΙ 19ΗΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2012

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Επιδίωξη ελκυστικότερης μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2012/C 68/01)

Εισηγήτρια: η κ. **Vladimíra DRBALOVÁ**

Στις 20 Ιανουαρίου 2011, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα

Επιδίωξη ελκυστικότερης μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, Κοινωνικές Υποθέσεις και Δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Δεκεμβρίου 2011.

Κατά την 477η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Ιανουαρίου 2012 (συνεδρίαση της 19ης Ιανουαρίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 208 ψήφους υπέρ, 7 ψήφους κατά και 10 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

Συστάσεις προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

1.1 Η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να επιτύχουν τους μακροπρόθεσμους και βραχυπρόθεσμους στόχους οι οποίοι ορίζονται στη «Διακήρυξη της Bruges» και να **βελτιώσει τη ποιότητα και την αποτελεσματικότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) προκειμένου να καταστεί ελκυστικότερη και να προβληθεί η σημασία της**. Οι κοινωνικοί εταίροι σε όλα τα επίπεδα πρέπει να συνεχίσουν να διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στη διαδικασία της Κοπεγχάγης και να βοηθήσουν στην επίτευξη των στόχων που είναι εφικτοί βραχυπρόθεσμα.

1.2 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να ενοποιήσει τις διαδικασίες της Μπολόνιας και της Κοπεγχάγης σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση. Αυτή η συνέργεια θα παρέχει στους πολίτες τις δεξιότητες που χρειάζονται για να αξιοποιήσουν τις δυνατότητές τους από την άποψη της ανάπτυξης και της απασχολησιμότητας.

1.3 Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η Επιτροπή πρέπει να χρησιμεύει ως πλατφόρμα που βασίζεται σε στατιστικές για την παρακολούθηση της κατάστασης στα διάφορα κράτη μέλη, θα πρέπει δε να δημιουργήσει μια πλατφόρμα η οποία να επιτρέπει την ανταλλαγή ορθών πρακτικών.

1.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για εφαρμογή νέων μέσων και ανάληψη νέων πρωτοβουλιών. Ωστόσο, πριν από οτιδήποτε άλλο, υπάρχει επείγουσα ανάγκη να αξιολογηθεί ό,τι έχει ήδη αναπτυχθεί, ώστε να αποφευχθεί η διπλή χρήση εργαλείων και να εξασφαλισθεί ότι τα υπάρχοντα προγράμματα και οι πολιτικές εφαρμόζονται κατάλληλα και πλήρως.

Συστάσεις προς τα κράτη μέλη

1.5 Το να θεωρείται ο αριθμός των νέων που εισάγονται σε πανεπιστήμια ως μόνος δείκτης είναι παραπλανητικό όταν χαράσσεται η πολιτική εκπαίδευσης δεδομένου μάλιστα ότι ανταποκρίνεται μόνο εν μέρει στις ανάγκες της αγοράς εργασίας όσον αφορά τις δεξιότητες. Υπάρχει ανάγκη για ισορροπία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης.

1.6 Πρέπει να εφαρμοστεί αποτελεσματικά η Διακήρυξη της Bruges και η Διαδικασία της Κοπεγχάγης, καθώς και να επιτευχθεί ο πρωταρχικός στόχος της ΕΕ, που είναι η κατά 40 % ολοκλήρωση μεταδευτεροβάθμιας ή ισοδύναμης εκπαίδευσης, **η οποία περιλαμβάνει ένα υψηλότερο επίπεδο Επαγγελματικής Κατάρτισης και Εκπαίδευσης (ΕΕΚ).**

1.7 Πρέπει επίσης να αναπτυχθούν οικονομικά και μη οικονομικά κίνητρα τόσο για τις επιχειρήσεις - κυρίως για τις ΜΜΕ και τις πολύ μικρές επιχειρήσεις και βιοτεχνίες, έτσι ώστε να καταστούν ελκυστικότερες η Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση και Εκπαίδευση (ΑΕΕΚ) και η Συνεχής Επαγγελματική Κατάρτιση και Εκπαίδευση (ΣΕΕΚ), να κινητοποιηθούν οι επιχειρήσεις και να προωθηθεί η συνεργασία των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων με τις επιχειρήσεις.

1.8 Θα πρέπει να αναληφθούν ολοκληρωμένες δράσεις προώθησης, με στόχο τη συστηματική βελτίωση της κοινωνικής αναγνώρισης της μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης.

1.9 Είναι αναγκαία η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών που να είναι αποτελεσματικότερες και προσαρμοσμένες στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και των νέων, καθώς και εξατομικευμένων συμβουλών για τα άτομα με αναπηρίες. Υπάρχει επείγουσα ανάγκη για αλλαγή της νοοτροπίας των νέων, των οικογενειών τους και των συμβούλων, οι οποίοι τείνουν να θεωρούν ότι το κλειδί για την απασχόληση είναι το πανεπιστήμιο.

Συστάσεις προς τις οργανώσεις επιχειρήσεων

1.10 Οι οργανώσεις επιχειρήσεων σε συνεργασία με άλλους κοινωνικούς εταίρους πρέπει να συμμετέχουν ενεργά σε συστήματα παροχής συμβουλών και καθοδήγησης, εφόσον είναι οι σχετικές δομές για την παροχή πληροφοριών όσον αφορά τις ευκαιρίες στην αγορά εργασίας και τις ευκαιρίες ΕΕΚ. Θα πρέπει να βοηθούν το διδακτικό προσωπικό να αναπτύσσει την ενδοϋπηρεσιακή μάθηση και νέες μεθόδους.

1.11 Οι βιομηχανικοί τομείς και οι εταιρίες πρέπει να παρέχουν περισσότερες θέσεις για μαθητεία και άσκηση στον χώρο εργασίας και να ενθαρρύνουν τους εργαζόμενους να μοιράζονται τις γνώσεις και την εμπειρογνωμοσύνη τους στους μαθητευόμενους, τους ασκούμενους στον χώρο εργασίας ή το προσωρινό διδακτικό προσωπικό ΕΕΚ.

Συστάσεις προς τα εκπαιδευτικά ιδρύματα

1.12 Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα πρέπει να έχουν εμπιστοσύνη στη δημιουργία σχέσεων με εταιρείες και να αναγνωρίσουν την ανάγκη για εποικοδομητική συνεργασία και την αξία της εμπειρίας που αποκτάται σε εξωτερικά περιβάλλοντα.

1.13 Υπάρχει ανάγκη για στενότερη συνεργασία με βιομηχανικούς τομείς και περαιτέρω ανάπτυξη ευρύτερου φάσματος μεθόδων μάθησης στον χώρο εργασίας. Χρειάζεται μια πιο ελαστική αντιμετώπιση της ΕΕΚ.

1.14 Η ποιότητα των δασκάλων και των εκπαιδευτών πρέπει να είναι εγγυημένη και αυτοί πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τις μεταβαλλόμενες ανάγκες στον χώρο εργασίας. Πρέπει να ενθαρρυνθεί η πρακτική άσκηση δασκάλων και εκπαιδευτών στις επιχειρήσεις.

Συστάσεις προς τους κοινωνικούς εταίρους

1.15 Η ΕΟΚΕ ζητά από τις οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων να ανταποκρίνονται στις ευθύνες τους, να είναι προορατικοί ως προς τη διαδικασία χρησιμοποιώντας όλες τις μεθόδους και τα εργαλεία προκειμένου να καταστεί περισσότερο ελκυστική η μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (τομεακά συμβούλια για θέσεις εργασίας και δεξιότητες κτλ.)

1.16 Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να ανταποκριθούν, σε όλα τα επίπεδα, στις δεσμεύσεις που έχουν αναλάβει στο πλαίσιο των μικτών προγραμμάτων εργασίας τους και να συνεισφέρουν στη διαδικασία υλοποίησης και εφαρμογής όλων των σχετικών με την ΕΕΚ μέσων της ΕΕ σε εθνικό επίπεδο.

Συστάσεις οι οποίες απευθύνονται στα άτομα και στις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών

1.17 Οι άνθρωποι πρέπει να ενημερωθούν ότι η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν είναι κατ'ανάγκη εγγύηση για εργασία και ότι θα πρέπει να ληφθούν υπόψη αποτελεσματικές εναλλακτικές λύσεις. Συνεπώς πρέπει να αναγνωρίσουν την ευθύνη τους για ενημέρωση των επιλογών σπουδών και κατάρτισης. Τέλος, πρέπει να είναι αρκετά βέβαιοι για την ένταξη τους στη μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση.

1.18 Οι προτιμήσεις των μαθητών και οι προσδοκίες των οικογενειών τους θα πρέπει να εξεταστούν σε συνάρτηση με τις ανάγκες των εργοδοτών. Στο μέλλον, θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν το πρόσφατα ανεπτυγμένο Πανόραμα δεξιοτήτων στην ΕΕ και τις προβλέψεις του όσον αφορά τη προσφορά δεξιοτήτων και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

2. Ευρωπαϊκό πολιτικό πλαίσιο

2.1 Τον Ιούνιο του 2010, το εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υιοθέτησε τη νέα στρατηγική για την ανάπτυξη και την απασχόληση με τίτλο «Ευρώπη 2020» η οποία στηρίζεται σε επτά εμβληματικές πρωτοβουλίες και σε έγγραφα στρατηγικής σημασίας για την ενίσχυση της εσωτερικής αγοράς της ΕΕ (Πράξη για την Ενιαία Αγορά).

2.2 Η εμβληματική πρωτοβουλία «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας», που δίνει έμφαση στην απόκτηση κατάλληλων δεξιοτήτων απασχόλησης και στην αντιστοίχιση της προσφοράς δεξιοτήτων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας, δημιουργεί ισχυρές συνέργειες με άλλες πρωτοβουλίες (Βιομηχανική πολιτική, Ψηφιακό Θεματολόγιο, Ένωση Καινοτομίας, Νεολαία σε κίνηση, Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας κτλ.).

2.3 Οι στόχοι της «Ευρώπης 2020» θα στηριχτούν από το προτεινόμενο **Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο** (ΠΔΠ). ⁽¹⁾ Ο προϋπολογισμός για την «Ευρώπη 2020» θα επενδύσει στο πνευματικό δυναμικό που υπάρχει στην Ευρώπη, αυξάνοντας τα κονδύλια που διατίθενται για την εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση, την έρευνα και την καινοτομία.

⁽¹⁾ Προϋπολογισμός για την «Ευρώπη 2020» COM (2011) τελικό Μέρος I και II από 29.6.2011.

3. Επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση- τρέχουσες εξελίξεις και προκλήσεις

3.1 Η ανάπτυξη της ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας επηρεάζεται σήμερα από την χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση, την παγκοσμιοποίηση, τις δημογραφικές πιέσεις, τις νέες τεχνολογίες και από πολλούς άλλους παράγοντες.

3.2 Στους πέντε οριζόντιους στόχους που ορίζονται από τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» συγκαταλέγονται:

— η απασχόληση στο 75 % του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών.

— η μείωση του ποσοστού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο στο 10 % από 15 % που είναι σήμερα.

— η επιθυμία να αυξηθεί το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 30-34 ετών που έχει ολοκληρώσει μεταδευτεροβάθμια ή ισοδύναμη εκπαίδευση από το 31 % έως τουλάχιστον το 40 % μέχρι το 2020.

3.3 Η Διακήρυξη της Κοπεγχάγης της 29ης και 30ης Νοεμβρίου 2002 δρομολόγησε την ευρωπαϊκή στρατηγική για την ενισχυμένη συνεργασία στον τομέα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (EEK), η οποία συνήθως αναφέρεται ως «**Διαδικασία της Κοπεγχάγης.**»

3.4 Στις 12 Μαΐου 2009 το Συμβούλιο υιοθέτησε ένα στρατηγικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης («EEK 2020»).

3.5 Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με θέμα «Μια νέα ώθηση για ευρωπαϊκή συνεργασία στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (EEK) για την υποστήριξη της στρατηγικής “Ευρώπης 2020”»⁽²⁾, περιγράφει τα βασικά στοιχεία που πρέπει να επιδιωχθούν για να δρομολογηθεί εκ νέου η «Διαδικασία της Κοπεγχάγης» και αναδεικνύει τον βασικό ρόλο της EEK στη δια βίου μάθηση και κινητικότητα.

3.6 Στη Διακήρυξη της Bruges, η οποία υιοθετήθηκε τον Δεκέμβριο του 2010, οι αρμόδιοι Υπουργοί της ΕΕ ανέλαβαν δεσμεύσεις για την EEK και τους ευρωπαίους κοινωνικούς εταίρους. Η Διακήρυξη επανεξετάζει και ορίζει τις ακόλουθες προτεραιότητες συνεργασίας της ΕΕ στην EEK μέχρι το 2020:

— Ανάπτυξη της μεταδευτεροβάθμιας EEK και EEK σε υψηλότερο επίπεδο Ευρωπαϊκού Πλαισίου Προσόντων (ΕΠΠ).

— Διαπερατότητα και ανοικτοί τρόποι σύνδεσης της EEK με τα ΑΕΙ.

(2) Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής COM (2010) 296 τελικό.

— Έγγραφο πολιτικής στον τομέα της επαγγελματικής αριστείας για μια έξυπνη και διατηρήσιμη ανάπτυξη.

3.7 Για την εδραίωση της δέσμευσης της Bruges, η Επιτροπή αναπτύσσει μια Ατζέντα με θέμα την αριστεία στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση δίνοντας έμφαση τόσο στην Αρχική όσο και στη Συνεχή EEK. Η διαδικασία θα οριστικοποιηθεί με τα συμπεράσματα του Συμβουλίου (τέλη του 2012).

4. Βάση τεκμηρίωσης για τη διαδικασία της ενισχυμένης συνεργασίας στην EEK

4.1 Οι προγνώσεις του Cedefop σχετικά με τις μελλοντικές ανάγκες όσον αφορά τις δεξιότητες δείχνουν μεγαλύτερη ζήτηση για προσόντα μέσου και υψηλού επιπέδου μέχρι το 2020, και μια μειωμένη ζήτηση για εργαζόμενους χαμηλής ειδίκευσης. Παρ' όλα αυτά, ο ευρωπαϊκός ενεργός πληθυσμός προς το παρόν περιλαμβάνει ακόμη 78 εκατομμύρια άτομα με χαμηλή ειδίκευση.

4.2 Η τέταρτη έκθεση του Cedefop με θέμα την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ευρώπη με τίτλο «Ο εκσυγχρονισμός της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης» παρέχει μια βάση τεκμηρίωσης για τη διαδικασία της ενισχυμένης συνεργασίας στην EEK. Επίσης, ορίζει προτεραιότητες για μεταρρύθμιση της EEK με στόχο να συμβάλει στη στρατηγική της ΕΕ για την ανάπτυξη και την απασχόληση.

4.3 Ο εκσυγχρονισμός της EEK επείγει όσον αφορά τον αυξημένο παγκόσμιο ανταγωνισμό, τη γήρανση του πληθυσμού, τις πιέσεις στην αγορά εργασίας και τον στόχο της βελτίωσης της κοινωνικής συνοχής στην Ευρώπη.

4.4 Το Cedefop θέτει επίσης το ερώτημα του τρόπου βελτίωσης της εικόνας και της ελκυστικότητας της EEK. Η γενική εντύπωση που προκύπτει από την ανάλυση δεικτών που σχετίζονται με την ελκυστικότητα της EEK στην ΕΕ είναι αρνητική. Σε ορισμένες μελέτες έχει καταστεί δυνατή η αναγνώριση των βασικών ομάδων παραγόντων που επηρεάζουν την ελκυστικότητα των κατευθύνσεων σπουδών:

α) Το περιεχόμενο και το πλαίσιο της εκπαίδευσης: επιλεκτικότητα των κατευθύνσεων, η φήμη των ιδρυμάτων, κλάδοι ή προγράμματα,

β) Οι εκπαιδευτικές προοπτικές και οι προοπτικές αγοράς εργασίας των μαθητών: πρόσβαση σε περαιτέρω σπουδές (συγκεκριμένα σε πανεπιστημιακό επίπεδο), προοπτικές απασχόλησης,

γ) Οικονομικοί παράγοντες: οικονομική βοήθεια ή φορολογικά κίνητρα ή διδάκτρα.

4.5 Η έκθεση του Cedefop με τίτλο «Γέφυρα προς το μέλλον» επικεντρώνεται επίσης στην πρόοδο όσον αφορά την ανάπτυξη και την εφαρμογή των κοινών ευρωπαϊκών αρχών (καθοδήγηση και συμβουλή, αναγνώριση και επικύρωση της ανεπίσημης και άτυπης μάθησης) και των μέσων ⁽³⁾ (EQF, ECVET, EQAVET, Europass). Αυτές οι αρχές και τα μέσα στοχεύουν στην περαιτέρω ενίσχυση της κινητικότητας των εργαζομένων, των μαθητευόμενων και των εκπαιδευτών ανάμεσα στα διάφορα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και ανάμεσα στις χώρες. Η ανάπτυξη και η εφαρμογή τους ενθαρρύνουν την εξέλιξη των μαθησιακών αποτελεσμάτων σε όλα τα είδη και επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης για την υποστήριξη της δια βίου μάθησης.

4.6 Η νέα ερευνητική εργασία ⁽⁴⁾ του Cedefop για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση σε υψηλότερα επίπεδα επαγγελματικών προσόντων σε 13 χώρες και 6 τομείς, δείχνει ότι οι απόψεις και οι αντιλήψεις σχετικά με την ΕΕΚ και το EQF στα επίπεδα 6 με 8 επηρεάζονται από τα εθνικά πλαίσια.

4.7 Το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Επαγγελματικής Εκπαίδευσης (EIEE) επισημαίνει την έντονη ανάγκη για παροχή πληροφοριών στους διάφορους επαγγελματικούς τομείς και την ανάγκη για πολιτικές βασισμένες σε στοιχεία με στόχο τη διασύνδεση του εκπαιδευτικού τομέα με τους επαγγελματικούς τομείς. Για την αύξηση της ελκυστικότητας της μεταδευτεροβάθμιας ΕΕΚ, το EIEE προτείνει:

- να αναγνωρίζονται τα πτυχία μέσα από μια στενή συνεργασία με τους επιχειρηματικούς κύκλους,
- να ενσωματωθεί η μεταδευτεροβάθμια ΕΕΚ (ή ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση) στο σύστημα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης,
- να δημιουργηθούν επιλογές και βαθμίδες εκπαίδευσης προς μια δια βίου μάθηση,
- να δημιουργηθούν διεθνείς συμπράξεις για την ανώτερη επαγγελματική εκπαίδευση,
- να υπάρχει ένα εκπαιδευτικό μίγμα από 20 % διαλέξεις, 40 % παραδόσεις μαθημάτων και 40 % σεμινάρια,
- να αποτελείται το διδακτικό προσωπικό και από ακαδημαϊκό προσωπικό και ειδικούς από επιχειρηματικούς κύκλους.

4.8 Σε μελέτη που ζήτησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η οποία επικεντρώνεται στην αναγνώριση και την ανάλυση μελλοντικών αναγκών σε δεξιότητες μικροεταιρειών και βιοτεχνιών ⁽⁵⁾, προτείνεται να ενσωματωθούν, περισσότερο από σήμερα, οι μελλοντικές τάσεις και εξελίξεις όσον αφορά τις δεξιότητες στα προγράμματα

⁽³⁾ EQF (Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων), ECVET (Ευρωπαϊκό Σύστημα για την Μεταφορά Ακαδημαϊκών Μονάδων για την ΕΕΚ), EQAVET (Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για την Εξασφάλιση Ποιότητας στην ΕΕΚ), EUROPASS (έγγραφο για την υποστήριξη της απασχόλησης και της γεωγραφικής κινητικότητας).

⁽⁴⁾ Ερευνητική εργασία αριθ. 15 του Cedefop με τίτλο «Vocational education and training at higher qualification levels».

⁽⁵⁾ Τελική έκθεση με θέμα «Αναγνώριση των μελλοντικών αναγκών σε δεξιότητες μικροεταιρειών και βιοτεχνιών μέχρι το 2020», (Forschungsinstitut für Berufsbildung in Handwerk an der Universität zu Köln) Ιανουάριος 2011.

κατάρτισης. Πρέπει να θεσπιστούν περισσότερα προγράμματα μάθησης στον χώρο εργασίας και μέσα αναγνώρισης της άτυπης πρακτικής γνώσης, και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

4.9 Το άτυπο υπουργικό συμβούλιο του ΟΟΣΑ με θέμα την ΕΕΚ, που πραγματοποιήθηκε στην Κοπεγχάγη τον Ιανουάριο του 2007, αναγνώρισε την αυξανόμενη σημασία της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, και παρουσίασε μια αναλυτική εργασία η οποία είχε ως αποτέλεσμα την τελική έκθεση «Μάθηση για εργασία (Learning for Jobs» ⁽⁶⁾) το 2010. Μια μετέπειτα αξιολόγηση πολιτικής με θέμα τη μεταδευτεροβάθμια επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση «Δεξιότητες πέρα από το Σχολείο» (Skills beyond School) δρομολογήθηκε τέλη του 2010.

5. Η ΕΕΚ από την άποψη της αγοράς εργασίας

5.1 Οι δημογραφικές αλλαγές, σε συνδυασμό με την προβλεπόμενη ανάγκη για περισσότερους ειδικευμένους εργάτες, δείχνουν ότι η Ευρώπη είναι αντιμετώπιση με τη μείωση του εργατικού δυναμικού και με ελλείψεις θέσεων εργασίας σε ορισμένους τομείς, παρά την οικονομική κρίση.

5.2 Η διαθρωτική έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού στην ΕΕ είναι γεγονός. Οι άμεσες συνέπειες αυτής της έλλειψης για τις ευρωπαϊκές εταιρίες είναι χαμένες ευκαιρίες για ανάπτυξη και αυξημένη παραγωγικότητα. Η έλλειψη ειδικευμένου εργατικού δυναμικού θα είναι ένα από τα βασικά εμπόδια στην οικονομική ανάπτυξη κατά τα επόμενα χρόνια.

5.3 Η συνεκτίμηση της περιβαλλοντικής διάστασης στις θέσεις εργασίας και η ανάπτυξη της «πολιάς οικονομίας», συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών και υγειονομικών υπηρεσιών μέριμνας, δημιουργεί ευκαιρίες για τη δημιουργία νέων, αξιοπρεπών θέσεων εργασίας για όλες τις ηλικιακές ομάδες εργασίας καθώς και για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και του αναπτυξιακού δυναμικού του συνόλου της ευρωπαϊκής οικονομίας. Σημαίνει επίσης μεγαλύτερη ζήτηση για νέα επαγγέλματα, καθώς και για ενημερωμένες και αναβαθμισμένες δεξιότητες.

5.4 Η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση μπορεί να συνεισφέρει στην επίτευξη των κύριων στόχων της «Ευρώπης 2020» που αναφέρονται πιο πάνω: 1) την παροχή ευκαιριών για πρόοδο από την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση προς μια εξειδικευμένη κατάρτιση και ανώτερη εκπαίδευση, 2) την ανάπτυξη της ΕΕΚ σε υψηλότερα επίπεδα του Ευρωπαϊκού πλαισίου επαγγελματικών προσόντων (ΕΠΠΕ) βάσει στέρεων συστημάτων ΕΕΚ σε δευτεροβάθμιο επίπεδο, 3) τη συμβολή στη δημιουργία επαρκών ρυθμίσεων για την επικύρωση και τη διαπίστευση των άτυπων μαθησιακών αποτελεσμάτων σε όλα τα επίπεδα και 4) την ανάπτυξη εναλλασσόμενης κατάρτισης στην οποία οι ενήλικοι συμμετέχουν στην εξασφάλιση της επιτυχίας των νέων.

⁽⁶⁾ Η επισκόπηση του ΟΟΣΑ με θέμα «Learning for Jobs» (με έμφαση στην ΕΕΚ), <http://www.oecd.org/dataoecd/41/63/43897561.pdf>.

5.5 Για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και εταιριών, είναι κρίσιμο η Ευρώπη να έχει ένα κινητικό εργατικό δυναμικό που να διαθέτει σύνολο δεξιοτήτων και ικανοτήτων οι οποίες να αντιστοιχούν στις σημερινές απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Οι επιχειρήσεις χρειάζονται διαφανή και συγκρίσιμα προσόντα, ανεξάρτητα από τον τρόπο που αυτά έχουν αποκτηθεί.

5.6 Η δημιουργία συστημάτων μεταφοράς εκπαιδευτικών μονάδων και προσόντων με βάση το απτό αποτέλεσμα της μάθησης, θα έχει ως αποτέλεσμα την ευκολότερη αξιολόγηση των ικανοτήτων ενός ατόμου. Αυτό θα συμβάλει σε μια καλύτερη αντιστοιχία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στις ευρωπαϊκές αγορές εργασίας. Οι εργοδότες δεν ανταμείβουν τα προσόντα, αλλά την απόδοση. Παρομοίως, το σύστημα εκπαίδευσης θα πρέπει να ανταμείβει όλο και περισσότερο το απτό αποτέλεσμα των σπουδών παρά π.χ. τον αριθμό των εβδομάδων μαθημάτων.

5.7 Οι πιθανότητες για πρόοδο από την ΕΕΚ προς την Ανώτερη Εκπαίδευση είναι σημαντικές και θα μπορούσαν να αυξηθούν μέσω της βελτίωσης της διαφάνειας όσον αφορά τα αποτελέσματα. Το ΕΠΠΕ μπορεί να αποδειχθεί χρήσιμο μέσο για αύξηση της διαπερατότητας μεταξύ της ΕΕΚ και του συστήματος μεταφοράς εκπαιδευτικών μονάδων της Ανώτερης Εκπαίδευσης, εφόσον λειτουργεί ως μετατροπέας των μαθησιακών επιτευγμάτων σε μονάδες στο αντίστοιχο επίπεδο ειδίκευσης.

5.8 Η μεταδευτεροβάθμια ΕΕΚ δεν μπορεί να τοποθετηθεί σε μια γκριζα ζώνη μεταξύ της ανώτερης δευτεροβάθμιας ΕΕΚ και της ανώτατης εκπαίδευσης. Η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση είναι σημαντική εντός της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» ως μέσο αύξησης της ελκυστικότητας της ΕΕΚ ως επιλογή σταδιοδρομίας για τους νέους και στήριξης της αναβάθμισης των προσόντων και υψηλότερων επιδιώξεων. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ευρώπη είναι της άποψης ότι έχει επιτευχθεί ορισμένη πρόοδος προς ουσιαστικότερη και ελκυστικότερη ΕΕΚ και ανώτερη ΕΕΚ. Ωστόσο, πρέπει να γίνουν περισσότερα σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό, τοπικό και τομεακό επίπεδο για διαφοροποίηση της παροχής υψηλότερων επιπέδων ΕΕΚ, για βελτίωση των δυνατοτήτων, για μεταρρύθμιση των συστημάτων ΕΕΚ και για τη δημιουργία οικονομικών κινήτρων, ώστε να τονωθεί το ενδιαφέρον τόσο των εταιριών όσο και των ατόμων στην παροχή και την απόκτηση ανώτερης ΕΕΚ.

5.9 Η ποιότητα και η αριστεία στην ΕΕΚ είναι αποφασιστικές για τη μεγαλύτερη απήχηση της ΕΕΚ. Παρ' όλα αυτά, η υψηλή ποιότητα της ΕΕΚ δεν είναι δεδομένη και οι ΜΜΕ έχουν συγκεκριμένες προκλήσεις: 1) είναι οι μεγαλύτεροι φορείς παροχής ΑΕΕΚ 2) χρειάζεται να εκσυγχρονίσουν τις δεξιότητες όλων των εργαζομένων, όχι μόνο των καλύτερων εργαζομένων. Σχετικά με το τελευταίο «η πρακτική εξάσκηση» είναι κρίσιμη για την αναβάθμιση των δυνατοτήτων των ΜΜΕ.

5.10 Η διασυνοριακή κινητικότητα για εκπαιδευτικούς σκοπούς είναι ένας σημαντικός τομέας τον οποίο έχουν στηρίξει οι επιχειρήσεις, ιδιαίτερα για τους νέους σε ΕΕΚ και τους ασκούμενους. Η Ευρώπη προς το παρόν έχει ανεπαρκές επίπεδο κινητικότητας των

εργαζόμενων στον τομέα της ΕΕΚ, τους μαθητές και καθηγητές. Η κινητικότητα τους μπορεί να βελτιωθεί μόνο με τη καλή γνώση μιας τουλάχιστον ξένης γλώσσας.

6. Ποιοί είναι οι λόγοι της ελλιπούς ελκυστικότητας της ΕΕΚ, και συγκεκριμένα της μεταδευτεροβάθμιας ΕΕΚ

6.1 Ο όρος της «ανώτατης εκπαίδευσης» χρησιμοποιείται τακτικά ως συνώνυμο της ακαδημαϊκής πανεπιστημιακής εκπαίδευσης. Η ανώτατη εκπαίδευση αντιπαρατίθεται συχνά με την επαγγελματική κατάρτιση - με την τελευταία να θεωρείται ως χαμηλού επιπέδου.

6.2 Οι πολιτικές ανάπτυξης και επέκτασης της ανώτερης εκπαίδευσης δεν έχουν δώσει αρκετή σημασία στην ΕΕΚ. Η επαγγελματική (ή πρακτική/ αγορά εργασίας) εκπαίδευση και κατάρτιση είναι ήδη ένα σημαντικό αν και αόρατο μέρος της ανώτερης εκπαίδευσης.

6.3 Η ΕΕΚ είναι εξαιρετικά διαφοροποιημένη στην Ευρώπη. Μια ποικιλία θεσμικών λύσεων δημιουργεί σύγχυση. Σε ορισμένες χώρες δεν έχει σχεδόν κανένα νόημα να γίνεται αναφορά την ΕΕΚ ως σύστημα.

6.4 Τα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι κάπως ασαφή και υπάρχει χαμηλό επίπεδο διαπερατότητας ανάμεσα στους διαφορετικούς τρόπους μάθησης. Η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση παρέχεται από ένα ευρύ φάσμα φορέων: πανεπιστήμια, ιδρύματα μεταδευτεροβάθμιας ΕΕΚ, σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ιδρύματα εκπαίδευσης ενηλίκων, κοινωνικοί εταίροι, ιδιωτικές εταιρίες.

6.5 Τα προσόντα που αποκτούνται μέσω της ΕΕΚ είναι μερικές φορές δυσνόητα και δεν αναγνωρίζονται εύκολα σε άλλες χώρες. Τα προγράμματα ΕΕΚ δεν αντιστοιχούν στα μοντέλα των τριών κύκλων της Μπολόνια (Bachelor, Master, Doctor). Δεν υπάρχει ακόμα ένα καθαρό όραμα σχετικά με τον τρόπο και το επίπεδο ταξινόμησης των επαγγελματικών προσόντων στο EQF ή το EQF.

6.6 Δεν υπάρχει σχέση μεταξύ των προσόντων και των δεξιοτήτων που αποκτούνται μέσω σπουδών και εθνικών συστημάτων επαγγελματικής ταξινόμησης.

6.7 Το κύρος της βιομηχανίας αυτής καθεαυτής υπονομεύεται εξαιτίας της εικόνας που συχνά μεταφέρουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και εξαιτίας της σημερινής κρίσης. Αυτό οδηγεί σε αυξανόμενη δυσπιστία των εταιριών στην Ευρώπη.

6.8 Το στίγμα και η χαμηλή κοινωνική αναγνώριση των απόφοιτων ΕΕΚ αποθαρρύνει σημαντικό αριθμό νέων να ακολουθήσουν αυτό τον δρόμο της κατάρτισης.

6.9 Το χαμηλό επίπεδο αριθμητικής στα δημοτικά σχολεία οδηγεί στον δισταγμό των νέων να επικεντρώσουν τα σχέδια σταδιοδρομίας τους στους τομείς της επιστήμης, της τεχνολογίας, της μηχανικής και των μαθηματικών ή σε πρακτικές σπουδές.

6.10 Η χαμηλή ικανότητα ανταπόκρισης στις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες για δεξιότητες η οποία οφείλεται στις ταχείες αλλαγές λόγω των ΤΠΕ και της σταδιακής μετακίνησης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

6.11 Η έλλειψη εκπαιδευτικών προοπτικών και προοπτικών στην αγορά εργασίας γίνεται αντιληπτή σε τομείς όπως: η πρόσβαση σε περαιτέρω σπουδές, ιδίως σε τριτοβάθμιο επίπεδο, οι προοπτικές απασχόλησης, οι απολαβές, η ικανοποίηση που αντλείται από την εργασία και ο κατάλληλος συνδυασμός εργασίας-εκπαίδευσης.

6.12 Γίνεται αντιληπτή η έλλειψη πληροφοριών και βοήθειας των ατόμων και των οικογενειών τους όταν η μελλοντική σταδιοδρομία των νέων συζητείται για πρώτη φορά. Οι εμπειρίες ζωής των γονέων και οι δυνατότητες σταδιοδρομίας είναι συχνά οι κύριοι οδηγοί κατά την τελική απόφαση επιλογής του σχολείου και της μελλοντικής εργασίας. Η καθοδήγηση για σταδιοδρομία είναι συχνά κατακερματισμένη, αντενεργή και δεν έχει σχέση με την πρακτική.

6.13 Σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχει έλλειψη οικονομικών και μη κινήτρων προς τους εργοδότες από τις κυβερνήσεις για να επενδύσουν και να δρομολογήσουν ΕΕΚ.

6.14 Το πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των αντιπροσώπων των επιχειρήσεων και των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων δεν είναι αρκετό για τον σχεδιασμό προγραμμάτων που ισορροπεί τη θεωρητική μάθηση και τις επαγγελματικές δεξιότητες. Η έλλειψη εμπιστοσύνης στα σχολεία ή τα πανεπιστήμια όσον αφορά τη δημιουργία δεσμών με εταιρείες παραμένει. Στα εκπαιδευτικά ιδρύματα υπάρχει χαμηλό επίπεδο αναγνώρισης της αξίας της πείρας που έχει αποκτηθεί σε εξωτερικά περιβάλλοντα.

6.15 Το σημερινό εργατικό δυναμικό γηράσκει. Πολλές χώρες είναι αντιμέτωπες με έλλειψη καθηγητών και εκπαιδευτών στα ιδρύματα ΕΕΚ. Μερικοί καθηγητές και εκπαιδευτές δεν έχουν πρόσφατη εμπειρία σε χώρο εργασίας.

6.16 Ο ρόλος της ΕΕΚ στην καταπολέμηση των κοινωνικών μειονεκτημάτων είναι υποτιμημένος. Τα μέλη μειονεκτικών ομάδων είναι πιο πιθανόν να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο.

6.17 Η ΕΕΚ, και συγκεκριμένα η μεταδευτεροβάθμια ΕΕΚ, υποφέρει από στερεότυπα περί φύλων τα οποία επηρεάζουν την εξέλιξη της σταδιοδρομίας.

6.18 Η διασυνοριακή μαθησιακή κινητικότητα είναι ένα μεγάλο πρόβλημα στο πεδίο της ΕΕΚ και της μάθησης. Η Ευρώπη έχει ακόμη υπανάπτυκτο επίπεδο κινητικότητας ανάμεσα στους σπουδαστές και τους καθηγητές της ΕΕΚ.

6.19 Θα χρειαστούν καλύτερα γλωσσικά προσόντα ώστε η κινητικότητα να γίνει και εφικτή και αξιόλογη.

6.20 Η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση, και ειδικότερα η μεταδευτεροβάθμια ΕΕΚ δεν γίνεται επαρκώς αντιληπτή ως παγκόσμια πρόκληση. Πρέπει να υποστηριχθεί η συμμετοχή στην παγκόσμια κυκλοφορία της γνώσης.

7. Πως μπορεί να καταστεί περισσότερο ελκυστική η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση και κατάρτιση

7.1 Το ποσοστό των σπουδαστών στα πανεπιστήμια δεν μπορεί να πλέον να θεωρηθεί ως το μοναδικό μέτρο νεωτερισμού και προόδου. Τα πανεπιστήμια μόνο δεν μπορούν να εξασφαλίσουν οικονομική ανάπτυξη και κοινωνική πρόοδο. Όλοι οι εναλλακτικοί δίοδοι πρέπει να αναγνωριστούν και να προωθηθούν.

7.2 Η διαδικασία της Κοπεγχάγης, η οποία στοχεύει στην εξασφάλιση της διαφάνειας και της ποιότητας των επαγγελματικών προσόντων, πρέπει να συνδεθεί στενά με τη μεταρρύθμιση της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ο συνδυασμός δύο διαδικασιών –της Μπολόνιας και της Κοπεγχάγης– σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση έχει αποφασιστική σημασία για την επιτυχή και βιώσιμη ενσωμάτωση των νέων στην αγορά εργασίας.

7.3 Το κύρος της βιομηχανίας στην Ευρώπη πρέπει να βελτιωθεί. Μια νέα προσέγγιση της βιομηχανικής πολιτικής είναι αναγκαία, εξαιτίας της σημαντικής της συμβολής στην ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, καθώς επίσης και στην ανάπτυξη της καινοτομίας. Μια τέτοια προσέγγιση θα υποστήριζε τη βιομηχανία δίνοντας έμφαση στην αειφόρο ανάπτυξη, στην καινοτομία και στις ανθρώπινες δεξιότητες που είναι αναγκαίες για να παραμείνει η βιομηχανία της ΕΕ ανταγωνιστική στην παγκόσμια αγορά.

7.4 Οι υπηρεσίες έχουν θεμελιώδη σημασία για την οικονομία της Ευρώπης. Αντιπροσωπεύουν το 70 % του ΑΕΠ της ΕΕ και περίπου τα δύο τρίτα των συνολικών θέσεων εργασίας. Εννέα στις δέκα νέες θέσεις εργασίας δημιουργούνται στους τομείς των υπηρεσιών. Οι υπηρεσίες παρέχουν νέες ευκαιρίες από την άποψη της μεταδευτεροβάθμιας ΕΕΚ.

7.5 Μια Ευρώπη αντιμέτωπη με έλλειψη δυναμικού σε πολλά επαγγέλματα πρέπει να επικεντρωθεί περισσότερο στον τρόπο με τον οποίο πρέπει να εξισορροπήσει τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, και στην εξεύρεση του σωστού μίγματος μεταξύ γενικής, επαγγελματικής και ακαδημαϊκής εκπαίδευσης. Η μεταδευτεροβάθμια ΕΕΚ καταδεικνύει ποια είναι η πρόκληση από αυτή την άποψη. Σκοπός της είναι να χρησιμοποιήσει στο έπακρο τον τόπο εργασίας ως χρήσιμο μαθησιακό περιβάλλον.

7.6 Τα πλαίσια των δεξιοτήτων μπορούν να είναι χρήσιμα στα συστήματα της ΕΕΚ. Τα πλαίσια των δεξιοτήτων έχουν τη δυνατότητα να ενοποιήσουν το σύστημα ΕΕΚ, να αυξήσουν τη διαφάνεια, έτσι ώστε η αξία των διάφορων προσόντων να είναι πιο καθαρά αναγνωρισμένη από τους μαθητές, τους εργοδότες και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, να διευκολύνουν τη δια βίου μάθηση και να βελτιώνουν την πρόσβαση στη μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση για

όλους. Η προσπάθεια η οποία έχει αναληφθεί όσον αφορά τα πλαίσια των δεξιοτήτων είχε ως αποτέλεσμα μια νέα συζήτηση για τα χαρακτηριστικά και την κατάσταση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης - για τον τρόπο με τον οποίο ορίζεται και νοείται η ΕΕΚ.

7.7 Πρέπει να αναπτυχτεί μια πραγματική αίσθηση συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, των αντιπροσώπων επιχειρήσεων και των ΜΜΕ βασισμένη στην αμοιβαία εμπιστοσύνη και κατανόηση. Η ΕΟΚΕ πιστεύει στην πρόσφατα προταθείσα «Συμμαχία της Γνώσης»⁽⁷⁾, δηλαδή εγχειρήματα συνεργασίας επιχειρήσεων και του τομέα της εκπαίδευσης/κατάρτισης για την ανάπτυξη νέων προγραμμάτων σπουδών για την αντιμετώπιση της έλλειψη ικανοτήτων καινοτομίας και την αντιστοίχιση αναγκών της αγοράς εργασίας. Σχετικά, με την πρόταση της Επιτροπής για τη δημιουργία του πρώτου φόρουμ ΕΕΚ-Επιχειρήσεων το 2012 είναι μία πολλά υποσχόμενη νέα πρωτοβουλία.

7.8 Οι βιομηχανικοί τομείς και οι ίδιες οι επιχειρήσεις πρέπει να επενδύσουν σε εσωτερικά μαθήματα κατάρτισης, να προσφέρουν περισσότερες δυνατότητες για μαθητευόμενους και ασκούμενους στους χώρους εργασίας, να επιτρέψουν στους ενδιαφερομένους και κατάλληλους εργοδότες να συμβάλουν πρακτικά στα μαθήματα και την άσκηση στον χώρο εργασίας, να τονώσουν το ενδιαφέρον των κατάλληλων εργοδοτών για να εργαστούν ως προσωρινό διδακτικό προσωπικό ΕΕΚ, να επιτρέψουν μαθήματα ΕΕΚ για τους εργαζόμενους στις ώρες εργασίας και να συνεργάζονται με εκπαιδευτικούς φορείς για τη διοργάνωση μαθημάτων ώστε να συνάδουν με τις απαιτήσεις της αγοράς για συγκεκριμένες δεξιότητες.

7.9 Οι εκπαιδευτικοί φορείς πρέπει να αναπτύξουν περαιτέρω τις μεθόδους μάθησης στον χώρο εργασίας (δηλαδή, το μεγαλύτερο μέρος της μάθησης) και όχι μόνο η μαθητεία, πρέπει να γίνεται σε χώρο εργασίας, να έχει μια πιο ελαστική αντιμετώπιση ως προς την ΕΕΚ (πιο ελαστικές μέθοδοι μάθησης), να συμπεριλάβουν τη χρήση των ΤΠΕ σε όλες τις ΕΕΚ και να συνεργαστούν στενά με βιομηχανικούς τομείς έτσι ώστε να εντοπισθούν νέες ανάγκες μάθησης.

7.10 Καθώς οι σταδιοδρομίες αλλάζουν μορφή, η αποτελεσματική καθοδήγηση σταδιοδρομίας καθίσταται δυσκολότερη και ακόμη πιο αναγκαία και απαιτητική. Οι άνθρωποι, ειδικά οι νέοι, πρέπει να έχουν μια καθαρή εικόνα των σπουδών και των προοπτικών τους. Η παλιά ιδέα ότι η αρχική επαγγελματική κατάρτιση θα προετοίμαζε τους μαθητές για ένα συγκεκριμένο επάγγελμα καθ' όλη τη διάρκεια του εργασιακού βίου τους δεν είναι πλέον βιώσιμη. Η καθοδήγηση σταδιοδρομίας πρέπει να είναι συνεκτική, πλούσια, δυναμική, αντικειμενική και καλά τεκμηριωμένη με στοιχεία. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στην καθοδήγηση που απευθύνεται στα άτομα με αναπηρίες, η οποία πρέπει να είναι ιδιαίτερα εξατομικευμένη και να λαμβάνει υπόψη το είδος της αναπηρίας, τους ενδεχόμενους περιορισμούς που επιβάλλει στην κινητικότητα, καθώς και τις δυσκολίες που δημιουργεί όσον αφορά την απόκτηση συγκεκριμένων επαγγελματικών προσόντων.

(7) Εμβληματική πρωτοβουλία «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και απασχόληση».

7.11 Ο ρόλος της οικογένειας δεν μπορεί να υποτιμηθεί. Οι πληροφορίες, οι συμβουλές και η καθοδήγηση (IAG) πρέπει επίσης να επικεντρωθούν στην οικογένεια, επειδή οι γονείς και τα μέλη μιας οικογένειας διαδραματίζουν συχνά αποφασιστικό ρόλο στις επιλογές του ατόμου όσον αφορά τα σχέδια σπουδών και τη σταδιοδρομία. Για την ανάδειξη των ευκαιριών στην αγορά εργασίας που συνδέονται με υψηλότερη ΕΕΚ είναι αναγκαία περισσότερη ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και τεκμηριωμένη πολιτική.

7.12 Παρ' όλα αυτά, η παροχή ΕΕΚ πρέπει να εξισορροπεί τις προτιμήσεις των μαθητών και τις απαιτήσεις των εργοδοτών. Οι προτιμήσεις των μαθητών είναι σχετικές, αλλά τέτοιες προτιμήσεις από μόνες τους δεν είναι αρκετές. Οι ανάγκες των εργοδοτών είναι σημαντικές, αλλά δεν είναι πάντα εύκολο να προσδιορισθεί ποιες είναι αυτές οι ανάγκες. Η εξισορρόπηση βασίζεται επίσης στη χρηματοδότηση η οποία παρέχεται από την κυβέρνηση, τους μαθητές και τους εργοδότες.

7.13 Πρέπει να εξασφαλιστεί η ίση μεταχείριση όλων των μαθητών σε όλους τους μαθησιακούς κλάδους, όπως και η ίση πρόσβαση στις οικονομικές επιχορηγήσεις στα πλαίσια συστημάτων στέγασης, μεταφοράς, ιατρικής περίθαλψης και κοινωνικής ασφάλισης.

7.14 Η ποιότητα δασκάλων και εκπαιδευτών είναι σημαντική-πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με τον χώρο εργασίας. Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων, πρέπει να ενθαρρύνονται ευέλικτες μέθοδοι προσλήψεων, σχεδιασμένες για διευκόλυνση της εισόδου εκείνων που διαθέτουν βιομηχανικές δεξιότητες στο εργατικό δυναμικό των ιδρυμάτων ΕΕΚ. Πρέπει να αναπτυχθούν προγράμματα για την αύξηση της κινητικότητας των εκπαιδευτικών.

7.15 Ο ρόλος των κοινωνικών εταιρών είναι ζωτικός στο να καταστεί η ΕΕΚ σημαντικότερη και περισσότερο ευέλικτη. Για την προώθηση της αριστείας στην ΕΕΚ, οι κοινωνικοί εταίροι θα πρέπει να συμμετέχουν περισσότερο στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή των τακτικών της ΕΕΚ, ιδιαίτερα στα προγράμματα σπουδών, να διασφαλίζουν ότι οι δεξιότητες που αποκτώνται είναι σχετικές με την αγορά εργασίας. Τα γεγονότα αποδεικνύουν ότι οι χώρες οι οποίες συντόνισαν τους δεσμούς μεταξύ των σχολείων και της αγοράς εργασίας και ενέπλεξαν τους παράγοντες της αγοράς εργασίας στην παρακολούθηση, την επιτήρηση και την πιστοποίηση των επαγγελματικών δεξιοτήτων και προσόντων, θεωρούνται γενικά επιτυχημένες. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη υπογραμμίσει αρκετές φορές τον ρόλο των Τομεακών και των Οριζοντίων Συμβουλίων Απασχόλησης και Δεξιοτήτων⁽⁸⁾ στη διενέργεια αναλύσεων των ποσοτικών και ποιοτικών αναγκών της αγοράς εργασίας και επικροτεί τις κοινές προσπάθειες των Ευρωπαϊκών Κοινωνικών Εταιρών να εστιάσουν στην εκπαίδευση και την κατάρτιση στα κοινά προγράμματα εργασίας τους.⁽⁹⁾

(8) Διερευνητική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 347/1, 18.12.2010.

(9) Το πλαίσιο των δράσεων για δια βίου ανάπτυξη των ικανοτήτων και προσόντων (2002) και η Αυτόνομη συμφωνία σχετικά με τις αγορές εργασίας (2010).

7.16 Η κρίση κατέδειξε ότι σε επίπεδο επιχείρησης έχουν αναπτυχθεί πολλές έξυπνες και αποτελεσματικές λύσεις για τη διατήρηση θέσεων εργασίας και τη δρομολόγηση διαφορετικών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης. Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Μέτρα της ΕΕ για την αντιμετώπιση της κρίσης και τις βιομηχανικές μεταλλαγές: περισσότερο επισφαλής ή βιώσιμη απασχόληση;»⁽¹⁰⁾ περιέχει ορισμένες «ορθές πρακτικές» από αυτή την άποψη.

7.17 Η κινητικότητα της μάθησης συμβάλει στην ενίσχυση απασχολησιμότητας, ιδιαίτερα των νέων, με την απόκτηση βασικών δεξιοτήτων. Επομένως, η ΕΟΚΕ επικροτεί τα φιλόδοξα αλλά πολιτικώς απαραίτητα σημεία αναφοράς τα οποία πρότεινε η Επιτροπή σχετικά με τη κινητικότητα της μάθησης. Αυτό προσδιορίζει ότι τουλάχιστον το 10 % των αποφοίτων της ΕΕ από ιδρύματα αρχικής ΕΕΚ θα πρέπει να έχουν σπουδάσει ή να έχουν παρακολουθήσει μαθήματα κατάρτισης στο εξωτερικό. Αυτό θα πρέπει να βελτιώσει τη κινητικότητα της ΕΕΚ σε ποσοτικούς και ποιοτικούς όρους, θέτοντας την ΕΕΚ και την μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση σε ισότιμη βάση.

7.18 Η πρόσφατη Πράσινη Βίβλος σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση επαγγελματικών προσόντων⁽¹¹⁾ δρομολόγησε μια δημόσια συζήτηση για μείωση και απλοποίηση των περιορισμένων κανονισμών που διέπουν τα επαγγελματικά προσόντα έτσι ώστε να βελτιωθεί η λειτουργία της Εσωτερικής Αγοράς και να ενισχυθεί η διασυνοριακή κινητικότητα και η δραστηριότητα των επιχειρήσεων. Η επιτυχία της πρόσφατα προταθείσας Ευρωπαϊκής επαγγελματικής κάρτας θα εξαρτάται κυρίως από την αμοιβαία εμπιστοσύνη και συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών.

7.19 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι είναι απαραίτητο για όλους τους καθηγητές και τους εκπαιδευτές, ιδίως στην ΕΕΚ, να έχουν τις υψηλές ποιότητας γλωσσικές δεξιότητες που χρειάζονται για την προώθηση της διδασκαλίας ενός μαθήματος σε μια ξένη γλώσσα («ΕΚ 2020»). Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις δραστηριότητες που παρέχονται σε αυτόν τον τομέα από τη Επιχειρηματική Πλατφόρμα Πολυγλωσσίας⁽¹²⁾ και τη Πλατφόρμα της κοινωνίας των πολιτών για την Πολυγλωσσία που στοχεύουν στην εξασφάλιση ευκαιριών δια βίου μάθησης γλωσσών για όλους.⁽¹³⁾

7.20 Στον 21^ο αιώνα είναι απολύτως κρίσιμο να εξαλειφθούν τα στερεότυπα τα οποία υπάρχουν ήδη στα δημοτικά σχολεία και να προωθηθούν ίσες ευκαιρίες μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης και κατάρτισης, υποστηρίζοντας πολιτιστικά μέτρα για να κατευθυνθούν οι νέες γυναίκες περισσότερο προς τις επιστημονικές και τεχνολογικές σπουδές, όπως αναφέρεται στο Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για την Ισότητα των Φύλων.⁽¹⁴⁾

7.21 Την τελευταία δεκαετία, πολλές χώρες έχουν αναπτύξει και εφαρμόσει διάφορες προσεγγίσεις για την κατανομή του κόστους. Αυτό έχει αλλάξει την ισορροπία μεταξύ κρατικών επιχορηγήσεων, εργοδοτικών εισφορών και παροχών των πολιτών. Τα οικονομικά

μέτρα περιλαμβάνουν: ταμεία κατάρτισης, φορολογικά κίνητρα, κουπόνια, ατομικούς λογαριασμούς μάθησης, δάνεια και αποταμιευτικά προγράμματα. Στόχος τους είναι η αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων και της συμμετοχής στο Ευρωπαϊκό σύστημα ακαδημαϊκών μονάδων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

7.22 Η μεγαλύτερη οικονομική συνεισφορά από τον προϋπολογισμό της ΕΕ όσον αφορά την επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό προέρχεται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). Για την ενίσχυση των δεξιοτήτων και τη συνδρομή στην αντιμετώπιση των υψηλών επιπέδων ανεργίας των νέων σε πολλά κράτη μέλη, την επόμενη περίοδο του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου⁽¹⁵⁾ θα ενισχυθούν οι δράσεις που υποστηρίζονται από το πρόγραμμα Leonardo.

8. Κατάλληλη εφαρμογή των ευρωπαϊκών μέσων και αρχών σε εθνικό επίπεδο

8.1 Με τη δρομολόγηση των μέσων που στοχεύουν στην αύξηση της ευρωπαϊκής συνεργασίας για την ΕΕΚ, έχει καταστεί σαφές ότι χρειάζεται περισσότερη συνεργασία μεταξύ των διαφορετικών δομών για τη βελτίωση της λειτουργίας των ίδιων των δομών.

8.2 Η διαδικασία της Μπολόνια και η διαδικασία της Κοπεγχάγης δεν μπορούν να συνεχίσουν να αναπτύσσονται ανεξάρτητα η μία από την άλλη. Πρέπει να αυξηθεί η διαλειτουργικότητα και η συγκρισιμότητα μεταξύ των αντίστοιχων μέσων. Πρέπει να αναγνωριστεί ότι η διαδικασία της Κοπεγχάγης βρίσκεται σε λιγότερο προχωρημένο στάδιο, ενώ η κατάλληλη λειτουργία των ECVET⁽¹⁶⁾ και EQF απέχει αρκετά χρόνια ακόμη.

8.3 Τα EQF, ECVET, EQAVET πρέπει να συμβάλουν στην προώθηση της μάθησης σε όλα τα επίπεδα και σε όλους τους τύπους της εκπαίδευσης και κατάρτισης. Το EQF πρέπει να αξιολογηθεί στα επίπεδα 6-8 στα NQFs στην ίδια βάση με την μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση. Για το ECVET, το σύστημα μεταφοράς εκπαιδευτικών μονάδων για την ΕΕΚ, μια λογική και συγκλίνουσα εφαρμογή είναι απαραίτητη με το ECTS⁽¹⁷⁾, αφού το ECVET δεν είναι ακόμη λειτουργικό σύστημα.

8.4 Τα ευρωπαϊκά μέσα μπορούν να συμπληρωθούν από εθνικά μέσα (π.χ. Εθνικά Πλαίσια Επαγγελματικών Προσόντων) ή να υιοθετηθούν σε εθνικούς κανόνες (π.χ. σε εθνικά συστήματα πίστωσης βαθμών) όταν κριθεί απαραίτητο στο πεδίο των εθνικών μεταρρυθμίσεων. Υπάρχει ανάγκη για μεγαλύτερη αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων επιπέδων (ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό).

8.5 Πρέπει να επιτευχθεί πρόοδος στην εφαρμογή ενός προγράμματος «Erasmus για τους μαθητευόμενους». Αυτό το πρόγραμμα θα δώσει στην ΕΕΚ τη δυνατότητα να θεωρείται ισότιμη με τις πρωτοβουλίες μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και να συνεισφέρει στην προώθηση της ΕΕΚ. Θα δώσει διεθνή διάσταση στην

⁽¹⁰⁾ Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 318/43, 29.10.2011.

⁽¹¹⁾ COM(2011) 367 Τελική Πράσινη Βίβλος- Εκσυγχρονισμός της οδηγίας για την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων.

⁽¹²⁾ http://ec.europa.eu/languages/pdf/business_en.pdf.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/languages/pdf/doc5080_en.pdf.

⁽¹⁴⁾ 3073^ο Συμβούλιο με θέμα την ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΩΝ, 7 Μαρτίου 2011.

⁽¹⁵⁾ Ένας προϋπολογισμός για την «Ευρώπη 2020» COM (2011) 500 τελικό της 29.6.2011.

⁽¹⁶⁾ Ευρωπαϊκό Σύστημα Πίστωσης Διδακτικών Μονάδων ΕΕΚ- βοηθά στην επικύρωση, αναγνώριση και συσώρευση των δεξιοτήτων σχετικά με την απασχόληση και τη γνώση.

⁽¹⁷⁾ Ευρωπαϊκό Σύστημα Μεταφοράς Διδακτικών Μονάδων.

ΕΕΚ, θα αντιμετωπίσει την έλλειψη κινητικότητας και θα ενισχύσει την προβολή και την απήχηση της μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης.

8.6 Ωστόσο, η Επιτροπή δεν θα πρέπει να δημιουργεί νέα μέσα πριν να αξιολογηθεί η πιθανή προστιθέμενη αξία των ήδη

υφιστάμενων. Η επικοινωνία και η συνεργασία εντός και μεταξύ των υφιστάμενων μέσων πρέπει να βελτιωθεί προκειμένου να υλοποιηθούν οι στόχοι τους.

8.7 Η ΕΟΚΕ έχει καταρτίσει ορισμένες γνωμοδοτήσεις ποιότητας για τα σχετικά μέσα- το ECVET ⁽¹⁸⁾ και το EQAVET ⁽¹⁹⁾ και για τη συγκρισιμότητα των τίτλων επαγγελματικής κατάρτισης μεταξύ των κρατών μελών ⁽²⁰⁾.

Βρυξέλλες, 19 Ιανουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

⁽¹⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 100/140, 30.04.2009.

⁽¹⁹⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 100/136, 30.04.2009.

⁽²⁰⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 162/90, 25.06.2008.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Οι ακόλουθες τροπολογίες, οι οποίες συγκέντρωσαν πάνω από το ένα τέταρτο των εκπεφρασμένων ψήφων, απορρίφθηκαν στην πορεία της συζήτησης (άρθρο 54 παρ. 3 του Εσωτερικού Κανονισμού):

Σημείο 1.10

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Οι οργανώσεις επιχειρήσεων πρέπει να συμμετέχουν ενεργά σε συστήματα παροχής συμβουλών και καθοδήγησης, εφόσον είναι οι ~~καθοριστικοί παράγοντες~~ ~~πιο σχετικές δομές~~ για την παροχή πληροφοριών όσον αφορά τις ευκαιρίες στην αγορά εργασίας και τις ευκαιρίες ΕΕΚ. Θα πρέπει να βοηθούν το διδακτικό προσωπικό να αναπτύσσει την ενδύπηρεσιακή μάθηση και νέες μεθόδους.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 81
Κατά: 100
Αποχές: 20

Σημείο 1.18

Να τροποποιηθεί ως εξής:

Οι προτιμήσεις των μαθητών και οι προσδοκίες των οικογενειών τους θα πρέπει να προσανατολιστούν σε πορεία σύγκλισης εξεταστούν σε συνάρτηση με τις ανάγκες των εργοδοτών. Στο μέλλον, θα μπορούν να χρησιμοποιήσουν το πρόσφατα ανεπτυγμένο Πανόραμα δεξιοτήτων στην ΕΕ και τις προβλέψεις του όσον αφορά τη προσφορά δεξιοτήτων και τις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Υπέρ: 75
Κατά: 127
Αποχές: 18

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Απασχόληση των νέων, τεχνικές δεξιότητες και κινητικότητα» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2012/C 68/02)

Εισηγήτρια: η κ. **Dorthe ANDERSEN**

Στις 14 Ιουλίου 2011, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

«Απασχόληση των νέων, τεχνικές δεξιότητες και κινητικότητα».

Το τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 16 Δεκεμβρίου 2011.

Κατά την 477η σύνοδο ολομέλειάς της, της 18ης και 19ης Ιανουαρίου 2012 (συνεδρίαση της 18ης Ιανουαρίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 173 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 4 αποχές:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Οι δημογραφικές εξελίξεις θέτουν μεγάλες προκλήσεις στην αγορά εργασίας. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης καταδεικνύουν ότι οι αγορές εργασίας πλήττονται από διαρθρωτικά προβλήματα. Οι νέοι ιδίως αντιμετωπίζουν δυσκολίες να ενταχθούν στην αγορά εργασίας, μολοντί διαθέτουν τα απαιτούμενα προσόντα. Για τον λόγο αυτόν, τα κράτη μέλη θα πρέπει να υλοποιήσουν τις μεταρρυθμίσεις που προβλέπονται στη στρατηγική «Ευρώπη 2020» και στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων προκειμένου να αναζωογονήσουν την ανάπτυξη.

1.2 Η ανεργία των νέων συνεπάγεται σημαντικά οικονομικά και κοινωνικά μειονεκτήματα για την κοινωνία και τους νέους, ενώ, ταυτόχρονα, περιορίζει τις δυνατότητες ανάπτυξης. Η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από το ειδικευμένο εργατικό δυναμικό και κινδυνεύει να χάσει έδαφος στον αγώνα για την εξασφάλιση ειδικευμένων εργαζόμενων και εργαζόμενων υψηλής εξειδίκευσης.

1.3 Κανένας δεν γνωρίζει πραγματικά ποια μορφή θα έχουν οι μελλοντικές θέσεις εργασίας, όμως, η επαγγελματική κατάρτιση θα πρέπει να βασίζεται στις ανάγκες της αγοράς εργασίας και στα προβλήματα που πρέπει να επιλυθούν. Πρέπει να επεκταθεί η αναγνώριση των δεξιοτήτων που αποκτούνται εκτός των συστημάτων επαγγελματικής κατάρτισης. Τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών θα πρέπει να στοχεύουν περισσότερο σε γενικές και καινοτομικές ικανότητες.

1.4 Θα πρέπει να αρθούν οι φραγμοί μεταξύ εκπαιδευτικού συστήματος και αγοράς εργασίας και να αποφευχθεί η υπερβολική εστίαση σε χρηματοδοτικά θέματα. Η σύμπραξη μεταξύ επιχειρήσεων και εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει να εμβυθυνθεί σε ό,τι αφορά την κατάρτιση των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών και την πρόβλεψη των μελλοντικών αναγκών. Η επαγγελματική κατάρτιση πρέπει να οδηγεί στην απασχόληση.

1.5 Κρίνεται αναγκαίο να αυξηθούν η διπολική επαγγελματική κατάρτιση και οι περίοδοι πρακτικής άσκησης στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού συστήματος, τόσο στη σχετική τριτοβάθμια εκπαίδευση όσο και στην επαγγελματική κατάρτιση. Οι συνέργειες μεταξύ πρακτικής άσκησης, κατάρτισης στον τόπο εργασίας και θεωρητικής εκπαίδευσης ενισχύουν την απασχολησιμότητα των νέων, διευκολύνουν την επαγγελματική τους ένταξη και παρέχουν κίνητρα για την ανάπτυξη της διδασκαλίας.

1.6 Οι χώρες που επιθυμούν να καθιερώσουν διπολικό σύστημα εκπαίδευσης θα πρέπει να λάβουν επιχορηγήσεις από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο για την κάλυψη των δαπανών κατά τα αρχικά στάδια.

1.7 Μέσα σε μια ανοιχτή και δυναμική αγορά εργασίας μπορεί να προωθηθεί η κινητικότητα και, ειδικότερα, να δημιουργηθούν δυνατότητες απασχόλησης για τους νέους. Σύμφωνα με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» και τα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων, τα κράτη μέλη οφείλουν να εκσυγχρονίσουν τις αγορές εργασίας τους, ώστε να αυξήσουν την απορροφητική τους ικανότητα, καθώς και τη λειτουργία τους.

1.8 Μια ενεργητική πολιτική στην αγορά εργασίας, η οποία παρέχει στους αναζητούντες εργασία και στους απασχολούμενους κίνητρα υπέρ της διά βίου μάθησης, συμβάλλει στην ενδυνάμωση της επαγγελματικής και γεωγραφικής κινητικότητας και αυξάνει κατ' αυτόν τον τρόπο τις ευκαιρίες απασχόλησης.

2. Στόχοι και εισαγωγή

2.1 Η νεολαία της Ευρώπης είναι το μέλλον της Ευρώπης. Πολλοί όμως νέοι είναι άνεργοι ή δεν διαθέτουν τις απαιτούμενες δεξιότητες. Εκτός αυτού, πολλοί νέοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες να ενταχθούν στην αγορά εργασίας, μολοντί διαθέτουν τις κατάλληλες δεξιότητες.

2.2 Αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης είναι οι δυνατότητες απασχόλησης για τους νέους. Στο πλαίσιο αυτό συμπεριλαμβάνονται οι μελλοντικές ανάγκες σε τεχνικό και εξειδικευμένο προσωπικό, η πρόσβαση των νέων στην αγορά εργασίας και η επαγγελματική κινητικότητα. Η γνωμοδότηση εστιάζεται στον «πυρήνα» του εργατικού δυναμικού που διαθέτει τεχνική ή εξειδικευμένη κατάρτιση ή κατάρτιση μετά το μεσαίο επίπεδο δεξιοτήτων, το οποίο, το 2020, σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης (CEDEFOP), θα αποτελεί το 50 % του μελλοντικού ενεργού πληθυσμού.

2.3 Η γνωμοδότηση αποσκοπεί στη διατύπωση συγκεκριμένων προτάσεων για να βελτιωθούν οι δυνατότητες απασχόλησης των νέων και να εξασφαλιστεί η πρόσβαση των επιχειρήσεων στις απαιτούμενες δεξιότητες.

2.4 Ο όρος «δεξιότητες» καλύπτει πολλές πτυχές π.χ. κοινωνικές και γενικές δεξιότητες, καθώς και τεχνικές και εξειδικευμένες δεξιότητες και προσόντα που αποκτήθηκαν αφενός στο πλαίσιο της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και, αφετέρου, μέσω της εργασίας, καθώς και μέσω των κοινωνικών και οικογενειακών σχέσεων και δραστηριοτήτων.

2.5 Η παρούσα γνωμοδότηση επιδιώκει να απαντήσει σε δύο στενά αλληλένδετα ερωτήματα: (1) Ποιες δεξιότητες θα χρειαστεί η αγορά εργασίας στο μέλλον; και (2) Πώς μπορούν να διασφαλιστούν η ένταξη των νέων και οι δυνατότητες επαγγελματικής κινητικότητας;

2.6 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει δρομολογήσει πολλές εμβληματικές πρωτοβουλίες σε αυτόν τον τομέα, με πιο πρόσφατες την «Νεολαία σε κίνηση» και την «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας». Αυτές οι εμβληματικές πρωτοβουλίες είναι πρωταρχικής σημασίας και συμπεριλαμβάνουν διάφορες πρωτοβουλίες για τη βελτίωση των δυνατοτήτων απασχόλησης των νέων. Οι συναφείς γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ κάνουν αναφορά σε αυτές τις πρωτοβουλίες (¹).

3. Η ευρωπαϊκή πραγματικότητα

3.1 Εξαιτίας των δημογραφικών εξελίξεων συρρικνώνεται ο ενεργός πληθυσμός στην ΕΕ: η προηγούμενη γενιά της έκρηξης των γεννήσεων αποχωρεί από την αγορά εργασίας και την αντικαθιστούν οι νέες γενιές που χαρακτηρίζονται από χαμηλά ποσοστά γεννητικότητας. Αυτό συνεπάγεται μεγάλες προκλήσεις για την αγορά εργασίας, δεδομένου ότι η μεγάλη προσφορά εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού είναι καθοριστική για την ανάπτυξη της Ευρώπης.

3.2 Σύμφωνα με την τελευταία έκδοση της τριμηνιαίας επιθεώρησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «*Employment and social situation quarterly review*», η ανάκαμψη της αγοράς εργασίας της ΕΕ είναι αργή και άنيση. Παρόλο που δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας, εντούτοις, δεν επαρκούν. Το ποσοστό της νεανικής ανεργίας που φτάνει στο 20,3 % αναδεικνύει την ανάγκη για ταχεία και αποτελεσματική δράση.

3.3 Η ανεργία πλήττει όλες τις κατηγορίες των νέων, συμπεριλαμβανομένων των ευπαθών ομάδων, ανεξάρτητα από το επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισής τους. Ωστόσο, ο κίνδυνος αδυναμίας εύρεσης εργασίας είναι μεγαλύτερος για τους νέους με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης ή για όσους δεν διαθέτουν επαγγελματική πείρα. Επιπλέον, αυξήθηκε και η μακροχρόνια ανεργία, με το ποσοστό της να φτάνει το 9,5 % τον Μάρτιο του 2011, ενώ πολλοί νέοι διατρέχουν τον κίνδυνο να καταστούν μακροχρόνια άνεργοι.

3.4 Τόσο η ανεργία όσο και η υποαπασχόληση των νέων επιφέρουν σοβαρά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα στην κοινωνία και στους ίδιους τους νέους, και, ταυτόχρονα, περιορίζουν τις δυνατότητες ανάπτυξης.

3.5 Πριν από την κρίση προηγήθηκε μια περίοδος κατά την οποία δημιουργήθηκαν σχετικά πολλές θέσεις εργασίας. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, μεταξύ 1995 και 2006 δημιουργήθηκαν 20 εκατομμύρια νέες θέσεις εργασίας.

3.6 Στη συνέχεια, κατά τη διάρκεια της κρίσης, χάθηκαν περίπου 5 εκατομμύρια θέσεις εργασίας. Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα για τη Βελτίωση των Συνθηκών Διαβίωσης και Εργασίας (Eurofound), η πλειονότητα αυτών των θέσεων αφορούσε χαμηλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας για ανειδίκευτους εργαζομένους. Σε κάθε περίπτωση, καταγράφονται μεγάλες διαφορές μεταξύ των επιμέρους κρατών μελών.

3.7 Το CEDEFOP υπολογίζει ότι θα δημιουργηθούν 7 εκατομμύρια περίπου νέες θέσεις εργασίας την περίοδο 2010-2020, ενώ εκτιμάται ότι θα προκύψουν 73 εκατομμύρια κενές θέσεις εργασίας ως συνέπεια της δημογραφικής εξέλιξης. Η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας θα αφορά κυρίως θέσεις υψηλού επιπέδου εξειδίκευσης.

3.8 Παραδόξως, σε ορισμένες χώρες και κλάδους διαπιστώνονται συγχρόνως υψηλά ποσοστά ανεργίας και έλλειψη εργατικού δυναμικού, γεγονός που παραπέμπει σε διαρκή διαρθρωτικά προβλήματα στις ευρωπαϊκές αγορές εργασίας. Παραδείγματος χάρι, στις Κάτω Χώρες, στα τέλη του 2009 καταγράφηκαν 118 000 κενές θέσεις απασχόλησης, ενώ στη Γερμανία και στην Πολωνία υπάρχουν 87 800 και 18 300 αντιστοίχως κενές θέσεις εργασίας στον τομέα ΤΠΕ.

3.9 Η ανταγωνιστικότητα του ιδιωτικού τομέα θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Εφόσον οι ιδιωτικές επιχειρήσεις αδυνατούν να βρουν το κατάλληλο εργατικό δυναμικό στην Ευρώπη, ενδεχομένως να υποχρεωθούν να αναζητήσουν σε άλλες περιοχές του κόσμου, όπου υπάρχει. Οι δημογραφικές εξελίξεις θα έχουν ως συνέπεια να αυξηθεί η ανάγκη για εργατικό δυναμικό στους τομείς της φροντίδας και περιθαλψής των ηλικιωμένων, καθώς και της υγειονομικής περιθαλψής.

4. Οι μελλοντικές ανάγκες για εργατικό δυναμικό

4.1 Η μείωση της απασχόλησης και η επείγουσα ανάγκη για ανάπτυξη καθιστούν ακόμη πιο απαραίτητο να διαθέτουν οι μελλοντικές γενιές των νέων που εισέρχονται στην αγορά εργασίας υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης, το οποίο θα ανταποκρίνεται στις ανάγκες του μέλλοντος. Αυτό συνεπάγεται, επίσης, μείωση του αριθμού των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο και αύξηση των ποσοστών των νέων που ολοκληρώνουν επαγγελματική κατάρτιση. Εκτός αυτού, είναι ζωτικό η αγορά εργασίας να διαρθρώνεται κατά τρόπο ώστε να ευνοεί την ένταξη και παραμονή των νέων σε αυτήν. Τα τελευταία τρία χρόνια καταδεικνύουν ότι η μετάβαση από την εκπαίδευση στην κατάρτιση είναι δύσκολη. Επιπλέον, υπάρχουν διάφοροι φραγμοί στην κατάρτιση, καθώς και εμπόδια όσον αφορά την εργατική νομοθεσία που δυσχεραίνουν την αλλαγή θέσης εργασίας.

4.2 Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της έχουν ήδη δεσμευτεί να προχωρήσουν σε μια σειρά μεταρρυθμίσεων στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», των βέλτιστων πρακτικών και των εθνικών προγραμμάτων μεταρρυθμίσεων. Για αυτόν τον σκοπό, αρκετά κράτη μέλη πρότειναν μια σειρά από μεταρρυθμίσεις για να προσαρμόσουν καλύτερα τα εκπαιδευτικά τους συστήματα στις απαιτήσεις των αγορών εργασίας.

4.3 Η στρατηγική «Ευρώπη 2020» θέτει δύο βασικούς στόχους στον τομέα της εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ωστόσο, οι στόχοι αυτοί είναι αμιγώς ποσοτικοί. Εξίσου ενδιαφέρον παρουσιάζει η ικανότητα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης να παρέχουν στους νέους τις κατάλληλες δεξιότητες στην πορεία τους προς την απασχόληση, δηλαδή, δεξιότητες για τις οποίες υπάρχει ζήτηση και τις οποίες μπορούν να αξιοποιήσουν.

4.4 Σύμφωνα με τις προβλέψεις, το επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης των ευρωπαίων πολιτών θα συνεχίσει να αυξάνεται, υπάρχει όμως ο κίνδυνος πώλωσης. Ορισμένες προβλέψεις καταδεικνύουν ότι ο στόχος να αυξηθεί σε τουλάχιστον 40 % το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πιθανόν να επιτευχθεί έως το 2017.

(¹) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Νεολαία σε κίνηση», ΕΕ C 132 της 3.5.2011, σ. 55 και η γνωμοδότηση με θέμα «Ατζέντα για νέες δεξιότητες και θέσεις εργασίας» ΕΕ C 318 της 29.10.2011, σ. 142

4.5 Αντίθετα, η πρόγνωση για τον στόχο να μειωθεί έως το 2020 το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα τη σχολική εκπαίδευση κάτω από 10 % είναι εδώ και καιρό αρνητική. Παραδείγματος χάρη, το CEDEFOP εκτιμά ότι, μέχρι το 2020, τουλάχιστον το 83 % των ατόμων ηλικίας 22-24 ετών (έναντι ποσοστού 78 % το 2010) θα έχει ολοκληρώσει την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δηλαδή επαγγελματική κατάρτιση ή λυκειακή εκπαίδευση. Το γεγονός ότι πολλοί νέοι είναι ανειδίκευτοι αποτελεί σοβαρή πρόκληση για την εξασφάλιση επαρκούς εργατικού δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης, δεδομένου ότι για τις θέσεις απασχόλησης του μέλλοντος απαιτούνται κυρίως εργαζόμενοι υψηλής τεχνικής κατάρτισης ή εξειδίκευσης. Συνεπώς, πρωταρχική προτεραιότητα είναι να διασφαλιστεί ότι περισσότεροι νέοι ολοκληρώνουν εκπαίδευση υψηλού επιπέδου, στην οποία συμπεριλαμβάνεται και η επαγγελματική κατάρτιση.

4.6 Η παγκοσμιοποίηση και οι νέες τεχνολογίες θα μεταμορφώσουν την αγορά εργασίας και αυτό θα αντικατοπτριστεί σε όλο και μικρότερους κύκλους ζωής των προϊόντων. Με τις μετατοπίσεις μεταξύ κλάδων και τις νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας, αλλά ανακύπτει και η ανάγκη για νέες δεξιότητες.

4.7 Έτσι ενισχύονται οι απαιτήσεις για διά βίου μάθηση, εκπαίδευση των ενηλίκων και προθυμία για προσαρμογή, στοιχεία που αποτελούν πλέον βασικές συνιστώσες της επαγγελματικής ζωής. Οι κοινωνικοί εταίροι και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα έχουν κοινή ευθύνη να αναζητήσουν κοινές καινοτόμες λύσεις.

4.8 Σύμφωνα με το CEDEFOP, έως το 2020, η ζήτηση για εργατικό δυναμικό υψηλής εξειδίκευσης θα αυξηθεί κατά σχεδόν 16 εκατομμύρια, ενώ η ζήτηση για εργαζομένους μέσης ειδίκευσης κατά 3,5 εκατομμύρια άτομα. Αντιθέτως, η ζήτηση εργαζομένων χαμηλής εξειδίκευσης αναμένεται να μειωθεί κατά περίπου 12 εκατομμύρια.

4.9 Στο διάστημα 2010-2020 αναμένεται σημαντική μείωση της απασχόλησης στις πρωτογενείς βιομηχανίες, αλλά επίσης στους κλάδους της παραγωγής και της μεταποίησης. Η μεγαλύτερη αύξηση θα σημειωθεί στον κλάδο των υπηρεσιών, ιδίως των υπηρεσιών που παρέχονται σε επιχειρήσεις, ωστόσο, και οι τομείς της διανομής, των υπηρεσιών τροφοδοσίας, της υγειονομικής περίθαλψης και των μεταφορών αναμένεται να επεκταθούν. Οι τομείς έντασης γνώσης, αλλά και οι κλάδοι χαμηλότερης έντασης γνώσης, όπως π.χ. το εμπόριο λιανικής πώλησης, θα ενισχυθούν. Η εξέλιξη προς την οικονομία της γνώσης, καθώς και έναν ταχέως μεταβαλλόμενο κόσμο προσανατολισμένο στην καινοτομία, συνεχίζεται. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό οι βελτιωμένες δεξιότητες να μετουσιωθούν σε γνώση, η οποία, με τη σειρά της, οδηγεί στην καινοτομία και σε νέα προϊόντα και υπηρεσίες. Η προθυμία για προσαρμογή εξακολουθεί να συνιστά καθοριστική παράμετρο, τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο εκπαιδευτικού συστήματος, προκειμένου να υπάρξει ανταπόκριση στις ανάγκες της αγοράς εργασίας.

4.10 Σε όλες τις αναλύσεις των μελλοντικών προτύπων απασχόλησης και των αναγκών αναφορικά με τις δεξιότητες η καινοτομία αποτελεί καθοριστικό στοιχείο. Η καινοτομία αφορά την ικανότητα βελτίωσης των διαδικασιών και μεθόδων, ενώ αξιοσημείωτο ρόλο διαδραματίζουν και οι γενικές ικανότητες όπως η δημιουργικότητα, η ικανότητα επίλυσης προβλημάτων, η συνεργασία, καθώς και οι ηγετικές ικανότητες και η επιχειρηματικότητα. Έτσι, πολλοί άνθρωποι εργάζονται, παραδείγματος χάρη, στον κλάδο έντασης γνώσης της βιομηχανίας, χωρίς να διαθέτουν υψηλό επίπεδο εξειδίκευσης, αλλά, μέσω της βελτίωσης των εργασιακών διαδικασιών ή της οργάνωσης της εργασίας συμβάλλουν στην καινοτομία.

4.11 Ορισμένες μελέτες καταδεικνύουν ότι η καινοτομία που αποτελεί τη βάση της ανάπτυξης προέρχεται, κατά κύριο λόγο,

από τις επιχειρήσεις. Οι επιχειρήσεις αναπτύσσονται βάσει των συμβολών και των απαιτήσεων των πελατών, των διανομέων και του προσωπικού τους.

4.12 Παρόλα αυτά, η καινοτομία δεν θα πρέπει να ερμηνεύεται ως κλάδος επιστήμης. Η ικανότητα καινοτομίας συνεπάγεται νέες απαιτήσεις για τα εκπαιδευτικά συστήματα και, μεταξύ άλλων, θέτει το ερώτημα της βελτίωσης των καινοτομικών ικανοτήτων των νέων, ούτως ώστε, μέσω της εργασίας τους, να συμβάλουν άμεσα στη δημιουργία πλούτου στην κοινωνία μας.

5. Ο πυρήνας του μελλοντικού εργατικού δυναμικού και τα εκπαιδευτικά συστήματα

5.1 Κανένας δεν γνωρίζει πραγματικά ποια μορφή θα έχουν οι θέσεις εργασίας του αύριο. Η ΕΕ θα δρομολογήσει σύντομα ένα «Πανόραμα δεξιοτήτων στην ΕΕ», ενώ, παράλληλα, θα συσταθούν στην ΕΕ τομεακά συμβούλια για τις δεξιότητες (SSC = Sector Skills Council) και η πρόβλεψη των μελλοντικών αναγκών, καθώς και των ελλείψεων θα βελτιώνεται συνεχώς. Λόγω του παγκόσμιου ανταγωνισμού, της τεχνολογικής ανάπτυξης, καθώς και της εσωτερικής και εξωτερικής μετανάστευσης, η ευελιξία και η προσαρμοστικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος θα αποτελέσουν αποφασιστικό παράγοντα.

5.2 Επιπλέον, είναι αναγκαία η στενότερη συνάρθρωση και συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, κυβερνήσεων και εργοδοτών, για παράδειγμα, κατά την κατάρτιση των αναλυτικών προγραμμάτων σπουδών. Οι δεξιότητες θα αποκτούνται και θα εξελίσσονται διά βίου μέσω προγραμμάτων κατάρτισης και στο πλαίσιο της εργασίας. Εντούτοις, οι δεξιότητες μπορούν να αποκτηθούν και εκτός αγοράς εργασίας, παράμετρος στην οποία πρέπει να δοθεί περισσότερη έμφαση.

5.3 Η κατάρτιση του πυρήνα του μελλοντικού εργατικού δυναμικού ξεκινά ήδη στο δημοτικό σχολείο, όπου πρέπει να ενδυναμωθεί η ποιότητα της εκπαίδευσης. Στο σχολείο, τα παιδιά και οι νέοι πρέπει να διδαχθούν πώς να μαθαίνουν και πώς να αποκτούν νέες γνώσεις. Σημαντικές παράμετροι είναι π.χ. ο σχολικός προσανατολισμός στο δημοτικό και στο γυμνάσιο, καθώς και ο επαγγελματικός προσανατολισμός. Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να διαθέτουν τις ανάλογες δεξιότητες.

5.4 Το σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης αναλύεται σε άλλη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ⁽²⁾, ωστόσο, τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο για την εξασφάλιση των κατάλληλων δεξιοτήτων στο μέλλον.

5.5 Η επαγγελματική κατάρτιση βρίσκεται σήμερα ενώπιον μεγάλων προκλήσεων. Οι προκλήσεις αυτές συνδέονται π.χ. με την εικόνα και την ποιότητα των προγραμμάτων κατάρτισης, την κάλυψη των απαιτούμενων για τον επαγγελματικό βίο δεξιοτήτων και την προώθηση της απασχολησιμότητας. Σε πολλούς κύκλους επαγγελματικής κατάρτισης διαπιστώνονται υψηλά ποσοστά αποτυχίας λόγω ανεπαρκών γνώσεων δημοτικού σχολείου των νέων, π.χ. όσον αφορά την ικανότητα ανάγνωσης. Επιπροσθέτως, η μετάβαση από το σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση συνοδεύεται συχνά από πολλές δυσκολίες. Τέλος, παρατηρείται, επίσης, κατάτμηση των κύκλων σπουδών βάσει του φύλου.

5.6 Ορισμένες χώρες έχουν υιοθετήσει το διπολικό σύστημα για την επαγγελματική κατάρτιση. Αυτό σημαίνει ότι η κατάρτιση εναλλάσσεται μεταξύ διδασκαλίας στην τάξη, από τη μια πλευρά, και εργασίας και πρακτικής άσκησης στην επιχείρηση, από την άλλη. Χάρη σε αυτές τις στενές επαφές με τις επιχειρήσεις δημιουργούνται γέφυρες σύνδεσης με τον ενεργό βίο και εξασφαλίζεται ότι η πλειοψηφία των ατόμων που διαθέτουν τίτλο επαγγελματικής κατάρτισης βρίσκει γρήγορα θέση απασχόλησης. Σε αντίθεση με αυτό,

(2) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Επίδωξη ελκυστικότερης μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης» (βλέπε σελίδα 1 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας).

τα συστήματα επαγγελματικής κατάρτισης στη Σουηδία, στο Βέλγιο και στην Ισπανία χαρακτηρίζονται από περιορισμένες επαφές με τις επιχειρήσεις, καθώς οι κύκλοι επαγγελματικής κατάρτισης ολοκληρώνονται, ως επί το πλείστον, στο σχολείο. Ταυτόχρονα, πολλοί νέοι σε αυτές τις χώρες αντιμετωπίζουν προβλήματα ένταξης στην αγορά εργασίας.

5.7 Δεδομένου ότι ο συνδυασμός εργασίας, πρακτικής άσκησης και σχολικής εκπαίδευσης θεωρείται από πολλούς φορείς (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΟΟΣΑ, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, κ.λπ.) ως μια καλή βάση εκκίνησης για την είσοδο στην αγορά εργασίας, η ΕΟΚΕ θα προτείνει συγκεκριμένες πρωτοβουλίες σχετικά με τις δυνατότητες ευρύτερης επέκτασης των περιόδων πρακτικής άσκησης του διπολικού συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης στην ΕΕ.

6. Είσοδος στην αγορά εργασίας και επαγγελματική κινητικότητα

6.1 Η μετάβαση από την κατάρτιση στη θέση εργασίας – και, ως εκ τούτου, από το σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης στην αγορά εργασίας – συνοδεύεται συχνά από οικονομικούς προβληματισμούς. Μολονότι η ενίσχυση των δεσμών μεταξύ συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης και αγοράς εργασίας και η προαγωγή της πρόσβασης των νέων στην αγορά εργασίας συνιστούν πολιτικές προτεραιότητες της ΕΕ, τα τελευταία χρόνια καταδεικνύουν ότι υπάρχουν μεγάλες προκλήσεις σε αυτούς τους τομείς.

6.2 Η επαγγελματική και γεωγραφική κινητικότητα στην Ευρώπη εξακολουθεί να είναι περιορισμένη, και συχνά παρεμποδίζεται από φραγμούς στα συστήματα προσόντων, προβλήματα στην αναγνώριση των τυπικών προσόντων ή ανεπαρκή παροχή συμβουλών. Τα προγράμματα ανταλλαγών και κινητικότητας της ΕΕ διαδραματίζουν πρωταρχικό ρόλο στο πλαίσιο αυτό και, επομένως, πρέπει να ενισχυθούν. Μέχρι σήμερα, στο επίκεντρο των δράσεων βρισκόταν η τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ, στο μέλλον, πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση και στις δυνατότητες κινητικότητας για όσους ολοκληρώνουν κύκλους τεχνικής ή επαγγελματικής κατάρτισης, όπως για παράδειγμα, μέσω της διασυνοριακής οργάνωσης περιόδων πρακτικής άσκησης σε επιχειρήσεις. Ο καθορισμός, λόγου χάρη, ειδικών διασυνοριακών ρυθμίσεων για περιόδους πρακτικής άσκησης σε παραμεθόριες περιοχές μπορεί να βελτιώσει την κατάσταση, όταν σε μια χώρα υπάρχει έλλειψη θέσεων πρακτικής άσκησης, ενώ στη γειτονική χώρα πληθώρα προσφοράς.

6.3 Στο πλαίσιο αυτό, το διπολικό σύστημα κατάρτισης μπορεί να λειτουργήσει ως εφελκυστικό για μια καλή και σίγουρη εκκίνηση των νέων στην αγορά εργασίας και να εξασφαλίσει ότι οι επιχειρήσεις έχουν στη διάθεσή τους τις απαιτούμενες δεξιότητες. Σύμφωνα με μια έρευνα του Ευρωβαρόμετρου, λόγου χάρη, το 87 % των εργοδοτών θεωρεί την επαγγελματική πείρα που αποκτάται με τη μορφή πρακτικής άσκησης καθοριστικής σημασίας κατά την πρόσληψη.

6.4 Ο συνδυασμός θεωρητικής διδασκαλίας στο σχολείο και μάθησης στη θέση εργασίας πρέπει να διαδοθεί περισσότερο. Ωστόσο, πρέπει να θεσπιστεί για τον σκοπό αυτό ένα συμβατικό πλαίσιο,

στο οποίο η εκάστοτε επιχείρηση θα καλείται να συμμετέχει στην κατάρτιση των νέων και του κάθε ασκούμενου σε ατομικό επίπεδο. Αυτό θα ήταν προς όφελος όλων των ενδιαφερομένων. Οι επιχειρήσεις μπορούν αφενός να επιλέξουν από ένα μεγαλύτερο σύνολο εργατικού δυναμικού, αφετέρου δε, ωφελούνται από νέες γνώσεις και ιδέες. Συγχρόνως, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα αποκτούν με αυτόν τον τρόπο πρόσβαση σε περισσότερες γνώσεις και καλύτερη συνεργασία με τον επιχειρηματικό κόσμο. Σε ατομικό επίπεδο, ο καθένας επωφελείται από την πρακτική επαγγελματική εμπειρία.

6.5 Επειδή η ανάπτυξη και επέκταση του διπολικού συστήματος εκπαίδευσης συνεπάγεται, στην αρχή, πρόσθετο κόστος, θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν τα ενωσιακά ταμεία και προγράμματα, π.χ. το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, για την παροχή αρχικής χρηματοδότησης σε χώρες και περιφέρειες που επιθυμούν να καθιερώσουν το διπολικό σύστημα.

6.6 Ωστόσο, προκειμένου να εξασφαλιστούν η επιτυχημένη έναρξη της επαγγελματικής σταδιοδρομίας και η επαγγελματική κινητικότητα, καθώς και η επαγγελματική εξέλιξη, πρέπει να πληρούνται συγκεκριμένες προϋποθέσεις. Σε αυτές περιλαμβάνονται, από τη μια πλευρά, η δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας και, από την άλλη πλευρά, η διαμόρφωση ανοιχτών και δυναμικών αγορών εργασίας, οι οποίες αφενός ωθούν την κινητικότητα και, αφετέρου, εγγυώνται στους νέους μια ασφαλή εκκίνηση. Μια αγορά εργασίας με ευρεία προσφορά θέσεων και ο εθελοντικός επαγγελματικός επαναπροσανατολισμός διευκολύνουν την πορεία των νέων προς την αγορά εργασίας.

6.7 Στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», πολλές χώρες μεταρρυθμίζουν τις αγορές εργασίας τους για να βελτιώσουν την ικανότητα απορρόφησης και τη λειτουργία τους. Προκειμένου να εξασφαλιστεί η ομαλή ένταξη των νέων στην αγορά εργασίας πρέπει να εξαλειφθούν τα εμπόδια που, επί του παρόντος, αποτρέπουν τους εργοδότες από το να προσφέρουν στους νέους κανονικές συμβάσεις εργασίας. Αυτό δεν θα πρέπει να συνεπάγεται πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα ούτε για τους εργοδότες, αλλά ούτε για τους εργαζομένους. Το είδος και μόνο της εργασίας θα πρέπει να είναι καθοριστικός παράγοντας για τον τύπο της σύμβασης εργασίας που επιλέγεται για την πρόσληψη.

6.8 Στόχος, λοιπόν, είναι η διαμόρφωση μιας ενεργούς πολιτικής για την αγορά εργασίας, η οποία να προσφέρει τόσο στους αναζητούντες εργασία όσο και στους απασχολούμενους κίνητρα για διά βίου μάθηση, επιμόρφωση και επανακατάρτιση. Είναι αναγκαία η υιοθέτηση μιας ενεργούς πολιτικής για την αγορά εργασίας, η οποία συμβάλλει στη βελτίωση της κινητικότητας και παρέχει με αυτόν τον τρόπο, ειδικά στους νέους, προοπτικές στην αγορά εργασίας.

6.9 Εκτός αυτού, κάθε είδους ατομικά δικαιώματα που δεν συνδέονται με κάποια συγκεκριμένη επιχείρηση ή θέση εργασίας, αλλά συνοδεύουν κάθε εργαζόμενο ακόμη και σε περίπτωση αλλαγής θέσης απασχόλησης, παραδείγματος χάρη, συνταξιοδοτικά δικαιώματα και δυνατότητες κατάρτισης που χρηματοδοτούνται από ταμειακούς πόρους, μπορούν να συμβάλουν στην ώθηση της κινητικότητας στην αγορά εργασίας.

Βρυξέλλες, 18 Ιανουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στη δημιουργία μιας μελλοντικής Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ενέργειας» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(2012/C 68/03)

Εισηγητής: ο κ. COULON

Στις 14 Ιουνίου, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του εσωτερικού κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με το ακόλουθο θέμα:

«Συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στη δημιουργία μιας μελλοντικής Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ενέργειας»

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, ενέκρινε τη γνωμοδότησή του στις 20 Δεκεμβρίου 2011.

Κατά την 477η σύνοδο ολομέλειας της 18ης και 19ης Ιανουαρίου 2012 (συνεδρίαση της 18ης Ιανουαρίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 183 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 8 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις πρόσφατες πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αποβλέπουν στη συνέχιση των διασυνδέσεων και στην υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας. Υποστηρίζει επίσης τις προσπάθειες – κυρίως του Συμβουλίου – για την ενίσχυση της θέσης της ΕΕ και των κρατών μελών της στο διεθνές προσκήνιο. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ιδιαίτερος τον οδικό χάρτη για την ενέργεια έως το 2050 που δημοσίευσε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 15 Δεκεμβρίου 2011, ιδίως εν όψει «του καθορισμού μιας ευρωπαϊκής προσέγγισης στην οποία όλα τα κράτη μέλη να έχουν κοινό όραμα (...)»

1.2 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της αρχής για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ενέργειας (ΕΚΕ) και εγκρίνει τα ενδιάμεσα στάδια που επιβάλλονται, όσον αφορά, μεταξύ άλλων, τη δημιουργία περιφερειακών ευρωπαϊκών ενεργειακών δικτύων, ταμείου για την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και ομίλου αγοράς φυσικού αερίου.

1.3 Η ΕΟΚΕ συνιστά να σημειωθεί περαιτέρω πρόοδος και να ολοκληρωθούν οι ευρωπαϊκές αγορές ώστε να πραγματοποιηθεί σύγκλιση και μείωση των τιμών ενέργειας. Όσον αφορά το ενεργειακό μίγμα, προτείνει να πραγματοποιηθούν οι πλέον συνεπείς και αποτελεσματικές επιλογές σε ευρωπαϊκή κλίμακα. Ομάδες κρατών θα μπορούσαν να θεσμοθετήσουν μια μορφή ενισχυμένης συνεργασίας, με βάση τα έργα υποδομών προτεραιότητας, τις διασυνδέσεις και την αρχή της συμπληρωματικότητας σε επίπεδο παραγωγής και εφοδιασμού ενέργειας.

1.4 Η ΕΟΚΕ προτείνει τον προσανατολισμό των επενδύσεων, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών, προς την έρευνα στον τομέα των ενεργειακών τεχνολογιών χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών. Πρέπει να δοθεί έμφαση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και στα έργα μεγάλης κλίμακας που μπορούν να συμβάλουν θετικά στην εκ νέου εκβιομηχάνιση της Ευρώπης και στην απασχόληση.

1.5 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι η καθολική πρόσβαση στην ενέργεια πρέπει να εντάσσεται στους στόχους της κοινής ενεργειακής

πολιτικής της ΕΕ. Συνιστά οι αρμόδιες αρχές ή οι διανομείς ενέργειας να ενημερώνουν συστηματικά τους τελικούς καταναλωτές για τα δικαιώματά τους και, αν χρειασθεί, να ενισχυθεί η προστασία των καταναλωτών. Η ΕΟΚΕ συνιστά την άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος της ενεργειακής ένδειας, ιδίως μέσω ενός «ευρωπαϊκού συμφώνου ενεργειακής αλληλεγγύης».

1.6 Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για την ίδρυση μιας κοινής δομής εφοδιασμού ενέργειας από ορυκτές πηγές. Ζητά την ενίσχυση των αρμοδιοτήτων της ΕΕ στον τομέα της διαπραγμάτευσης και της παρακολούθησης των διεθνών συμφωνιών για την προμήθεια ενέργειας.

1.7 Η ΕΟΚΕ προτείνει εντατικότερη συνεργασία στον τομέα της ενέργειας με τις αναπτυσσόμενες χώρες και με τις γειτονικές χώρες της ΕΕ σε πνεύμα ανάπτυξης και εταιρικής σχέσης.

1.8 Δεδομένης της σημασίας των περιβαλλοντικών προκλήσεων, των ποσών των επενδύσεων που πρέπει να υλοποιηθούν, του κοινωνικού αντικτύπου των πολιτικών αποφάσεων, των επιπτώσεων στον τρόπο ζωής και της απαραίτητης στήριξης εκ μέρους της κοινής γνώμης, θεωρείται απολύτως αναγκαία η ενημέρωση των πολιτών και η συμμετοχή τους στη συζήτηση σχετικά με τα ενεργειακά ζητήματα. Η ΕΟΚΕ ζητά την ίδρυση ενός ευρωπαϊκού φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών το οποίο θα είναι αρμόδιο να παρακολουθεί τα ενεργειακά ζητήματα και όπου οι οργανώσεις μέλη θα προβάλλουν τις απόψεις τους στα κέντρα λήψεως αποφάσεων.

1.9 Η ΕΟΚΕ πρέπει να αποτελέσει βήμα τακτικών και συγκροτημένων συζητήσεων με την ευρωπαϊκή κοινωνία των πολιτών όσον αφορά την πρόοδο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ενέργειας.

1.10 Η ΕΟΚΕ συνιστά την αξιολόγηση, έως το έτος 2014, της επιτευχθείσας πρόοδου βάσει του άρθρου 194 της ΣΛΕΕ και τη συνεπακόλουθη εξέταση της ανάγκης τροποποιήσεων, με γνώμονα τις προτάσεις που περιλαμβάνονται στην παρούσα γνωμοδότηση.

2. Η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ: προκλήσεις, πρόοδος και όρια

2.1 Η ενεργειακή κατάσταση της ΕΕ χαρακτηρίζεται από εντεινόμενη ανισορροπία μεταξύ της εγχώριας παραγωγής και κατανάλωσης, καθώς και από ισχυρή και συνεχή εξάρτηση από τις ανθρακούχες πηγές ενέργειας. Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται αντιμέτωπη ταυτόχρονα με τρεις μείζονες προκλήσεις, που είναι δύσκολο να συνδυαστούν εκ των προτέρων:

- την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και τη μετάβαση προς μια κοινωνία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα·
- την ολοκλήρωση και μια εσωτερική αγορά ενέργειας αποτελεσματική και σε προσιτές τιμές, καθώς και
- την ασφάλεια του εφοδιασμού της.

2.2 Ο στόχος της δημιουργίας μιας εσωτερικής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου ανάγεται στο 1996 (πρώτη δέσμη μέτρων για την απελευθέρωση), αλλά 15 χρόνια αργότερα, η εσωτερική αγορά ενέργειας παραμένει ουσιαστικά κενό γράμμα: μόνο το 10 % της ηλεκτρικής ενέργειας περνά από τη μία χώρα στην άλλη, οι καταναλωτές δεν μπορούν ακόμα να επιλέγουν προμηθευτή εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος, η ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών - αναμένεται να γίνει η κύρια πηγή παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας - εξακολουθεί να βασίζεται σε εθνικούς μηχανισμούς στήριξης, ο σχεδιασμός του δικτύου παραμένει σε μεγάλο βαθμό εθνική αρμοδιότητα (εφόσον ο Οργανισμός Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας {ACER} είναι υπεύθυνος μόνο για τη διασυνοριακή δυναμικότητα, ενώ μια πραγματική ενιαία αγορά απαιτεί κοινή δράση και στα εθνικά δίκτυα), η ΕΕ εξακολουθεί να μην εκφράζεται με μία φωνή με τις προμηθεύτριες χώρες και ούτω καθεξής. Οι κύριες πολιτικές που εφαρμόζονται στον τομέα του φυσικού αερίου και της ηλεκτρικής ενέργειας αποφασίζονται ακόμα ουσιαστικά σε εθνικό επίπεδο.

2.3 Το εύρος αυτών των ζητημάτων και ο υψηλός βαθμός πολιτικής, οικονομικής και τεχνικής αλληλεξάρτησης μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ καθιστούν αναγκαία την ανάληψη κοινής δράσης που να προωθεί το συλλογικό συμφέρον της ΕΕ έναντι των εθνικών συμφερόντων.

2.4 Ο στόχος τώρα είναι η ολοκλήρωση της εσωτερικής αγοράς ενέργειας έως το 2014. Η θέσπιση ενός ευρωπαϊκού ενεργειακού συστήματος ανταποκρίνεται στις προσδοκίες των Ευρωπαίων. Από πρόσφατες έρευνες του Ευρωβαρομέτρου του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Τακτικό ΕΒ «Ενέργεια» 74.3 της 31.1.2011 και Ειδικό ΕΒ 75.1 της 19.4.2011) προκύπτει (i) ότι οι Ευρωπαίοι πιστεύουν στην ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία και τάσσονται υπέρ της ενωσιακής προσέγγισης, και (ii) ότι οι προβληματισμοί τους συνάδουν με τις μείζονες προκλήσεις που επισημαίνονται ανωτέρω, δηλαδή, σταθερότητα των τιμών, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού. Το 60 % των Ευρωπαίων θεωρούν ότι, όσον αφορά την ασφάλεια του εφοδιασμού, η λήψη συντονισμένων μέτρων με τις άλλες χώρες της ΕΕ θα τους προσέφερε καλύτερη προστασία. Τέλος, το 78 % των Ευρωπαίων δηλώνουν σύμφωνοι με την πρόταση για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ενέργειας.

2.5 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, ανταποκρινόμενη με αποτελεσματικό τρόπο στους έντονους προβληματισμούς των πολιτών, η ΕΕ θα μπορεί να νομιμοποιήσει εκ νέου τη δράση της. Η ίδρυση μιας ΕΚΕ κατά στάδια αποτελεί το καλύτερο μέσο για τους ευρωπαίους προκειμένου να μετριαστούν οι οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες των ενεργειακών προκλήσεων. Η δεδομένη ενεργειακή αλληλεξάρτηση μεταξύ των κρατών μελών εγκυμονεί σοβαρό κίνδυνο για τη συνοχή της ΕΕ εάν δεν πλαισιώνεται από μηχανισμούς δημοκρατικής διακυβέρνησης που επιτρέπουν τη λήψη κοινών αποφάσεων υπέρ του κοινού καλού.

3. Προς μια Ευρωπαϊκή Κοινότητα Ενέργειας (ΕΚΕ)

3.1 Σε αυτό το πλαίσιο, ο Jacques Delors πρότεινε την ιδέα για ίδρυση μιας πραγματικής «Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ενέργειας» (ΕΚΕ), σχέδιο που είχε υποστηριχθεί από τον Jerzy Buzek. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, λόγω του χαρακτήρα του, το εν λόγω πολιτικό εγχείρημα το οποίο αποτέλεσε αντικείμενο μπεριστατωμένης έκθεσης που εκδόθηκε η δεξαμενή σκέψης «Notre Europe» (βλ.: http://www.notre-europe.eu/uploads/tx_publication/Etud_Energie_fr.pdf), μπορεί να ανταπεξέλθει στις προκλήσεις, νομιμοποιώντας και δρομολογώντας εκ νέου τη διαδικασία του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

3.2 Προτείνονται αρκετές επιλογές, από το *status quo* (άρθρο 194 της ΣΛΕΕ) έως τη σύναψη νέας Συνθήκης για την ενέργεια.

3.3 Κατά συνέπεια, προτείνονται ενδιάμεσα στάδια, μεταξύ των οποίων τα εξής:

- ενίσχυση της συνεργασίας στο πλαίσιο περιφερειακών ευρωπαϊκών ενεργειακών δικτύων·
- ίδρυση κοινού ταμείου ενέργειας για την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών·
- η ίδρυση ευρωπαϊκού ομίλου αγοράς φυσικού αερίου.

3.4 Η ΕΟΚΕ έχει ήδη υιοθετήσει γνωμοδοτήσεις⁽¹⁾ στις οποίες προκρίνει τη δημιουργία μιας Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ενέργειας και εκτιμά ότι είναι πλέον σκόπιμο να αξιοποιηθεί η δυναμική της έκθεσης της δεξαμενής σκέψης «Notre Europe» και να σημειωθεί περαιτέρω πρόοδος, διασφαλίζοντας τη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στον διάλογο, καθώς και στην εφαρμογή των μέτρων για την επίτευξη των στόχων ολοκλήρωσης και συνεργασίας.

4. Η Ευρωπαϊκή Ένωση οδεύει προς μια πιο ολοκληρωμένη ενεργειακή πολιτική

4.1 Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ικανοποίηση τις πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αντιμετώπιση των ενεργειακών προκλήσεων, ιδίως τις πρόσφατες προτάσεις της στον τομέα της πρόληψης των κρίσεων, των δικτύων και των υποδομών, καθώς και στον τομέα της ασφάλειας του εφοδιασμού από τρίτες χώρες. Οι προτάσεις αυτές συμβάλλουν στην ενίσχυση της αλληλεγγύης, της συνεργασίας και της αποτελεσματικότητας, και συγκλίνουν προς τη διαμόρφωση ενός κοινού οράματος.

(¹) ΕΕ C 175 της 28.7.2009, σ. 43-49.

ΕΕ C 306 της 16.12.2009, σ. 51-55.

4.2 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόσφατη πρόταση κανονισμού σχετικά με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις διευρωπαϊκές ενεργειακές υποδομές (COM(2011) 658 τελικό), η οποία απορρέει από το προσχέδιο για ενοποιημένο ευρωπαϊκό ενεργειακό δίκτυο (COM(2010) 677 τελικό). Θα λάβει θέση σε ξεχωριστή γνωμοδότηση (γνωμοδότηση TEN/470).

4.3 Η ΕΟΚΕ στηρίζει τις πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που επιδιώκουν να προσδώσουν στην ενεργειακή πολιτική της ΕΕ μία ολοκληρωμένη και συνεκτική εξωτερική διάσταση, ικανή να ευνοήσει την ασφάλεια του εφοδιασμού από τρίτες χώρες (COM(2011) 539 τελικό). Η ΕΟΚΕ στηρίζει όλες τις προσπάθειες ενίσχυσης της θέσης της ΕΕ έναντι των διεθνών εταίρων της. Εξετάζει δε το θέμα αυτό στη γνωμοδότησή της TEN /464.

4.4 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τον μηχανισμό ανταλλαγής πληροφοριών όσον αφορά τις διακυβερνητικές συμφωνίες μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών στον τομέα της ενέργειας (COM(2011) 540 τελικό). Αυτή η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι σημαντική για την επιβεβαίωση της υπεροχής του ευρωπαϊκού συλλογικού συμφέροντος έναντι των εθνικών συμφερόντων (γνωμοδότηση TEN 464).

5. Είναι απαραίτητη μια πιο φιλόδοξη και συμμετοχική δυναμική για την αντιμετώπιση των μελλοντικών προκλήσεων

5.1 Παρά τα ανωτέρω αξιοσημείωτα επιτεύγματα, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι απαιτείται περαιτέρω πρόοδος στην κοινή διακυβέρνηση των ενεργειακών ζητημάτων, ιδίως όσον αφορά την υλοποίηση του στόχου για θέσπιση ενεργειακού συστήματος χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών έως το έτος 2050.

Προς μια ολοκληρωμένη εσωτερική αγορά ενέργειας σε ευρωπαϊκό επίπεδο

5.2 Η ευρωπαϊκή νομοθεσία στον τομέα της ενέργειας πρέπει να προάγει περισσότερο μια κοινή προσέγγιση στον τομέα της παραγωγής ενέργειας. Αυτό ισχύει ειδικότερα για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, που συνδέονται με εθνικούς στόχους. Είναι σημαντικό να ευνοηθούν οι πλέον αποδοτικές επενδύσεις από πλευράς κόστους και οφέλους της παραγωγής στην επικράτεια της ΕΕ. Η αυξημένη αλληλεγγύη είναι επίσης απαραίτητη σε περιπτώσεις χαμηλής παραγωγής σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η προοπτική αυτή συνεπάγεται ενδεχομένως προσαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

5.3 Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τη σημασία του κοινού σχεδιασμού και της διασύνδεσης των δικτύων προκειμένου να μην υπάρχουν συμφορήσεις, ιδίως στα σύνορα. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει εν προκειμένω να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο. Θα πρέπει επίσης να δώσει τους ιδιωτικούς φορείς μια μακροπρόθεσμη προβολή σχετικά με την απόδοση της επένδυσης. Στο πλαίσιο αυτό, ενδείκνυται οι συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

5.4 Αν και η επιλογή του ενεργειακού μίγματος συνιστά αποκλειστικά εθνική αρμοδιότητα, τα κράτη μέλη πρέπει να επιδείξουν υπευθυνότητα στις αποφάσεις τους σχετικά με τον τομέα της παραγωγής ενέργειας. Οι αποφάσεις θα πρέπει στο εξής να συμφωνούνται σε επίπεδο ΕΕ, δεδομένου του υψηλού βαθμού αλληλεξάρτησης και όχι μονομερώς όπως αυτές που ελήφθησαν μετά το ατύχημα της Φουκουσίμα από ορισμένα κράτη μέλη και κατέστησαν δυσκολότερη την ισορροπία μεταξύ ζήτησης και παραγωγής ενέργειας σε περιφερειακό επίπεδο. Η άνοδος των ανανεώσιμων πηγών

ενέργειας θα απαιτήσει, μακροπρόθεσμα, την από κοινού δημιουργία επαρκούς αποθέματος παραγωγής εφεδρικής ενέργειας σε περίπτωση χαμηλής παραγωγής από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

5.5 Η έλλειψη συντονισμού υπονομεύει την αξιοπιστία του ενεργειακού εφοδιασμού των κρατών μελών, με αποτέλεσμα την ακύρωση των παράλληλων προσπάθειών που καταβάλλονται για την ενίσχυση των διασυνδέσεων και της αλληλεγγύης εντός της ΕΕ. Ταυτόχρονα, η αντικατάσταση της πυρηνικής ενέργειας – μιας πηγής ενέργειας με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα – σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα δεν πρέπει να γίνει ευνοώντας τη μαζική προσφυγή σε ρυπογόνους πηγές ενέργειας, πράγμα που θα ήταν αντίθετο με τον στόχο της ΕΕ. Θα πρέπει να γίνει δε με όσο το δυνατόν πιο διαφανείς διαδικασίες και σε συνεννόηση με τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών.

5.6 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, δεδομένης της ενεργειακής αλληλεξάρτησης μεταξύ των κρατών μελών, η προοπτική της ενεργειακής ανεξαρτησίας δεν μπορεί παρά να είναι ευρωπαϊκή και όχι εθνική.

5.7 Η ΕΟΚΕ προτείνει να εξετασθεί η υιοθέτηση κοινών προσεγγίσεων μεταξύ επιμέρους ομάδων κρατών μελών ή φορέων βάσει των αντίστοιχων ενεργειακών μιγμάτων τους και των οικείων πρακτικών διασυννοητικών ανταλλαγών ενέργειας. Αυτός ο περιφερειακός συντονισμός θα μπορούσε να διασφαλίσει μεγαλύτερη συνεκτικότητα μεταξύ των ενεργειακών επιλογών των αντίστοιχων κρατών μελών, καθώς και μεγαλύτερη ασφάλεια του εφοδιασμού τους. Οι εν λόγω ομάδες θα μπορούσαν εξάλλου να επωφεληθούν περισσότερο από τις ενεργειακές πηγές που διαθέτουν, όσον αφορά τόσο τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας όσο και τη βασική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από άλλες ενεργειακές πηγές.

5.8 Η ΕΟΚΕ προτείνει οι εν λόγω ομάδες να είναι αρμόδιες για την επιλογή των οικείων ενεργειακών μιγμάτων καθώς και των αντίστοιχων δικτύων υποδομών. Με τον τρόπο αυτόν, θα μπορούσαν να διαμορφωθούν συνεκτικές και διασυνδεδεμένες περιφερειακές κοινότητες ενέργειας, οι οποίες θα είχαν το πλεονέκτημα της δημιουργίας, μεταξύ των αντίστοιχων κρατών μελών, παρόμοιων συνθηκών αγοράς (τιμή της ενέργειας, επιδοτήσεις για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, σχέσεις με τους πελάτες κ.λπ.).

5.9 Μία από τις επιτυχώς εναρμονισμένες πολιτικές σε ορισμένες περιοχές της Ευρώπης αποδεικνύει ότι η εναρμόνιση των πολιτικών επηρεάζει σαφώς στην ενοποίηση των αγορών: πρόκειται για τη διασύνδεση των αγορών όσον αφορά την κατανομή της χωρητικότητας μετάδοσης. Η διασύνδεση μέσω των τιμών διαφόρων χωρών δημιουργεί μια ενιαία ζώνη ανταλλαγής - και ως εκ τούτου ενιαίες ζώνες τιμών - όταν η χωρητικότητα διασύνδεσης δεν περιορίζει το διασυνοριακό εμπόριο. Συμμετέχει στη δημιουργία της ενιαίας ευρωπαϊκής αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Η Nord Pool Spot εφαρμόσε το 1993 μία «price splitting» και το 2006 η διασύνδεση μέσω των τιμών εφαρμόστηκε για πρώτη φορά μεταξύ της Γαλλίας, του Βελγίου και της Ολλανδίας. Σταδιακά, οι εν λόγω συνθήκες της αγοράς τείνουν να παρέχουν στους καταναλωτές ένα ευρύ φάσμα επιλογών σε διευρωπαϊκό επίπεδο.

5.10 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στις οικονομικές ευκαιρίες που μπορούν να παρουσιάσουν για τα κράτη μέλη οι συγκεκριμένες μακροπεριφερειακές ομάδες, κυρίως λόγω των οικονομικών κλίμακας και της βιομηχανικής ανάπτυξης που συνδέεται με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

5.11 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι διάκειται ευνοϊκά στην επιλογή ενός διαφοροποιημένου και βιώσιμου ενεργειακού μίγματος. Οι εθνικές επιλογές πρέπει να συνάδουν με τη νομοθεσία και τους στόχους της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ εμμένει στην άποψη ότι οι εν λόγω επιλογές δεν πρέπει να έχουν δυσανάλογες αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία, το περιβάλλον ή την κοινωνία. Υπ' αυτό το πρίσμα, η ΕΕ θα πρέπει να στραφεί προς νέες πηγές ενέργειας, για παράδειγμα, το φυσικό αέριο από σχιστόλιθο –κατόπιν ευρείας και διαφανούς διαβούλευσης με τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών–, ούτως ώστε να εξαλειφθεί ο κίνδυνος αποκλίσεων μεταξύ των εθνικών προσεγγίσεων.

Πρώθηση της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ: επιμερισμός και αύξηση των χρηματοδοτικών πόρων

5.12 Θα πρέπει να ενθαρρυνθούν οι κοινές ερευνητικές προσπάθειες μεταξύ των κρατών μελών και των φορέων εκμετάλλευσης, καθώς και να δημιουργηθούν τα κατάλληλα ερευνητικά δίκτυα και κοινότητες, ιδίως στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και των τεχνολογιών με χαμηλές εκπομπές, για παράδειγμα μέσα από τεχνολογικές πλατφόρμες έρευνας.

5.13 Λαμβάνοντας υπόψη τις απαιτούμενες σημαντικές επενδύσεις και τους υφιστάμενους δημοσιονομικούς περιορισμούς, τα διαθέσιμα μέσα πρέπει να επικεντρώνονται στις μείζονες προκλήσεις. Προέχει η ενίσχυση της διασύνδεσης μεταξύ των εθνικών και ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων. Κάτι παρόμοιο απαιτεί ενδεχομένως από τα κράτη μέλη να προσανατολίσουν τις εθνικές ενισχύσεις τους για την έρευνα προς έργα που συνδέονται με τους ευρωπαϊκούς στόχους.

5.14 Είναι σκόπιμο να αξιολογηθεί κατά πόσον η πιθανή εννοποίηση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών πόρων για τις υποδομές και την έρευνα θα μπορούσε να αυξήσει την αποδοτικότητα των χρηματοδοτήσεων. Αυτό θα μπορούσε να συνεπάγεται τη διάθεση καθορισμένων ποσών για ενεργειακά έργα στο πλαίσιο των διαφόρων χρηματοδοτικών προγραμμάτων σε ευρωπαϊκή και εθνική κλίμακα.

5.15 Εάν η αξιολόγηση αποβεί θετική υπό την έννοια αυτή, η χρήση των ομολόγων για τη χρηματοδότηση έργων θα μπορούσε να είναι ένας αποτελεσματικός τρόπος για την αύξηση των πόρων όσον αφορά την πρώθηση της έρευνας και της ανάπτυξης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και των υποδομών.

5.16 Είναι σημαντικό να ιεραρχηθούν καλύτερα οι προτεραιότητες στο πλαίσιο των δανείων που χορηγούνται από την ΕΤΕπ όσον αφορά τα σχέδια υποδομών προτεραιότητας της ΕΕ. Οι επενδύσεις των μακροπεριφερειακών ομάδων κρατών μελών θα πρέπει να θεωρούνται επιλέξιμες για δανειοδότηση από την ΕΤΕπ.

5.17 Η ανάληψη μιας συνολικής και συντονισμένης προσπάθειας υπέρ των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας θα μπορούσε να βοηθήσει την ΕΕ να εξέλθει από την παρούσα οικονομική κρίση. Η διαθεσιμότητα ενέργειας σε προσιτές τιμές αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της οικονομικής ανταγωνιστικότητας, με πολυάριθμες θετικές επιπτώσεις, όπως η δημιουργία θέσεων εργασίας, η τεχνολογία, η εκβιομηχάνιση της ΕΕ κ.ο.κ. Έργα όπως το Supergrid («Υπερδίκτυο») ή η εξέλιξη και η ανάπτυξη ευφώνων δικτύων θα μπορούσαν να προσφέρονται για σχέσεις ενισχυμένης συνεργασίας στους τομείς της βιομηχανίας και της καινοτομίας σε επίπεδο ΕΕ.

Μια ενεργειακή πολιτική για όλους

5.18 Εκτός από αυτή καθαυτή την ολοκλήρωση της αγοράς, μεταξύ των στόχων της κοινής ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ πρέπει να συγκαταλέγεται και η καθολική πρόσβαση στην ενέργεια.

5.19 Η δίκαιη και διαφανής τιμή της ενέργειας επιτρέπει την ανάπτυξη και τις επενδύσεις των επιχειρήσεων. Οι προσιτές τιμές της ενέργειας προϋποθέτουν αποτελεσματικές επιλογές, μια ολοκληρωμένη και διαφανή εσωτερική αγορά ενέργειας, καθώς και την ενίσχυση των εξουσιών ελέγχου που ανατίθενται στους εθνικούς και ευρωπαϊκούς ρυθμιστικούς φορείς.

5.20 Η ευρωπαϊκή νομοθεσία παρέχει δικαιώματα στους καταναλωτές, οι οποίοι ελάχιστα τα γνωρίζουν και εξίσου ελάχιστα τα ασκούν. Η ΕΟΚΕ συνιστά στις αρμόδιες αρχές ή στους διανομείς ενέργειας να ενημερώνουν συστηματικά τους τελικούς καταναλωτές για τα δικαιώματά τους. Ζητά δε τη δημοσίευση τακτικών εκθέσεων σχετικά με την εφαρμογή των δικαιωμάτων των καταναλωτών σε εθνικό επίπεδο. Κατά περίπτωση, θα μπορούσαν να λαμβάνονται πρόσθετα μέτρα για τη διασφάλιση της εφαρμογής των δικαιωμάτων των καταναλωτών.

5.21 Κατά τη χειμερινή περίοδο 2010/2011, η ενεργειακή ένδεια έπληξε από 50 έως 125 εκατομμύρια Ευρωπαίους (ανάλογα με τον ορισμό που χρησιμοποιείται). Αυτή η επισφαλής κατάσταση αφορά τους πλέον άπορους πολίτες και τους πολίτες με τα μεγαλύτερα προβλήματα στέγασης, οι οποίοι διαμένουν συχνά σε κατοικίες με κακή μόνωση και αδυνατούν ακόμα και να εξοφλήσουν τα κοινωνικά τιμολόγια που έχουν οριστεί στα κράτη μέλη. Παράλληλα με την –απαραίτητη– ευρωπαϊκή προσπάθεια στον τομέα της ενεργειακής απόδοσης και της μείωσης της ζήτησης, η ΕΟΚΕ προτείνει να δρομολογηθεί μια νέα διαδικασία προβληματισμού σχετικά με την ενίσχυση των μηχανισμών αλληλεγγύης στο επίπεδο των 27 κρατών μελών, με στόχο την καταπολέμηση της ενεργειακής επισφάλειας, αρχής γενομένης με έναν κοινό ορισμό⁽²⁾.

5.22 Κατά συνέπεια, η σύναψη ενός «ευρωπαϊκού συμφώνου ενεργειακής αλληλεγγύης» θα μπορούσε να προσδώσει στην ενέργεια τη στρατηγική και ζωτική διάστασή της (προσβασιμότητα, προσιτά τιμολόγια και προσιτές τιμές, τακτικός χαρακτήρας, αξιοπιστία, προέλευση κ.λπ.). Αυτή η ευρωπαϊκή κοινωνική ασπίδα στον ενεργειακό τομέα θα αποτόπωνε την εγγύτητα της Ευρώπης με τις ανησυχίες των πολιτών. Θα αποτελούσε αναπόσπαστο τμήμα των προσπαθειών που καταβάλλονται με στόχο τη μεγαλύτερη κοινωνική εναρμόιση, η οποία είναι επιθυμητή προκειμένου να ισχυροποιηθεί και να αποκτήσει εκ νέου νόημα το ευρωπαϊκό εγχείρημα. Θα πρέπει δε να εκφραστεί με τη λήψη συγκεκριμένων μέτρων στο κατάλληλο επίπεδο.

Ενίσχυση της εξωτερικής διάστασης της ενεργειακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης

5.23 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της δεξαμενής σκέψης «Notre Europe» για τη σύσταση ενός ευρωπαϊκού ομίλου αγοράς φυσικού αερίου εάν τα κράτη και οι επιχειρήσεις που θα συμμετέχουν σε αυτόν θα διαθέτουν αυξημένη διαπραγματευτική ισχύ, θα εξασφαλίζουν καλύτερα τον εφοδιασμό τους και θα μειώσουν την αστάθεια των τιμών σύμφωνα με τους κανόνες του ανταγωνισμού. Σε μεταγενέστερο στάδιο, θα μπορούσε να προβλεφθεί και η δημιουργία μιας κοινής δομής εφοδιασμού με φυσικό αέριο, ενδεχομένως δε και άλλων ορυκτών πηγών ενέργειας.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ με θέμα «Η ενεργειακή πείνα υπό το πρίσμα της ελευθέρωσης της αγοράς και της οικονομικής κρίσης», ΕΕ C 44 της 11.02.2011, σελ. 53-56.

5.24 Στις περιπτώσεις που έχουν αντίκτυπο σε αρκετά κράτη μέλη, το Συμβούλιο θα πρέπει να αναθέσει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετική εντολή η οποία θα της επιτρέπει να διαπραγματευτεί, εξ ονόματος της ΕΕ, συμφωνίες ενεργειακής προμήθειας με τρίτα κράτη. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει με ικανοποίηση την απόφαση του Συμβουλίου να αναθέσει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τη μέριμνα για τη διαπραγμάτευση, εξ ονόματος των κρατών μελών, της σύμβασης συμφωνιών με το Αζερμπαϊτζάν και το Τουρκμενιστάν για την προμήθεια φυσικού αερίου μέσω του υποθαλάσσιου αγωγού Trans-Caspian. Σε παρόμοιες περιστάσεις η ΕΟΚΕ καλεί το Συμβούλιο και την Επιτροπή να γενικεύσουν αυτήν την πρακτική.

5.25 Η ΕΟΚΕ συνητά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να παρακολουθεί στενότερα το σύνολο των εθνικών συμφωνιών ενεργειακού εφοδιασμού που συνάπτονται με τρίτα κράτη. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να είναι σε θέση να εγκρίνει τις συμφωνίες αυτές ανάλογα με τις θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις τους (γνωμοδότηση TEN 464).

5.26 Η ΕΟΚΕ συνητά την ανάληψη μιας πρωτοβουλίας κοινής ανάπτυξης και συνεργασίας με τις χώρες της ευρωμεσογειακής εταιρικής σχέσης (EUROMED) και με τις προς ανατολάς γειτονικές χώρες της ΕΕ, η οποία θα επιτρέψει τη διαφοροποίηση και την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού της ΕΕ (κυρίως με ενέργεια που παράγεται από ανανεώσιμες πηγές μέσω του σχεδίου «Desertec», του Mediterranean Ring («Μεσογειακός Ενεργειακός Δακτύλιος»), του Mediterranean Solar Plan («Μεσογειακό Σχέδιο για την Ηλιακή Ενέργεια») και του Medgrid («Μεσογειακό Δίκτυο»), και θα βοηθήσει τους εταίρους της να αξιοποιήσουν το δυναμικό τους. Η ΕΕ θα μπορούσε να παράσχει τεχνική βοήθεια, καθώς και εμπειρογνωμοσύνη και τεχνογνωσία κατά τον σχεδιασμό και την εκτέλεση έργων (γνωμοδότηση REX/329).

5.27 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα πρέπει να προσδοθεί στην ΕΚΕ και στους ενδιάμεσους μηχανισμούς μια ισχυρή εξωτερική διάσταση η οποία θα διευκολύνει την πρόσβαση των αναπτυσσόμενων χωρών στην ενέργεια. Οι χώρες αυτές πρέπει να βοηθηθούν για να παράγουν την ενέργεια που χρειάζονται, αλλά πρέπει επίσης να είναι σε θέση να την εξάγουν προς την Ευρώπη για να χρηματοδοτήσουν τις επενδύσεις τους.

5.28 Η ΕΟΚΕ λαμβάνει γνώση των συμπερασμάτων του Συμβουλίου «Μεταφορές, Τηλεπικοινωνίες και Ενέργεια» της 24ης του Νοεμβρίου του 2011 υπέρ της ενίσχυσης της εξωτερικής διάστασης της ενεργειακής πολιτικής. Σημειώνει επίσης τις προτεραιότητες του Συμβουλίου και εμμένει στο αίτημά της για την καλύτερη ενσωμάτωση των ενεργειακών πολιτικών, τουλάχιστον με συστηματικές διαβουλεύσεις προτού ληφθούν οι αποφάσεις. Όσον αφορά τη μέθοδο, προτείνει, σε όλες τις περιπτώσεις όπου παρέχεται προστιθέμενη αξία, μια ενωσιακή προσέγγιση σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη.

Συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών

5.29 Δεδομένης της σημασίας των περιβαλλοντικών προκλήσεων, των ποσών των επενδύσεων που πρέπει να υλοποιηθούν, του κοινωνικού αντίκτυπου των πολιτικών αποφάσεων, των επιπτώσεων στον τρόπο ζωής και της απαραίτητης στήριξης εκ μέρους της κοινής γνώμης, θεωρείται απολύτως αναγκαία η ενημέρωση των πολιτών και η συμμετοχή τους στη συζήτηση σχετικά με τα ενεργειακά ζητήματα. Οι Ευρωπαίοι έχουν δικαίωμα σε μια σαφή και διαφανή ενημέρωση για τις ενεργειακές επιλογές που πραγματοποιούνται σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο⁽³⁾. Εν προκειμένω, οι εθνικές ΟΚΕ πρέπει να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο.

⁽³⁾ Βλ. στην περίπτωση της πυρηνικής ενέργειας στη Γαλλία την ιδρυθείσα, υπό το Συμβούλιο του Κράτους, Εθνική Ένωση Τοπικών Ομάδων και Επιτροπών Πληροφόρησης (ANCCLI).

Επιβάλλεται η διοργάνωση εκστρατειών ενημέρωσης και διαβούλευσης με θέμα τις μείζονες ενεργειακές προκλήσεις της Ευρώπης. Θα πρέπει επίσης να τονιστεί η ενεργειακή απόδοση.

5.30 Οι πολίτες θα πρέπει να είναι επίσης σε θέση να προβάλλουν σε τακτική βάση τις απόψεις τους σχετικά με τις μείζονες πολιτικές επιλογές. Προς τον σκοπό αυτόν, θα μπορούσαν διοργανωθούν διαβουλεύσεις στο ενδεδειγμένο επίπεδο. Η ΕΟΚΕ διενεργεί εδώ και πολλά χρόνια τέτοιου είδους διαβουλεύσεις σε επίπεδο ΕΕ (ιδίως σχετικά με την πυρηνική ενέργεια και τη δέσμευση και αποθήκευση CO₂ (CSC)). Οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές καλούνται να προβούν σε ευρεία διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών.

5.31 Η ΕΟΚΕ προτείνει την ίδρυση ενός ευρωπαϊκού φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών το οποίο θα είναι αρμόδιο να παρακολουθεί τα ενεργειακά ζητήματα. Το φόρουμ αυτό θα συνεργάζεται στενά με τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και θα συνεδριάζει τακτικά για να συμβάλει σε ένα πολυετές πρόγραμμα ολοκλήρωσης της αγοράς ενέργειας. Θα μπορούσε να φέρει σε επαφή τις ευρωπαϊκές και εθνικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ενέργειας. Θα μπορούσε να ζητηθεί η γνώμη του φόρουμ αυτού για τον σχεδιασμό του ενεργειακού δικτύου της ΕΕ, τη μετάβαση προς ένα ενεργειακό σύστημα χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα έως το 2050, καθώς και για τα συνεπαγόμενα οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα. Τα μέλη του θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν επαρκείς πληροφορίες που θα μπορούσαν να διαδώσουν σε παρόμοιους οργανισμούς στα κράτη μέλη.

5.32 Η αποδοχή των ενεργειακών επιλογών από την κοινή γνώμη αποτελεί μια πρόσθετη πρόκληση (πυρηνική ενέργεια, δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα (CSC), αιολικά πάρκα, γραμμές υψηλής τάσης κ.λπ.). Η συμμετοχή και η ευθύνη είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους. Η ΕΟΚΕ, η οποία προεδρεύει επί του παρόντος της ομάδας εργασίας «Διαφάνεια» του ευρωπαϊκού φόρουμ για την πυρηνική ενέργεια (ENEF), θα μπορούσε να συμβάλει στη διαφανή ενημέρωση των πολιτών και στην ανταλλαγή απόψεων με αυτούς μέσω του ιστοτόπου της (διάδοση των ορθών πρακτικών, παρακολούθηση των πρωτοβουλιών και των έργων συνεργασίας, εξελίξεις στον τομέα, συγκέντρωση των απόψεων της κοινωνίας των πολιτών για τη διεξαγωγή των συζητήσεων του φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με την ενέργεια και διαβίβασή τους στα κέντρα λήψεως αποφάσεων). Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη να παρέχουν στους πολίτες κατάλληλη πληροφόρηση μέσω ουδέτερων και αντικειμενικών διαύλων. Ο ρόλος των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και τα φόρουμ διαβούλευσης θεωρούνται εν προκειμένω θεμελιώδους σημασίας.

Πρόβλεψη των πιθανών θεσμικών εξελίξεων σε πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα

5.33 Ο τελικός στόχος εξακολουθεί να είναι η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ενέργειας. Δεδομένης, ωστόσο, της δυσκολίας που ενδέχεται να προκύψει όσον αφορά τον ταυτόχρονο προσανατολισμό των 27 κρατών μελών προς την ίδια κατεύθυνση, η προώθηση στενότερης συνεργασίας μεταξύ κρατών μελών, ιδίως σε περιφερειακό επίπεδο, θα μπορούσε να επιτρέψει την ταχύτερη επίτευξη προόδου. Παρ' όλα αυτά, οι εν λόγω δράσεις δεν θα πρέπει να έρχονται σε αντίθεση με τη νομοθεσία ή τα υπόλοιπα μέτρα της ΕΕ, ενδεχόμενο που θα μπορούσε να αποτραπεί χάρη στη μόνιμη διαβούλευση με τα θεσμικά όργανα της ΕΕ και την εξασφάλιση της συμμετοχής τους. Εάν κριθεί απαραίτητο, θα μπορούσαν να τεθούν σε εφαρμογή πιο επίσημοι μηχανισμοί.

5.34 Η ΕΟΚΕ συνιστά την αξιολόγηση, έως το έτος 2014, της επιτευχθείσας προόδου βάσει του άρθρου 194 της ΣΛΕΕ και τη συνεπακόλουθη εξέταση της ανάγκης τροποποιήσεων με γνώμονα τις πλέον φιλόδοξες προτάσεις αυτού του εγγράφου. Η ενδεχόμενη θέσπιση ενός νέου θεσμικού πλαισίου θα μπορούσε να στηριχθεί στη Συνθήκη ΕΚΑΧ. Θα πρέπει να παρέχεται η δυνατότητα ενσωμάτωσης οποιουδήποτε νέου θεσμικού μηχανισμού, καθώς και του κεκτημένου του, στη διάρθρωση της ΕΕ, εφόσον το αποφασίσουν τα κράτη μέλη.

Βρυξέλλες, 18 Ιανουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην οικοδόμηση της ειρήνης στις εξωτερικές σχέσεις: ορθές πρακτικές και προοπτικές»

(2012/C 68/04)

Εισηγήτρια: η κ. MORRICE

Στη σύνοδο ολομέλειας της 19ης και 20ής Ιανουαρίου 2011 και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα:

Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην οικοδόμηση της ειρήνης στις εξωτερικές σχέσεις: ορθές πρακτικές και προοπτικές.

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 15 Δεκεμβρίου 2011.

Κατά την 477^η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Ιανουαρίου 2012 (συνεδρίαση της 19ης Ιανουαρίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 190 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η οικοδόμηση της ειρήνης είναι στο DNA της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ίδια η δημιουργία της, η διεύρυνση και η επιβίωσή της σε περιόδους κρίσης αποτελούν απόδειξη των επιτευγμάτων της στον τομέα της οικοδόμησης ειρήνης. Ως κοινότητα εθνών που επιδιώκουν την προώθηση της δημοκρατίας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ισότητας και της ανεκτικότητας, η ΕΕ έχει ηθική υποχρέωση να στηρίζει την οικοδόμηση της ειρήνης σε όλο τον κόσμο, έχει δε τώρα και σχετική εντολή από τη Συνθήκη. Ως ο μεγαλύτερος χορηγός βοήθειας στον κόσμο, με πολύχρονη πείρα σε ζώνες συγκρούσεων και με ένα ευρύ φάσμα σχετικών εργαλείων στη διάθεσή της, η ΕΕ οφείλει να είναι πρωτοπόρος στις διεθνείς ειρηνευτικές προσπάθειες. Ωστόσο, η ΕΕ δεν αξιοποιεί επαρκώς τις δυνατότητές της στις διεθνείς ειρηνευτικές προσπάθειες. Ο αντίκτυπος της στήριξης που παρέχει για θετικές αλλαγές δεν είναι τόσο μεγάλος όσο θα έπρεπε και θα μπορούσε. Παρά τις προσπάθειες για τη βελτίωση της συνοχής με τη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ), μια ολοκληρωμένη «συνολική και ενωσιακή» προσέγγιση δεν έχει ακόμη επιτευχθεί. Χωρίς μια σαφώς καθορισμένη στρατηγική για την οικοδόμηση της ειρήνης, χωρίς ευρύτερη ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ όλων των ενωσιακών δράσεων υπέρ της ειρήνης και λόγω της έλλειψης πραγματικής συνεργασίας με τα κράτη μέλη, τους διεθνείς χορηγούς βοήθειας, τις ΜΚΟ και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που προωθούν την επιτόπου οικοδόμηση της ειρήνης, δεν μπορεί να αναπτυχθεί πλήρως το δυναμικό της ΕΕ για τη δημιουργία μιας πραγματικής και μόνιμης βελτίωσης στις πιο ταραγμένες περιοχές του κόσμου. Η πρόκληση είναι μεγάλη, αλλά η ανταμοιβή θα είναι ακόμα μεγαλύτερη. Το καλύτερο περιβάλλον για μια ειρηνική Ευρώπη είναι ένας ειρηνικός κόσμος.

1.2 Βάσει των ανωτέρω συμπερασμάτων, η ΕΟΚΕ συνιστά τα εξής:

Όσον αφορά τη στρατηγική και την πολιτική

1.2.1 Η ΕΥΕΔ οφείλει να καταρτίσει στρατηγική για την οικοδόμηση της ειρήνης, η οποία θα περιλαμβάνει δραστηριότητες σε επίπεδο πολιτών, ενόπλων δυνάμεων, διπλωματίας, πολιτικής, ταχείας αντίδρασης και ανθρωπιστικής δράσης, μακροπρόθεσμης στήριξης της ανάπτυξης, βραχυπρόθεσμης βοήθειας, αλλαγής του

κλίματος, εμπορικών συναλλαγών και επενδύσεων, καθώς και όλες τις άλλες δραστηριότητες της ΕΕ που έχουν αντίκτυπο σε ασταθείς περιοχές.

1.2.2 Για την χάραξη της εν λόγω στρατηγικής, κρίνεται σκόπιμη η συγκρότηση ειδικής ομάδας, με τη συμμετοχή εκπροσώπων του ΕΚ, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της ΕτΠ, της ΕΟΚΕ, της ΕΤΕπ και ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της οικοδόμησης της ειρήνης.

1.2.3 Θα ήταν χρήσιμη η υποχρεωτική υποβολή των πολιτικών και των προγραμμάτων της ΕΕ, ιδίως όσων εφαρμόζονται σε ζώνες συγκρούσεων, σε εκτίμηση επιπτώσεων που θα λαμβάνει ιδιαιτέρως υπόψη το στοιχείο της σύγκρουσης ώστε να διασφαλίζεται η εναρμόνισή τους με τα πρότυπα και τις αξίες της ΕΕ και να εξασφαλιστεί η οικονομικά αποδοτικότερη χρήση της βοήθειας της ΕΕ.

Όσον αφορά τα επιχειρησιακά θέματα

1.2.4 Συνιστάται η θέσπιση κώδικα αρχών για όλες τις επιχειρήσεις της ΕΕ σε ζώνες συγκρούσεων και σε ζώνες επιρρεπείς σε συγκρούσεις.

1.2.5 Όλα τα έργα για την οικοδόμηση της ειρήνης θα πρέπει να περιλαμβάνουν την προαγωγή της χρηστής διακυβέρνησης και των δημοκρατικών αρχών (ανθρώπινα δικαιώματα, ελευθερία του λόγου, ισότητα, πολιτικές και συνδικαλιστικές ελευθερίες), καθώς και πρότυπα περιβαλλοντικής προστασίας.

1.2.6 Θα πρέπει να θεσπιστούν σημεία αναφοράς για την παρακολούθηση των μεταρρυθμίσεων και θα πρέπει να ενισχυθούν τα συστήματα παρακολούθησης, ώστε να διασφαλιστεί η συμμετοχή εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών, η ισορροπημένη εκπροσώπηση των φύλων στους φορείς παρακολούθησης και η ανάληψη δεσμεύσεων για την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων. Θα πρέπει επίσης να δοθεί μεγαλύτερη έμφαση στην πρόληψη συγκρούσεων και διη στον ρόλο της εκπαίδευσης και των μέσων μαζικής επικοινωνίας –συμπεριλαμβανομένων των μέσων κοινωνικής δικτύωσης– σε «ευαίσθητες» περιοχές παράλληλα δε, θα πρέπει να ενθαρρυνθεί και να προωθηθεί ουσιαστικά η λήψη μέτρων, όπως ο διαπολιτισμικός διάλογος και η διαμεσολάβηση, υπέρ της κοινωνικής συμφιλίωσης.

1.2.7 Θα πρέπει να ενισχυθεί η συνεργασία της ΕΕ με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών στις ασταθείς περιοχές, μέσω της αυξημένης στήριξης σε οργανισμούς που ασπάζονται τις αξίες της ΕΕ για την προαγωγή της ανεκτικότητας, της πολυφωνίας και άλλων δράσεων υπέρ της ειρήνης, καθώς και να διευκολυνθεί το έργο της ΕΟΚΕ στον συγκεκριμένο τομέα.

1.2.8 Είναι απαραίτητη η τήρηση του ψηφίσματος αριθ. 1325 των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τον ρόλο των γυναικών στις ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις, η παροχή μεγαλύτερης στήριξης σε ομάδες γυναικών με επιτόπια δράση και στην προώθηση της ισότητας των φύλων.

1.2.9 Κρίνεται επιβεβλημένη η μεγαλύτερη εστίαση της προσοχής, με περισσότερη ευαισθησία, στα θύματα των συγκρούσεων, ιδίως στα παιδιά, καθώς και η ευρύτερη αναγνώριση και στήριξη τους εκ μέρους της ΕΕ.

1.2.10 Ενδεικνύεται η προώθηση, διευκόλυνση και υποστήριξη προγραμμάτων για την παροχή συνδρομής στους εύλωτους νέους και ιδιαίτερα στα αγόρια, ώστε να μπορέσουν να διαδραματίσουν πλήρως και εποικοδομητικά τον ρόλο τους στην κοινωνία.

1.2.11 Θεωρείται αναγκαία η επέκταση και αναβάθμιση των διαδικασιών πρόσληψης και κατάρτισης πολιτικού προσωπικού για συμμετοχή σε αποστολές, καθώς και η στροφή της εστίασης των τελευταίων από τη στρατιωτική προς την πολιτική διαχείριση κρίσεων.

1.2.12 Θα πρέπει να καταρτιστεί βάση δεδομένων με Ευρωπαίους εμπειρογνώμονες στον τομέα της οικοδόμησης της ειρήνης και υποψήφια μέλη πολιτικών αποστολών, όπως δικαστές, δικηγόροι, αστυνομικοί, ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της οικοδόμησης της ειρήνης, μεσολαβητές, διοικητικοί υπάλληλοι και πολιτικοί με εμπειρία στον εν λόγω τομέα.

Όσον αφορά τις βέλτιστες πρακτικές και την ανταλλαγή εμπειριών

1.2.13 Είναι σκόπιμη η ανταλλαγή βασικών διδαγμάτων μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, των κρατών μελών και των διεθνών φορέων, μέσω της σύνταξης ενός εγχειριδίου με τις βέλτιστες πρακτικές στον τομέα της οικοδόμησης της ειρήνης και της περαιτέρω διερεύνησης της χρήσης της εργαλειοθήκης της ΕΟΚΕ για τη διευθέτηση συγκρούσεων⁽¹⁾.

1.2.14 Θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των εσωτερικών φορέων δράσης της ΕΕ για την οικοδόμηση της ειρήνης, όπως είναι π.χ. το πρόγραμμα PEACE της ΕΕ για τη Βόρεια Ιρλανδία, και των εξωτερικών της δράσεων.

1.2.15 Θα πρέπει να εξεταστεί σοβαρά το ενδεχόμενο δημιουργίας ενός ευρωπαϊκού κέντρου αριστείας ή ιδρύματος για την οικοδόμηση της ειρήνης, το οποίο θα συνδέεται με τις υφιστάμενες δομές, θα τις αναπτύσσει περαιτέρω και θα δίδει συνέχεια στις ιδέες και τις συστάσεις των άλλων ιδρυμάτων και εμπειρογνομόνων.

1.2.16 Συνιστάται η διοργάνωση ευρείας διάσκεψης για την οικοδόμηση της ειρήνης, προκειμένου να συγκεντρωθούν όλοι οι παράγοντες της νέας στρατηγικής και να προσδιοριστούν συγκεκριμένες συστάσεις σχετικά με τον βέλτιστο τρόπο ανταλλαγής των διδαγμάτων.

2. Πλαίσιο

2.1 Η παρούσα γνωμοδότηση αποτελεί συνέχεια της γνωμοδότησης πρωτοβουλίας με θέμα «Ο ρόλος της ΕΕ στην ειρηνευτική διαδικασία στη Βόρεια Ιρλανδία», η οποία υιοθετήθηκε από την ΕΟΚΕ τον Οκτώβριο του 2008⁽²⁾ και η οποία καλεί την ΕΕ να θέσει την οικοδόμηση της ειρήνης στον πυρήνα του μελλοντικού στρατηγικού προσανατολισμού της. Διευρύνει το πεδίο μελέτης πέραν των συνόρων της ΕΕ, επανεξετάζει τα διαθέσιμα εργαλεία οικοδόμησης ειρήνης, ιδίως κατόπιν της δημιουργίας της ΕΥΕΔ, εξετάζει σε ποιον βαθμό έχει πραγματοποιηθεί ανταλλαγή εμπειριών και διατυπώνει συστάσεις για μελλοντικές εργασίες στον εν λόγω τομέα.

3. Εισαγωγή

3.1 Η ΕΕ περιγράφεται συχνά ως η πλέον επιτυχημένη υπερεθνική προσπάθεια παγκοσμίως για την οικοδόμηση ειρήνης και μπορεί να λειτουργήσει ως πρότυπο για άλλους στον τομέα αυτόν. Η δική της εμπειρία, δηλαδή η συνεργασία ορκισμένων εχθρών μετά το τέλος του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου αποτελεί πιθανώς το μεγαλύτερο της επίτευγμα. Η διατήρηση της ενότητας τους ως ομίλου εθνών, με αύξηση του αριθμού τους και ενίσχυση της παγκόσμιας επιρροής τους, αποτελεί έναν ακόμη θρίαμβο όσον αφορά την οικοδόμηση της ειρήνης, η δε διατήρηση της δυναμικής αυτής σε πείσμα της χρηματοπιστωτικής κρίσης θα αποτελέσει άλλη μία σημαντική πρόκληση.

3.2 Ωστόσο, η ΕΕ δεν διέθετε μέχρι στιγμής τα κατάλληλα μέσα για να φέρει το βάρος της ηθικής υποχρέωσής της ως προτύπου ή πρωτοπόρου της οικοδόμησης της ειρήνης στον κόσμο. Στις επιχειρήσεις της σε ζώνες συγκρούσεων χρησιμοποιεί τα ποικίλα εργαλεία που έχει στη διάθεσή της: από τη διαχείριση κρίσεων και την ανθρωπιστική βοήθεια μέχρι τη στρατιωτική υποστήριξη και την αναπτυξιακή βοήθεια. Ωστόσο, η προσέγγισή της δεν διέθετε συνοχή, συντονισμό και αξιόπιστη σύνδεση με την τοπική κοινωνία των πολιτών.

3.3 Μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Λισαβόνας, η ΕΕ διαθέτει νέα εντολή οικοδόμησης της ειρήνης (άρθρο 21), νέα δομή για την υποστήριξη της (ΕΥΕΔ) και νέο ηγέτη (την Υπατη Εκπρόσωπο κ. Catherine Ashton) για την επίτευξη των σχετικών στόχων. Συνεπώς, δεν υπάρχει πλέον λόγος να μην μπορεί η ΕΕ να αναλάβει ηγετικό ρόλο και να έχει πραγματικά σημαντικό αντίκτυπο στην οικοδόμηση της ειρήνης παγκοσμίως.

3.4 Εάν υπήρχε ποτέ κατάλληλη στιγμή για να επιδείξει η ΕΕ ηγετική φυσιογνωμία, η στιγμή αυτή έχει φθάσει. Οι εγγύτεροι γείτονές της βρίσκονται σε κατάσταση πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών αναταραχών. Χρειάζονται ισχυρή υποστήριξη στην παρούσα κρίσιμη στιγμή της Ιστορίας τους. Εγκαινιάζοντας τη «νέα και φιλόδοξη» πολιτική γειτονίας της, η ΕΕ αποδεικνύει ότι είναι έτοιμη και πρόθυμη να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση. Εν προκειμένω, όμως, όπως και στην οικοδόμηση της ειρήνης σε παγκόσμιο επίπεδο, οι πράξεις είναι σημαντικότερες από τα λόγια.

3.5 Η ΕΕ διαθέτει «εκπληκτικές δυνατότητες» για τη σύνδεση όλων των πτυχών της πολύπλευρης επιρροής της ώστε να διαμορφώσει μια συνεκτική και ολοκληρωμένη προσέγγιση της οικοδόμησης της ειρήνης: διαθέτει επίσης και τους αντίστοιχους πόρους. Εντούτοις, η επιτυχία θα εξαρτηθεί τελικά από την πολιτική βούληση των κρατών μελών της ΕΕ, από την ικανότητά τους να

⁽¹⁾ Βλ. γνωμοδότηση SC/029 «Ο ρόλος της ΕΕ στην ειρηνευτική διαδικασία στη Βόρεια Ιρλανδία» (εισηγήτρια: η κ. Morrice, 2009), ΕΕ C 100, 30.4.2009, σ. 100-108.

⁽²⁾ Βλ. υποσημείωση 1.

εκφράζονται με μία φωνή και από την επιθυμία τους να υποστηρίξουν πλήρως μία φιλόδοξη στρατηγική οικοδόμησης της ειρήνης, η οποία όχι μόνο θα προσδώσει μεγαλύτερη αξιοπιστία στην ΕΕ σε διεθνές επίπεδο, αλλά και θα βοηθήσει στην πρόωξη θετικών αλλαγών στον κόσμο.

4. Ιστορικό πλαίσιο

4.1 Ο όρος «οικοδόμηση της ειρήνης» είναι σχετικά πρόσφατος στο λεξιλόγιο της διεθνούς διπλωματίας. Χαρακτηρίστηκε για πρώτη φορά από τον Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών Boutros-Ghali, στο πρόγραμμά του για την ειρήνη το 1992, ως «δράση για τον προσδιορισμό και τη στήριξη των δομών που επιδιώκουν την ενίσχυση και εδραίωση της ειρήνης, ώστε να αποτρέπεται η εμφάνιση νέων συγκρούσεων». Το 2006, τα Ηνωμένα Έθνη πρόέβησαν στη σύσταση επιτροπής οικοδόμησης της ειρήνης για τη στήριξη των ειρηνευτικών προσπαθειών σε χώρες που εξέρχονται από συγκρούσεις, ενώ το 2009 ο ΟΟΣΑ δημιούργησε το διεθνές δίκτυο για τις συγκρούσεις και την αστάθεια (INCAF).

4.2 Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η πρώτη ρητή αναφορά στην οικοδόμηση της ειρήνης στο πλαίσιο των εξωτερικών σχέσεων της ΕΕ εντοπίζεται στο πρόγραμμα του Γκέτεμποργκ για την πρόληψη των βίαιων συγκρούσεων, το οποίο εγκρίθηκε το 2001. Η πλέον πρόσφατη αναφορά γίνεται στο άρθρο 21 της Συνθήκης της Λισαβόνας, στο οποίο απαριθμούνται ως βασικοί στόχοι της εξωτερικής δράσης της ΕΕ η αρχή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η δημοκρατία, η πρόληψη των συγκρούσεων και η διατήρηση της ειρήνης.

4.3 Η Συνθήκη της Λισαβόνας καθορίζει επίσης ένα νέο πλαίσιο για τις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ. Η Ύπατη Εκπρόσωπος για θέματα εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας συγκεντρώνει πλέον το σύνολο των σχετικών αρμοδιοτήτων, που παλαιότερα κατανέμονται μεταξύ του Συμβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Ύπατη Εκπρόσωπος κ. Catherine Ashton επικουρείται στο έργο της από την ΕΥΕΔ, οι αρμοδιότητες της οποίας καλύπτουν τους τομείς της διπλωματίας, της ανάπτυξης και της άμυνας, δηλαδή τρεις τομείς που μπορούν κάλλιστα να συμβάλουν στην οικοδόμηση της ειρήνης.

4.4 Η ΕΕ μπορεί να χρησιμοποιήσει για την οικοδόμηση της ειρήνης το ευρύ φάσμα εργαλείων που έχουν στη διάθεσή τους η ΕΥΕΔ και οι σχετικές Διευθύνσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Μεταξύ των εργαλείων αυτών συγκαταλέγονται τα ακόλουθα:

— **Πολιτικές και στρατιωτικές αποστολές ΚΠΑΑ**, οι οποίες επικεντρώνονται στην αστυνόμευση, το κράτος δικαίου, την πολιτική διοίκηση και την πολιτική προστασία. Η δράση τους περιορίζεται συχνά από την έλλειψη διαθέσιμου καταρτισμένου προσωπικού. Οι πτυχές της ασφάλειας και της υλικοτεχνικής υποστήριξης θεωρούνται βασικές προϋποθέσεις για τη διασφάλιση σταθερού και ασφαλούς περιβάλλοντος με στόχο την οικοδόμηση της ειρήνης.

— **Μηχανισμός σταθερότητας**, ο οποίος αποτελεί τη βασική πηγή χρηματοδότησης της ΕΕ για την οικοδόμηση της ειρήνης. Τουλάχιστον το 70 % των διαθέσιμων πόρων (2 δισεκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2007-2013) χρησιμοποιούνται για την αντιμετώπιση κρίσεων προκειμένου να «καλυφθεί το κενό» μεταξύ της βραχυπρόθεσμης ανθρωπιστικής βοήθειας και της μακροπρόθεσμης αναπτυξιακής βοήθειας.

— **Εταιρική σχέση για την οικοδόμησης της ειρήνης**, η οποία δημιουργήθηκε δυνάμει του μηχανισμού σταθερότητας, για τη

βελτίωση της επικοινωνίας με τους βασικούς εταίρους στο πλαίσιο της αντιμετώπισης κρίσεων. Στήριζει τη συνεργασία με οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και συμβάλλει στη διάδοση βέλτιστων πρακτικών και στην πρόσβαση σε υλικοτεχνική και τεχνική βοήθεια.

4.5 Η ΕΕ διαθέτει ακόμα πληθώρα άλλων εργαλείων τα οποία, παρότι δεν προορίζονται ειδικά για την οικοδόμηση της ειρήνης, μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη στήριξη των προσπαθειών της προς τη συγκεκριμένη κατεύθυνση. Τέτοια εργαλεία είναι, μεταξύ άλλων, η ECHO (Υπηρεσία Ανθρωπιστικής Βοήθειας), το Ευρωπαϊκό Μέσο για τη Δημοκρατία και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, η παροχή αναπτυξιακής βοήθειας μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης (ΑΚΕ/υπερπόντιες χώρες και εδάφη) και το μέσο αναπτυξιακής συνεργασίας (Λατινική Αμερική, Ασία, Μέση Ανατολή και Νότια Αφρική).

4.6 Οι πολιτικές της ΕΕ σε διάφορους τομείς όπως το εμπόριο, οι επενδύσεις της ΕΤΕπ, το περιβάλλον, η ενέργεια και η γεωργία μπορούν να χρησιμοποιηθούν και σε ένα πλαίσιο οικοδόμησης της ειρήνης: επίσης, η πολιτική της ΕΕ για τη διεύρυνση περιέχει άλλο ένα στοιχείο οικοδόμησης της ειρήνης, υπό την έννοια ότι απαιτεί από τις υποψήφιες χώρες να σέβονται τις θεμελιώδεις αξίες⁽³⁾ της ΕΕ. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας (ΕΠΓ) που καλύπτει 16 από τους πλησιέστερους γείτονες της ΕΕ, αναζωογονήθηκε μετά την «Αραβική Άνοιξη», συμπεριλαμβάνοντας ένα στοιχείο οικοδόμησης της ειρήνης ώστε να συμβάλει στη δημιουργία μιας «βαθιάς και βιώσιμης δημοκρατίας» στην περιοχή: το νέο «Πρόγραμμα αλλαγής» της ΕΕ προτείνει την ενίσχυση του ρόλου της στην οικοδόμηση της ειρήνης με διάφορους τρόπους.

4.7 Αν και οι περισσότερες δράσεις της ΕΕ στον τομέα της οικοδόμησης της ειρήνης υλοποιούνται στο πλαίσιο της πολιτικής που ασκεί στον τομέα των εξωτερικών σχέσεων, η ΕΕ εφαρμόζει επίσης μία μοναδική ειρηνευτική πρωτοβουλία στο εσωτερικό της. Το ειδικό πρόγραμμα ενίσχυσης για την ειρήνη και τη συμφιλίωση στη Βόρεια Ιρλανδία και τις παραμεθόριες κομητείες της Ιρλανδίας εκπονήθηκε το 1996 και βρίσκεται επί του παρόντος στον τρίτο γύρο της χρηματοδότησής του⁽⁴⁾.

5. Οικοδόμηση της ειρήνης – οι προκλήσεις

5.1 Αναζήτηση ορισμού και στρατηγικής

5.1.1 Αν και η οικοδόμηση της ειρήνης είναι πλέον ευρέως αποδεκτή ως πολύτιμη νέα προσέγγιση όσον αφορά τις παρεμβάσεις

⁽³⁾ Βλ. σημείο 2 των συμπερασμάτων του Συμβουλίου σχετικά με τη διεύρυνση και τη διαδικασία σταθεροποίησης και σύνδεσης, 3312η συνεδρίαση του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων, 5 Δεκεμβρίου 2011: «Η διαδικασία διεύρυνσης εξακολουθεί να ενισχύει την ειρήνη, τη δημοκρατία και τη σταθερότητα στην Ευρώπη και τοποθετεί την ΕΕ σε καλύτερη θέση για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων προκλήσεων. Η μετασχηματιστική δύναμη της διαδικασίας διεύρυνσης προκαλεί μακρόπνοες πολιτικές και οικονομικές μεταρρυθμίσεις στις χώρες διεύρυνσης από τις οποίες ωφελείται και η ΕΕ στο σύνολό της. Εν προκειμένω, η επιτυχής ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων προσχώρησης με την Κροατία αποτελεί αδιάφευκτη μαρτυρία και στέλνει θετικό μήνυμα στην ευρύτερη περιοχή.»

⁽⁴⁾ Βλ. γνωμοδότηση CESE με θέμα «Σχέδιο ανακοίνωσης προς τα κράτη μέλη σχετικά με τον καθορισμό κατευθυντηρίων γραμμών για μια πρωτοβουλία στο πλαίσιο του ειδικού προγράμματος στήριξης της ειρήνης και της συνδιαλλαγής στη Βόρεια Ιρλανδία και στις παραμεθόριες κομητείες της Ιρλανδίας» (SEC (95) 279 τελικό), ΕΕ C 236/29 της 11.9.1995, και γνωμοδότηση CESE, με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις χρηματοδοτικές συνεισφορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Διεθνές Ταμείο για την Ιρλανδία (2007-2010)», COM (2010) 12 - 2010/0004 (COD), ΕΕ C 18/114 της 19.1.2011.

σε ζώνες συγκρούσεων, δεν υπάρχει ακριβής ορισμός της έννοιας του όρου. Σύμφωνα με ορισμένους, μπορεί να εφαρμοστεί μόνο σε μετασυγκρουσιακές καταστάσεις για τη σταθεροποίηση και την ανασυγκρότηση. Σύμφωνα με άλλους, μπορεί να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ των πολιτικών άμυνας και ανάπτυξης. Άλλοι, πάλι, την περιγράφουν ως καταλυτική διαδικασία η οποία εφαρμόζεται αδιαλείπτως σε όλα τα στάδια, από την πρόληψη των συγκρούσεων, τη διαχείριση κρίσεων, την ειρήνευση και τη διατήρηση της ειρήνης έως τη σταθεροποίηση μετά τις συγκρούσεις.

5.1.2 Από την εξέταση των διαφόρων πτυχών προκύπτει ότι οι «**ειρηνευτικές επιχειρήσεις**» αφορούν την ασφάλεια και την άμυνα, η «**ειρήνευση**» αφορά την προσφυγή στη διπλωματία για την επίτευξη πολιτικών συμφωνιών, ενώ η έννοια της «**οικοδόμησης της ειρήνης**» καλύπτει τα προαναφερθέντα και ακόμα περισσότερα. Ιδανικά, πρόκειται για μία δράση που ξεκινά πριν φθάσουν οι «ειρηνοποιοί» και οι φορείς διατήρησης της ειρήνης, και η οποία, εφόσον στεφθεί από επιτυχία και έχει διάρκεια, καθιστά περιττή τη συνδρομή των εν λόγω «ειρηνοποιών». Η βέλτιστη δυνατή περιγραφή που θα μπορούσε ενδεχομένως να δοθεί σε μία έννοια της «οικοδόμησης της ειρήνης» που θα περιλαμβάνει κάθε πιθανή πτυχή και συνιστώσα, και θα είναι πλήρως συμβουλευτική και μακροπρόθεσμη, είναι ότι αποτελεί μία αορίστου χρόνου διαδικασία η οποία συμβάλλει στη διευθέτηση διαφορών ανοίγοντας πόρτες και διευρύνοντας πνευματικούς ορίζοντες.

5.2 Ανάγκη συντονισμένης σκέψης

5.2.1 Ανεξάρτητα από τον ορισμό, οι εμπειρογνώμονες συμφωνούν ότι η οικοδόμηση της ειρήνης συνιστά «ιδιαίτερα πολύπλοκη διαδικασία στην οποία συμμετέχει ευρύ φάσμα παραγόντων που δραστηριοποιούνται στους τομείς των στρατιωτικών και πολιτικών επεμβάσεων, της διπλωματίας και της χρηματοπιστωτικής και τεχνικής στήριξης, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα σε τοπικό, εθνικό και διεθνές επίπεδο». Η μεγαλύτερη πρόκληση έγκειται στην εξεύρεση τρόπων και μέσων για την παγίωση της «συνοχής, του συντονισμού και της συμπληρωματικότητας» μεταξύ του εκτενούς φάσματος πολιτικών, παραγόντων και μέσων εντός και εκτός της ΕΕ που σχετίζονται με τον ίδιο τομέα. Η κύρια δυσκολία είναι ότι τα διάφορα κράτη μέλη και οι διάφοροι εξωτερικοί χορηγοί έχουν διαφορετικές προτεραιότητες, με αποτέλεσμα να προκύπτουν ενδεχομένως εντάσεις όταν δίστανται οι επιμέρους ανάγκες και τα συμφέροντα.

5.2.2 Στους κόλπους της ΕΕ, η πολυπλοκότητα των δομών των θεσμικών οργάνων και των Διευθύνσεων της αναδεικνύει σε πρόσθετη μείζονα πρόκληση τον πρακτικό συντονισμό μεταξύ των διαφόρων αρμοδίων. Επίσης, υπάρχει σημαντική ανάγκη να διασφαλιστεί η συνοχή μεταξύ των πολιτικών που στοχεύουν ειδικά τις ευαίσθητες περιοχές, όπως είναι η αναπτυξιακή βοήθεια, και των πολιτικών που ενδέχεται να επηρεάσουν σημαντικά τις εν λόγω περιοχές, όπως είναι ιδίως το εμπόριο, οι επενδύσεις, η κλιματική αλλαγή και η ενεργειακή πολιτική. Η ίδρυση, πάντως, της ΕΥΕΔ θεωρήθηκε πραγματική ευκαιρία σύνδεσης της πολιτικής και της πρακτικής μεταξύ των θεσμικών οργάνων της ΕΕ και μεταξύ της ΕΕ, των κρατών μελών της, και των λοιπών σημαντικών χορηγών, όπως είναι τα Ηνωμένα Έθνη, οι ΗΠΑ, και η Κίνα, καθώς και των άλλων ενδιαφερομένων.

5.2.3 Παρότι η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης φαντάζει ουτοπική, καταβάλλονται προσπάθειες ώστε τα εργαλεία της ΕΕ να χρησιμοποιούνται με πιο συνεκτικό τρόπο. Πρόσφατο συναφές παράδειγμα ήταν το Συμβούλιο Εξωτερικών που πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2011 και το οποίο συμφώνησε να υιοθετηθεί μία ολοκληρωμένη προσέγγιση για το Σουδάν και το Νότιο Σουδάν η οποία θα περιλαμβάνει δράσεις που θα κυμαίνονται

από τον διάλογο και την ανάπτυξη ικανοτήτων σε πολιτικό –μη στρατιωτικό– επίπεδο μέχρι την παροχή αναπτυξιακής βοήθειας και την εμπορική συνεργασία. Το πρόσφατο «Πρόγραμμα δράσης για αλλαγή» της ΕΕ, το οποίο δίδει εκ νέου προτεραιότητα στην αναπτυξιακή της πολιτική, είναι ένα ακόμα παράδειγμα αυτής της νέας προσέγγισης για την οικοδόμηση της ειρήνης. Οι προτάσεις δίδουν, μεταξύ άλλων, έμφαση στα ανθρώπινα δικαιώματα, τη δημοκρατία, την ισότητα, τη χρηστή διακυβέρνηση και τους δεσμούς με την κοινωνία των πολιτών. Ορισμένες πλευρές θεωρούν ότι πρόκειται για έναν πολύτιμο νέο τρόπο σκέψης, ενώ άλλες πιστεύουν ότι δεν είναι αρκετά τολμηρός.

5.3 Ενίσχυση του ρόλου της κοινωνίας των πολιτών στη μετατροπή των συγκρούσεων

5.3.1 Η διαδικασία μετατροπής των συγκρούσεων απαιτεί ορισμένες θεμελιώδεις αλλαγές σε συμπεριφορές και νοοτροπίες. Η ένταξη, η δέσμευση και ο διάλογος αποτελούν όπλα για την καταπολέμηση του φόβου, του μίσους, της μισαλλοδοξίας και της αδικίας, τα οποία συνιστούν στοιχεία δημιουργίας ενός κλίματος πρόληψης συγκρούσεων και οικοδόμησης της ειρήνης. Οι δράσεις πρέπει να πραγματοποιούνται σε τοπικό επίπεδο και σε επίπεδο γειτονιάς, όπου η οικοδόμηση της ειρήνης έχει τη μεγαλύτερη δυνατή σημασία. Στο επίπεδο αυτό, η συμμετοχή οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που ασπάζονται τις αξίες της ΕΕ για την ισότητα, τα ανθρώπινα δικαιώματα, την κοινωνική ένταξη και την ανεκτικότητα, δεν είναι δυνατόν να αφήνεται πλέον στην τύχη, ενώ πρέπει επίσης να δίδεται προτεραιότητα στη στήριξη ατόμων που είναι ευάλωτα, κινδυνεύουν ή, απλώς, δεν έχουν τα μέσα να εισακουστούν.

5.3.2 Είναι ευρέως παραδεκτό πλέον ότι οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών συμβάλλουν καθοριστικά στη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας κάθε στρατηγικής για την οικοδόμηση της ειρήνης. Η συνεργασία και η διαβούλευση με τους τοπικούς «μη κρατικούς παράγοντες», όχι μόνο συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση εκ μέρους της ΕΕ των συγκρουσιακών καταστάσεων από τη βάση προς την κορυφή, αλλά διασφαλίζει και την τοπική συμμετοχή στη διαδικασία. Επίσης, συμβάλλει στην προαγωγή μιας διαδικασίας οικοδόμησης της ειρήνης που λαμβάνει περισσότερο υπόψη το στοιχείο της σύγκρουσης και χρησιμεύει ως παράγοντας ενίσχυσης των προσπαθειών τους για την οικοδόμηση της ειρήνης.

5.3.3 Μέχρι σήμερα, η επικέντρωση της οικοδόμησης της ειρήνης, σε πολιτικό ή επιχειρησιακό επίπεδο, είχε την τάση να αγνοεί τις ομάδες αυτές των οποίων η επιρροή στην όλη διαδικασία μπορεί να είναι καθοριστική. Για παράδειγμα, αν και οι γυναίκες διατηρούν συνήθως τον κοινωνικό ιστό στη διάρκεια μιας σύγκρουσης, σπανίως εκπροσωπούνται σε επίπεδο λήψης αποφάσεων. Η προσέγγιση «πίσω στις δουλειές μας» που εφαρμόζουν οι τοπικοί έμποροι σε ζώνες συγκρούσεων συνιστά σημαντική απόδειξη προσαρμοστικότητας που χρήζει στήριξης. Η δραστηριότητα των συνδικάτων, όπως είναι οι διαδηλώσεις ειρήνης και αλληλεγγύης σε δρόμους χωρών της ΕΕ, αποτελεί άλλο ένα αποτελεσματικό στοιχείο για την υποστήριξη της οικοδόμησης ειρήνης. Οι νέοι χρειάζονται υποστήριξη για τη διοχέτευση της ενέργειάς τους με εποικοδομητικούς τρόπους· επίσης οι ευάλωτες ομάδες και ιδίως τα θύματα χρίζουν της στοχευμένης προσοχής των εμπειρογνομένων.

5.3.3.1 Η πρόληψη των συγκρούσεων και η συμφιλίωση μεταξύ αντιπάλων ομάδων αναγνωρίζονται όλο και περισσότερο ως παράγοντες που πρέπει να αξίζουν μεγαλύτερης προσοχής στο πλαίσιο των προσπαθειών για την οικοδόμηση ειρήνης. Η εκπαίδευση δραματίζει ζωτικής σημασίας ρόλο στο θέμα αυτό, διδάσκοντας

τους νέους όχι μόνο να αποδέχονται αλλά και να σέβονται τη διαφορετικότητα. Τα μέσα επικοινωνίας αποτελούν έναν ακόμη σημαντικό παράγοντα που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη, ιδίως τα κοινωνικά μέσα επικοινωνίας και ο ρόλος που μπορούν να διαδραματίσουν στην επίτευξη θετικών αλλαγών. Η προώθηση συγκεκριμένων στρατηγικών για την προσέγγιση μεταξύ ομάδων, όπως είναι ο διαπολιτισμικός διάλογος και η διαμεσολάβηση, αποτελεί άλλο ένα σημαντικό μέρος των εν λόγω εργασιών.

5.3.4 Ο «διαθρομωμένος διάλογος» μεταξύ ΕΕ και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών σε ζώνες συγκρούσεων μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη σχέσεων που αντέχουν στον χρόνο και στην κατανόηση σε τοπικό επίπεδο. Λόγω των στενών της σχέσεων με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, η ΕΟΚΕ είναι σε θέση να συμβάλει περισσότερο στη συνεργασία της ΕΕ με τοπικές οργανώσεις στις εν λόγω περιοχές. Συνεργάζεται δε ήδη με επιχειρήσεις, συνδικάτα και λοιπούς φορείς σε μέρη όπως η Κίνα, το Θιβέτ, ο Λίβανος, η Βόρεια Αφρική και οι χώρες ΑΚΕ, επιδιώκοντας την επιτάχυνση της εν λόγω ανταλλαγής εμπειριών προκειμένου να προωθήσει και να ενισχύσει το έργο των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και τη συνεργασία τους με την ΕΕ σε σχέδια οικοδόμησης της ειρήνης.

5.4 Ευρύτερη αναγνώριση της αξίας της ανταλλαγής εμπειριών

5.4.1 Ως κοινότητα 27 εθνών που ενώθηκαν για το κοινό καλό, η ΕΕ βρίσκεται σε θέση να μοιραστεί την ξεχωριστή εμπειρία της με άλλους. Από τη λήψη αποφάσεων μέχρι τη στρατηγική της για τη διεύρυνση, η ΕΕ δίδει παραδείγματα μιας πρακτικής η οποία θα μπορούσε να υιοθετηθεί από περιφερειακές ενώσεις σε άλλα μέρη του κόσμου. Η Αφρικανική Ένωση είναι μία τέτοια οργάνωση που μιμείται την προσέγγιση της ΕΕ, ενώ υπάρχουν και άλλοι που επιθυμούν να πράξουν το ίδιο. Υπάρχουν και άλλα επιτυχημένα παραδείγματα χωρών και περιφερειών που υλοποίησαν την αλλαγή χωρίς συγκρούσεις και τα εν λόγω παραδείγματα αξίζει να τονίζονται στην πολιτική και την πράξη της οικοδόμησης ειρήνης.

5.4.2 Λόγω του έργου που έχει εκπονήσει από την ίδρυσή της στον τομέα της οικοδόμησης της ειρήνης στο πλαίσιο των εξωτερικών της σχέσεων, η ΕΕ έχει επίσης πλούσια εμπειρία να μοιραστεί για περιοχές όπως η νοτιοανατολική Ασία, η Μέση Ανατολή, η Κεντρική Αμερική, τα Βαλκάνια και η Αφρική νοτίως της Σαχάρας. Ορισμένες δράσεις της ήταν ιδιαίτερα επιτυχημένες, άλλες λιγότερο. Πράγματι, το έργο της ΕΕ σε ορισμένες ζώνες συγκρούσεων επικρίθηκε αυστηρά, αλλά ακόμα και αυτές οι εμπειρίες μπορούν να συνεισφέρουν εποικοδομητικά σε επίπεδο πολιτικής εφόσον ληφθούν υπόψη τα σχετικά διδάγματα.

5.4.3 Σε επίπεδο «θετικής ανταλλαγής εμπειριών», υπάρχουν πολλά διδάγματα. Η ειρηνευτική διαδικασία Ασεχ στην Ινδονησία, η επανασύνδεση του αποχτετευτικού συστήματος στη διχοτομημένη πόλη της Λευκωσίας⁽⁵⁾ και η στήριξη της ειρηνευτικής διαδικασίας στη Βόρεια Ιρλανδία από την ΕΕ αποτελούν παραδείγματα του εκτενούς φάσματος μέσων που έχει στη διάθεσή της η ΕΕ στον τομέα της οικοδόμησης της ειρήνης, τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν πολύ περισσότερο. Παρότι δεν υπάρχει μία ενιαία προσέγγιση για όλες τις περιπτώσεις, υπάρχουν βασικές αρχές, κοινές για πολλές ζώνες συγκρούσεων, οι οποίες δεν είναι δυνατό να αγνοηθούν.

5.4.4 Από σχετική έρευνα προκύπτει, πάντως, ότι η εν λόγω ανταλλαγή εμπειριών δεν είναι επαρκώς παγιωμένη στην πολιτική της ΕΕ, ιδίως δε σε επίπεδο εσωτερικών και εξωτερικών δράσεων. Στην περίπτωση του προγράμματος PEACE της Βόρειας Ιρλανδίας, παρατηρείται έλλειψη συστηματικής προσέγγισης όσον αφορά την αμοιβαία άντληση διδαγμάτων με άλλες περιοχές συγκρούσεων. Δεδομένου ότι η ΕΕ έχει πιστωθεί μεγάλο μέρος της επιτυχούς εδραίωσης της ειρήνης στην περιοχή, ότι η ειδική ομάδα Barrroso για τη Βόρεια Ιρλανδία έχει συστήσει την ανταλλαγή εμπειριών με άλλες ζώνες συγκρούσεων και ότι έχει συσταθεί «Ειρηνευτικό δίκτυο» για ακριβώς αυτόν τον λόγο, η σαφής αυτή έλλειψη συγκριτικής προσέγγισης στην εξωτερική δράση αποτελεί χαμένη ευκαιρία και σημαντική πολιτική παράλειψη.

5.5 Προοπτική ίδρυσης κέντρου οικοδόμησης της ειρήνης

5.5.1 Ως εκ τούτου, απαιτούνται ακόμα μείζονες προσπάθειες για να μπορέσει η ΕΕ να παγιώσει την ηγετική της θέση σε διεθνή θέματα στρατηγικής για την οικοδόμηση της ειρήνης, ώστε να διασφαλίσει ότι το έργο της έχει μεγαλύτερη εμβέλεια και αντίκτυπο. Μία πρόταση που συζητείται, και η οποία υποβλήθηκε από τον τώως Πρόεδρο της Φινλανδίας και τον Υπουργό Εξωτερικών της Σουηδίας, είναι η ίδρυση ευρωπαϊκού ιδρύματος για την ειρήνη, το οποίο θα συμβάλει στη βελτίωση «της συνοχής, του συντονισμού και της συμπληρωματικότητας» των προπαθειών της ΕΕ στον τομέα της οικοδόμησης της ειρήνης. Από την πλευρά τους, οι ηγέτες της Βόρειας Ιρλανδίας πρότειναν την ίδρυση διεθνούς κέντρου αριστείας για την οικοδόμηση της ειρήνης έξω από το Μπέλφαστ, για τη χρηματοδότηση του οποίου πρότειναν τη διάθεση πόρων μέσω του προγράμματος PEACE της ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συζήτησε το θέμα και κατέληξε στη σύνταξη εγγράφου πολιτικής με τίτλο «Σχέδιο δημιουργίας ιδρύματος για την ειρήνη».

5.5.2 Η πιθανότητα δημιουργίας νέου ιδρύματος/κέντρου, το οποίο θα συνδέεται με άλλους φορείς που δραστηριοποιούνται στον συγκεκριμένο τομέα, όπως το Ινστιτούτο Μελετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για Θέματα Ασφάλειας (IMEEΘΑ) ή ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, αποτελεί θέμα συζήτησης που χρήζει της δέουσας προσοχής. Εάν ένας τέτοιος φορέας μπορέσει να αποτελέσει τη βάση παροχής συμβουλών από ανεξάρτητους εμπειρογνώμονες, διάλογο, κατάρτιση, μελέτη και ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των εργαζομένων σε αυτό το πεδίο, θα αποδειχθεί ιδιαίτερα χρήσιμος για τη στήριξη του έργου της ΕΥΕΔ σε αυτόν τον ζωτικής σημασίας τομέα δράσης της ΕΕ.

5.6 Μια ευκαιρία που δεν πρέπει να χαθεί

5.6.1 Η παρούσα γνωμοδότηση εστιάζει στους βέλτιστους τρόπους οργάνωσης της ΕΕ για την πιο εποικοδομητική συμβολή της στην αντιμετώπιση της μεγαλύτερης πρόκλησης με την οποία βρίσκεται επί του παρόντος αντιμετώπος ο πλανήτης, δηλαδή την επίλυση των συγκρούσεων. Το γεγονός ότι δεν υπάρχει ορισμός της έννοιας της «οικοδόμησης της ειρήνης» και ότι η ΕΕ δεν έχει χαράξει ακόμα ειδική στρατηγική για την οικοδόμηση της ειρήνης σημαίνει ότι το πεδίο δράσης είναι ουσιαστικά απολύτως ελεύθερο. Πρόκειται για μια σπάνια ευκαιρία που προσφέρεται στην ΕΕ στον τομέα των διεθνών σχέσεων, η οποία μπορεί να μην παρουσιαστεί ποτέ ξανά.

5.6.2 Με την ίδρυση της ΕΥΕΔ, η ΕΕ θα μπορεί κάλλιστα να εκμεταλλευθεί την ευκαιρία που της παρουσιάζεται και να πρωτοστατήσει στην οικοδόμηση της διεθνούς ειρήνης. Η πρόκληση πλέον συνίσταται στον σχεδιασμό χωριστής στρατηγικής για την οικοδόμηση της ειρήνης, η οποία δεν θα εξασφαλίζει μόνο τη συνοχή

⁽⁵⁾ Βλ. γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών για την «Διπλωματία των πόλεων», 12 Φεβρουαρίου 2009 (ΕΕ C 120/01, 28.5.2009).

μεταξύ των προγραμμάτων και των πολιτικών της ΕΕ, αλλά και μεταξύ των αξιών και των συμφερόντων της ΕΕ και των κρατών μελών της. Το έργο αυτό μπορεί να αποδειχτεί δύσκολο χωρίς κοινή εξωτερική πολιτική που να καθορίζει κοινές αρχές παρέμβασης ή μη παρέμβασης στις περιοχές συγκρούσεων, αλλά ορισμένοι πιστεύουν ότι μια πανευρωπαϊκή προσέγγιση αποτελεί το μόνο τρόπο για να διασφαλιστεί ότι οι προσπάθειες για την εδραίωση της ειρήνης ασκούν πραγματική επίδραση επιτοπίως

5.6.3 Η Ιστορία έχει διδάξει στην ΕΕ την αξία της δημοκρατίας έναντι της δικτατορίας, τη σημασία της δικαιοσύνης, της ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, καθώς και τους κινδύνους της μισαλλοδοξίας, της ξενοφοβίας, των διακρίσεων και των προκαταλήψεων. Από τον Παγκόσμιο Πόλεμο έως την πτώση του Τείχους του Βερολίνου, η ΕΕ βαδίζει σταθερά στο μονοπάτι της οικοδόμησης της ειρήνης, εδραιώνοντας τα επιτεύγματά της και προλειαίνοντας το έδαφος για να ακολουθήσουν και άλλοι. Έχει αντιμετωπίσει μέχρι στιγμής πολλές περιόδους δοκιμασίας, μεταξύ των οποίων

ιδίως την τρέχουσα χρηματοπιστωτική κρίση, αλλά οι θεμελιώδεις αρχές της αποτελούν σημείο αναφοράς για τη δράση εντός και εκτός των συνόρων της, από τις οποίες δεν πρέπει ποτέ να παρεκκλίνει.

5.6.4 Στην παρούσα περίοδο εσωτερικής κρίσης και εσωστρέφειας, η ΕΕ δεν θα πρέπει να απολέσει την επαφή της με τα ευρύτερα ζητήματα και τις ευθύνες της σε παγκόσμιο επίπεδο. Δεν πρέπει να εγκαταλείψει τις εξωτερικές πολιτικές και δεσμεύσεις της, αλλά οφείλει να αναλάβει έναν εντελώς ιδιαίτερο ρόλο, τον οποίον δεν μπορεί να διαδραματίσει κανένα άλλο έθνος ή ομάδα εθνών. Σε ένα πεδίο δράσης όπου η φήμη, η κατανόηση, η πείρα, η γενναιοδωρία και η εμπιστοσύνη αποτελούν τους πολυτιμότερους παράγοντες, η ΕΕ, ως φορέας οικοδόμησης της ειρήνης, διαμορφώνει την Ιστορία της, το ήθος της και το μοναδικό της μοντέλο παρέμβασης «από τη βάση προς την κορυφή». Κατέχοντας ηγετική θέση στον τομέα της οικοδόμησης της ειρήνης, η ΕΕ χρειάζεται επίσης αυτοπεποίθηση, πίστη και θάρρος για να κάνει ένα ακόμα βήμα εμπρός.

Βρυξέλλες, 19 Ιανουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Κατά την προετοιμασία της γνωμοδότησης έδωσαν τη γνώμη τους οι ακόλουθοι:

1. Ο κ. Gerrard Quille (Σύμβουλος πολιτικής ασφαλείας και άμυνας, Τμήμα πολιτικής, ΓΔ Εξωτερικές πολιτικές, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο).
 2. Η κ. Franziska Katharina Brantner (Ευρωβουλευτής) – Μέλος της ομάδας των Πρασίνων/ Ευρωπαϊκής Ελεύθερης Συμμαχίας, Μέλος της Επιτροπής εξωτερικών υποθέσεων, Εισηγήτρια της πρότασης κανονισμού για τη θέσπιση Μηχανισμού Σταθερότητας και Μέλος της αντιπροσωπείας για τις σχέσεις με το Ισραήλ.
 3. Ο κ. Marc Van Bellinghen, ασκών καθήκοντα Προϊσταμένου Τμήματος και ο κ. Andrew Byrne, Υπάλληλος διοίκησης: πολιτικής για παγκόσμια και πολυμερή ζητήματα, Διεύθυνση Γ, Πρόληψη συγκρούσεων και πολιτική ασφαλείας, Τμήμα οικοδόμησης ειρήνης, πρόληψης συγκρούσεων και διαμεσολάβησης, Ευρωπαϊκή υπηρεσία εξωτερικής δράσης.
 4. Ο κ. Κυριάκος Χαραλάμπους, Υπεύθυνος προγραμμάτων – Πολιτικές της ΕΕ, ΓΔ REGIO Δ1, Μονάδα συντονισμού προγραμμάτων, σχέσεων με άλλα όργανα και ΜΚΟ, απλούστευσης, ταμείου αλληλεγγύης, και η κ. Tamara Pavlin, Διευθύντρια προγραμμάτων – Πολιτικές της ΕΕ, ΓΔ REGIO Δ4, Μονάδα Ιρλανδίας και Ηνωμένου Βασιλείου.
 5. Η κ. Catherine Woollard, Διευθύντρια, EPLO (Ευρωπαϊκό Γραφείο Σύνδεσμος για την οικοδόμηση της ειρήνης).
 6. Η κ. Olga Baus Gibert (Υπεύθυνη διεθνών σχέσεων – οικοδόμησης της ειρήνης - ανταπόκρισης σε κρίσεις, Υπηρεσία Μέσων Εξωτερικής Πολιτικής, Μονάδα λειτουργίας του μέσου σταθερότητας.
 7. Ο κ. David O'Sullivan, Γενικός διευθυντής, Ευρωπαϊκή υπηρεσία εξωτερικής δράσης.
 8. Ο καθηγ. Δρ. Joachim Koops, Ακαδημαϊκός διευθυντής, Σπουδές σε θέματα ειρήνης και ασφάλειας στην Ευρώπη, Κολλέγιο Vesalius, Βρυξέλλες και Διευθυντής του Ινστιτούτου παγκόσμιας διακυβέρνησης.
 9. Η κ. Danuta Hübner (Ευρωβουλευτής) – Μέλος της ομάδας του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος – Πρόεδρος της Επιτροπής περιφερειακής ανάπτυξης, Μέλος της Ειδικής επιτροπής για τη χρηματοπιστωτική, οικονομική και κοινωνική κρίση, Μέλος της αντιπροσωπείας για τις σχέσεις με τις ΗΠΑ και Αναπληρωματικό μέλος της Επιτροπής οικονομικών και νομισματικών υποθέσεων.
 10. Ο κ. Van den Brande, Πρόεδρος της επιτροπής CIVEX, Επιτροπή των Περιφερειών.
 11. Η κ. Mireia Villar Forner, Ανώτατη σύμβουλος πολιτικής, Πρόληψη κρίσεων και ανάκαμψη, ΟΗΕ/UNDP."
-

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

477Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 18ΗΣ ΚΑΙ 19ΗΣ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2012

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Η ενιαία αγορά για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας — Τόνωση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας για τη δημιουργία οικονομικής ανάπτυξης, θέσεων απασχόλησης υψηλής ποιότητας και έξοχων προϊόντων και υπηρεσιών στην Ευρώπη»

COM(2011) 287 final

(2012/C 68/05)

Εισηγητής: ο κ. MEYNENT

Στις 24 Μαΐου 2011, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Η ενιαία αγορά για τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας - Τόνωση της δημιουργικότητας και της καινοτομίας για τη δημιουργία οικονομικής ανάπτυξης, θέσεων απασχόλησης υψηλής ποιότητας και έξοχων προϊόντων και υπηρεσιών στην Ευρώπη

COM(2011) 287 τελικό.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 19 Δεκεμβρίου 2011.

Κατά την 477η σύνοδο ολομέλειας της 18ης και 19ης Ιανουαρίου 2012 (συνεδρίαση της 18ης Ιανουαρίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την παρούσα γνωμοδότηση με 160 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 7 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας (ΔΔΙ) πρέπει να διατηρήσουν τον παραδοσιακό ρόλο τους για την προώθηση της καινοτομίας και της γνώσης. Το καθεστώς προστασίας, το οποίο η Επιτροπή επιδιώκει να αναπτύξει, πρέπει να διατηρήσει αυτήν την κλασική διάσταση χωρίς να κλίνει αποκλειστικά προς μια προσέγγιση αμιγώς χρηματοοικονομική ή βασισμένη σε περιουσιακά στοιχεία, μολονότι δεν μπορεί να αγνοήσει κανείς ότι η χρηματιστηριακή αξία των μεγαλύτερων πολυεθνικών επιχειρήσεων βασίζεται πλέον ευρύτατα στο χαρτοφυλάκιο των άυλων δικαιωμάτων και αδειών η αξία των οποίων πρέπει να εγγράφεται στον ισολογισμό σύμφωνα με τα ΔΠΧΑ (διεθνή πρότυπα χρηματοοικονομικής αναφοράς).

1.2 Η στρατηγική της Επιτροπής για τα ΔΔΙ στην ενιαία αγορά αποτελεί στοιχείο ουσιώδες και συμπληρωματικό της στρατηγικής

Ευρώπη 2020, της Πράξης για την ενιαία αγορά και του Ψηφιακού θεματολογίου για την Ευρώπη. Μια στρατηγική για τον τομέα αυτόν είναι απολύτως αναγκαία, με δεδομένο το αυξανόμενο άυλο τμήμα και τη χρηματιστικοποίηση της οικονομίας· ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι οι τρέχουσες εξελίξεις βασίζονται στις ολοένα και περισσότερες δεξιότητες και γνώσεις των ατόμων για την ανάπτυξη της νέας οικονομίας. Η ανθρώπινη διάσταση και το δημόσιο συμφέρον πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα της στρατηγικής αυτής και η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι αυτό δεν προκύπτει σαφώς στις υπό εξέταση προτάσεις και αναλύσεις.

1.3 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ τόνιζε πάντα σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ότι προτεραιότητα θα πρέπει να αποτελεί η εξασφάλιση της δυνατότητας των ΜΜΕ να προστατεύουν τις εφευρέσεις και τις δημιουργίες τους και να έχουν πρόσβαση στο δυναμικό των

γνώσεων που αντιπροσωπεύεται από τα αποθετήρια διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και από τις πολλαπλές εμπορικές και διαφημιστικές στρατηγικές στην κοινωνία των γνώσεων και των πληροφοριών.

1.4 Το ενιαίο ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας και η δυνατότητα ενοποίησης των νομολογιών των εθνικών δικαστηρίων σε επίπεδο ενιαίας αγοράς αναμένονται εδώ και καιρό από την ΕΟΚΕ, η οποία ελπίζει ότι η υλοποίησή τους θα πραγματοποιηθεί πλέον προς όφελος των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και της ευρωπαϊκής οικονομίας, οι οποίες βρίσκονται σε μειονεκτική θέση έναντι του εξωτερικού ανταγωνισμού. Η ΕΟΚΕ προσδοκά ότι οι πρωτοβουλίες της Επιτροπής θα μειώσουν σημαντικά το κόστος συναλλαγής ιδίως για τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας.

1.5 Η Επιτροπή θα παρουσιάσει το 2012 μια νομοθετική πρόταση για την εισπραξη των δικαιωμάτων δημιουργού που αφορούν τη διάδοση της μουσικής στο Διαδίκτυο. Η ΕΟΚΕ δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην εκ των προτέρων και ανεπίσημη διαβούλευση με τους οργανισμούς που αντιπροσωπεύουν τα σχετικά δικαιώματα και συμφέροντα, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των χρηστών και των εργαζομένων. Η ΕΟΚΕ δίνει ιδιαίτερη σημασία επίσης στη διαφάνεια και τον έλεγχο των εταιρειών διαχείρισης των δικαιωμάτων δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων, που θα πρέπει να κυριαρχούν στο προτεινόμενο σύστημα εισπραχίας. Όσον αφορά τον φόρο για αντίγραφα ιδιωτικής χρήσης, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι άδικος διότι τα αντίγραφα αυτά αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της *fair use* (θεμιτής χρήσης). Δεν θα πρέπει σε καμιά περίπτωση να εφαρμόζεται για τους σκληρούς δίσκους που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις στις εμπορικές και βιομηχανικές τους δραστηριότητες.

1.6 Επιπλέον, δεν αρκεί η αντιμετώπιση των ΔΔΙ ως κινητών αξιών, ενδεχομένως διαπραγματεύσιμων σε ένα ειδικευμένο ευρωπαϊκό χρηματιστήριο, διότι οι δυνατότητες πρόσβασης δεν θα είναι οι ίδιες για τις ευρωπαϊκές ΜΜΒ-ΜΜΕ (μικρομεσαίες βιομηχανίες και επιχειρήσεις) και για τους μεγάλους διεθνικούς ομίλους και το γεγονός αυτό θα μπορούσε να επιταχύνει τη διαρροή ευρωπαϊκών καινοτομιών προς άλλες ηπείρους. Η ΕΟΚΕ αναμένει με ενδιαφέρον τις συγκεκριμένες προτάσεις της Επιτροπής για το θέμα αυτό.

1.7 Η μελλοντική εναρμονισμένη πολιτική για τα ΔΔΙ θα πρέπει επίσης να λαμβάνει υπόψη το γενικό συμφέρον και τα δικαιώματα των καταναλωτών, καθώς και την ουσιαστική συμμετοχή όλων των συνιστωσών της κοινωνίας στον προβληματισμό και στη διαδικασία κατάρτισης μιας σφαιρικής και ισόρροπης στρατηγικής στον τομέα αυτόν. Στην πραγματικότητα πρόκειται για τη διάθεση της καινοτομίας και δημιουργίας στο κοινό πλαίσιο γνώσεων της κοινωνίας και για τη συνεισφορά τους στην προώθηση του πολιτισμού, της ενημέρωσης, της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και γενικότερα των θεμελιωδών συλλογικών δικαιωμάτων στα κράτη μέλη.

1.8 Μια σύγκλιση των εθνικών νομοθεσιών σχετικά με την προστασία των άυλων δικαιωμάτων και η πάταξη της παραποίησης/απομίμησης είναι απαραίτητες στην ενιαία αγορά για τη διευκόλυνση της διοικητικής και τελωνιακής συνεργασίας και, κατά περίπτωση, της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε επίπεδο ερευνών και καταπολέμησης κάθε σοβαρής παραβίασης των προστατευόμενων δικαιωμάτων, όταν οι παραβιάσεις έχουν εμπορικό χαρακτήρα και κυρίως όταν η υγεία και η ασφάλεια των καταναλωτών τίθενται σε κίνδυνο.

1.9 Είναι γεγονός ότι η παραποίηση/απομίμηση σε μεγάλη κλίμακα και τα παράνομα αντίγραφα για εμπορικούς σκοπούς έχουν

συχνά άμεση σχέση με το οργανωμένο έγκλημα, ενώ οι πιθανότητες εντοπισμού και οι επιβαλλόμενες ποινές για αυτό το είδος ληστείας δεν είναι αρκετά αποτρεπτικές.

1.10 Για τον λόγο αυτόν, η ΕΟΚΕ στηρίζει τη στρατηγική της Επιτροπής για την προώθηση συντονισμένων πολιτικών και δράσεων και ουσιαστικής διοικητικής συνεργασίας που συνιστούν θεμελιώδη πυλώνα της στρατηγικής αυτής προς όφελος των επιχειρήσεων και προς εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος.

1.11 Σήμερα, οι τρόποι διάδοσης στο διαδίκτυο έναντι αντιτίμου, οι οποίοι αναπτύχθηκαν για παράδειγμα από τις Apple, Amazon, Google ή Deezer, φανερώουν ότι η αποτίμηση των δικαιωμάτων δημιουργού δεν προϋποθέτει την απόδοση ποινικής ευθύνης στη νεολαία, και εφόσον οι τιμές είναι λογικές και προσβάσιμες, τα ιδιωτικά παράνομα αντίγραφα παύουν επί της ουσίας να είναι ελκυστικά.

1.12 Τα αστικά δικαστήρια είναι αρμόδια για την πλειονότητα των υποθέσεων παραβίασης των υπό εξέταση άυλων δικαιωμάτων, ωστόσο, εκτός από τη συνήθη βραδύτητα των διαδικασιών, το βάρος της απόδειξης που επωμίζονται οι ΜΜΕ είναι συνήθως υπερβολικό, κυρίως για τις περιπτώσεις παραβιάσεων εκτός των χωρών τους, και επομένως ενδείκνυται η θέσπιση ειδικών διαδικασιών στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς για θέματα έρευνας, κατασχέσεων, αμοιβαίας αναγνώρισης διοικητικών και δικαστικών πράξεων, και αναστροφής του βάρους της απόδειξης.

1.13 Η αποζημίωση των καταγγελλόντων μπορεί επίσης να αποδειχθεί δύσκολη υπόθεση σε ένα διεθνές πλαίσιο και θα πρέπει να αποτελεί αντικείμενο συνεργασίας μεταξύ των οικείων χωρών για την εξασφάλιση της αποζημίωσης των κατόχων δικαιωμάτων, η οποία θα αντιστοιχεί στο μέτρο του δυνατού στο μέγεθος της πραγματικής ζημιάς, ανεξαρτήτως χρηματικών ή άλλων ποινών που μπορούν να επιβληθούν από τα δικαστήρια.

1.14 Απαιτείται ένα ξεκάθαρο νομοθετικό πλαίσιο για τις ιδιωτικές «λύσεις» (κωδικοί ...) και κυρίως, αντί για ανάλογες πρωτοβουλίες, ένας δικαστικός έλεγχος και εγγυήσεις ως προς τη διαδικασία και τον σεβασμό των επιβεβλημένων ατομικών δικαιωμάτων ενημέρωσης, σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, ελεύθερης έκφρασης και επικοινωνίας, καθώς και εγγυήσεις για την ουδετερότητα του διαδικτύου.

1.15 Ταυτόχρονα, η γενική αρχή της αναλογικότητας μεταξύ των αδικημάτων και των κυρώσεων θα πρέπει να εφαρμόζεται αποτελεσματικά. Ορισμένες εθνικές νομοθεσίες ιδιαίτερα παρεμβατικές και αυστηρές ως προς την επιβολή του νόμου για τα παράνομα αντίγραφα οπτικοακουστικών προϊόντων, που πραγματοποιούνται σε μικρή κλίμακα από ιδιώτες μέσω του διαδικτύου και όχι για εμπορική χρήση, θα πρέπει να επανεξεταστούν σύμφωνα με αυτό το πνεύμα. Δεν θα πρέπει να δοθεί η εντύπωση ότι η νομοθεσία ανταποκρίνεται περισσότερο στις πιέσεις των «λόμπι» από ό,τι σε μια θεμελιώδη αρχή του ποινικού δικαίου.

1.16 Η ΕΟΚΕ αναμένει επίσης με ενδιαφέρον τις προτάσεις της Επιτροπής σχετικά με την ανανέωση του δικαίου των εμπορικών σημάτων και την εναρμόνιση και ανανέωσή του στο πλαίσιο της ενιαίας αγοράς. Πιο συγκεκριμένα, εκτιμά ότι αυτή η ανανέωση και η βελτίωση της προστασίας είναι απαραίτητες, δεδομένου του ρόλου τους για την αξιοποίηση των εταιρειών.

2. Προτάσεις της Επιτροπής

2.1 Όσον αφορά τα άυλα αγαθά, αυτό που έρχεται πρώτο στο νου είναι η έρευνα, τα δικαιώματα ευρεσιτεχνίας και γενικότερα η τεχνολογική καινοτομία. Είναι αλήθεια ότι τα στοιχεία αυτά αποτελούν καθοριστικά πλεονεκτήματα για την ανταγωνιστικότητα, ωστόσο υπάρχει και μια άλλη κατηγορία άυλων αγαθών: το σύνολο των άυλων αγαθών που συνδέονται με τη φαντασία. Αυτό καλύπτει ποικίλες δραστηριότητες, έννοιες και τομείς που συμπεριλαμβάνουν την πολιτιστική και καλλιτεχνική δημιουργία με την ευρεία έννοια, το σχέδιο, τη διαφήμιση, τα εμπορικά σήματα, κλπ. Όλα αυτά τα στοιχεία έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό: βασίζονται στις έννοιες της δημιουργίας και της δημιουργικότητας.

2.2 Τα νέα δεδομένα, ήτοι οι κυρώσεις των «συνθηκών για το διαδίκτυο» του Παγκόσμιου Οργανισμού Διανοητικής Ιδιοκτησίας (WCT, WPPT) από την Ένωση και τα κράτη μέλη, δεν μπόρεσαν να ληφθούν υπόψη στις προτάσεις της Επιτροπής το 2009. Σήμερα, η ανακοίνωση λαμβάνει υπόψη τη νέα αυτήν πραγματικότητα, καθώς και την εμπορική συμφωνία για την καταπολέμηση της παραποίησης/απομίμησης (Acta).

2.3 Υπάρχουν δύο μορφές άυλης ιδιοκτησίας («διανοητικής»), η βιομηχανική ιδιοκτησία και η λογοτεχνική και καλλιτεχνική ιδιοκτησία.

2.4 Οι δύο μεγάλοι άξονες προστασίας του εφευρέτη και του δημιουργού αφορούν τις ακόλουθες δύο παραδοσιακές κατηγορίες: τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας για τις εφευρέσεις με δυνατότητες ανάπτυξης βιομηχανικών εφαρμογών και το δικαίωμα του δημιουργού (ή η πιο περιορισμένη εκδοχή του, το *copyright* στο κοινό δίκαιο) για τις δημοσιεύσεις και άλλες λογοτεχνικές, οπτικοακουστικές ή καλλιτεχνικές δημιουργίες με την ευρεία έννοια.

2.5 Αυτή η ανακοίνωση παρουσιάζει τη συνολική στρατηγική της Επιτροπής για τη δημιουργία μιας αληθινής ενιαίας αγοράς «διανοητικής ιδιοκτησίας» που λείπει επί του παρόντος από την Ευρώπη, και πιο συγκεκριμένα για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού καθεστώτος για τα ΔΔΙ που να είναι προσαρμοσμένο στην οικονομία του αύριο, να ανταμείβει τις προσπάθειες σε επίπεδο καινοτομίας και δημιουργικότητας, να παρέχει τα απαιτούμενα κίνητρα για την προώθηση της καινοτομίας στην ΕΕ και να επιτρέπει την ανάπτυξη της πολιτιστικής πολυμορφίας χάρη σε νέες ανοικτές και ανταγωνιστικές αγορές περιεχομένου.

2.6 Πρόκειται για ένα σύνολο προτάσεων, ορισμένες εκ των οποίων αναπαράγουν πολιτικές που εφαρμόζονται εδώ και καιρό, αλλά πρέπει να εναρμονισθούν και να προσαρμοσθούν, καθώς και για νέες προτάσεις υπέρ της ενσωμάτωσης και της ολοκλήρωσης των ΔΔΙ στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά.

2.7 Ορισμένες προτάσεις δεν είναι συγκεκριμένες: θα χρειαστούν μήνες για την κατάρτιση συγκεκριμένων προτάσεων σχετικά με τη μορφή οργάνωσης της ευρωπαϊκής αγοράς των ΔΔΙ και την αναθεώρηση προς την κατεύθυνση της εναρμονισμένης προστασίας των εμπορικών σημάτων. Η Επιτροπή θα παρουσιάσει το 2012 προτάσεις για τη διαχείριση των δικαιωμάτων σχετικά με τη μουσική στο Διαδίκτυο.

2.8 Οι υπόλοιπες προτάσεις έχουν ήδη δρομολογηθεί εδώ και καιρό, όπως το ενιαίο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας το οποίο φαίνεται ότι θα ολοκληρωθεί σύντομα, ύστερα από προσπάθειες τριών δεκαετιών, ή η εναρμόνιση συγκεκριμένων νόμων και μέτρων για την καταπολέμηση της παραποίησης/απομίμησης και της πειρατείας προϊόντων ή του παρασιτισμού εμπορικών σημάτων. Ωστόσο, αυτές οι προτάσεις διατυπώνονται πλέον σε ένα εναρμονισμένο και συνεκτικό πλαίσιο και συνδυάζονται με άλλες προτάσεις με στόχο την αποτελεσματικότητα της προτεινόμενης στρατηγικής.

3. Γενικές παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

3.1 Για την ΕΟΚΕ, ένα ευρωπαϊκό καθεστώς ΔΔΙ, σύγχρονο και ολοκληρωμένο, θα συνέβαλε σημαντικά στην ανάπτυξη, στη δημιουργία βιώσιμων θέσεων εργασίας και στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας που συνιστούν τους κύριους στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα εκφράσει τη γνώμη της κατά το παρελθόν και έχει υποβάλει προτάσεις για τη διανοητική ιδιοκτησία και τη λογοτεχνική και καλλιτεχνική ιδιοκτησία στην ενιαία αγορά⁽¹⁾.

3.2 Τα δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας περιλαμβάνουν τα δικαιώματα βιομηχανικής και εμπορικής εκμετάλλευσης, όπως είναι τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και τα υποδείγματα χρησιμότητας, τα εμπορικά σήματα, οι ποικιλίες φυτών, τα δικαιώματα για τις βάσεις δεδομένων ή τα ηλεκτρονικά συστήματα, τα σχέδια και τα πρότυπα, οι γεωγραφικές ενδείξεις, τα δικαιώματα του δημιουργού και τα συγγενικά δικαιώματα, τα μουσικά κατασκευής, κλπ.

3.3 Μόνον οι βιομηχανίες της γνώσης αντιπροσωπεύουν 1,4 εκατομμύρια ΜΜΕ στην Ευρώπη και 8,5 εκατομμύρια θέσεις εργασίας και γνωρίζουν ταχεία και συνεχή ανάπτυξη σε σχέση με άλλους οικονομικούς τομείς, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην ανάπτυξη της οικονομίας.

3.4 Η Επιτροπή δηλώνει ότι τα ΔΔΙ είναι δικαιώματα ιδιοκτησίας. Εντάσσονται στο δίκαιο της ιδιοκτησίας, αλλά συνιστούν άυλα δικαιώματα που προστατεύουν τους κατόχους από την αντιγραφή και τον ανταγωνισμό. Αποτελούν εξαιρέσεις στον ελεύθερο ανταγωνισμό με τη μορφή προσωρινών μονοπωλίων τα οποία προστατεύονται από έναν τίτλο ή πιστοποιητικό, που εκδίδεται από αρμόδια κρατική αρχή (διπλώματα ευρεσιτεχνίας, κλπ.) ή αναγνωρίζονται από την εθνική νομοθεσία (δικαιώματα δημιουργού και συγγενικά δικαιώματα).

3.5 Οι κάτοχοι αυτών των δικαιωμάτων μπορούν να τα μεταβιβάσουν ή να πωλήσουν μόνον το δικαίωμα αναπαραγωγής υπό τη μορφή αδειών, γεγονός που τα συνδέει με ένα άυλο δικαίωμα ιδιοκτησίας, η προστασία του οποίου ωστόσο είναι πιο αβέβαιη στην πράξη από την προστασία της ιδιοκτησίας υλικών αγαθών λόγω της διαφορετικής θεμελίωσής τους. Τα προσωρινά μονοπώλια αναγνωρίζονται και προστατεύονται στην πραγματικότητα μόνον όταν εξυπηρετούν το γενικό συμφέρον για την αύξηση του δυναμικού των γνώσεων και των τεχνολογιών με σκοπό την προώθηση της βιομηχανικής ή καλλιτεχνικής ανάπτυξης.

⁽¹⁾ ΕΕ C 18 της 19.01.2011, σ. 105.
ΕΕ C 116 της 28.04.1999, σ. 35.
ΕΕ C 32 της 05.02.2004, σ. 15.
ΕΕ C 77 της 31.03.2009, σ. 63.

3.6 Αυτή η διάσταση του γενικού συμφέροντος δεν υφίσταται στον τομέα των λογισμικών, για τα οποία δεν υπάρχει η υποχρέωση δημοσίευσης των πηγών τους εκεί όπου χορηγούνται τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας προκειμένου να καλυφθεί η προστασία τους. Το ευρωπαϊκό δίκαιο από την πλευρά του αποκλείει την προστασία των λογισμικών με διπλώματα ευρεσιτεχνίας (Σύμβαση του Μονάχου) και προστατεύει με ένα δικαίωμα που απορρέει από το δικαίωμα δημιουργού όχι τις πηγές αλλά μόνον τα παραγόμενα αποτελέσματα από τα αποκαλούμενα ιδιόκτητα λογισμικά. Το γεγονός αυτό θέτει ωστόσο ένα πρόβλημα, καθώς τα ίδια αποτελέσματα μπορούν να προκύψουν από διαφορετικά προγράμματα. Επιπλέον, ειδικές υποχρεώσεις συνδέονται με την προστασία του δικαιώματος του δημιουργού λογισμικού για τη διαλειτουργικότητα των διαφόρων προγραμμάτων, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε αντίστροφη μεταγλώττιση. Η προστασία κατά κανόνα πεντηκονταετούς διάρκειας θεωρείται ωστόσο υπερβολική σε έναν τομέα όπου η ανανέωση και η καινοτομία εξελίσσονται ραγδαία και σε μια αγορά όπου «ο νικητής τα παίρνει όλα» (*winner takes all*), με τις τεχνολογίες και τα προγράμματα να εξελίσσονται και να μεταλλάσσονται συνεχώς.

3.7 Αντιθέτως, υπάρχουν κινήματα που αντιτίθενται στις παραδοσιακές μορφές προστασίας με τη δημιουργία ελεύθερα διαθέσιμων αδειών δημόσιας χρήσης, όπως είναι η άδεια «General Public Licence» για το λογισμικό και η άδεια «Creative Commons» για τον λογοτεχνικό και τον καλλιτεχνικό τομέα· πρόκειται για αμφισβήτηση της κλασικής προστασίας η οποία κρίνεται ως τροχοπέδη για την κοινωνία της γνώσης και της πληροφορίας. Οι εν λόγω ελεύθερα διαθέσιμες άδειες, οι οποίες αντιπροσωπεύουν σημαντικό μέρος της παγκόσμιας αγοράς, θα πρέπει να αναγνωρίζονται και να προστατεύονται με τον ίδιο τρόπο που προστατεύονται οι υπόλοιπες άδειες που αντιπροσωπεύουν δικαιώματα ιδιοκτησίας.

3.8 Η προσωρινή προστασία μπορεί να επηρεαστεί από παρεκκλίσεις για λόγους γενικού συμφέροντος (υποχρεωτικές άδειες όταν οι δικαιούχοι δικαιωμάτων αρνούνται να χορηγήσουν άδειες σε ορισμένες χώρες, ή στις περιπτώσεις που αφορούν φάρμακα σε επιδημίες ή επιζωotίες). Πριν δοθεί ευρύτερη, οικουμενική διάσταση στα άδεια δικαιώματα που σχετίζονται με το διεθνές εμπόριο από τις συμφωνίες TRIPS και τις πρόσφατες συνθήκες της Παγκόσμιας Οργάνωσης Διανοητικής Ιδιοκτησίας (ΠΟΔΙ), ορισμένα κράτη δεν είχαν συμφωνήσει κατά το παρελθόν σε πραγματική ή επαρκή προστασία ή ανέχθηκαν παραβιάσεις της βιομηχανικής ή της λογοτεχνικής ιδιοκτησίας με στόχο να οικοδομήσουν τη βιομηχανική τους βάση και να αναπτύξουν τις γνώσεις τους (Ιαπωνία, ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη κ.λπ.). Οι εν λόγω πρακτικές υποχωρούν, ωστόσο τα κράτη είναι δυνατό να εφαρμόζουν περισσότερο ή λιγότερο μέτρα καταστολής ή να ανέχονται την παραποίηση/απομίμηση στην πράξη (Κίνα, Ινδία...).

3.9 Η δημιουργία άδων αγαθών (σήματα) επιτρέπει σε μία επιχείρηση να διακρίνεται από τους ανταγωνιστές της, να προωθεί νέα προϊόντα και νέες ιδέες στην αγορά και, γενικότερα, να υπερισχύει στον ανταγωνισμό ανεξαρτήτως των τιμών, γεγονός που σε τελική ανάλυση δημιουργεί πελατεία και επιπρόσθετα κέρδη καθώς και νέες θέσεις εργασίας. Η παραποίηση/απομίμηση και οι παρασιτικές πρακτικές αναπτύσσονται και απειλούν τόσο τις θέσεις εργασίας όσο και τις επενδύσεις. Απειλούν επίσης την υγεία και την ασφάλεια των καταναλωτών, καθώς και την εμπιστοσύνη τους σε εμπορικά σήματα που έχουν υποστεί παραποίηση/απομίμηση ή αντιγραφή, μειώνοντας τις ευκαιρίες μεταβίβασης αδειών εκμετάλλευσης, καθώς και τα αναμενόμενα έσοδα και φόρους.

3.10 Εξάλλου, η αξία των εν λόγω αγαθών λαμβάνεται ολοένα και περισσότερο υπόψη κατά τον καθορισμό της χρηματιστηριακής αξίας των μεγάλων επιχειρήσεων στο πλαίσιο μίας άυλης οικονομίας

και της χρηματιστικοποίησής της. Το κύριο μέρος της χρηματιστηριακής αξίας επιχειρήσεων όπως είναι η Microsoft, η Apple, η IBM (διαθέτει 40 000 διπλώματα ευρεσιτεχνίας), η Google ή το Facebook, απαρτίζεται σε ποσοστό 90 % από τα άδεια αγαθά τους· το εν λόγω ποσοστό ποικίλλει ανάλογα με τον κλάδο της οικονομίας ωστόσο είναι πάντοτε σημαντικό, μεταξύ 90 % και 40 % της χρηματιστηριακής αξίας των επιχειρήσεων της αγοράς. Οι νέοι λογιστικοί κανόνες απαιτούν μεν την εγγραφή των άδων αξιών στον ισολογισμό, παρουσιάζουν όμως σημαντικά προβλήματα αξιολόγησης.

3.11 Μία τέτοια αλλαγή κλίμακας έχει άμεσες συνέπειες στην έννοια της «διανοητικής ιδιοκτησίας», η φύση της οποίας έχει στην ουσία αλλάξει από την κλασική χρήση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας και του δικαιώματος του δημιουργού, όπως αντικατοπτρίζεται και στις πιο πρόσφατες συμβάσεις της ΠΟΔΙ. Η Επιτροπή ζήτησε από την ΠΟΔΙ να εντάξει την προστασία των βάσεων δεδομένων σε μία επόμενη διάσκεψη με στόχο τη σύναψη διεθνούς συνθήκης.

3.12 Αυτό αποτελεί εξήγηση και για την εμπορική συμφωνία για την καταπολέμηση της παραποίησης/απομίμησης (ACTA) και τους όρους της υιοθέτησής της (χωρίς πάντως να τη δικαιολογεί)· η εν λόγω συνθήκη έχει ως στόχο τη διασυννοριακή υλοποίηση των μέτρων προστασίας της ιδιοκτησίας των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και του δικαιώματος του δημιουργού που περιλαμβάνονται στις συμφωνίες TRIPS του ΠΟΕ. Πράγματι, ορισμένες χώρες όπως είναι η Κίνα και η Ινδία μπλοκάρουν την υιοθέτηση μέτρων υλοποίησης των συμφωνιών TRIPS στη Γενεύη, εμποδίζοντας έτσι κάθε αποτελεσματική προστασία των άδων δικαιωμάτων στο διεθνές εμπόριο.

3.13 Η ACTA δεν θα πρέπει καταρχήν να τροποποιεί το κοινοτικό κεκτημένο· ωστόσο, η αποκλειστικός προσανατολισμός του προς την ενίσχυση της προστασίας των δικαιωμάτων των δικαιούχων με τελωνειακά και αστυνομικά μέσα και με διοικητική συνεργασία εξακολουθεί να ευνοεί μία συγκεκριμένη θεώρηση όσον αφορά την κυριότητα των δικαιωμάτων· τα υπόλοιπα ανθρώπινα δικαιώματα, που είναι αναμφίβολα τα πιο θεμελιώδη, όπως είναι το δικαίωμα στην πληροφορία, στην υγεία, στην επαρκή σίτιση, στην επιλογή σποράς από τους γεωργούς, στον πολιτισμό, δεν λαμβάνονται επαρκώς υπόψη και αυτό θα έχει συνέπειες στις μελλοντικές ευρωπαϊκές νομοθετικές πράξεις που θα θεσπιστούν με στόχο τη νομοθετική εναρμόνιση των κρατών μελών. Η ατομική και αποκλειστική ιδιοκτησιακή θεώρηση των προσωρινών εξαιρέσεων από τον ελεύθερο ανταγωνισμό θα έχει συνέπειες για το μέλλον της κοινωνίας της γνώσης και της πληροφορίας και για τα ανθρώπινα δικαιώματα τρίτης γενιάς που περιλαμβάνονται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3.14 Πρέπει να σημειωθεί ότι οι εφευρέσεις που μπορεί να κατοχυρωθούν με διπλώματα ευρεσιτεχνίας ποικίλλουν σημαντικά ανάλογα με τη χώρα, ιδίως όσον αφορά τις νέες τεχνολογίες· το λογισμικό παρουσιάζει ιδιαιτερότητες και προστατεύεται σε άλλες περιπτώσεις με διπλώματα ευρεσιτεχνίας (ΗΠΑ) και σε άλλες από ειδικό δικαίωμα του δημιουργού (Ευρώπη)· ωστόσο τα εν λόγω αντικρουόμενα καθεστώτα δημιουργούν σοβαρά προσκόμματα στην καινοτομία και προκαλούν, για παράδειγμα στις Ηνωμένες Πολιτείες, δυσανάλογο κόστος νομικής υπεράσπισης. Η χορήγηση ασήμαντων δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας δημιουργεί σοβαρή έλλειψη ασφάλειας δικαίου· οι ΗΠΑ μεταρρυθμίσαν μόλις την Υπηρεσία διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και εμπορικών σημάτων των Ηνωμένων Πολιτειών «USPTO» (United States Patent and Trademark Office) και αναθεώρησαν το σύστημα προστασίας τους όσον αφορά τις νέες τεχνολογίες και ιδίως το λογισμικό, προκειμένου να χορηγούν ποιοτικά διπλώματα ευρεσιτεχνίας και να προωθούν έτσι την καινοτομία και την ασφάλεια δικαίου.

3.15 Η διαδικασία εξέτασης των αιτήσεων είναι εξαιρετικά σημαντική και πρέπει να είναι υψηλής ποιότητας και αναγνωρισμένη για το μελλοντικό ενιαίο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, προκειμένου να διαφυλάσσεται η αξία του διπλώματος ευρεσιτεχνίας και να αποφεύγονται στο μέτρο του δυνατού οι διαφορές και οι προσφυγές στη δικαιοσύνη. Το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας διαθέτει το ειδικευμένο προσωπικό, ωστόσο θα πρέπει να του δίδεται επαρκής χρόνος μελέτης ανά φάκελο προκειμένου να διασφαλιστεί η ποιότητα, η οποία θα πρέπει να αποτελεί διακριτικό γνώρισμα της ευρωπαϊκής καινοτομίας. Εξάλλου, η ποιότητα των μεταφράσεων από τις εθνικές γλώσσες προς τις γλώσσες επικοινωνίας που ορίζονται στη Σύμβαση του Λονδίνου θα πρέπει να διέπεται από την ίδια ποιότητα με την αξιοποίηση ειδικών της τεχνικής μετάφρασης: η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το υφιστάμενο επίπεδο του λογισμικού αυτόματης μετάφρασης είναι ακόμη υπερβολικά χαμηλό για να αποδώσει με την απαιτούμενη ποιότητα την ειδικευμένη τεχνική-νομική ορολογία και την υψηλών προδιαγραφών διατύπωση των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας (2).

4. Ειδικές παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

4.1 Προστασία εφευρέσεων με διπλώματα ευρεσιτεχνίας

4.1.1 Σύμφωνα με τη Σύμβαση του Μονάχου, οι εφευρέσεις που παρουσιάζουν χαρακτήρα καινοτομίας και ενδέχεται να έχουν βιομηχανική εφαρμογή μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο αιτήματος προστασίας με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας: το λογισμικό, οι επιχειρηματικές μέθοδοι, οι αλγόριθμοι και οι επιστημονικές ανακαλύψεις δεν μπορούν να κατοχυρωθούν με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας: η αμφισβήτηση των εν λόγω αρχών όσον αφορά το λογισμικό (που αποτελεί αλγόριθμο) και τις γενετικές ανακαλύψεις (ανθρώπινο γονιδίωμα, ρόλος των γονιδίων) αποτέλεσε θέμα συζήτησης καθώς υπάρχουν έντονες αντιρρήσεις. Οι Ηνωμένες Πολιτείες χορηγούν διπλώματα ευρεσιτεχνίας στον τομέα των ευρωπαϊκών εξαιρέσεων (ακολουθώντας τη νομολογία του Ανωτάτου Δικαστηρίου) που προκαλούν σήμερα σοβαρά προβλήματα και συνεπάγονται δυσανάλογο κόστος προστασίας σε περίπτωση νομικών διαφορών.

4.2 Προστασία του λογισμικού

4.2.1 «Η οδηγία του Συμβουλίου 91/250/ΕΟΚ προστατεύει τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών με δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας ως έργα λόγου κατά την έννοια της σύμβασης της Βέρνης για την προστασία των λογοτεχνικών και καλλιτεχνικών έργων. Το ζήτημα της πατρότητας του έργου αφήνεται σε μεγάλο βαθμό στα κράτη μέλη της ΕΕ. Οι εργοδότες δικαιούνται να ασκήσουν όλες τις περιουσιακές εξουσίες επί των προγραμμάτων που δημιουργούνται από τους μισθωτούς τους. Τα ηθικά δικαιώματα αποκλείονται από το πεδίο της οδηγίας». (3) Η εν λόγω οδηγία δεν ρυθμίζει το πρόβλημα των δικαιωμάτων των μισθωτών δημιουργών, τόσο ως προς το δικαίωμα του δημιουργού όσο και ως προς το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

4.2.2 Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να εξετάσει τη δυνατότητα ειδικής προστασίας, πολύ μικρής διάρκειας, για τα λογισμικά: η οδηγία 91/250/ΕΟΚ (4) θα μπορούσε να επανεξεταστεί προκειμένου να μειωθεί σε πολύ λογικά πλαίσια η διάρκεια της προστασίας, για παράδειγμα στα πέντε χρόνια και να θεσπιστεί υποχρέωση να δημοσιεύονται κατόπιν οι πηγές, αφού ληφθεί υπόψη ο ταχύς ρυθμός της καινοτομίας και της ανανέωσης των προγραμμάτων των μεγάλων εταιριών.

(2) Το Ευρωπαϊκό Γραφείο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας προσφέρει τα εργαλεία μετάφρασης, τα οποία ωστόσο περιορίζονται στις τρεις επίσημες γλώσσες.

(3) Βλ. COM(2000) 199 τελικό.

(4) ΕΕ L122 της 17.5.1991, σελ. 42.

4.3 Προστασία των βάσεων δεδομένων

4.3.1 Πρόκειται για μία προστασία *sui generis*, εμπνευσμένη από τη λογοτεχνική και καλλιτεχνική ιδιοκτησία, αλλά με διάρκεια δεκαπέντε ετών, μολονότι τα έργα στα οποία αναφέρονται ή παρέμπουν ορισμένες βάσεις εξακολουθούν να διέπονται από το δικαίωμα του δημιουργού. Η ευρωπαϊκή νομοθεσία αποτελεί σπάνιο παράδειγμα νομοθεσίας που προστατεύει τους δημιουργούς βάσεων δεδομένων, οι οποίες σε μεγάλο βαθμό αγνοούνται στον υπόλοιπο κόσμο.

4.4 Προστασία των σχεδίων υπολογιστών

4.4.1 Οι ηλεκτρονικές κάρτες και οι ηλεκτρονικοί επεξεργαστές αποτελούν αντικείμενο γενικής *ad hoc* προστασίας έναντι της αντιγραφής, όπως προβλέπεται στις συμφωνίες του Μαρακές (1994) βάσει των οποίων ιδρύθηκε ο ΠΟΕ.

4.5 Προστασία της λογοτεχνικής και καλλιτεχνικής ιδιοκτησίας

4.5.1 Το δικαίωμα του δημιουργού (σχηματικά το δικαίωμα πνευματικής ιδιοκτησίας –copyright– και το ηθικό δικαίωμα του δημιουργού) καθώς και το δικαίωμα παρακολούθησης των καλλιτεχνών αποτελούν επίσης αντικείμενο γενικής προστασίας στην Ευρώπη.

4.5.2 Η προστασία των έργων και ιδίως του βιβλίου, του κινηματογράφου και της μουσικής επηρεάζεται από τα σύγχρονα μέσα ψηφιακής αναπαραγωγής και μεταφοράς μέσω Διαδικτύου. Τα εν λόγω μέσα μπορούν να διευκολύνουν τη δημιουργία αντιγράφων ίδιας ποιότητας με το πρωτότυπο, καθώς και την πώλησή τους. Οι εν λόγω πρακτικές είναι μεν παράνομες στην Ευρώπη, οι εθνικές νομοθεσίες όμως αποκλίνουν: η ΕΟΚΕ στηρίζει μία πραγματική εναρμόνιση των νομοθεσιών υπό το φως της αναλογικότητας και της ισορροπίας των ελέγχων και των κυρώσεων.

4.5.3 Στον εν λόγω τομέα αναπτύχθηκε ιδιαίτερος ένα ευρωπαϊκό δίκαιο ιδιαίτερος προστατευτικό για τους φορείς του δικαιώματος του δημιουργού και των συγγενικών δικαιωμάτων. Αυτό ισχύει και στις Ηνωμένες Πολιτείες, γεγονός που εξηγεί σε σημαντικό βαθμό την ACTA, τη «μυστική» διαδικασία κατάρτισης της που περιορίστηκε σε ορισμένα μόνο κράτη και ιδίως τους στόχους της «επιβολής» δεδομένης της αδυναμίας να γίνουν αποδεκτές πρακτικές διαδικασίες και υποχρεώσεις στον ΠΟΕ λόγω της απαιτούμενης ομοφωνίας και της άρνησης ορισμένων χωρών, όπως είναι η Κίνα ή η Ινδία.

4.5.4 Ωστόσο, σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, η προσέγγιση της ACTA επιδιώκει τη συνεχή ενίσχυση της θέσης των φορέων των δικαιωμάτων έναντι ενός κοινού, του οποίου ορισμένα θεμελιώδη δικαιώματα (ιδιωτικός βίος, ελευθερία πληροφόρησης, απόρρητο της αλληλογραφίας, τεκμήριο της αθωότητας) πλήττονται ολοένα και περισσότερο από νομοθεσίες που ευνοούν υπέρμετρα τους διανομείς περιεχομένου.

4.5.5 Οι «επαγγελματίες» απατεώνες μπορούν να ξεφεύγουν από κάθε είδος ελέγχου της ροής πληροφοριών στο Διαδίκτυο, και οι «παραδειγματικές» κυρώσεις σε βάρος κάποιων εφήβων δεν μπορούν να αποκρύψουν το γεγονός ότι οι παραγωγοί οπτικοακουστικού υλικού καθυστέρησαν δέκα χρόνια για τη δημιουργία ενός «επιχειρησιακού μοντέλου» προσαρμοσμένου στις νέες τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών. Για τη μείωση του κόστους της διαδικασίας και του χρόνου διευθέτησης έχουν περιστασιακά καταρτιστεί κώδικες συμπεριφοράς, ενίοτε με την προτροπή της

εκάστοτε κυβέρνησης, οι οποίοι υποχρεώνουν τους παρόχους πρόσβασης στο Διαδίκτυο να προσφέρουν στους παρόχους οπτικοακουστικού και μουσικού υλικού, ήτοι σε έναν τομέα με υψηλό βαθμό συγκέντρωσης, τα ονόματα και τις διευθύνσεις των εικαζόμενων «αντιγραφών» περιεχομένου, το οποίο έχει αποκτηθεί παράνομα στο Διαδίκτυο. Οι κίνδυνοι λάθους δεν είναι μηδαμικοί. Αυτή η μορφή καταγγελίας μπορεί να διευθετηθεί με διακοπές της πρόσβασης των εικαζόμενων παραβατών στο Διαδίκτυο. Αυτό ελαφραίνει μεν το έργο των υπερφορτωμένων δικαστηρίων και απαλλάσσει το νομοθέτη από το καθήκον να δράσει και να προτείνει επίσημα θεσμικά μέτρα για την καταπολέμηση της παραποίησης/απομίμησης σε ένα πλαίσιο δημοσιονομικών περιορισμών, ωστόσο αυτές οι ιδιωτικές πρακτικές μπορούν να οδηγήσουν σε παρεκκλίσεις, όπως εξάλλου συμβαίνει με τις νομοθεσίες που αποφασίζονται υπό την πίεση των «λόμπι» διανομής ταινιών και μουσικής που βρίθουν σε διάφορες χώρες, με καθόλου πειστικά αποτελέσματα και εις βάρος των δικαιωμάτων των καταναλωτών, οι οποίοι συνήθως αγνοούνται πλήρως και θεωρούνται μαζικά ως πιθανοί απατεώνες.

4.5.6 Εάν είναι απαραίτητο να τηρηθεί η νομοθεσία κατά τη παραποίησης/απομίμησης, η οποία στην πλειοψηφία των περιπτώσεων προστατεύει τους καταναλωτές από κινδύνους για την υγεία και την ασφάλεια και προστατεύει επίσης την ειδικευμένη απασχόληση που διαφυλάσσει τα δικαιώματα των εργαζομένων, θα ήταν προτιμότερο να διευκρινιστεί η γενική έννοια της λογοτεχνικής και της καλλιτεχνικής ιδιοκτησίας, προκειμένου να αποκατασταθεί η ισορροπία των προς εναρμόιση νομοθεσιών, αφού ληφθούν επίσης υπόψη τα δικαιώματα των καταναλωτών και των χρηστών, καθώς και αυτά των εργαζομένων, καθώς και με την εμπλοκή των αντιπροσωπευτικών τους οργανώσεων στη θέσπιση των κανόνων στους εν λόγω τομείς.

4.5.7 Μία οδηγία ⁽⁵⁾ ρυθμίζει τη ραδιοτηλεοπτική μετάδοση των έργων με καλωδιακή μετάδοση ή μέσω δορυφόρου. Υπάρχουν και άλλοι ευρωπαϊκοί κανόνες:

- μία οδηγία για τα ορφανά έργα (υπό εξέταση από το νομοθέτη) ⁽⁶⁾,
- μία οδηγία για την εκμίσθωση και τον δανεισμό ⁽⁷⁾,
- εξαιρέσεις στο δικαίωμα του δημιουργού ⁽⁸⁾.

Αυτές οι νομοθετικές πράξεις αποτελούν αντικείμενο τακτικών εκθέσεων. Οι εξαιρέσεις ή οι περιπτώσεις υπό καθεστώς ανοχής θα πρέπει να επανεξεταστούν υπό το πρίσμα μίας σαφούς επιβεβαίωσης των δικαιωμάτων των χρηστών από μία νομοθεσία που προστατεύει τα θεμελιώδη δικαιώματά τους και την επιβολή εξαιρέσεων, για παράδειγμα σε περίπτωση μειονεκτημάτων ⁽⁹⁾.

4.6 Πρόταση της Επιτροπής σχετικά με την ενιαία αγορά δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και σχόλια της ΕΟΚΕ

4.6.1 Παρατηρείται και ενισχύεται μία τάση εξίσωσης των προωρινών δικαιωμάτων προστασίας με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, των

δικαιωμάτων του δημιουργού και άλλων συστημάτων *sui generis* (ηλεκτρονικά κυκλώματα, σχέδια και μοντέλα, ποικιλίες φυτών κ.λπ.) με δικαιώματα παρόμοια με το δικαίωμα ιδιοκτησίας κινητών και ακινήτων. Η τάση αυτή, η οποία δεν γνωρίζουμε εάν θα διατηρηθεί, αναγνωρίζεται από την Επιτροπή και έχει σημαντική επίδραση στην προτεινόμενη στρατηγική.

4.6.2 Μία τέτοια σύγχυση προσωρινών εξαιρέσεων με την έννοια της ιδιοκτησίας όπως πηγάζει από το ρωμαϊκό δίκαιο δεν έχει μόνο πλεονεκτήματα, ιδίως για τους αποκλειστικούς φορείς δικαιωμάτων. Εξάλλου, η αναστολή του δικαιώματος ανταγωνισμού και η υποβολή του σε σύστημα έγκρισης από τους δικαιούχους που χορηγούν άδειες δεν δημιουργεί ένα πραγματικό δικαίωμα ιδιοκτησίας που να περιλαμβάνει όλα τα σχετικά χαρακτηριστικά. Υπάρχουν περιορισμοί χάριν του δημόσιου συμφέροντος (υποχρεωτικές άδειες)· ο γεωγραφικός χαρακτήρας των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας αποτελεί περιορισμό της προστασίας, ενώ υφίστανται και αποκλίσεις σε εθνικές νομοθεσίες και εντός της Ευρώπης κ.λπ.

4.6.3 Εντούτοις, ο υφιστάμενος προσανατολισμός είναι να θεωρούνται τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και οι άδειες ως επενδυτικά στοιχεία, εγγυήσεις επενδύσεων, παρατηρείται δε η τιτλοποίηση τους για οικονομική κερδοσκοπία. Αυτό προκύπτει από τη χρηματιστικοποίηση της οικονομίας παράλληλα με την ανάπτυξη μίας άυλης οικονομίας που σχετίζεται με τις νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας, καθώς και με τα νέα λογιστικά πρότυπα ΔΠΧΑ. Η Επιτροπή θα πρέπει σύντομα να υλοποιήσει τη στρατηγική της στον τομέα της αγοράς των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας υπό τη μορφή ενός «εργαλείου αξιοποίησης των ΔΔΙ» (ενός ευρωπαϊκού χρηματιστηρίου;). Το μεγαλύτερο πρόβλημα των νέων καινοτόμων επιχειρήσεων στην Ευρώπη συνίσταται στην ανεπάρκεια των συνδέσμων μεταξύ της θεμελιώδους και της εφαρμοσμένης έρευνας καθώς και των πανεπιστημίων-επιχειρήσεων, καθώς και στην κραυγαλέα έλλειψη κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου σε καινοτόμες επιχειρήσεις. Η ΕΟΚΕ εφιστά εκ νέου την προσοχή στις πρακτικές των πολυεθνικών επιχειρήσεων στους τομείς υψηλής τεχνολογίας, η οποία συνίσταται στην απόκτηση ΜΜΕ και μηχανικών με χαρτοφυλάκια διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας των καινοτόμων επιχειρήσεων, αντί για άδειες που θα μπορούσαν να χορηγηθούν και στους ανταγωνιστές· η εν λόγω πρακτική έχει ως στόχο να χρησιμοποιήσει τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και τους λοιπούς τίτλους βιομηχανικής ιδιοκτησίας για μονοπωλιακές στρατηγικές και στρατηγικές στρέβλωσης του ανταγωνισμού.

4.6.4 Ένας άλλος πυλώνας της στρατηγικής τονίζει εκ νέου τον σημαντικό ρόλο του ενιαίου ευρωπαϊκού διπλώματος ευρεσιτεχνίας και της ευρωπαϊκής ανώτατης δικαιοδοσίας με στόχο την εναρμόιση της νομολογίας, προκειμένου, αφενός, να αντιμετωπιστούν οι σοβαρές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι επιχειρήσεις, ιδίως εκείνες που εμποδίζουν σημαντικά την πρόσβαση των ΜΜΕ στην προστασία της βιομηχανικής τους ιδιοκτησίας και, αφετέρου, να προωθηθεί η καλύτερη γνώση της τεχνολογικής προόδου στην ενιαία αγορά.

4.6.5 Η ΕΟΚΕ ανέκαθεν υποστήριζε σθεναρά την πρωτοβουλία της Επιτροπής με στόχο τη θέσπιση ενός τέτοιου ενιαίου διπλώματος ευρεσιτεχνίας, διατυπώνοντας παράλληλα τις επιφυλάξεις της σχετικά με ορισμένες πρακτικές του Ευρωπαϊκού Γραφείου Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας που δεν τηρούν απολύτως του όρους της Σύμβασης του Μονάχου όσον αφορά τη ρητή εξαίρεση του λογισμικού και παρά το γεγονός ότι όλα τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας σχετικά με λογισμικό ή επιχειρηματικές μεθόδους ακυρώθηκαν από τα εθνικά δικαστήρια που ανέλαβαν σχετικές διαφορές· τέτοιες πρακτικές πλήττουν την ασφάλεια δικαίου που πρέπει να είναι αποτέλεσμα της απόκτησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας και αποτελούν

⁽⁵⁾ Οδηγία 93/83/ΕΟΚ ΕΕ L 248, 6.10.1993, σ. 15.

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ: ΕΕ C 376 της 22.12.2011, σ. 66.

⁽⁷⁾ Οδηγία 2006/115/ΕΚ (ΕΕ L 376, 27.12.2006, σ. 28).

⁽⁸⁾ Οδηγία 2001/29/CE (ΕΕ L 167 της 22.6.2001, σ. 10).

⁽⁹⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ: ΕΕ C 228, 22.09.2009, σ. 52.

δαπανηρή διαδικασία για τους αιτούντες (έξοδα εξέτασης, μετάφρασης, ετήσια αίτηση, πρόσληψη μεσολαβητών για διπλώματα ευρεσιτεχνίας). Τέτοιες παρεκκλίσεις δεν θα πρέπει να επηρεάζουν το μελλοντικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

4.6.6 Όσον αφορά τις προτάσεις της Επιτροπής για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού κώδικα δικαιωμάτων δημιουργού και τη μελέτη σκοπιμότητας της δημιουργίας ενός προαιρετικού «ενιαίου» τίτλου διανοητικής ιδιοκτησίας, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρόκειται για πολύ φιλόδοξες προτάσεις προς την κατεύθυνση της εναρμόνισης και της εφαρμογής της ενιαίας αγοράς, αλλά πιστεύει ότι είναι πολύ νωρίς για να εκφραστεί επί απλών υποθέσεων, και καλεί την

Επιτροπή να συνεχίσει τις μελέτες και να υποβάλει συγκεκριμένες προτάσεις που να λαμβάνουν υπόψη την κατάσταση της ανάπτυξης του υλικού αυτού στα διάφορα κράτη μέλη.

4.6.7 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο φόρος που επιβάλλεται σε κάθε μορφή ηλεκτρονικού και μαγνητικού μέσου για τη χρηματοδότηση του κόστους της ιδιωτικής αντιγραφής βασίζεται σε ένα τεκμήριο ενοχής. Αντιθέτως, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ιδιωτική αντιγραφή αποτελεί νόμιμη πρακτική που επιτρέπει την αλλαγή του μέσου ή του υλικού και η οποία θα πρέπει να αναγνωριστεί ως δικαίωμα του νόμιμου δικαιούχου της άδειας χρήσης με τη μορφή στοιχείου της θεμιτής χρήσης (*fair use*)⁽¹⁰⁾.

Βρυξέλλες, 18 Ιανουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

⁽¹⁰⁾ Αυτήν την ανάλυση συμμερίζεται και το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην απόφαση *Padawan*.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή με τίτλο «Ένα στρατηγικό όραμα για τα ευρωπαϊκά πρότυπα: Προχωρώντας προς τα εμπρός για την ενίσχυση και την επιτάχυνση της βιώσιμης ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας έως το 2020»

COM(2011) 311 final

(2012/C 68/06)

Εισηγητής: **ο κ. ΙΟΖΙΑ**

Την 1η Ιουνίου 2011, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή με τίτλο «Ένα στρατηγικό όραμα για τα ευρωπαϊκά πρότυπα: Προχωρώντας προς τα εμπρός για την ενίσχυση και την επιτάχυνση της βιώσιμης ανάπτυξης της ευρωπαϊκής οικονομίας έως το 2020»

COM(2011)311 τελικό.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της επιτροπής, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 19 Δεκεμβρίου 2011.

Κατά την 477^η σύνοδο της ολομέλειάς της, της 18ης και 19ης Ιανουαρίου 2012 (συνεδρίαση της 19ης Ιανουαρίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 158 ψήφους υπέρ, 6 ψήφους κατά και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) υποστηρίζει αταλάντευτα τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» για έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, και χαιρετίζει την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ειδικότερα, η υιοθέτηση κοινών προτύπων στην ΕΕ συμβάλλει στην ανάπτυξη μιας ανταγωνιστικής ενιαίας αγοράς με διαλειτουργικά και καινοτόμα τυποποιημένα προϊόντα και υπηρεσίες.

1.2 Τα πρότυπα μπορούν να θεωρηθούν πολιτιστική μας κληρονομιά: αντιπροσωπεύουν μια παρούσα και παρελθούσα γνώση• πρέπει να είναι προοδευτικά προκειμένου να είναι δυνατή η σωστή εξέλιξή τους. Ο χρόνος που απαιτείται για την ανάπτυξη των προτύπων πρέπει να μειωθεί, έτσι ώστε να αντικατοπτρίζει πάντα τις ανάγκες της κοινωνίας. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προσπάθειες της Επιτροπής να μειώσει τον εν λόγω χρόνο κατά 50 % μέχρι το 2020, χωρίς ωστόσο αυτό να γίνεται κατά τρόπο ομοιόμορφο και χωρίς να επηρεάζει τις αναγκαίες και ενίοτε χρονοβόρες διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη. Αυτές οι διαβουλεύσεις είναι αποτελεσματικότερες σε εθνικό επίπεδο και συμπληρώνονται εποικοδομητικά από την άμεση δράση των εξειδικευμένων ευρωπαϊκών οργανισμών.

1.3 Η συμμετοχή στη διαδικασία τυποποίησης πρέπει να είναι εξίσου σημαντική με τη συμμετοχή στη νομοθετική διαδικασία. Απαιτείται μεγαλύτερη συμμετοχή από καταναλωτές, ΜΜΕ και άλλους ενδιαφερομένους, η οποία μπορεί να επιτευχθεί μέσω οικονομικής στήριξης. Η αξιολόγηση των εθνικών προτύπων από ομότιμους ενδιαφερόμενους φορείς θα μπορούσε να εξασφαλίσει την εκπροσώπηση των συμφερόντων της κοινωνίας σε όλα τα επίπεδα.

1.4 Τα πρότυπα στον τομέα των δημοσίων συμβάσεων είναι αναγκαία για την ορθή υλοποίηση της ενιαίας αγοράς.

1.5 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την άποψη που έχει διατυπώσει σε προηγούμενη γνωμοδότησή της: «οι προδιαγραφές που έχουν εγκριθεί από φόρουμ ή/και διεθνείς βιομηχανικούς ομίλους στον τομέα των ΤΠΕ, θα πρέπει να γίνουν αποδεκτές μόνο μετά από μια διαδικασία πιστοποίησης από τους ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης (ΕΟΤ), με τη συμμετοχή των εκπροσώπων των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, των καταναλωτών, των περιβαλλοντικών φορέων, των εργαζομένων και των οργανώσεων που εκπροσωπούν σημαντικά κοινωνικά συμφέροντα. (1)»

1.6 Η Επιτροπή προτείνει πολλές δράσεις σε διαφορετικά επίπεδα. Δεδομένου ότι η τυποποίηση αποτελεί πολύ σημαντικό εργαλείο για την υποστήριξη της βιομηχανικής πολιτικής, της καινοτομίας και της ανταγωνιστικότητας, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τις προτεινόμενες δράσεις, ιδίως αυτές που σχετίζονται με τον ρόλο του Κοινού Κέντρου Ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και έχουν ως στόχο να διασφαλιστεί ότι τα επιστημονικά πρότυπα πληρούν τις απαιτήσεις της ευρωπαϊκής οικονομίας και των εθνικών οικονομιών από την άποψη της οικονομικής ανταγωνιστικότητας, των κοινωνικών αναγκών, των ζητημάτων ασφάλειας και προστασίας και των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (δράσεις 1-5 της ανακοίνωσης).

1.7 Όσον αφορά το θέμα του ενδιαφέροντος για την κοινωνία, η Επιτροπή προβλέπει ότι θα δοθεί ιδιαίτερη σημασία στην ασφάλεια και στην προστασία, ζητώντας από τα κράτη μέλη να εξασφαλίσουν την πραγματική συμμετοχή των καταναλωτών, των περιβαλλοντικών ΜΚΟ, των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των ηλικιωμένων. (δράσεις 6-9).

(1) ΕΕ C 376 της 22.12.2011, σ. 58.

1.8 Η ΕΟΚΕ υποστήριξε ανέκαθεν τη συμμετοχή και τον αποτελεσματικό ρόλο των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και συμφωνεί πλήρως με την Επιτροπή και την πρωτοβουλία της να διευρύνει και να εξασφαλίσει μία πιο ανοικτή μέθοδο εργασίας, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, με βάση αναγνωρισμένα κριτήρια όπως είναι οι αρχές της συμφωνίας του ΠΟΕ για τους τεχνικούς φραγμούς στις συναλλαγές. Θα πρέπει να παρασχεθεί χρηματοδοτική στήριξη στις οργανώσεις των ΜΜΕ, τους καταναλωτές, τα συνδικάτα και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς (δράσεις 10-15).

1.9 Το κεφάλαιο 5 της ανακοίνωσης αφορά την ανάπτυξη προτύπων για τον τομέα των υπηρεσιών: η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της άποψης που διατυπώνεται σε αυτό το κεφάλαιο και εκτιμά ότι η σύσταση Ομάδας Υψηλού Επιπέδου για τις υπηρεσίες προς τις επιχειρήσεις, όπως προτείνεται στην ανακοίνωση «Προς μια πράξη για την ενιαία αγορά», θα είναι πολύ χρήσιμη για όλους τους οικονομικούς τομείς και όχι μόνο για τον τομέα των υπηρεσιών (δράσεις 16-18).

1.10 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ιδιαιτερότητα της αγοράς ΤΠΕ και της ανάγκης για ταχύ καθορισμό προτύπων, τα οποία θα αναπτύσσονταν από φόρουμ και κοινοπραξίες. Όπως τονίστηκε, τα πρότυπα αυτά πρέπει να εγκριθούν με μια διαδικασία χωρίς πραγματικούς αποκλεισμούς. Η δημιουργία ενός φόρουμ με τη συμμετοχή πολλών ενδιαφερομένων φορέων πρέπει να επικροτηθεί. Η ΕΟΚΕ συνιστά αυτό το φόρουμ να συνεδριάζει σε τακτική βάση και όχι μόνο για μια πρωτοβουλία. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να αποτελέσει μέρος αυτού του φόρουμ.

Τα πρότυπα ΤΠΕ είναι απαραίτητα για τις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις και την ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Έχει ουσιαστική σημασία να εξασφαλιστεί η διαλειτουργικότητα των ΤΠΕ (δράσεις 19-23).

1.11 Οι τελικές προτάσεις τονίζουν τον ρόλο που διαδραματίζει η Ευρώπη στη διεθνή τυποποίηση και την ενεργό πρωτοβουλία που προτείνει η Επιτροπή. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ των προτεινόμενων ενεργειών και θεωρεί ότι έχει κρίσιμη σημασία για την ΕΕ να διαδραματίσει έναν πολύ δραστήριο ρόλο στις διεθνείς δραστηριότητες, υποστηρίζοντας τις αποφάσεις της Επιτροπής να συνδράμει τους ΕΟΤ στο έργο τους σε διμερή και πολυμερή βάση (δράσεις 24 - 28).

1.12 Η ανεξάρτητη αναθεώρηση, η οποία θα δρομολογηθεί έως το 2013 το αργότερο, βασίζεται στο ενδιαφέρον της Επιτροπής να αξιολογήσει την πρόοδο και τη συμμόρφωση με τους στόχους: βιομηχανική πολιτική, καινοτομία και τεχνολογική ανάπτυξη από άποψη αναγκών της αγοράς, συμμετοχικότητας και αντιπροσωπευτικότητας. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί απολύτως με αυτή την πρόταση (δράση 29).

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Ένα αποδοτικό ευρωπαϊκό σύστημα τυποποίησης θα επιτρέψει ουσιαστικά τη δημιουργία διαλειτουργικών προϊόντων και υπηρεσιών, τα οποία θα μπορούν να προσφέρονται ανεμπόδιστα στο εσωτερικό της ΕΕ, όχι μόνον σε διασυνοριακό, αλλά και σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

2.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη θέση ότι τα πρότυπα είναι αποτελεσματικά εργαλεία πολιτικής και ότι μπορούν να συμβάλουν στην ορθή λειτουργία της ενιαίας αγοράς, ιδίως στο πεδίο των υπηρεσιών και τεχνολογιών, πληροφοριών και επικοινωνιών, στο οποίο τα πρότυπα διαδικασιών και παραγωγής εξελίσσονται διαρκώς.

2.3 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ένθερμα τη χρήση προτύπων στις διαδικασίες ανάθεσης δημόσιων συμβάσεων, καθώς έτσι θα προαχθεί η προμήθεια τυποποιημένων προϊόντων και υπηρεσιών. Στο πεδίο των δημοσίων συμβάσεων στην ΕΕ πρέπει να εφαρμόζονται διεθνή ή ευρωπαϊκά πρότυπα, εφόσον είναι διαθέσιμα, για κάθε ζητούμενο προϊόν ή υπηρεσία, ενώ η χρήση ιδιοταγών προτύπων και μη διαλειτουργικών προϊόντων ή υπηρεσιών πρέπει να αποθαρρύνεται έντονα.

2.4 Επισημαίνοντας τη σπουδαιότητα της οριστικής άρσης των φραγμών στις συναλλαγές, η ΕΟΚΕ εκτιμά τη δέσμευση όλων των εθνικών φορέων τυποποίησης στα κράτη μέλη να εφαρμόζουν τα ευρωπαϊκά πρότυπα όπως τα ισοδύναμα εθνικά πρότυπα και να καταργούν υφιστάμενα εθνικά πρότυπα τα οποία συγκρούονται με τα ευρωπαϊκά, χωρίς να προβαίνουν στο μέλλον σε ενέργειες οι οποίες ενδέχεται να υπονομεύσουν αυτήν την εναρμόνιση.

2.5 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη θέση ότι η ευρωπαϊκή διαδικασία τυποποίησης πρέπει να επιταχυνθεί, να απλουστευθεί, να εκσυγχρονιστεί και να καταστεί πιο συμμετοχική. Η χρήση συγκεκριμένων αυστηρών προδημιών και εξειδικευμένων πόρων καθώς και η αποτελεσματική συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων (ιδίως ΜΜΕ, καταναλωτών και άλλων κοινωνικών εταίρων οι οποίοι είναι συχνά αδύναμοι ή ανύπαρκτοι σε εθνικό επίπεδο) πρέπει να συμπεριλαμβάνονται στα αιτήματα της Επιτροπής για πρότυπα και χρηματοδότηση.

2.5.1 Η συμμετοχή σε εθνικό επίπεδο είναι επίσης πολύ σημαντική. Οι προτάσεις των εθνικών οργανισμών τυποποίησης αποτελούν τη βάση για ένα ευρωπαϊκό πρότυπο. Είναι πιο εύκολο για τους καταναλωτές και τις ΜΜΕ να συμβάλουν σε εθνικό επίπεδο.

2.6 Δεδομένου ότι η τυποποίηση είναι εθελοντική διαδικασία η οποία υπαγορεύεται από τις ανάγκες της αγοράς, και η επιτυχία της εξαρτάται πρωτίστως από την αποδοχή της αγοράς, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι είναι σημαντικό να βελτιωθεί η συμμετοχή των ΜΜΕ, ακόμα και μέσω των ενώσεών τους, σε όλες τις φάσεις της τυποποίησης: στις διαβουλεύσεις για νέα σχέδια, περιλαμβανομένων των σχετικών εντολών, στην κατάρτιση των προτύπων καθώς και στην τελική ψηφοφορία, τόσο σε εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Ζητήματα που άπτονται του ρόλου των ΕΟΤ (2)

3.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τη σημαντική μείωση του μέσου χρόνου κατάρτισης των ευρωπαϊκών προτύπων που έχει επιτευχθεί τα τελευταία χρόνια. Εντούτοις, απαιτούνται περαιτέρω μειώσεις, αλλά

(2) ΕΟΤ: ευρωπαϊκοί οργανισμοί τυποποίησης. Οι τρεις επίσημοι ευρωπαϊκοί οργανισμοί τυποποίησης είναι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης (CEN), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Ηλεκτροτεχνικής Τυποποίησης (CENELEC) και το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Τηλεπικοινωνιακών Προτύπων (ETSI).

όχι εις βάρος της ευρύτερης συμμετοχής ή της ποιότητας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλείται επίσης να βελτιώσει και να επιταχύνει τις διαδικασίες της για την κατάρτιση εντολών τυποποίησης και τις παραπομπές σε εναρμονισμένα πρότυπα στην Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την εκφρασθείσα πρόθεση της Επιτροπής να μειώσει τη χρονική διάρκεια της διαδικασίας κατά 50 % έως το 2020.

3.2.1 Η σύνδεση των ομάδων εργασίας και των τεχνικών επιτροπών των ΕΟΤ πρέπει να είναι καλύτερα ισορροπημένη, δηλαδή να είναι αντιπροσωπευτική όλων των παραγόντων της αγοράς που εμπλέκονται στα οικεία ζητήματα τυποποίησης. Μέρος της χρηματοδότησης πρέπει να παρέχεται με σκοπό τη διασφάλιση της συμμετοχής των μικροεπιχειρήσεων, των καταναλωτών, άλλων κοινωνικών φορέων και των ενώσεών τους στα εργαστήρια. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την απόφαση να αναθεωρηθεί και να εξορθολογιστεί το τρέχον σύστημα κινήτρων και χρηματοδοτικών ενισχύσεων έτσι ώστε να διευρυνθούν οι ευκαιρίες συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων. Ένας ενσπυνημένος κανονισμός ο οποίος θα περιελάμβανε όλα τα υφιστάμενα μέσα θα ήταν ιδιαίτερα ευπρόσδεκτος.

3.2.2 Απαιτείται κατάλληλη εποπτεία προκειμένου να αποφευχθεί ενδεχόμενη επικάλυψη ενεργειών ή αποτελεσμάτων στις διάφορες ομάδες εργασίας σε επίπεδο ΕΕ (με χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής).

3.2.3 Οι εθνικοί φορείς τυποποίησης απαιτούν την πλήρη συμμετοχή των κρατών μελών, ιδίως την παροχή πολιτικής στήριξης και τη διάθεση τεχνικών και χρηματοδοτικών πόρων από τα κράτη μέλη, για να καταστεί δυνατή η συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων φορέων.

3.2.4 Αν και ένα από τα κείρια οφέλη της τυποποίησης είναι η δυνατότητα δημιουργίας διαλειτουργικών προϊόντων και υπηρεσιών, πρέπει να καθιερωθεί ένας σαφής μηχανισμός, καθώς και αντίστοιχα εργαλεία, για τη δοκιμή και πιστοποίηση των προτύπων της ΕΕ, έτσι ώστε να εξασφαλιστούν ταχύτεροι κύκλοι ανάπτυξης προϊόντων.

3.2.5 Ενόψει του φαινομένου της «γηράσκουσας Ευρώπης», η ευρωπαϊκή τυποποίηση μπορεί επίσης να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο στη διασφάλιση της παροχής ασφαλών και προσιτών προϊόντων και υπηρεσιών σε καταναλωτές όλων των ηλικιών και ικανοτήτων. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό αν ληφθεί υπόψη η σπουδαιότητα των ευρωπαϊκών προτύπων για την υποστήριξη των δημόσιων συμβάσεων.

3.3 **Κατευθυντήριες γραμμές εφαρμογής:** Ορισμένοι διεθνείς οργανισμοί τυποποίησης δεν καταρτίζουν κατευθυντήριες γραμμές εφαρμογής για τη χρήση των προτύπων που αναπτύσσονται. Οι ΕΟΤ πρέπει να καλύψουν αυτή την ανάγκη, εκπονώντας σαφείς και συνοπτικές κατευθυντήριες γραμμές με σκοπό τη διευκόλυνση της εφαρμογής.

Οι ΜΜΕ θα μπορούν έτσι να αποκτήσουν πρόσβαση σε αγορές στις οποίες χρησιμοποιούνται κοινά πρότυπα, μειώνοντας την πολυπλοκότητα και το κόστος της συμμετοχής των εν λόγω επιχειρήσεων και βελτιώνοντας τον ανταγωνισμό.

Απαιτείται ενθάρρυνση της χρήσης προτύπων της ΕΕ όπου δεν υπάρχουν εθνικά πρότυπα ή διασφάλιση της σύγκλισης των εθνικών προτύπων προς τα αντίστοιχα της ΕΕ, μέσω σαφών χαρτών πορείας.

3.4 **Ενημέρωση και εκπροσώπηση των ΜΜΕ:** πρέπει να διοργανώνονται εξειδικευμένα εργαστήρια και δραστηριότητες κατάρτισης και ενημέρωσης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, καθώς οι ΜΜΕ μπορούν να προσεγγιστούν ευκολότερα μέσω της τοπικής βιομηχανίας ή ενώσεων ΜΜΕ και φορέων δημόσιας διοίκησης.

3.4.1 Συχνά οι ΜΜΕ αγνοούν τον μηχανισμό ανάπτυξης προτύπων και απλώς αποδέχονται προϊόντα στα οποία έχουν ενσωματωθεί προκαθορισμένα πρότυπα. Οι ενώσεις ΜΜΕ σε επίπεδο κρατών μελών και ΕΕ συχνά δεν διαθέτουν τους απαιτούμενους πόρους που θα τους επέτρεπαν να συμβάλουν στις εξελίξεις στο πεδίο της τυποποίησης, γεγονός που αποδυναμώνει ακόμη περισσότερο την επιρροή τους.

3.4.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την άποψη ότι η θέση των ευρωπαϊκών ενώσεων οι οποίες εκπροσωπούν ΜΜΕ και κοινωνικούς εταίρους πρέπει να ενισχυθεί. Πρέπει συνεπώς να ληφθεί σοβαρά υπόψη το ενδεχόμενο παραχώρησης δικαιωμάτων ψήφου στους κόλπους των ΕΟΤ σε ενώσεις ΜΜΕ και κοινωνικών εταίρων οι οποίες δραστηριοποιούνται σε επίπεδο ΕΕ. Η ΕΟΚΕ ενδιαφέρεται να συμμετάσχει σε αυτή τη συζήτηση, η οποία προς το παρόν προκαλεί αντιδράσεις, καθώς οι ΕΟΤ είναι ιδιωτικοί φορείς.

3.4.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά το έργο που έχει επιτελεσθεί με την οικονομική στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, από το Ευρωπαϊκό Γραφείο Τυποποίησης για τη Χειροτεχνία και τις ΜΜΕ (NORMAPME) στον τομέα της τυποποίησης, καθώς και από την ANEC, η οποία εκπροσωπεί τους καταναλωτές.

3.4.4 Για να αυξηθεί η χρήση των προτύπων και η ευαισθητοποίηση σχετικά με αυτά, η ΕΟΚΕ συνιστά οι οργανισμοί τυποποίησης σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο να παρέχουν στους ενδεχόμενους χρήστες απλουστευμένη πρόσβαση στα πρότυπα, συμπεριλαμβανόμενης μιας σύντομης παρουσίασης του περιεχομένου τους. Αν η χρήση των προτύπων καταστεί υποχρεωτική βάσει νομικής πράξης, ο νομοθέτης οφείλει να μεριμνήσει ώστε αυτά τα πρότυπα να είναι εξίσου προσβάσιμα, όπως και η ίδια η νομική πράξη.

3.5 **Εκπαίδευση:** Οι έννοιες οι οποίες άπτονται της τυποποίησης πρέπει να συμπεριληφθούν στα προγράμματα σπουδών των ευρωπαϊκών σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και πανεπιστημίων. Πρέπει δε να υποστηριχθεί η παροχή συγκεκριμένων κινήτρων προς σπουδαστές και ερευνητές για την ανάπτυξη διαλειτουργικών λύσεων και εφαρμογών βάσει προτύπων. Παραδείγματος χάρη, πρέπει να διευκολυνθεί η χορήγηση χρηματοδότησης από την ΕΕ σε σπουδαστές και ερευνητές ως άτομα ή ως διασυνοριακές ομάδες.

3.5.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να παρακολουθεί τις τάσεις της καινοτομίας, συνεργαζόμενη στενά με τον τομέα των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών, καθώς και με ερευνητικά κέντρα και πανεπιστήμια, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η ανάπτυξη προτύπων παράλληλα με τις καινοτομίες ως προς τα παρεχόμενα προϊόντα και υπηρεσίες. Το πρόγραμμα εργασίας για την τυποποίηση πρέπει να λαμβάνει υπόψη αυτήν την πτυχή, δίνοντας προτεραιότητα σε πράξεις οι οποίες στηρίζονται σε συμπεριφορές και ανάγκες υιοθέτησης από την αγορά.

3.6 Τα πρότυπα αποτελούν μια εθελοντική διαδικασία αξιολόγησης των αναγκών, απαιτήσεων και κανόνων που πρέπει να πληρούνται προκειμένου να διευκολύνεται η αποδοχή συναφών προϊόντων και υπηρεσιών. Ωστόσο, οι κανόνες αυτοί εξελίσσονται σε πρότυπα μόνον όταν κερδίζουν την αποδοχή της αγοράς μέσω της ευρύτερης υιοθέτησής τους από τους χρήστες. Επομένως, οι ισορροπημένες απαιτήσεις των ενδιαφερομένων και η συναίνεση πρέπει να αποτελούν τα θεμέλια κάθε εγχειρήματος τυποποίησης. Εντούτοις, στην ανάπτυξη των προτύπων συμμετέχουν κυρίως μεγάλες ιδιωτικές και δημόσιες επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα να μην είναι ισορροπημένη η εκπροσώπηση των ενδιαφερομένων.

3.7 Η τυποποίηση αποτελεί σημαντικό εργαλείο ανταγωνιστικότητας. Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να δημιουργήσουν ένα αποτελεσματικό εθνικό πλαίσιο τυποποίησης, το οποίο θα μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη ευρωπαϊκών και διεθνών προτύπων, προσφέροντας λύσεις τυποποίησης για αποκλειστικά εθνικές ανάγκες.

3.8 Οι εθνικοί φορείς τυποποίησης (ΕΦΤ) πρέπει να ενισχυθούν. Ωστόσο, αυτό εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις εθνικές βιομηχανικές πολιτικές, καθώς ο βαθμός προσηλωσης των κρατών μελών σε αυτόν τον στόχο διαφέρει από χώρα σε χώρα. Θα μπορούσαν να καθιερωθούν ειδικά κίνητρα, σε συνδυασμό με μια ενημερωτική εκστρατεία για τις βέλτιστες πρακτικές τις οποίες εφαρμόζουν κράτη μέλη της ΕΕ που θεωρούν τα πρότυπα ως στρατηγικό πλεονέκτημα για την ανταγωνιστικότητά τους.

3.9 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ως προς τον κρίσιμο ρόλο της ανάπτυξης **προτύπων στον τομέα των υπηρεσιών**. Εντούτοις, είναι κρίσιμο να διασφαλιστεί ότι τα πρότυπα στον τομέα των υπηρεσιών θα στηρίζονται σε συναίνεση και στις ανάγκες της αγοράς.

3.9.1 Τα εθνικά πρότυπα ενδέχεται να θέσουν φραγμούς στην επίτευξη μιας ενιαίας αγοράς. Έχει κρίσιμη σημασία να αναπτυχθούν

πρότυπα σε επίπεδο ΕΕ προτού τα κράτη μέλη αρχίσουν να αναπτύσσουν εξειδικευμένα ανά χώρα πρότυπα, τα οποία συνήθως δεν είναι διαλειτουργικά.

3.10 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ένθερμα τις ενέργειες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής όσον αφορά τα πρότυπα και τη διαλειτουργικότητα στο πεδίο των ΤΠΕ. Ειδικότερα, αυτό αφορά τη δυνατότητα εφαρμογής ευρέως αποδεκτών προτύπων ΤΠΕ στις δημόσιες συμβάσεις, έτσι ώστε να δημιουργηθεί ζήτηση για διαλειτουργικές υπηρεσίες με κινητήρια δύναμη τον δημόσιο τομέα, ο οποίος θα λειτουργήσει έτσι ως βασικός παράγοντας προώθησης της τυποποίησης.

3.10.1 Όπως έχει ήδη προταθεί, «η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να διενεργήσουν οι ΕΟΤ και η Επιτροπή προκαταρκτικούς ελέγχους, ώστε να εξασφαλίσουν ότι οι προδιαγραφές που έχουν εγκριθεί από φόρουμ ή/και διεθνείς κοινοπραξίες προκειμένου να χρησιμοποιηθούν ως στοιχεία αναφοράς στις δημόσιες συμβάσεις έχουν καταρτιστεί με δίκαιο, αμερόληπτο και διαφανή τρόπο και με τη δέουσα συμμετοχή των εκπροσώπων των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, των καταναλωτών, των περιβαλλοντικών φορέων, των εργαζομένων και των οργανώσεων που εκπροσωπούν σημαντικά κοινωνικά συμφέροντα».

3.11 Η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης επιφυλάξεις όσον αφορά την πρόταση για τη βελτίωση της παγκόσμιας ανταγωνιστικότητας: οι πολιτικές και τα πρότυπα πρέπει να βασίζονται στη νομοθεσία, και όχι το αντίστροφο. Η τυποποίηση δεν πρέπει να εμποδίζει την καινοτομία και την ανάπτυξη.

3.12 Τα τυποποιημένα προϊόντα και/ή υπηρεσίες που απορρέουν από επιτυχείς πρωτοβουλίες οι οποίες έχουν χρηματοδοτηθεί από την ΕΕ πρέπει να ενταχθούν σε όλες τις επακόλουθες συναφείς πρωτοβουλίες της ΕΕ, έτσι ώστε να εξαλειφθεί η επικάλυψη και να προαχθεί η περαιτέρω επέκταση/υιοθέτηση αυτών των προτύπων.

Βρυξέλλες, 19 Ιανουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων»

COM(2011) 452 final — 2011/0202 COD

(2012/C 68/07)

Εισηγητής: **ο κ. MORGAN**

Στις 30 Νοεμβρίου 2011 και στις 17 Νοεμβρίου 2011, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αντιστοίχως αποφάσισαν, σύμφωνα με το άρθρο 114 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να ζητήσουν γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα:

Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων

COM(2011) 452 τελικό — 2011/0202 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 19 Δεκεμβρίου 2011.

Κατά την 477η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Ιανουαρίου 2012 (συνεδρίαση της 18ης Ιανουαρίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 179 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 7 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την κεντρική ιδέα της οδηγίας για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις IV ⁽¹⁾ (ΟΚΑ IV) και τη συμφωνία της Βασιλείας III στην οποία αυτή βασίζεται. Ωστόσο, η ΟΚΑ IV συνεπάγεται αύξηση των τραπεζικών εξόδων και αυτή είναι μια σημαντική παράμετρος που πρέπει να ληφθεί υπόψη από τις επιχειρήσεις της ΕΕ, ιδίως τις ΜΜΕ. Το πλαίσιο της συμφωνίας της Βασιλείας έχει σχεδιαστεί για τράπεζες με διεθνή δραστηριότητα και οι οποίες θα πρέπει να ενταχθούν όλες στο πλαίσιο.

1.2 Οι οδηγίες της ΕΕ για τις κεφαλαιακές απαιτήσεις εφαρμόζονταν ανέκαθεν σε όλες τις τράπεζες και αυτό είναι στοιχείο μείζονος σημασίας λόγω του ρόλου των περιφερειακών τραπεζών και των μη ανώνυμων τραπεζών στη στήριξη της οικονομίας.

Οι ΜΜΕ εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την τραπεζική χρηματοδότηση, οπότε θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή ώστε να αποφεύγεται η επιβολή οικονομικών κυρώσεων στις ΜΜΕ της ΕΕ σε σχέση με τους διεθνείς ανταγωνιστές τους. Σε αυτό το περίγραμμα, η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διευκολύνει την περαιτέρω ανάπτυξη της ηθικής και συμμετοχικής τραπεζικής χρηματοδότησης. ⁽²⁾

1.3 Μολονότι από τη μελέτη αντικτύπου που διεξήγαγε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προέκυψε ότι οι ΜΜΕ δεν πλήττονται ιδιαίτερα από τις νέες κεφαλαιακές απαιτήσεις, η ΕΟΚΕ διατηρεί τις επιφυλάξεις της και ζητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εποπτεύει εκ του σύνεγγυς την εξέλιξη του τραπεζικού δανεισμού και των χρεώσεων των τραπεζών στις ΜΜΕ. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της διαβάθμισης κατά κίνδυνο των δανειζόμενων ΜΜΕ την οποία αναλαμβάνει να πραγματοποιήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

1.4 Το νέο πλαίσιο συγκεντρώνει τόσο μικροοικονομικά όσο και μακροοικονομικά στοιχεία προληπτικής πολιτικής. Όσον αφορά το μικροοικονομικό προληπτικό σκέλος, στις νέες προτάσεις προβλέπονται περισσότερα και υψηλότερης ποιότητας κεφάλαια, καλύτερη

κάλυψη των κινδύνων, η καθιέρωση ενός δείκτη δανειακής εξάρτησης ως ασπίδας προστασίας έναντι του καθεστώτος με βάση τον κίνδυνο, καθώς και μια νέα προσέγγιση ως προς τη ρευστότητα. Όσον αφορά το μακροοικονομικό προληπτικό σκέλος, στην ΟΚΑ IV προβλέπεται η συσσώρευση κεφαλαιακών αποθεμάτων ασφαλείας σε περιόδους ευνοϊκής συγκυρίας, τα οποία μπορούν να χρησιμοποιούνται σε περιόδους κρίσεων, καθώς και άλλα μέτρα για τη διαχείριση των συστημικών κινδύνων και της αλληλεξάρτησής τους. Ενωσιολογικά τουλάχιστον, οι παρούσες προτάσεις ανταποκρίνονται στο σύνολο των προβλημάτων που ανέκυψαν λόγω της τραπεζικής κρίσης και διατυπώθηκαν από την ΕΟΚΕ στην προηγούμενη γνωμοδότησή της για την ΟΚΑ III. ⁽³⁾

1.5 Εν τέλει, τα αποτελέσματα της νομοθεσίας θα εξαρτηθούν από την εφαρμογή της και τους εμπλεκόμενους παράγοντες. Η αιτία της τραπεζικής κρίσης δεν ήταν μόνο μια· όλοι οι παράγοντες έφεραν ευθύνη. Ασφαλώς είναι υπεύθυνοι οι διευθυντές που διαχειρίζονταν τις τύχες πολλών τραπεζών, αλλά το ίδιο ισχύει και για τους νόμιμους ελεγκτές, τους οίκους αξιολόγησης, τους αναλυτές και τους θεσμικούς επενδυτές, τις ρυθμιστικές και εποπτικές αρχές των κρατών μελών, τις κεντρικές τράπεζες, τα υπουργεία οικονομικών και τους πολιτικούς· ομοίως, αρκετοί ακαδημαϊκοί οικονομολόγοι και δημοσιογράφοι απέτυχαν να διαβλέψουν αυτό που τελικά συνέβη. Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι όλοι αυτοί οι παράγοντες έχουν διδαχθεί από την πρόσφατη κρίση —ελπίδα την οποία μάλλον δεν επιβεβαιώνει ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζεται η κρίση του δημόσιου χρέους. Σε ορισμένες περιπτώσεις δεν δόθηκε ικανοποιητική λύση στο ζήτημα της ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών, οι πραγματοποιηθείσες προσομοιώσεις ακραίων καταστάσεων δεν ήταν ιδιαίτερα πειστικές (βλ. *Dexia*), οι ελεγκτές δεν απαιτήσαν τη λήψη μέριμνας για την απομείωση των δημόσιων χρεών, οι δε πολιτικοί, λαμβάνοντας μέτρα για την αντιμετώπιση των οικονομικών προβλημάτων, θεωρούνται υπεύθυνοι για την παρεκτροπή της κρίσης.

1.6 Το αντίβαρο του νέου κανονισμού σε όλα αυτά θα πρέπει να συνίσταται στην εφαρμογή πολιτικών ανάκαμψης και επίλυσης του προβλήματος με μέσα όπως οι διατάξεις τελευταίας βούλησης

⁽¹⁾ ΕΕ L 329 της 14/12/2010, σ. 3-35, γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ: ΕΕ C 339 της 14/12/2010, σ. 24-28

⁽²⁾ ΕΕ C 48 της 15/02/2011, σ. 33.

⁽³⁾ ΕΕ C 228, 19.2.2011, σ. 62-65

(living will). Ενώ το κράτος θα πρέπει να εξακολουθεί να εγγυάται την ασφάλεια των μικρών καταθέσεων, κρίνεται απαραίτητο να διορθωθεί η ηθική παραφρονία που συνεπάγεται η απεριόριστη στήριξη του προς τις απειλούμενες με χρεοκοπία τράπεζες. Εάν διασαφηνιστεί αρκετά η κατάσταση, οι επενδυτές, οι πιστωτές και οι διευθυντές των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων θα πρέπει να αναλάβουν άμεσα την ευθύνη για τη μελλοντική υγεία κάθε τέτοιου ιδρύματος.

1.7 Για να αποκατασταθεί η σταθερότητα και η εμπιστοσύνη των αγορών, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων της ΕΕ συμφώνησαν στο πλαίσιο του σχεδίου για την έξοδο από την κρίση της 26ης Οκτωβρίου 2011 να απαιτηθεί από ορισμένες τράπεζες να κατέχουν ποσοστό 9 % μετοχικού κεφαλαίου της υψηλότερης ποιότητας έως τον Ιούνιο 2012, συμπεριλαμβανομένου ενός έκτακτου και προσωρινού κεφαλαιακού αποθέματος για την αντιμετώπιση των κινδύνων που συνεπάγεται το εθνικό χρέος. Οι διατάξεις αυτές ήταν απαραίτητες, δεδομένου ότι εξεταζόμενη πρόταση κανονισμού προέβλεπε πολυετή μεταβατική περίοδο για τις νέες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Ως αποτέλεσμα της εν λόγω απόφασης, ορισμένες τράπεζες δυσκολεύονται ιδιαίτερα να συγκεντρώσουν νέο κεφάλαιο, μεταξύ άλλων επειδή πρέπει να μετακυλίσουν τα υπάρχοντα χρέη· τούτο αποτελεί από μόνο του ακανθώδες πρόβλημα καθότι οι χρηματοδοτήσεις είχαν ήδη «στερέψει» για το β' εξάμηνο του 2011. Μολονότι η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει τον έκτακτο χαρακτήρα αυτών των μέτρων, επισημαίνει ότι ο αντίκτυπός τους είναι άμεσος παρά τα όποια οφέλη ενδέχεται να προκύψουν εν τέλει.

1.7.1 Αυτό μπορεί να έχει σημαντικότερες επιπτώσεις στις μικρότερες και τις τοπικές τράπεζες, οι οποίες είναι κατά κανόνα περισσότερο προσανατολισμένες προς τις ΜΜΕ και τις μικροεπιχειρήσεις από ό,τι οι διεθνείς τράπεζες. Εάν αυτές οι τράπεζες αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην άντληση τέτοιων κεφαλαίων, τότε οι ΜΜΕ θα αντιμετωπίσουν σημαντικότερες προκλήσεις για την πρόσβαση σε χρηματοδότηση.

1.8 Αυτή η εντολή γεννά δύο είδους ανησυχίες εφόσον συνεχιστεί η παρούσα χρηματοδοτική κρίση. Πρώτον, οι τράπεζες που αδυνατούν ή δεν προτιμούνται να αυξήσουν βραχυπρόθεσμα τα ίδια κεφάλαιά τους στην Κατηγορία 1 – ενέργεια η οποία θα προκαλούσε διασπορά των υφιστάμενων μετόχων – θα έπρεπε εναλλακτικά να περιορίσουν τα χαρτοφυλάκια δανείων τους, ευθυγραμμίζοντάς τα με τα αποθεματικά τους κεφάλαια. Σε μια περίοδο κατά την οποία όλα τα κράτη μέλη επιδιώκουν να αναζωογονήσουν τις οικονομίες τους, η εξάλειψη των τραπεζικών πιστώσεων θα αποδεικνυόταν καταστροφική. Για να αποφευχθεί αυτή η εξέλιξη, πρέπει οι ενωσιακές και οι κρατικές αρχές να επιχειρήσουν να συνεργαστούν με τον τραπεζικό τομέα, αντί να συνεχίσουν να έρχονται σε ρήξη με αυτόν. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να επιδιώξει να λάβει μέτρα για να ενθαρρύνει εναλλακτικά μέσα χρηματοδότησης των ΜΜΕ, όπως η συμμετοχική τραπεζική χρηματοδότηση, την οποία η ΕΟΚΕ εξετάζει σε προηγούμενη γνωμοδότησή της.⁽⁴⁾

1.9 Η δεύτερη ανησυχία που γεννάται, αφορά στις τράπεζες οι οποίες όντως θα ενισχύσουν τα ίδια κεφάλαιά τους στην αγορά. Το μεγαλύτερο μέρος των διαθέσιμων κεφαλαίων βρίσκεται στα κρατικά επενδυτικά ταμεία και σε τράπεζες της Ασίας και της Μέσης ανατολής. Είναι ορατός ο κίνδυνος το τραπεζικό σύστημα της ΕΕ να ξεφύγει από τον έλεγχο των κρατών μελών.

1.10 Ένα ιδιαίτερο πρόβλημα που προέκυψε στη διάρκεια της κρίσης του δημόσιου χρέους είναι ότι, σε αντίθεση με τις κατευθυντήριες γραμμές τόσο της συμφωνίας, όσο και της οδηγίας, αποδείχθηκε σαφώς ότι τα κρατικά ομόλογα δεν είναι απαλλαγμένα από κίνδυνο. Πρόκειται για σημαντική αδυναμία των διατάξεων του

κανονισμού που αφορούν που αφορούν στην ποιότητα των ιδίων κεφαλαίων, η οποία έχει σοβαρές επιπτώσεις για όσες τράπεζες έχουν αναγκαστεί από τους κανονισμούς να συσσωρεύσουν κρατικά ομόλογα. Οι ρυθμιστικές αρχές και οι τράπεζες (στο πλαίσιο της εσωτερικής μεθοδολογίας τους) πρέπει να επανεξετάσουν τη μηχανιστική εφαρμογή της αξιολόγησης μηδενικού κινδύνου.

1.11 Τα σωρευτικά αποτελέσματα για τα κεφάλαια, τη ρευστότητα και τη δανειακή επιβάρυνση των ΟΚΑ II, III και IV, τα προσεχή μέτρα για την αντιμετώπιση της κατάστασης, το ολοένα αυξανόμενο ενδιαφέρον τόσο για προτάσεις τύπου Volcker με αντικείμενο τον περιορισμό των συναλλαγών για ίδιο λογαριασμό όσο και για την προοπτική διαχωρισμού των λιανικών από τις επενδυτικές τραπεζικές συναλλαγές συνηγορούν υπέρ της άποψης ότι θα πρέπει να αναθεωρηθεί το επιχειρηματικό μοντέλο που τόσο επικερδώς είχαν ακολουθήσει οι μεγάλες τράπεζες την τελευταία δεκαετία, με γνώμονα τις συνθήκες λιτότητας και κεφαλαιακής στενότητας της τρέχουσας δεκαετίας. Είναι προς το συμφέρον όλων των ενδιαφερομένων –είτε πρόκειται για οφειλότες και πιστωτές, είτε για απασχολούμενους και επενδυτές– και εν γένει της κοινωνίας να καθιερώσουν οι τράπεζες ένα νέο επιχειρηματικό μοντέλο, σαφώς λιγότερο επικερδές, αλλά και πιο βιώσιμο σε βάθος χρόνου.

1.12 Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα πρέπει να είναι ηθικώς αποδεκτά και βιώσιμα. Θα πρέπει να βελτιωθούν οι σχέσεις με τους πελάτες, οι επαγγελματικές πρακτικές να καταστούν ηθικά άμεμπτες και να αναθεωρηθούν άρδην τα συστήματα χορήγησης δώρων προς τα στελέχη. Προϊούσας της κρίσης υπεύθυνοι κατέστησαν όλοι οι εμπλεκόμενοι. Πρέπει τώρα να ενώσουν όλοι τις δυνάμεις τους προκειμένου να οικοδομήσουν πιστωτικά ιδρύματα ικανά να στηρίξουν την οικονομία της ΕΕ ενόψει της επόμενης δύσκολης δεκαετίας.

2. Εισαγωγή

2.1 Οι ενωσιακές οδηγίες περί κεφαλαιακών απαιτήσεων έχουν σχεδιαστεί με σκοπό να παρέχουν το κανονιστικό πλαίσιο για την εσωτερική τραπεζική αγορά. Κατ' αυτών τον τρόπο, οι συμφωνίες της Βασιλείας μεταφέρονται στην ενωσιακή νομοθεσία. Η Επιτροπή της Βασιλείας συστάθηκε το 1975. Το 1988 η εν λόγω Επιτροπή αποφάσισε να καθιερώσει ένα σύστημα υπολογισμού του κεφαλαίου, γνωστότερο ως «συμφωνία της Βασιλείας» για τα ίδια κεφάλαια. Το σύστημα προέβλεπε την εφαρμογή ενός πλαισίου μέτρησης πιστωτικού κινδύνου. Η ΕΕ μετέφερε αυτή τη συμφωνία στην πρώτη οδηγία της περί κεφαλαιακών απαιτήσεων⁽⁵⁾ τον Μάρτιο του 1993 για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων.

2.2 Το 2004 εκδόθηκε μια δεύτερη συμφωνία της Βασιλείας (Βασιλεία II). Η ΕΕ ενσωμάτωσε αυτή τη συμφωνία στη νέα της ΟΚΑ την οποία ενέκρινε τον Ιούνιο του 2006 με την προοπτική να τεθεί σε ισχύ από τον Δεκέμβριο του 2006. Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ ενέκρινε μέσω σχετικής γνωμοδότησής⁽⁶⁾ της την προταθείσα ΟΚΑ κατά τη σύνοδο ολομέλειας του Μαρτίου του 2005.

2.3 Τον Οκτώβριο του 2008, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε μια πρόταση με βασικές τροποποιήσεις της ΟΚΑ (ΟΚΑ II). Αυτή η αναθεώρηση της ΟΚΑ ήταν, εν μέρει, εν απάντηση τόσο στις συστάσεις του Φόρουμ για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα της Ομάδας των 7 (G7) όσο και στην κρίση της αγοράς που είχε ανακύψει. Το κείμενο δημοσιεύτηκε τον Ιούλιο του 2009 με την προοπτική να τεθεί σε ισχύ από τον Δεκέμβριο του 2010.

⁽⁵⁾ ΕΕ L 141 της 11.6.1993, σ. 1-26.

⁽⁶⁾ ΕΕ C 234, της 22/9/2005, σ. 8-13.

⁽⁴⁾ ΕΕ C 48, 15.02.2011, σελ. 33.

2.4 Παράλληλα με τις εργασίες της Επιτροπής της Βασιλείας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε, κατόπιν διαβουλεύσεων, τον Ιούλιο του 2009 σειρά προτάσεων για τις τροποποιήσεις του χαρτοφυλακίου συναλλαγών, της εκ νέου τιτλοποίησης και των απολαβών των τραπεζιών ως μέρος της δέσμης μέτρων ΟΚΑ III. Η ΕΟΚΕ υιοθέτησε τη σχετική γνωμοδότησή (7) της στη σύνοδο ολομέλειας του Ιανουαρίου του 2010.

2.5 Ως απάντηση στη χρηματοπιστωτική κρίση, τον Νοέμβριο του 2010 δημοσιεύτηκε η τρίτη συμφωνία της Βασιλείας (III). Τα προτεινόμενα κεφαλαιακά αποθέματα και αποθέματα ρευστότητας είναι κατά πολύ αυξημένα σε σχέση με το παρελθόν. Σύμφωνα με τη Βασιλεία III, οι τράπεζες οφείλουν να διατηρούν τουλάχιστον το 4,5 % των ιδίων κεφαλαίων (αύξηση κατά 2 % σε σχέση με τη Βασιλεία II) και το 6 % των ιδίων κεφαλαίων της Κατηγορίας 1 (αύξηση κατά 4 % σε σχέση με τη Βασιλεία II) των σταθμισμένων βάσει κινδύνου στοιχείων ενεργητικού. Επίσης, η Βασιλεία III προβλέπει επιπρόσθετα κεφαλαιακά αποθέματα, ήτοι α) υποχρεωτικό κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας της τάξης του 2,5 % και β) προαιρετικό αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα, το οποίο θα επιτρέπει στις εθνικές ρυθμιστικές αρχές να ζητούν τη δέμευση επιπλέον 2,5 % επί των κεφαλαίων σε περιόδους ταχείας πιστωτικής επέκτασης. Συν τοις άλλοις, σύμφωνα με τη Βασιλεία III καθιερώνονται ένας ελάχιστος λόγος της τάξης του 3 % των ιδίων προς τα ξένα κεφάλαια (δείκτης δανειακής επιβάρυνσης), και δύο δείκτες ρευστότητας. Ο δείκτης κάλυψης ρευστότητας σημαίνει ότι μια τράπεζα πρέπει να διατηρεί επαρκείς ποσότητες ρευστών στοιχείων ενεργητικού υψηλής ποιότητας για να μπορεί να καλύπτει τις συνολικές ροές της σε ρευστό για μια περίοδο 30 ημερών. Ο δείκτης καθαρής σταθερής χρηματοδότησης εκφράζει την υποχρέωση τα διαθέσιμα ποσά σταθερής χρηματοδότησης να υπερβαίνουν τα απαιτούμενα ποσά σταθερής χρηματοδότησης για μια περίοδο ενός έτους παρατεταμένης ύφεσης. Οι προτάσεις για τη μεταφορά της Βασιλείας III στην ΟΚΑ IV δημοσιεύτηκαν τον Ιούλιο του 2011 και αποτελούν τη βάση της παρούσας γνωμοδότησης.

3. Σύνοψη των προτάσεων

3.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισηγείται προτάσεις για την αλλαγή της στάσης των 8 000 τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην ΕΕ. Ο απώτερος σκοπός αυτών των προτάσεων είναι η ενίσχυση της ανθεκτικότητας του τραπεζικού τομέα στην ΕΕ, ο οποίος θα πρέπει παράλληλα να συνεχίσει να χρηματοδοτεί την ανάπτυξη και τις οικονομικές δραστηριότητες. Οι εισηγίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής συνίστανται στους εξής τρεις συγκεκριμένους στόχους:

- Οι τράπεζες θα πρέπει να διατηρούν περισσότερα και υψηλότερης ποιότητας κεφάλαια για να αντεπεξέρχονται από μόνες τους στους μελλοντικούς κλυδωνισμούς. Όταν εκδηλώθηκε η τελευταία κρίση, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα διέθεταν ανεπαρκή –τόσο ποσοτικά όσο και ποσοτικά– κεφάλαια με αποτέλεσμα να χρειαστεί να λάβουν άνευ προηγουμένου ενίσχυση από τις εθνικές αρχές. Με την παρούσα πρόταση κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσαρμόζει στα ευρωπαϊκά δεδομένα τα διεθνή πρότυπα που αποφάσισε η Ομάδα των 20 (G20) για τη ρύθμιση των κεφαλαίων των τραπεζών (γνωστότερα και ως «συμφωνία της Βασιλείας III»). Η ΕΕ πρωτοστατεί σε αυτή την απόφαση, αφού προτίθεται να εφαρμόσει αυτούς τους κανόνες σε περισσότερες από 8 000 τράπεζες, ήτοι στο 53 % των στοιχείων ενεργητικού παγκοσμίως.
- Επίσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επιθυμεί να θεσπίσει ένα νέο διαχειριστικό πλαίσιο βάσει του οποίου οι εποπτικές αρχές θα έχουν αυξημένες αρμοδιότητες έτσι ώστε να εποπτεύουν στενότερα τις τράπεζες και να προβαίνουν στις κατάλληλες ενέργειες

εφόσον διαπιστώνουν διάφορους κινδύνους (π.χ. για τον περιορισμό των χορηγούμενων πιστώσεων όταν αυτές τείνουν να εξελίσσονται σε «φούσκα»).

- Συγκεντρώνοντας όλη την οικεία εφαρμοστέα νομοθεσία, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισηγείται τη θέσπιση ενιαίου εγχειριδίου κανόνων για τη ρύθμιση της λειτουργίας των τραπεζών. Ελπίζεται έτσι ότι θα βελτιωθεί η διαφάνεια και η εφαρμογή των κανόνων.

3.2 Η πρόταση κανονισμού διακρίνεται σε δύο μέρη: α) μια οδηγία που ρυθμίζει την πρόσβαση σε δραστηριότητες αποδοχής καταθέσεων και β) έναν κανονισμό που ρυθμίζει τις δραστηριότητες των πιστωτικών ιδρυμάτων και επιχειρήσεων επενδύσεων. Τα δύο αυτά νομικά μέσα συνδέονται μια δέσμη διατάξεων και θα πρέπει να εξεταστούν από κοινού. Η εν λόγω πρόταση κανονισμού συνοδεύεται από μια εκτίμηση επιπτώσεων στην οποία καταδεικνύεται ότι αυτή αναθεώρηση θα ελαττώσει σημαντικά τις πιθανότητες εκδήλωσης νέας συστημικής τραπεζικής κρίσης.

3.3 Ο προτεινόμενος κανονισμός περιλαμβάνει λεπτομερώς τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και καλύπτει τις εξής παραμέτρους:

- κεφάλαιο: σύμφωνα με την πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αυξάνεται –ποσοτικά και ποιοτικά– το ελάχιστο ποσοστό ιδίων κεφαλαίων που θα πρέπει να διατηρεί η κάθε τράπεζα. Επιπροσθέτως, εναρμονίζονται οι αφαιρέσεις από τα ίδια κεφάλαια για τον καθορισμό του καθαρού μεγέθους του εποπτικού κεφαλαίου που κρίνεται σκόπιμο να λαμβάνεται υπόψη για κανονιστικούς λόγους.
- ρευστότητα: προκειμένου τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να θωρακιστούν βραχυπρόθεσμα έναντι του κινδύνου ανεπαρκούς ρευστότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισηγείται την θέσπιση ενός δείκτη κάλυψης ρευστότητας, οι ακριβείς συνιστώσες και εμβέλεια του οποίου θα καθοριστούν το 2015 και αφού θα έχει προηγηθεί μια περίοδος παρατήρησης και αξιολόγησης.
- δείκτης μόχλευσης (δείκτης δανειακής επιβάρυνσης): προκειμένου να περιοριστεί η υπερβολική δανειακή επιβάρυνση στους ισολογισμούς των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων επενδύσεων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει να αξιολογηθεί ο ομώνυμος δείκτης από τις εποπτικές αρχές. Πάντως, θα εξεταστούν προσεκτικά οι προεκτάσεις της χρήσης αυτού του δείκτη δανειακής επιβάρυνσης πριν και εάν αυτός καταστεί υποχρεωτικός την 1η Ιανουαρίου 2018.
- πιστωτικός κίνδυνος αντισυμβαλλομένου: ως συνέχεια της πολιτικής που ακολουθεί η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα εξωχρηματιστηριακά παράγωγα, εισάγονται ορισμένες αλλαγές έτσι ώστε να παρασχεθούν κίνητρα στις τράπεζες να προβούν σε εκκαθαρίσεις των εξωχρηματιστηριακών παραγώγων προϊόντων μέσω κεντρικών αντισυμβαλλομένων (CCPs).
- ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων: η χρηματοπιστωτική κρίση ανέδειξε τον κίνδυνο που ενέχουν οι αποκλίσεις των οικείων εθνικών νομοθεσιών. Μια ενιαία αγορά χρειάζεται και ένα ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων. Ο κανονισμός είναι άμεσα εφαρμόσιμος, χωρίς να απαιτείται η μεταφορά του στο εθνικό δίκαιο με αποτέλεσμα να απαλειφεται μία από τις βασικές αιτίες αποκλίσεων. Επίσης, ο κανονισμός προβλέπει ενιαίο πλαίσιο κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας.

(7) EE C 339, 14/12/2010 σ. 24-28.

3.4 Η οδηγία καλύπτει πεδία της τρέχουσας ΟΚΑ όπου οι ενωσιακές διατάξεις πρέπει να μεταφερθούν στο εθνικό δίκαιο κάθε κράτους μέλους κατά τρόπο που προσιδιάζει στο περιβάλλον του. Τέτοια πεδία είναι οι απαιτήσεις για την ανάληψη και άσκηση επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των τραπεζών, οι συνθήκες άσκησης της ελευθερίας εγκατάστασης και παροχής υπηρεσιών, ο καθορισμός των αρμόδιων αρχών, καθώς και οι αρχές που διέπουν την προληπτική εποπτεία. Τα νέα στοιχεία της εν λόγω οδηγίας είναι τα εξής:

- διευρυμένη διακυβέρνηση: στην πρόταση ενισχύονται οι απαιτήσεις για το καθεστώς και τις διαδικασίες της εταιρικής διακυβέρνησης και εισάγονται νέοι κανόνες με σκοπό την αυξημένη αποτελεσματικότητα του ελέγχου των κινδύνων που ασκεί το κάθε διοικητικό συμβούλιο, την περαιτέρω βαρύτητα της λειτουργίας διαχείρισης κινδύνων και τη διασφάλιση της αποτελεσματικής παρακολούθησης, εκ μέρους των εποπτικών αρχών, των λειτουργιών διαχείρισης κινδύνων.
- κυρώσεις: εάν ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα δεν συμμορφώνεται με τις ενωσιακές απαιτήσεις, η πρόταση παρέχει τη δυνατότητα στις εποπτικές αρχές να επιβάλλουν πραγματικά αποτρεπτικές, αλλά ταυτόχρονα αποτελεσματικές και αναλογικές, κυρώσεις (π.χ. διοικητικά πρόστιμα έως και 10 % επί του ετήσιου κύκλου εργασιών ενός τέτοιου ιδρύματος ή προσωρινός αποκλεισμός μελών του διοικητικού οργάνου).
- κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας: πέραν των ελάχιστων κεφαλαιακών απαιτήσεων, προβλέπονται δύο κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας, ήτοι α) ένα κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας κοινό για όλες τις τράπεζες στην ΕΕ και β) ένα αντικυκλικό κεφαλαιακό απόθεμα, το οποίο θα καθορίζεται σε επίπεδο κράτους μέλους.
- διευρυμένη εποπτεία: η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εισηγείται την ενίσχυση του καθεστώτος εποπτείας μέσω της υποχρέωσης προετοιμασίας προγράμματος εποπτείας ετησίως για κάθε ίδρυμα υπό εποπτεία με γνώμονα την εκτίμηση κινδύνου, την ευρύτερη και πιο συστηματική διενέργεια επιτόπιων εποπτικών εξετάσεων, την εφαρμογή πιο αυστηρών κριτηρίων, καθώς και τη διεξαγωγή πιο διεισδυτικών και προνοητικών εποπτικών εκτιμήσεων.

3.5 Τέλος, στην πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επιδιώκεται να μειωθεί, στο μέτρο του δυνατού, η εξάρτηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από εξωτερικές αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας μέσω: α) της υποχρέωσης των τραπεζών να μην λαμβάνουν καμία απόφαση σε συνάρτηση με αυτές μόνο τις αξιολογήσεις, αλλά αντιθέτως να βασίζονται και στις αντίστοιχες εσωτερικές αξιολογήσεις και β) της υποχρέωσης των τραπεζών με υψηλό βαθμό έκθεσης σε ένα χαρτοφυλάκιο να προβαίνουν στην εσωτερική αξιολόγηση αυτού του χαρτοφυλακίου, αντί να εξαρτώνται από εξωτερικές αξιολογήσεις για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεών τους.

3.6 Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής:

- Η πρόταση θα αυξήσει τα σταθμισμένα βάσει κινδύνου στοιχεία ενεργητικού των μεγάλων πιστωτικών ιδρυμάτων κατά 24,5 % και των μικρότερων κατά 4,1 %.

— Η ανάγκη συγκέντρωσης νέων ιδίων κεφαλαίων λόγω της νέας απαίτησης και του αποθέματος ασφαλείας διατήρησης κεφαλαίου θα ανέλθει στα 84 δισ. ευρώ έως το 2015 και στα 460 δισ. έως το 2019.

4. Οι απόψεις της ΕΟΚΕ

4.1 Δεν υποβλήθηκε στην ΕΟΚΕ αίτημα κατάρτισης γνωμοδότησης σχετικής με την πρόταση οδηγίας. Συνεπώς, με δύο εξαιρέσεις, η παρούσα γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ περιορίζεται στην ανάλυση της πρότασης κανονισμού.

4.2 Η ΟΚΑ IV συνιστά ένα τεράστιο βήμα προς την κατεύθυνση της ρύθμισης των κεφαλαίων. Αναμένεται να αυξήσει ουσιαστικά τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας, να διασφαλίζει ότι το εποπτικό κεφάλαιο μπορεί πραγματικά να «απορροφή» τις ζημιές, καθώς και να αποτρέπει ορισμένες ριψοκίνδυνες δραστηριότητες για τις οποίες το καθεστώς πριν από την κρίση ήγειρε ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις. Γενικότερα, τόσο η τρέχουσα όσο και οι παρελθούσες κρίσεις μας έχουν διδάξει ότι κάθε φορά που οι τράπεζες αντιμετωπίζουν προβλήματα, οι ανεπαρκείς ποσότητες υψηλής ποιότητας κεφαλαίου και ρευστότητας επιβαρύνουν οικονομικά την κοινωνία σε μεγάλο βαθμό. Μολονότι η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει γενικότερα τον κανονισμό, διατηρεί ορισμένες επιφυλάξεις, τις οποίες διατυπώνει στην παρούσα γνωμοδότηση.

4.3 Θα πρέπει οι τράπεζες να διατηρούν επαρκή ρευστά στοιχεία ενεργητικού για να μπορούν να αντεπεξέρχονται σε πιθανά προβλήματα ρευστότητας, χωρίς να καταφεύγουν στην κρατική συνδρομή. Μόνο σε ακραίες περιπτώσεις θα πρέπει η κεντρική τράπεζα να εξετάζει το ενδεχόμενο να δρα ως δανειστής έσχατης ανάγκης. Επομένως, ο δείκτης κάλυψης ρευστότητας επιτελεί μια χρήσιμη λειτουργία. Επιπροσθέτως, πρέπει οι τράπεζες να ελαττώσουν την αναντιστοιχία ληκτότητας στους ισολογισμούς τους. Η χρηματοδότηση ιδιαίτερα μακροπρόθεσμων στοιχείων ενεργητικού με ιδιαίτερα βραχυπρόθεσμο παθητικό εγκυμονεί κινδύνους όχι μόνο για την ίδια την τράπεζα, αλλά και για την ευρύτερη οικονομία. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ιδέας ανάπτυξης και καθιέρωσης εν ευθέτω χρόνω του δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης.

4.4 Ακόμα όμως κι έτσι, θα πρέπει να οριοθετηθούν πολύ προσεκτικά οι απαιτήσεις ρευστότητας προς αποφυγή φαινομένων σοβαρής διαταραχής της λειτουργίας των τραπεζών. Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει το γεγονός ότι οι προτάσεις παρέχουν τα περιθώρια για την πραγματοποίηση αλλαγών τόσο στον δείκτη κάλυψης ρευστότητας όσο και στον δείκτη καθαρής σταθερής χρηματοδότησης ενόσω οι εποπτικές αρχές αποκτούν πείρα στην επίδραση των δεικτών. Παραδοσιακά, το αντικείμενο των δραστηριοτήτων των τραπεζών ήταν ο μετασχηματισμός λήξεων, δηλαδή η χορήγηση μακροπρόθεσμων δανείων με βραχυπρόθεσμο δανεισμό των τραπεζών. Ο υπερβολικός περιορισμός αυτής της δραστηριότητας θα έπληττε την οικονομία. Η ΕΟΚΕ διατηρεί τις επιφυλάξεις της ως προς τη σκοπιμότητα της αντιστοιχίας της ληκτότητας με τους ισολογισμούς των τραπεζών.

4.5 Το χρηματοπιστωτικό σύστημα λειτουργεί με έναν εγγενή προκυκλικό προσανατολισμό· στις φάσεις οικονομικής ανάπτυξης υπάρχει η τάση να υποτιμώνται οι διάφοροι κίνδυνοι και να υπερεκτιμώνται σε περιόδους κρίσης. Ωστόσο, η κρίση που εκδηλώθηκε μετά τη χρεοκοπία της Lehman έδειξε πόσο ακραίες μπορούν να είναι οι διακυμάνσεις. Πέραν των απαιτήσεων κεφαλαίου και ρευστότητας του κανονισμού, η οδηγία προβλέπει την καθιέρωση

ενός κεφαλαιακού αποθέματος ασφαλείας και ενός αντικυκλικού κεφαλαιακού αποθέματος, μέτρα τα οποία επιδοκιμάζει η ΕΟΚΕ. Τούτο αναμένεται να συμβάλει στην επίτευξη μακρόχρονης χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και συνακόλουθα οικονομικής ανάπτυξης.

4.5.1 Ακόμα και έτσι όμως, η εφαρμογή των κανόνων της Βασιλείας σε όλες τις –συστημικές ή μη– τράπεζες ενδέχεται να ασκήσει ιδιαίτερες πιέσεις στις μικρές τοπικές τράπεζες. Η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών και τις εποπτικές αρχές των κρατών μελών να μεριμνήσουν έτσι ώστε τα κεφαλαιακά αποθέματα ασφαλείας των μικρών τραπεζών να είναι προσαρμοσμένα στα επιχειρηματικά μοντέλα αυτών των τραπεζών.

4.6 Ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων εξαρτάται από τους χρησιμοποιούμενους κανόνες λογιστικής. Σε έρευνα που διεξήχθη για λογαριασμό της βρετανικής Βουλής των Λόρδων με θέμα τον ρόλο των νόμιμων ελεγκτών κατά τη χρηματοοικονομική κρίση, διαπιστώνεται ότι η εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς υπονομεύει ουσιαστικά την ακρίβεια των τραπεζικών ισολογισμών. Στους τελευταίους μήνες κατέστη εμφανές ότι οι τράπεζες σε ένα ή περισσότερα κράτη μέλη δεν έχουν προσαρμόσει την αξία του δημόσιου χρέους τους στις τιμές τις αγοράς στις εκδόσεις προς τους μετόχους, με αποτέλεσμα την ανομοιομορφη εφαρμογή των Διεθνών Προτύπων Χρηματοοικονομικής Αναφοράς. Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς είναι ένα σύστημα βασισμένο σε θεμελιώδεις αρχές, η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεργαστεί με τις αρχές λογιστικών προτύπων, τον λογιστικό κλάδο και τις εποπτικές αρχές των κρατών μελών προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι εναρμονισμένοι κανονισμοί κεφαλαιακής επάρκειας υποστηρίζονται από εναρμονισμένες και ακριβείς λογιστικές πρακτικές. Η Ευρωπαϊκή Αρχή Κινητών Αξιών και Αγορών (ESMA) πρέπει να έχει ένα σημαντικό συντονιστικό ρόλο σε αυτή τη διαδικασία. Τούτο αποτελεί βασικότατη προϋπόθεση για την αρμονική εφαρμογή του νέου προληπτικού πλαισίου.

4.7 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα αναμένει βεβαίως η επιτυχία της ΟΚΑ IV να κριθεί από τις αντιδράσεις των νέων καθεστώτων κεφαλαίων και ρευστότητας σε μελλοντικές χρηματοπιστωτικές κρίσεις. Η ΕΟΚΕ, έχοντας επίγνωση της κλίμακας της οικονομικής κρίσης στην οποία περιδινείται επί του παρόντος η ΕΕ, ευελπιστεί ότι τίποτα στο νέο καθεστώς δεν θα περιορίζει τις πιστώσεις στην οικονομία ή τις ροές των εξαγωγικών πιστώσεων και τη χρηματοδότηση του εμπορίου. Εάν ο μόνος τρόπος για να συμμορφώνονται οι τράπεζες με τους δείκτες κεφαλαίου και ρευστότητας είναι η συρρίκνωση των ισολογισμών τους και ο περιορισμός των πιστώσεων, τότε ο υπό εξέταση κανονισμός θα έχει αποτύχει: μια τέτοια αποτυχία θα ήταν ανεπίτρεπτη. Η ΕΟΚΕ δεν έχει πειστεί για την ορθότητα της ήδη πραγματοποιηθείσας εκτίμησης επιπτώσεων και ζητά να καταστεί ακόμα πιο διεξοδική. Παράλληλα, προτείνει τη συνεχή παρακολούθηση της διαθεσιμότητας πιστώσεων (ίσως μέσω ενός παρατηρητηρίου με τη συμμετοχή της ΕΟΚΕ) μέχρι το πέρας του χρονοδιαγράμματος της ΟΚΑ IV (ήτοι το 2019) και της ολοκλήρωσης της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» (το οποίο βασίζεται στη στήριξη των τραπεζών).

4.8 Αντιστοιχώς, ενώ γίνεται σαφώς κατανοητό το σκεπτικό της μέγιστης δυνατής εναρμόνισης, προκειμένου να μεγιστοποιηθούν οι επιδόσεις και ο ρυθμός ανάκαμψης της οικονομίας κάθε κράτους

μέλους για αρκετά χρόνια στο εγγύς μέλλον, η οικονομική κρίση και οι ροές πιστώσεων ενδέχεται να χρήζουν προσεκτικού συντονισμού αμφοτέρων των δεικτών και των χρονοδιαγραμμάτων εφαρμογής.

4.9 Βάσει του κανονισμού, το απαιτούμενο ποσοστό ιδίου κεφαλαίου επί του συνόλου είναι 8 %. Από αυτό το ποσοστό, ο απαιτούμενος δείκτης κεφαλαίου κοινών ιδίων κεφαλαίων ανέρχεται στο 4,5 %, το πρόσθετο κεφάλαιο της Κατηγορίας 1 στο 1,5 % και το κεφάλαιο 2ης κατηγορίας στο 2 %. Επιπλέον, το κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας ανέρχεται στο 2,5 % του κεφαλαίου κοινών μετοχών της Κατηγορίας 1. Έως το 2019, όταν θα έχουν υλοποιηθεί σταδιακά όλες οι αλλαγές, το απαιτούμενο ποσοστό ιδίου κεφαλαίου συν το κεφαλαιακό απόθεμα ασφαλείας θα αντιπροσωπεύουν το 10,5 %. Σύμφωνα με τον κανονισμό, απαιτείται να υπάρξει εναρμόνιση στον μέγιστο βαθμό, δηλαδή παρεμφερείς προληπτικές κεφαλαιακές απαιτήσεις ανά την ΕΕ βασισμένες σε ένα πραγματικά ενιαίο εγχειρίδιο κανόνων. Το σκεπτικό είναι ότι η επιβολή ακατάλληλων και ασυντόνιστων αυστηρότερων απαιτήσεων σε μεμονωμένα κράτη μέλη θα μπορούσε να οδηγήσει στη μεταβίβαση των βασικών ανοιγμάτων και κινδύνων είτε στον σκιώδη τραπεζικό τομέα είτε από ένα κράτος μέλος της ΕΕ σε άλλο. Πιθανώς ορισμένα κράτη μέλη που σκοπεύουν να εισηγηθούν υψηλότερα επιτόκια να αμφισβητήσουν αυτή την άποψη πριν από την οριστικοποίηση του κανονισμού. Η ΕΟΚΕ αντιτίθεται σε μια τέτοια στάση, η οποία μπορεί να βλάψει τις μικρές τράπεζες και/ή τη χορήγηση πιστώσεων προς τις ΜΜΕ.

4.10 Το πλαίσιο της συμφωνίας της Βασιλείας έχει σχεδιαστεί για τράπεζες με διεθνή δραστηριότητα, ενώ η ΕΕ φροντίζει για την εφαρμογή των ΟΚΑ σε όλα τα πιστωτικά ιδρύματα της ΕΕ. Το πλαίσιο της συμφωνίας της Βασιλείας περιορίζει κατά το μάλλον ή ήττον τον καθορισμό του κεφαλαίου κοινών μετοχών της Κατηγορίας 1 στις μετοχές και στα αδιανέμητα κέρδη. Τούτο θα μπορούσε να προξενήσει προβλήματα σε μη ανώνυμες εταιρείες όπως οι συνεταιρισμοί, οι αμοιβαίες εταιρείες και τα ταμειυτήρια στην Ευρώπη. Στο άρθρο 25 της ΟΚΑ III αναγνωρίζεται ότι σε αυτές τις οντότητες πρέπει να επιφυλάσσεται διαφορετική μεταχείριση ως προς το πρωτογενές ίδιο κεφάλαιο. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό οι τελικές διατάξεις του κανονισμού να συνάδουν με τον εναλλακτικό επιχειρηματικό χαρακτήρα αυτών των οντοτήτων.

4.11 Μολονότι η παρούσα γνωμοδότηση δεν πραγματεύεται άμεσα την πρόταση οδηγίας, η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να σχολιάσει την πρόταση για περιορισμό της εξάρτησης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων από εξωτερικές αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας (βλ. σημείο 3.5 ανωτέρω). Στη γνωμοδότηση που υιοθέτησε τον Μάιο του 2009 με θέμα τους οργανισμούς αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας⁽⁸⁾, η ΕΟΚΕ προέτρεπε τις ενωσιακές κανονιστικές αρχές να μην βασίζονται υπέρ του δέοντος στις αξιολογήσεις πιστοληπτικής ικανότητας, κυρίως λόγω της εμπειρίας με τους διασφαλισμένους με υποθήκες τίτλους, η αξιολόγηση των οποίων αποδείχθηκε άχρηστη. Επομένως, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την εν λόγω πρόταση διότι, αν και εξακολουθεί να επιτρέπει τη χρήση εξωτερικών αξιολογήσεων, υποχρεώνει τα κράτη μέλη να μεριμνούν έτσι ώστε τα υπό εποπτεία ιδρύματά τους, αφ' ενός μεν, να μην επαφίενται αποκλειστικά και μηχανικά σε αυτές, αφ' ετέρου δε, να διαθέτουν εσωτερικές μεθόδους στάθμισης της πιστοληπτικής ικανότητας. Από την πρόταση συνάγεται επίσης ότι, στις περιπτώσεις που οι εσωτερικές μέθοδοι ενός ιδρύματος προβλέπουν υψηλότερα επίπεδα κεφαλαίων απ' ό,τι οι εξωτερικές αξιολογήσεις, θα πρέπει να εφαρμόζονται πρώτες.

⁽⁸⁾ ΕΕ C 54, της 19/2/2011, σ. 37-41.

4.12 Ένα ιδιαίτερο πρόβλημα που προέκυψε στη διάρκεια της κρίσης του δημόσιου χρέους είναι ότι, σε αντίθεση με τις κατευθυντήριες γραμμές τόσο της συμφωνίας, όσο και της οδηγίας, αποδείχθηκε σαφώς ότι τα κρατικά ομόλογα δεν είναι απαλλαγμένα από κίνδυνο. Πρόκειται για σημαντική αδυναμία των διατάξεων του κανονισμού που αφορούν που αφορούν την ποιότητα των ίδιων κεφαλαίων, η οποία έχει σοβαρές επιπτώσεις για όσες τράπεζες έχουν αναγκαστεί από τους κανονισμούς να συσσωρεύσουν κρατικά ομόλογα. Οι ρυθμιστικές αρχές και οι τράπεζες (στο πλαίσιο της εσωτερικής μεθοδολογίας τους) πρέπει να επανεξετάσουν τη μηχανιστική εφαρμογή της αξιολόγησης μηδενικού κινδύνου.

4.13 Η ΕΟΚΕ αποδέχεται το γεγονός ότι η πρόταση κανονισμού διατηρεί τις κεφαλαιακές απαιτήσεις για δάνεια προς τις ΜΜΕ στο 75 % του γενικού κανόνα, αλλά αμφιβάλει για τον αν θα αποδειχθούν αρκετές στην παρούσα συγκυρία. Κατά την ΕΟΚΕ, το σημείο-κλειδί για τις ΜΜΕ είναι η πολιτική ανάληψης κινδύνων εκ μέρους των τραπεζών· παραδοσιακά, οι τράπεζες ήταν πρόθυμες να συνδράμουν ΜΜΕ με προοπτικές και να στηρίξουν την ανάπτυξή τους. Η αδυναμία εκπλήρωσης υποχρεώσεων εξαιτίας της χρηματοπιστωτικής κρίσης και η εν γένει αδυναμία των τραπεζικών ισολογισμών κατέστησαν τις τράπεζες ολοένα και πιο επιφυλακτικές απέναντι στους δυνητικούς κινδύνους. Επομένως, προκειμένου να μετριαστούν αυτές οι επιφυλάξεις, η ΕΟΚΕ προτείνει τη μείωση του δείκτη στο 50 % για τις ΜΜΕ. Πάντως, η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχεδιάζει να εξετάσει περαιτέρω το ζήτημα.

4.14 Σε αυτό το περίγραμμα, η ΕΟΚΕ προτρέπει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διευκολύνει την περαιτέρω ανάπτυξη της ηθικής και συμμετοχικής τραπεζικής χρηματοδότησης. Αν και δεν έμεινε αλώβητη, αυτή η μορφή τραπεζικών δραστηριοτήτων αντεπεξήλθε στη δοκιμασία της κρίσης και σε κάθε περίπτωση απέδειξε την αξία και

την ανθεκτικότητά της. Δεδομένων των πιέσεων του τραπεζικού συστήματος, μπορεί να αποτελέσει πολύτιμη πηγή πιστώσεων προς τις ΜΜΕ. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ προτείνει –όπως έχει ήδη πράξει και σε παλαιότερη γνωμοδότησή της⁽⁹⁾– στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή να καταρτίσει οδηγία με θέμα το ηθικό και συμμετοχικό τραπεζικό σύστημα.

4.15 Συνυπολογιζόμενες, οι ΟΚΑ II, III και IV επιβαρύνουν σε υπερθετικό βαθμό τις τραπεζικές δραστηριότητες, διογκώνοντας τον ρυθμιστικό φόρτο και το κόστος συμμόρφωσης, ενώ περιορίζουν την απόδοση των κεφαλαίων και τη μακροπρόθεσμη κερδοφορία. Δεδομένου τόσο του ρόλου των τραπεζιών στην πρόσφατη κρίση όσο και του ακατανόητου συστήματος απολαβών τους, οι περισσότεροι Ευρωπαίοι πολίτες αισθάνονται ότι οι τραπεζίτες θα υποστούν ό,τι τους αξίζει· εντούτοις, η ΕΟΚΕ προειδοποιεί ότι η ευημερία της ΕΕ προϋποθέτει και την ευημερία των τραπεζών· για να παρέχουν πιστώσεις, θα πρέπει να είναι επικερδείς. Δυστυχώς, οι τράπεζες της ΕΕ δεν βρίσκονται επί του παρόντος σε καλή κατάσταση και είναι δύσκολο να εκτιμηθεί πόσο περισσότερο θα πληγούν οι ισολογισμοί και η μακροπρόθεσμη κερδοφορία των τραπεζών της ΕΕ από την κρίση του δημόσιου χρέους.

4.16 Υπό αυτές τις συνθήκες, ο τελικός καταρτισμός και η συνακόλουθη εφαρμογή της δέσμης μέτρων της ΟΚΑ IV θα κρίνουν σε μεγάλο βαθμό την ευόδωση του εγχειρήματος και δη την ικανότητα των τραπεζών να επιφέρουν τις απαιτούμενες αλλαγές και να ανακτήσουν την υγεία τους. Λόγω των επιπτώσεων της κρίσης του δημόσιου χρέους, ενδέχεται οι τράπεζες σε διάφορες περιφέρειες της ΕΕ να μην μπορούν να πορευτούν με την ίδια ταχύτητα. Τόσο οι νομοθέτες όσο και οι εποπτικές αρχές πρέπει να είναι προετοιμασμένοι γι' αυτό το ενδεχόμενο, ακόμα και αν το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής εκτείνεται μέχρι το 2019.

Βρυξέλλες, 18 Ιανουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

⁽⁹⁾ ΕΕ C 48 της 15/02/2011, σ. 33.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου — Διοικητική συνεργασία στον τομέα των ειδικών φόρων κατανάλωσης»

COM(2011) 730 τελικό — 2011/0330 (CNS)

(2012/C 68/08)

Γενική εισηγήτρια: η κ. LOUGHEED

Στις 28 Νοεμβρίου 2011, και σύμφωνα με το άρθρο 113 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την

Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου — Διοικητική συνεργασία στον τομέα των ειδικών φόρων κατανάλωσης

COM(2011) 730 τελικό — 2011/0330 (CNS).

Στις 6 Δεκεμβρίου 2011, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή όρισε γενική εισηγήτρια την κ. LOUGHEED κατά την 477η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 18 και 19 Ιανουαρίου 2012 (συνεδρίαση της 18ης Ιανουαρίου 2012), και υιοθέτησε με 138 ψήφους υπέρ, 0 ψήφους κατά και 10 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ στηρίζει και επικροτεί την πρόταση νέου «Κανονισμού για τη διοικητική συνεργασία στον τομέα των ειδικών φόρων κατανάλωσης», η οποία αποτελεί αναγκαία και χρήσιμη επικαιροποίηση των ισχυόντων κανονισμών για τη στήριξη της συνεργασίας των εθνικών διοικήσεων με σκοπό την αποτελεσματική είσπραξη των δασμών και την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής.

2. Σκεπτικό

2.1 Ειδικοί φόροι κατανάλωσης (ΕΦΚ) επιβάλλονται σε τρεις κατηγορίες προϊόντων στην ΕΕ: στο αλκοόλ και τα αλκοολούχα ποτά, στα βιομηχανοποιημένα καπνά και στα ενεργειακά προϊόντα. Αυτοί οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης συμβάλλουν σημαντικά στην προσπάθεια επηρεασμού της συμπεριφοράς του κοινού και συνεισφέρουν στα δημόσια οικονομικά των κρατών μελών και της ΕΕ⁽¹⁾.

2.2 Το επίπεδο απάτης (ιδίως στους τομείς των καπνών και του αλκοόλ) είναι ιδιαίτερα υψηλό στην ΕΕ για πολλούς λόγους, όπως η δυνατότητα σημαντικών κερδών με σχετικά χαμηλή δραστηριότητα. Μάλιστα, συστάθηκε «Ομάδα υψηλού επιπέδου για την απάτη στους τομείς του καπνού και των οινοπνευματωδών ποτών»⁽²⁾ οι συστάσεις της οποίας για την καταπολέμηση της απάτης εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο ECOFIN του Μαΐου 1998. Κατατέθηκε σειρά

συστάσεων, ωστόσο η πιο ουσιαστική και μακροπρόθεσμη σύσταση αφορούσε τη θέσπιση από την ΕΕ ενός «πλήρως μηχανοργανωμένου συστήματος κυκλοφορίας και ελέγχου».

2.3 Η Ευρωπαϊκή Ένωση ανέπτυξε σταδιακά επί πολλά χρόνια και έθεσε σε λειτουργία ένα νέο, σύγχρονο σύστημα παρακολούθησης της κυκλοφορίας των προϊόντων που υπόκεινται σε ΕΦΚ εντός της ενιαίας αγοράς – το «σύστημα παρακολούθησης της διακίνησης των προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης» (EMCS).

3. Το σύστημα παρακολούθησης της διακίνησης των προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης

3.1 Το σύστημα παρακολούθησης της διακίνησης των προϊόντων που υπόκεινται σε ειδικούς φόρους κατανάλωσης (EMCS) θεσπίστηκε με την Απόφαση 1152/2003/ΕΚ. Η υλοποίησή του αποτέλεσε μείζονα προσπάθεια στην οποία συμμετείχε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι αρχές και φορείς ΕΦΚ των κρατών μελών· όλοι εργάστηκαν σε διάφορα στάδια ανάπτυξης ώστε το σε μεγάλο βαθμό «έγχαρτο» σύστημα που ήταν αρκετά επαχθές για όλους τους ενδιαφερομένους να αντικατασταθεί από ένα μηχανοργανωμένο και ηλεκτρονικό σύστημα σχεδόν καθολικά άυλο. Μάλιστα, το νέο σύστημα θα επέτρεπε στις αρμόδιες αρχές να παρακολουθήσουν τη διακίνηση των αγαθών «σε πραγματικό χρόνο» και θα επέτρεπε στις βάσεις δεδομένων την άμεση συλλογή και επεξεργασία των πληροφοριών, πράγμα που θα σήμαινε ευκολότερες και ενδεδειγμένες αναλύσεις και αυτοματοποιημένες αναλύσεις κινδύνου.

3.1.1 Για τους αρμόδιους φορείς, αυτή η νέα αυτοματοποίηση επιταχύνει τις απαραίτητες διοικητικές διαδικασίες (καθώς όλες οι κινήσεις συνοδεύονται ήδη από ηλεκτρονικό διοικητικό έγγραφο που αντικαθιστά τα έντυπα έγγραφα). Το σύστημα έχει τυποποιήσει πολλά από τα απαιτούμενα έγγραφα και περιλαμβάνει διαδικτυακή υποστήριξη για τον έλεγχο της φερεγγυότητας δυνητικών εμπορικών εταίρων.

(1) Μέσω των ΕΦΚ και των συναφών τελών στην ΕΕ συλλέγονται ετησίως περίπου 307 δισ. Ευρώ (αριθμοί του 2010) και συγκεκριμένα 22 δισ. Ευρώ από το αλκοόλ και τα αλκοολούχα ποτά, 207 δισ. EUR από τα ενεργειακά προϊόντα και 77 δισ. EUR από τα βιομηχανοποιημένα καπνά – οι αριθμοί αποτελούν αθροιστικά σύνολα βάσει των στοιχείων που παρουσιάστηκαν στους ξεχωριστούς «Πίνακες ειδικών φόρων κατανάλωσης» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα αλκοολούχα ποτά, τα ενεργειακά προϊόντα και τα βιομηχανοποιημένα καπνά οι οποίοι είναι διαθέσιμοι στον ιστότοπο της ΓΔ TAXUD στη διεύθυνση http://ec.europa.eu/taxation_customs/index_en.htm#.

(2) Η Ομάδα υψηλού επιπέδου είχε τότε εκτιμήσει τις απώλειες εσόδων λόγω απάτης για το 1996 σε περίπου 3,3 δισ. ECU στον τομέα των καπνών και 1,5 δισ. ECU στον τομέα του αλκοόλ.

3.1.2 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι ο μηχανισμός του EMCS διευκολύνει το νόμιμο εμπόριο εντός της εσωτερικής αγοράς ενώ αποτελεί ένα ακόμα εργαλείο στη διάθεση των κρατών μελών για την καταπολέμηση της διαφυγής δασμών όσον αφορά τους ΕΦΚ.

4. Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη διοικητική συνεργασία στον τομέα των ειδικών φόρων κατανάλωσης

4.1 Η πρόταση αποτελεί ένα από τα τελευταία «κομμάτια του πάζλ» για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων του συστήματος. Η πρόταση αντικαθιστά τον ισχύοντα Κανονισμό για τη διοικητική συνεργασία στον τομέα των ειδικών φόρων κατανάλωσης (Κανονισμός 2073/2004) αναγνωρίζοντας τον εκσυγχρονισμό που έχει σχεδόν ολοκληρωθεί και επιτρέποντας στις αρχές των κρατών μελών να εκμεταλλευτούν το μηχανισμό κατά τη συνεργασία τους, ενισχύοντας έτσι πραγματικά την ικανότητα συντονισμού τους στο μέγιστο βαθμό.

4.2 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει και επικροτεί τη διεύρυνση του φάσματος της πρότασης η οποία πλέον περιλαμβάνει τη συνεργασία στην επιβολή της νομοθεσίας για τους ΕΦΚ και όχι απλά την εκτίμηση των οφειλόμενων φόρων, θεωρεί δε ότι πρόκειται για μια χρήσιμη εξέλιξη στην καταπολέμηση της απάτης και στην ενίσχυση της εσωτερικής αγοράς και της εμπιστοσύνης των πολιτών προς αυτήν.

4.3 Εξ ανάγκης, μεγάλο μέρος της πρότασης αναφέρεται στις νομικές διατάξεις για τον τρόπο υλοποίησης της διοικητικής συνεργασίας υπό το νέο σύστημα. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η πρόταση αποτελεί ισορροπημένη προσέγγιση η οποία θα επιτρέπει στα κράτη μέλη να εκμεταλλευτούν τα εγγενή πλεονεκτήματα του νέου συστήματος χωρίς να αυξηθεί ο διοικητικός φόρτος για τα ίδια ή για τους αρμόδιους φορείς.

4.3.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά επίσης ότι περιγράφονται με σαφήνεια τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις όλων, ιδίως δε των εθνικών αρχών και ότι οι προτεινόμενες διαδικασίες και προθεσμίες είναι αρκετά φιλόδοξες ώστε να διασφαλίζουν έγκαιρη ανταπόκριση, αλλά και ότι μπορούν να εφαρμοστούν εύκολα από όλους. Η ΕΟΚΕ εκφράζει σχετικά το ενδιαφέρον της για το περιεχόμενο της υπό χάραξη εκτελεστικής πράξης στην οποία θα διευκρινίζονται οι κατηγορίες πληροφοριών που θα υπόκεινται σε υποχρεωτική ή προαιρετική ανταλλαγή βάσει του πλαισίου «αυτόματης» ανταλλαγής.

4.4 Οι περισσότερες καινοτομίες της πρότασης συνδέονται άμεσα με τον εκσυγχρονισμό του συστήματος και με τις νέες δυνατότητες στον τομέα της βελτίωσης της συνεργασίας μεταξύ των

αρχών. Η ΕΟΚΕ στηρίζει σθεναρά την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη στην μέγιστη δυνατή αξιοποίηση του ενισχυμένου συστήματος για τη βελτίωση της αποδοτικής εκτίμησης και συλλογής των φόρων και στον εντοπισμό και την καταπολέμηση της απάτης, ιδίως μέσω της βελτίωσης της διοικητικής συνεργασίας ανάμεσα στα κράτη μέλη.

4.4.1 Η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι με τον τρόπο αυτό το νέο σύστημα θα βελτιώσει την ποιότητα των αυτόματων αναφορών, επιτρέποντας στα κράτη μέλη να επικεντρωθούν ταχύτερα σε προβληματικές δραστηριότητες. Η προτεινόμενη εισαγωγή συστήματος «παρακολούθησης» είναι ιδιαίτερα εποικοδομητική και θα συμβάλει στην αναθεώρηση και τη βελτίωση της ποιότητας και της χρησιμότητας των ανταλλάσσόμενων πληροφοριών σε συνεχή βάση.

4.5 Αν και η ΕΟΚΕ συμπεριζέται την ανάγκη νομικής βάσης για τη συλλογή δεδομένων από μεμονωμένα μητρώα κινήσεων και τη χρήση αυτών των μητρώων στις αναλύσεις των κρατών μελών, εφιστά την προσοχή στη χρήση τους και υπενθυμίζει στις αρχές να μεριμνήσουν για την χρήση αυτών των δεδομένων κατά τον προσήκοντα και ανάλογο τρόπο.

4.6 Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η πρόταση αναγνωρίζει επακριβώς την ισορροπία των αρμοδιοτήτων στον τομέα των ΕΦΚ και του EMCS, όπου η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είναι αρμόδια για το μηχανισμό και τη συντήρηση του συστήματος καθ'εαυτού και τα κράτη μέλη αρμόδια για τα δεδομένα που περιέχονται σε αυτό, την ανταλλαγή πληροφοριών και προφανώς τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση της απάτης.

4.7 Η ΕΟΚΕ κρίνει χρήσιμη την προτεινόμενη ευθυγράμμιση των κανόνων για τους ΕΦΚ με τις αλλαγές στις διατάξεις της ΕΕ για τη διοικητική συνεργασία στον τομέα του ΦΠΑ και της άμεσης φορολόγησης. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει όλες τις προσπάθειες για τη βελτίωση της επικοινωνίας και της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών υπηρεσιών φορολογίας, εσόδων, ΕΦΚ και τελωνειακών υπηρεσιών, καθώς εκτιμά ότι θα συμβάλουν εν τέλει στη βελτίωση της εσωτερικής αγοράς.

4.8 Η ΕΟΚΕ στηρίζει ειδικότερα την προτεινόμενη νομική βάση για την υπηρεσία SEED-on-Euroρα την οποία θεωρεί χρήσιμο μέσο που επιτρέπει στους νόμιμους φορείς να διαπιστώσουν γρήγορα τη φερεγγυότητα των δυνητικών εμπορικών τους εταίρων.

Βρυξέλλες, 18 Ιανουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση πολυετούς σχεδίου για το απόθεμα σολομού της Βαλτικής και την αλιευτική εκμετάλλευση του συγκεκριμένου αποθέματος»

COM(2011) 470 final — 2011/0206 COD

(2012/C 68/09)

Εισηγητής: **ο κ. Serrro KALLIO**

Στις 13 Σεπτεμβρίου 2011, και σύμφωνα με το άρθρο 43 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την

Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση πολυετούς σχεδίου για το απόθεμα σολομού της Βαλτικής και την αλιευτική εκμετάλλευση του συγκεκριμένου αποθέματος

COM(2011) 470 τελικό — 2011/0206 COD.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη και περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 21 Δεκεμβρίου 2011.

Κατά την 477η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Ιανουαρίου 2012 (συνεδρίαση της 18ης Ιανουαρίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 169 ψήφους υπέρ, 4 ψήφους κατά και 9 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επικροτεί και συμφωνεί με τους στόχους του πολυετούς σχεδίου για το απόθεμα σολομού της Βαλτικής προκειμένου να εξασφαλιστεί η βιώσιμη εκμετάλλευσή του και η γενετική ακεραιότητα και πολυμορφία του αποθέματος. Ωστόσο, το χρονοδιάγραμμα δεν είναι ρεαλιστικό για τα εξασθενημένα αποθέματα του νότου υπό το φως των σημερινών πληροφοριών.

1.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο οι περιορισμοί αλιείας να εφαρμόζονται σε ολόκληρο τον κύκλο ζωής του σολομού και σε όλες τις μορφές αλιείας. Η αποκατάσταση των εξασθενημένων αποθεμάτων σολομού προϋποθέτει όχι μόνο περιορισμούς της αλιείας, αλλά και μέτρα για την αποκατάσταση των περιοχών αναπαραγωγής του σολομού. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, δεν ενδείκνυται ο καθορισμός συνολικών επιτρεπόμενων αλιευμάτων (ΤΑΚ) σε ποταμούς διότι από διοικητικής πλευράς είναι επαχθές μέσο και ο έλεγχός του συνεπάγεται σημαντικό πρόσθετο κόστος. Η ευθύνη για τη ρύθμιση και τον έλεγχο της αλιείας στα εσωτερικά ύδατα πρέπει να είναι αρμοδιότητα του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα επιβλέπει την εφαρμογή των εθνικών προγραμμάτων ελέγχου στη βάση των εκθέσεων που θα υποβάλλουν τα κράτη μέλη.

1.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί να συμπεριληφθούν τα σκάφη εξυπηρέτησης στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού. Ωστόσο, η ερασιτεχνική αλιεία εκτός του πεδίου εφαρμογής του σχεδίου εξακολουθεί να αντιπροσωπεύει ένα μεγάλο ποσοστό των συνολικών αλιευμάτων σολομού. Η ερασιτεχνική αλιεία θα πρέπει επίσης να ρυθμίζεται και να ελέγχεται σε εθνικό επίπεδο και η εφαρμογή της να παρακολουθείται μέσω των εκθέσεων που θα υποβάλλονται στην Επιτροπή από τα κράτη μέλη.

1.4 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, όσον αφορά τη βιωσιμότητα της αλιείας, είναι σημαντικό οι αλιευτικές ποσοστώσεις και οι περιορισμοί της αλιευτικής δραστηριότητας να μετατραπούν σταδιακά σε στόχους ελέγχου του ποσοστού θνησιμότητας λόγω αλιείας. Ο κανονισμός της αλιείας σολομού στη θάλασσα θα πρέπει στο μέλλον να

βασίζεται όχι σε ΤΑΚ για ορισμένα αποθέματα σολομού, αλλά σε τεχνικούς κανόνες σχετικά με τις περιόδους αλιείας και τα αλιευτικά εργαλεία προστασίας των εξασθενημένων αποθεμάτων σολομού.

1.5 Η ΕΟΚΕ δεν συμφωνεί με την απαγόρευση της απελευθέρωσης σολομού χωρίς ισχυρές επιστημονικές αποδείξεις ότι η απελευθέρωση είναι επιβλαβής. Η ποιότητα των νεαρών σολομών απελευθέρωσης πρέπει να ελέγχεται. Η ΕΟΚΕ προτείνει για τη μείωση του γενετικού κινδύνου της δραστηριότητας εκτροφής την παραγωγή ετησίως νεαρών σολομών από άγριους σολομούς.

1.6 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή θεωρεί απαραίτητο τον επαρκή και αποτελεσματικό έλεγχο της αλιείας σολομού, και συνιστά να διατεθούν γρήγορα πόροι για τον έλεγχο της αλιείας σολομού. Ωστόσο, αντί για νέους μόνιμους υποχρεωτικούς ελέγχους, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το κύριο μέτρο θα πρέπει να είναι η αποτελεσματική εφαρμογή σε όλα τα κράτη μέλη των κανόνων ελέγχου που έχουν αναπτυχθεί εντατικά τα τελευταία χρόνια. Η ΕΟΚΕ ζητά περαιτέρω διευκρινίσεις σχετικά με την αξιολόγηση του Διεθνούς Συμβουλίου για την Εξερεύνηση της Θάλασσας όσον αφορά την ευρέως ανακριβή δήλωση των αλιευμάτων σολομού.

1.7 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία που έχει για την επιτυχή εφαρμογή του πολυετούς σχεδίου η έκθεση έρευνας για τον σολομό. Μόνο οι επαρκώς αξιόπιστες πληροφορίες μπορεί να εξασφαλίσουν επαρκή μέτρα για την προστασία και την αποκατάσταση των αποθεμάτων σολομού, καθώς και η δυνατότητα εκμετάλλευσης των εν λόγω αποθεμάτων με βιώσιμο τρόπο. Όπως και για τα αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τα αλιεύματα, χρειάζονται περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις αιτίες θνησιμότητας στη θάλασσα.

1.8 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση κανονισμού έχει αρνητικές συνέπειες στην απασχόληση της εμπορικής αλιείας, της βιομηχανίας μεταποίησης, των πωλήσεων, του εξοπλισμού, του τουρισμού και της υδατοκαλλιέργειας. Το εύρος των συνεπειών αυτών ποικίλλει

μεταξύ των κρατών μελών και μεταξύ των περιφερειών στο εσωτερικό τους. Η ΕΟΚΕ ζητά την ελαχιστοποίηση των αρνητικών συνεπειών στην απασχόληση κατά την εφαρμογή των μέτρων στο πλαίσιο του προτεινόμενου κανονισμού, καθώς και την ευρεία συνεκτίμηση των επακόλουθων συνεπειών κατά την έγκριση της διαρθρωτικής στήριξης της ΕΕ και κατά τη μελλοντική μεταρρύθμιση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η βελτιωμένη και ορθολογική πρόσβαση στα Διαρθρωτικά Ταμεία θα αυξήσει τα αποθέματα σολομού και θα συμβάλει στη δημιουργία περισσότερων θέσεων εργασίας στον κλάδο της αλιείας της Βαλτικής.

2. Εισαγωγή

2.1 Στον προηγούμενο κανονισμό για τα αποθέματα σολομού στη Βαλτική περιλαμβάνονταν περιορισμοί της αλιείας που έδταν οι εθνικές κυβερνήσεις, καθώς και τεχνικές διατάξεις αλιευτικών δυνατοτήτων που προβλέπονταν από τον κανονισμό του Συμβουλίου και τα συνολικά επιτρεπόμενα αλιεύματα (ΤΑΚ) που καθορίζονται σε ετήσια βάση. Μέχρι το 2006, οι ποσοτώσεις καθορίζονταν από τη Διεθνή Επιτροπή Αλιείας της Βαλτικής Θάλασσας (IBSFC). Όλα τα μέτρα που σχετίζονται με σολομό μέχρι το 2010 ήταν συντονισμένα μέσω του σχεδίου δράσης Σολομός (Salmon Action Plan - SAP) της Διεθνούς Επιτροπής Αλιείας της Βαλτικής Θάλασσας.

2.2 Από το 2006, οι ποσοτώσεις αλιείας στη Βαλτική που παρέχονται στα κράτη μέλη της ΕΕ καθορίζονται σε ετήσια βάση από τον κανονισμό του Συμβουλίου. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την έκδοση κανονισμού έχει καταρτιστεί με βάση τη γνωμοδότηση του Διεθνούς Συμβουλίου για την Εξερεύνηση της Θάλασσας (ICES) και την Επιστημονική, Τεχνική και Οικονομική Επιτροπή Αλιείας (STECF).

2.3 Η ΕΕ εξακολουθεί να κατανέμει τις συμφωνημένες ποσοτώσεις στα κράτη μέλη της στη βάση της «σχετικής σταθερότητας». Αυτό σημαίνει ότι το σχετικό μερίδιο της ποσόστωσης κάθε κράτους μέλους παραμένει αμετάβλητο από το ένα έτος στο άλλο, αν και η ποσότητα της ίδιας της ποσόστωσης μπορεί να διαφέρει.

2.4 Η μόνη χώρα εκτός της ΕΕ με αλιευτικές δραστηριότητες στη Βαλτική είναι η Ρωσία. Η ΕΕ και η Ρωσία συζητούν την κατάσταση των αλιευτικών αποθεμάτων της Βαλτικής και των αλιευτικών δυνατοτήτων του σολομού σε ξεχωριστές διμερείς συνομιλίες. Δεν υφίσταται ακόμη επίσημη διαδικασία διαπραγμάτευσης της Επιτροπής Αλιείας της Βαλτικής Θάλασσας για την κατανομή των αλιευτικών ποσοτώσεων μεταξύ της ΕΕ και της Ρωσίας.

2.5 Οι εμπορικές ποσοτώσεις σολομού της Βαλτικής χωρίζονται σε δύο μέρη: στις ποσοτώσεις της κύριας λεκάνης και του κόλπου της Βοθνίας (ICES 22-31) και στις ποσοτώσεις του κόλπου της Φινλανδίας (ICES 32). Στην πράξη, η ποσόστωση δεν έχει περιορίσει την αλιεία του σολομού για αρκετά χρόνια. Το έτος 2010, από το σύνολο της ποσόστωσης των 309 665 σολομών της Βαλτικής Θάλασσας αλιεύτηκαν μόνον οι 150 092 (δηλαδή το 48,5 % της ποσόστωσης). Το ποσοστό της ποσόστωσης που χρησιμοποιήθηκε ποικίλλει μεταξύ των χωρών από 2,8 έως 84,9 %. Ο σολομός αλιεύεται τόσο από επαγγελματίες όσο και ερασιτέχνες αλιείς στη θάλασσα, σε εκβολές ποταμών και σε παραποτάμιες περιοχές. Η ερασιτεχνική αλιεία αντιπροσωπεύει το 20-30 % του συνόλου των αλιευμάτων σολομού στην περιοχή της Βαλτικής και σχεδόν το ήμισυ των αλιευμάτων σε παράκτιες ή παραποτάμιες περιοχές. Τα αλιεύματα σολομού από ερασιτέχνες αλιείς δεν περιλαμβάνονται στον υπολογισμό των ποσοτώσεων αλιείας.

2.6 Η κατάσταση των μεγαλύτερων βόρειων ποταμών όπου υπάρχει σολομός βελτιώθηκε σημαντικά στα μέσα της δεκαετίας

του '90, λόγω των χρονικών περιορισμών στην παράκτια αλιεία που επέβαλαν σε εθνικό επίπεδο η Σουηδία και η Φινλανδία. Έκτοτε, η παραγωγή νεαρών σολομών σε αυτά τα ποτάμια διατηρήθηκε σε σημαντικά υψηλότερο από παλαιότερα επίπεδο, κοντά στη δυναμική παραγωγική τους ικανότητα και με τη μέγιστη βιώσιμη απόδοση να έχει τεθεί ως στόχος του πολυετούς σχεδίου. Η αλιεία του σολομού στη Βαλτική βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην παραγωγή από αυτούς τους υγιείς βόρειους ποταμούς.

2.7 Παρά τα μέτρα που ελήφθησαν μέχρι σήμερα, η παραγωγή νεαρών σολομών από τους ποταμούς της κεντρικής και νότιας Βαλτικής, έχει παραμείνει σε χαμηλά επίπεδα. Το μικτό αλιευτικό απόθεμα σολομού στην κύρια λεκάνη της Βαλτικής έχει μειωθεί σημαντικά λόγω της απαγόρευσης της αλιείας με παρασυρόμενο δίχτυ το 2008. Η αυξημένη χρήση παρασυρόμενων παραγαδιών σημαίνει ότι η αλιεία σολομού έχει εκ νέου αυξηθεί στην κύρια λεκάνη.

2.8 Παρά τη σημαντική αύξηση της παραγωγής νεαρών σολομών, το μέγεθος του αλιεύσιμου αποθέματος σολομού δεν έχει αυξηθεί στον ίδιο βαθμό. Χρειάζεται να ερευνηθούν περαιτέρω οι παράγοντες που προκαλούν τη θνησιμότητα του σολομού λόγω αλιείας στη θάλασσα.

2.9 Το Διεθνές Συμβούλιο για την Εξερεύνηση της Θάλασσας (ICES) στη σχετική γνωμοδότησή του για τις δυνατότητες αλιείας το 2012 αναφέρει ότι υπάρχουν ανακριβείς δηλώσεις για την αλιεία σολομού και πέστροφας με παρασυρόμενο παραγάδι στη Βαλτική Θάλασσα.

2.10 Το ICES έχει εκφράσει την ανησυχία του για την κατάσταση των αποθεμάτων σολομού στη Βαλτική Θάλασσα και τη γενετική ποικιλομορφία. Επίσης, η Επιτροπή Προστασίας Θαλασσίου Περιβάλλοντος της Βαλτικής (HELCOM) έχει επιστήσει την προσοχή στην κατάσταση των αποθεμάτων σολομού στη Βαλτική Θάλασσα.

2.11 Είναι μεγάλη η οικονομική και κοινωνική σημασία της αλιείας του σολομού για τις παράκτιες αλιευτικές κοινότητες. Η πιο πρόσφατη εκτίμηση του συνολικού αριθμού των αλιέων σολομού της Βαλτικής ανάγεται στο 2007, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπολόγισε σε περίπου 400 άτομα το σύνολο των επαγγελματιών αλιέων σολομού, εκ των οποίων οι 340 αλιεύουν στα παράκτια ύδατα. Το 2010, ομάδα εργασίας του ICES για το σολομό υπολόγισε τον συνολικό αριθμό των σκαφών αλιείας του σολομού στην ανοικτή θάλασσα σε 141, αριθμός σημαντικά υψηλότερος από την εκτίμηση του 2007. Η αλιεία σολομού παρέχει εργασία όχι μόνο στους επαγγελματίες αλιείς αλλά και σε πολλούς ανθρώπους που ασχολούνται με τον αλιευτικό τουρισμό. Σημαντικές αναμένεται εξάλλου να είναι οι συνέπειες της εμπορικής και ερασιτεχνικής αλιείας σολομού στην απασχόληση του κόλπου της Βοθνίας. Η αλιεία του σολομού παρέχει επίσης έμμεσα εργασία σε έναν μεγάλο αριθμό ανθρώπων στον τομέα της επεξεργασίας και πώλησης των ιχθύων, καθώς και στη βιομηχανία αλιευτικού εξοπλισμού. Η εκτροφή νεαρών σολομών για τη διατήρηση της αλιείας και των αποθεμάτων σολομού αποτελεί επίσης μια σημαντική πηγή απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο.

3. Η πρόταση της Επιτροπής

3.1 Στις 12 Αυγούστου 2011, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση πολυετούς σχεδίου για το απόθεμα σολομού της Βαλτικής και την αλιευτική εκμετάλλευση του συγκεκριμένου αποθέματος (COM (2011) 470 τελικό).

3.2 Το σχέδιο διαχείρισης των αποθεμάτων σολομού της Βαλτικής θα εφαρμόζεται στην εμπορική αλιεία στη Βαλτική και στους ποταμούς που καταλήγουν σε αυτήν. Θα ισχύει επίσης και για εταιρείες που παρέχουν αλιευτικά ταξίδια και αλιευτικές υπηρεσίες αναψυχής στη Βαλτική. Η πρόταση προβλέπει τη δυνατότητα, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, τη ρύθμιση της αλιείας σε ποταμό με διατάξεις της ΕΕ. Η πρόταση αφορά επίσης τα αποθέματα σολομού.

3.3 Ο κύριος στόχος της πρότασης είναι να εξασφαλιστεί ότι το απόθεμα σολομού της Βαλτικής αξιοποιείται με βιώσιμο τρόπο, σύμφωνα με την αρχή της μέγιστης βιώσιμης απόδοσης, και ότι διασφαλίζεται η γενετική ακεραιότητα και ποικιλομορφία του.

3.4 Ο στόχος των αποθεμάτων άγριου σολομού για τη Βαλτική Θάλασσα έχει οριστεί ανά ποταμό στο 75 % της εκτιμώμενης δυναμικής ικανότητας παραγωγής νεαρών σολομών του ποταμού. Ανάλογα με την τρέχουσα κατάσταση του ποταμού όπου υπάρχει σολομός, ο στόχος πρέπει να επιτευχθεί εντός πέντε έως δέκα ετών από την έναρξη ισχύος του παρόντος κανονισμού.

3.5 Προτείνονται υποχρεωτικά ΤΑC ανά ποταμό για αποθέματα άγριου σολομού. Ο καθορισμός τους αποτελεί ευθύνη των κρατών μελών. Τα κράτη μέλη θα πρέπει, με βάση τα επιστημονικά δεδομένα, να καθορίζουν τη μέγιστη επιτρεπόμενη θνησιμότητα λόγω αλιείας και τα αντίστοιχα επίπεδα ΤΑC ανά ποταμό.

3.6 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αξιολογεί, ανά τριετία, τη συμβατότητα και την αποτελεσματικότητα των προαναφερθέντων μέτρων που λαμβάνουν τα κράτη μέλη για την επίτευξη των στόχων. Εάν ένα κράτος μέλος δεν δημοσιεύει τα στοιχεία ή εάν τα μέτρα που έχει λάβει δεν είναι επαρκή για την επίτευξη των στόχων, η Επιτροπή μπορεί να τροποποιήσει τα επίπεδα θνησιμότητας λόγω αλιείας που έχουν καθοριστεί για τους ποταμούς με άγριο σολομό του εν λόγω κράτους μέλους ή / και τα ΤΑC ή να απαγορεύσει την αλιεία του σολομού στους εν λόγω ποταμούς.

3.7 Προτείνεται ένα ενιαίο ποσοστό θνησιμότητας λόγω αλιείας στη θάλασσα της τάξης του 0,1 για όλα τα αποθέματα σολομού της Βαλτικής Θάλασσας. Αυτό το ποσοστό θνησιμότητας σημαίνει ότι θα μπορεί να αλιεύεται ετησίως περίπου το 10 % του σολομού. Κατά τον καθορισμό των ετήσιων ΤΑC, η ρυθμιστική αρχή θα πρέπει να εξασφαλίζει ότι δεν έχει ξεπεραστεί το μέγιστο ποσοστό θνησιμότητας λόγω αλιείας της τάξης του 0,1. Η Επιτροπή μπορεί να τροποποιήσει τα ποσοστά θνησιμότητας λόγω αλιείας στη θάλασσα εάν οι συνθήκες αλλάξουν κατά τρόπο ώστε να θέσουν σε κίνδυνο την επίτευξη των στόχων.

3.8 Οι σολομοί που έχουν αλιευτεί από σκάφη εξυπηρέτησης θα πρέπει να υπολογίζονται στα πλαίσια τμήμα της χρήσης της εθνικής ποσόστωσης του κράτους μέλους.

3.9 Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τεχνικά μέτρα για τα εξασθενημένα αποθέματα άγριου σολομού που δεν έχουν επιτύχει τον στόχο του 50 % της δυναμικής παραγωγικής ικανότητας νεαρών σολομών. Τα κράτη μέλη θα έχουν περιθώριο δύο ετών από την έναρξη ισχύος του παρόντος κανονισμού για τη θέσπιση των διατάξεων αυτών. Το ίδιο το κράτος μέλος μπορεί να επιλέξει και να αποφασίσει σχετικά με αυτές τις τεχνικές διατάξεις αλιείας (π.χ. περιορισμούς αλιευτικών εργαλείων και απαγορευμένες περιόδους ή ζώνες αλιείας).

3.10 Κάθε τρία έτη η Επιτροπή αξιολογεί τις τεχνικές αλιευτικές διατάξεις που έχει θεσπίσει το κράτος μέλος. Εάν το κράτος μέλος δεν θεσπίσει μέτρα εντός της προθεσμίας, ή δεν τα έχει δημοσιεύει ή εάν τα μέτρα είναι ανεπαρκή όσον αφορά την επίτευξη των στόχων για τους ποταμούς με άγριο σολομό, η Επιτροπή μπορεί να θεσπίσει ειδικούς τεχνικούς κανόνες για την αλιεία σε ποταμούς.

3.11 Οι απελευθερώσεις του σολομού θα πρέπει να περιορίζονται στον εμπλουτισμό των αποθεμάτων και στον άμεσο επανεμπλουτισμό. Ο εμπλουτισμός μπορεί να γίνει μόνο σε ποταμούς όπου υπάρχει άγριος σολομός και ο άμεσος επανεμπλουτισμός αφορά τη δημιουργία ή την ενίσχυση αυτοδύναμα βιώσιμου πληθυσμού άγριου σολομού.

3.12 Στην πρόταση προβλέπεται μεταβατική περίοδος επτά ετών για τις απελευθερώσεις. Μετά την εν λόγω μεταβατική περίοδο επιτρέπονται μόνον τα προαναφερθέντα είδη απελευθερώσεων.

3.13 Στην πρόταση προβλέπονται νέες διατάξεις ελέγχου που συμπληρώνουν τις υφιστάμενες διατάξεις. Αυτές οι νέες υποχρεώσεις αφορούν τα επαγγελματικά αλιευτικά σκάφη ανεξαρτήτως μήκους καθώς και τα σκάφη ερασιτεχνικής αλιείας.

3.14 Οι δηλώσεις αλιευμάτων επαληθεύονται μέσω επιθεωρήσεων εκφόρτωσης. Οι εν λόγω επιθεωρήσεις εκφόρτωσης πρέπει να καλύπτουν τουλάχιστον ποσοστό 10 % του συνολικού αριθμού εκφορτώσεων.

3.15 Η Επιτροπή προτείνει να της ανατεθεί επ' αόριστον, εάν χρειαστεί, η αρμοδιότητα έκδοσης κατ' εξουσιοδότηση πράξεων, σύμφωνα με τη νομοθεσία, για την αλιεία σολομού τόσο στη θάλασσα όσο και σε ποταμούς.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επικροτεί και συμφωνεί με τους στόχους του πολυετούς σχεδίου. Ο στόχος του σχεδίου να επιτευχθεί παραγωγή τουλάχιστον της τάξης του 75 % του δυναμικού παραγωγής νεαρών σολομών σε κάθε ποτάμι με άγριο σολομό εντός δεκαετίας, είναι εξαιρετικά φιλόδοξος. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του ICES, ο στόχος αυτός είναι στο στάδιο της υλοποίησης στους μεγάλους ποταμούς με σολομό της Βόρειας Βαλτικής, αλλά για τα εξασθενημένα αποθέματα σολομού της Νότιας Βαλτικής το χρονοδιάγραμμα δεν είναι ρεαλιστικό, παρά το επίπεδο των περιορισμών της αλιείας.

4.2 Ο κανονισμός καλύπτει τα επαγγελματικά αλιευτικά σκάφη και τα σκάφη εξυπηρέτησης. Η σημασία των τελευταίων από πλευράς συνολικών αλιευμάτων σολομού είναι μικρή. Ωστόσο, τα συνολικά αλιεύματα σολομού της ερασιτεχνικής αλιείας στη θάλασσα ή σε ποταμούς, που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, είναι συγκρίσιμα με τα αλιεύματα της επαγγελματικής αλιείας σε μια ζώνη ισοδύναμου μεγέθους. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι δεν ενδίδνυται ο καθορισμός ειδικών ΤΑC στην επαγγελματική αλιεία σε ποταμούς, εφόσον το σύνολο σχεδόν της αλιείας σε ποταμούς είναι ερασιτεχνική αλιεία. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι περιορισμοί της αλιείας πρέπει να καλύπτουν ολόκληρο τον κύκλο ζωής του σολομού και όλες τις μορφές αλιείας. Η ευθύνη για τη ρύθμιση της επαγγελματικής και της ερασιτεχνικής αλιείας στα εσωτερικά ύδατα πρέπει να ανήκει κατά κύριο λόγο στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος.

4.3 Στα σχέδια διαχείρισης και ανασύστασης που έχουν ήδη εγκριθεί για τα αποθέματα ιχθύων στην ΕΕ, το ποσοστό θνησιμότητας λόγω αλιείας που καθορίζεται για κάθε απόθεμα αντιστοιχεί στο ποσοστό που είναι το πλέον κατάλληλο για την επίτευξη της βιώσιμης εκμετάλλευσης του αποθέματος αυτού. Αλιεύονται πολλά και διαφορετικά αποθέματα σολομού στη Βαλτική Θάλασσα, η βιολογική κατάσταση των οποίων ποικίλλει. Ο κανονισμός και η αιτιολογική έκθεση της πρότασης δεν καθιστούν σαφές διότι στην πρόταση ορίζεται ένα ενιαίο ποσοστό θνησιμότητας σολομού λόγω αλιείας στη Βαλτική ούτε πως καθορίστηκε το ποσοστό αυτό.

4.4 Τα αποθέματα σολομού της Βόρειας Βαλτικής βρίσκονται ήδη πολύ κοντά στη μέγιστη βιώσιμη απόδοσή τους. Εάν μειωθεί η ποσόστωση σολομού για την κύρια λεκάνη της Βαλτικής Θάλασσας και για τον κόλπο της Βοθνίας σε ένα επίπεδο όπου το ποσοστό θνησιμότητας λόγω αλιείας των αποθεμάτων σολομού του Νότου θα ήταν ήδη στη μέγιστη βιώσιμη απόδοση, οι περιορισμοί αλιείας στα αποθέματα σολομού του Βορρά είναι ανώφελοι. Για τον λόγο αυτό, πρέπει στο μέλλον η ρύθμιση για την αλιεία του σολομού στη θάλασσα να μην βασίζεται στα ΤΑC που εφαρμόζονται σε συγκεκριμένο αριθμό αποθεμάτων σολομού, αλλά σε τεχνικούς κανόνες που θα διέπουν την περίοδο και τον εξοπλισμό αλιείας με στόχο την προστασία ειδικά των εξασθενημένων αποθεμάτων σολομού. Εάν η ρύθμιση της αλιείας σολομού εξακολουθεί να βασίζεται στον ετήσιο καθορισμό των ΤΑC, η σταδιακή μείωση της θνησιμότητας λόγω αλιείας σε ένα επίπεδο-στόχο που εφαρμόζεται σε σχέδια διαχείρισης για άλλα αποθέματα ιχθύων θα πρέπει να εφαρμόζεται και στις ποσοτώσεις για θαλάσσια αλιεία σολομού. Οι ξαφνικές και ριζικές αλλαγές στον κανονισμό όταν δεν υπάρχει επιτακτική ανάγκη είναι ιδιαίτερα επιζήμιες για την άσκηση των αλιευτικών δραστηριοτήτων.

4.5 Στην κύρια λεκάνη της Βαλτικής η αλιεία του σολομού αποτελείται εξ ολοκλήρου από μικτούς τύπους αλιείας, που περιλαμβάνουν διάφορα αποθέματα σολομού. Όσο πλησιέστερα σε ποταμό με σολομό διεξάγεται η αλιεία, τόσο καλύτερο στόχο αποτελεί το απόθεμα σολομού του συγκεκριμένου ποταμού. Στο μέλλον, οι κανόνες για τα παρασυρόμενα δίχτυα και ο έλεγχος στην κύρια λεκάνη της Βαλτικής θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην αποκατάσταση των εξασθενημένων αποθεμάτων σολομού στον Νότο. Έχει παρατηρηθεί ότι το φθινόπωρο αλιεύονται με παρασυρόμενο παραγάδι περισσότεροι σολομοί, χωρίς να έχουν το απαιτούμενο μέγεθος, από όσους αλιεύονται με άλλες μορφές αλιείας· ενδείκνυται συνεπώς να τεθούν περιορισμοί στην περίοδο αλιείας με παραγάδι ώστε να μειωθεί ο αριθμός των ιχθύων που θα πρέπει να απορριφθούν. Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι τα αποθέματα σολομού στη Νότια Βαλτική δεν έχουν ανασυσταθεί παρά τη δραστηκή μείωση της αλιείας στην κύρια λεκάνη. Τούτο σημαίνει ότι η αποκατάσταση των εξασθενημένων αποθεμάτων σολομού απαιτεί όχι μόνο περιορισμούς της αλιείας στη θάλασσα, αλλά και αυστηρό περιορισμό της αλιείας στις εκβολές των ποταμών και στις παραποτάμιες περιοχές, καθώς και μέτρα για την ανασύσταση περιοχών αναπαραγωγής του σολομού έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η φυσική αναπαραγωγή τους.

4.6 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εκφράζει την ανησυχία της όσον αφορά τις εκτιμήσεις για τις ανακριβείς δηλώσεις αλιευμάτων σολομού, ζητά περαιτέρω διευκρινίσεις για το θέμα αυτό και θεωρεί ότι είναι σημαντικό να ελεγχθεί αποτελεσματικά και καταλλήλως η αλιεία του σολομού. Η πρόταση της Επιτροπής θα οδηγήσει σε συνεχή αύξηση των υποχρεώσεων ελέγχου του δημόσιου τομέα καθώς και σε επιπλέον δαπάνες. Οι δαπάνες αφορούν κυρίως τις τροποποιήσεις των συστημάτων πληροφωρικής και τη συντήρησή τους, αλλά και την απαραίτητη αύξηση ανθρώπινων και άλλων πόρων για τον έλεγχο της τήρησης των κανόνων. Η ΕΟΚΕ ζητά να αυξηθούν όσο το δυνατό περισσότερο οι πόροι που αφορούν τους ελέγχους και οι υφιστάμενοι πόροι να

επικεντρωθούν στον έλεγχο της αλιείας σολομού, έως την έγκριση του πολυετούς σχεδίου για το απόθεμα σολομού και έως ότου επιλυθούν τα προβλήματα για τις ανακριβείς δηλώσεις αλιευμάτων. Όσον αφορά τους κανόνες ελέγχου της αλιείας σολομού, η ΕΟΚΕ θεωρεί πρώτιστη προτεραιότητα την εξασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής, σε όλα τα κράτη μέλη, των κανόνων ελέγχου που έχουν αναπτυχθεί εντατικά τα τελευταία χρόνια.

4.7 Οι απελευθερώσεις σολομού με εμπλουτισμό, με άμεσο επανεμπλουτισμό ή με αντισταθμιστικό επανεμπλουτισμό των αποθεμάτων κατόπιν δικαστικής απόφασης πραγματοποιούνται προκειμένου να ανακτηθούν οι απώλειες αλιευμάτων που προκλήθηκαν από την κατασκευή υδροηλεκτρικών σταθμών. Σύμφωνα με την πρόταση οι απελευθερώσεις σολομού πλην του εμπλουτισμού και του άμεσου επανεμπλουτισμού σε δυνητικούς ποταμούς με σολομό μπορούν να συνεχιστούν μέχρι την πάροδο 7 ετών από την έναρξη ισχύος του παρόντος κανονισμού. Η επταετής προθεσμία για την αντικατάσταση του αντισταθμιστικού επανεμπλουτισμού από άλλες διατάξεις είναι πολύ σύντομη, διότι είναι πιθανό να παρέλθει πολύς χρόνος έως ότου προετοιμαστούν και εφαρμοστούν οι εναλλακτικές διατάξεις πέραν της μεταβατικής διαδικασίας που θα περιλαμβάνει δικαστικές ακροάσεις και στα τρία επίπεδα.

4.8 Η απαγόρευση του αντισταθμιστικού επανεμπλουτισμού οφείλεται στην απειλή που συνιστά ο εν λόγω επανεμπλουτισμός για τη γενετική ποικιλομορφία των αποθεμάτων σολομού. Ωστόσο, δεν υπάρχει καμία επιστημονική απόδειξη για την υποστήριξη αυτής της αξιολόγησης. Τα αλιεύματα από την αντισταθμιστική ανασύσταση είναι αδιαμφισβήτητης σημασίας για την αλιεία σε ζώνες εμπλουτισμού των αποθεμάτων σολομού σε εκβολές ποταμών και σε παράκτιες περιοχές, ενώ συμβάλλουν επίσης στη δημιουργία θέσεων εργασίας για πολλές δεκάδες ανθρώπων στις επιχειρήσεις υδατοκαλλιέργειας που λειτουργούν σε ακτές. Συνεπώς ο αντισταθμιστικός επανεμπλουτισμός δεν πρέπει να απαγορευτεί χωρίς να υπάρξουν σαφείς επιστημονικές αποδείξεις ότι η δραστηριότητα αυτή είναι επιβλαβής. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι η ποιότητα των νεαρών σολομών με σκοπό την απελευθέρωση θα πρέπει να παρακολουθείται και ότι πρέπει να αφαιρούνται τα λιπώδη πτερύγια όλων των μικρών σολομών, έτσι ώστε ο σολομός που έχει αναπαρχθεί φυσικά να διακρίνεται από το σολομό απελευθέρωσης. Πρέπει να περιοριστεί ο κίνδυνος εμπλουτισμού για τη γενετική ποικιλομορφία στο μέτρο του δυνατού, με ιχθυοτροφεία που να παράγουν νεαρούς σολομούς και να χρησιμοποιούν ως γεννήτορες ετησίως αλιευμένους άγριους σολομούς μέσω της φυσικής επιλογής, και όχι αποθέματα σολομού που πρέπει να προστατευθούν.

4.9 Η κατάσταση του Κόλπου της Φινλανδίας καταδεικνύει τη σημασία του εμπλουτισμού αποθεμάτων σολομού. Εάν, για παράδειγμα, απαγορευτεί ο εμπλουτισμός αποθεμάτων σολομού στις εκβολές του ποταμού Κγμι, αυτό στην πράξη θα σημαίνει το τέλος της αλιείας σολομού στον Κόλπο της Φινλανδίας καθώς και το τέλος της σημαντικής δραστηριότητας της ερασιτεχνικής αλιείας του σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας του ποταμού Κγμι. Η εν λόγω αλιεία έχει μεγάλη σημασία για τον αλιευτικό τουρισμό. Η ίδια κατάσταση επικρατεί σε πολλούς ποταμούς της περιφέρειας της Βαλτικής.

4.10 Εάν μειωθεί η ποσόστωση, για παράδειγμα, η πρόταση θα έχει σημαντικό οικονομικό αντίκτυπο στους επαγγελματίες αλιείς καθώς και στους τομείς που εξαρτώνται από την πρωτογενή παραγωγή, όπως η επεξεργασία και το εμπόριο προϊόντων αλιείας και η προμήθεια αλιευτικού εξοπλισμού. Οι μεγάλες μεταναστευτικές διαδρομές του σολομού, οι διαφορετικές μέθοδοι αλιείας και οι διαφορετικές ρυθμιστικές ανάγκες σε κάθε στάδιο της μετανάστευσης συντελούν, ώστε οι οικονομικές επιπτώσεις να ποικίλλουν μεταξύ και εντός των κρατών μελών. Λόγω της μικρής περιόδου αλιείας σολομού, οι περισσότεροι αλιείς αλιεύουν και άλλα είδη ιχθύων. Ο

σολομός, όμως, είναι για τους περισσότερους το σημαντικότερο είδος από οικονομικής πλευράς, και μικρές ρυθμιστικές αλλαγές ενδέχεται να προκαλέσουν σημαντικές αλλαγές στην αποδοτικότητα της αλιευτικής δραστηριότητας. Από την πλευρά των αλιέων, οι οποίοι μπορεί να χρειαστεί να εγκαταλείψουν το επάγγελμά τους, η πρόταση θα μειώσει την προμήθεια σολομού και άλλων ιχθύων που αλιεύονται ταυτόχρονα με σκοπό την κατανάλωση, τη μεταποίηση και την πώληση, αυξάνοντας έτσι την εξάρτηση από ιχθείς που αλιεύονται εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο αλιευτικός τουρισμός σε παραποτάμιες περιοχές ενδέχεται επίσης να πληγεί οικονομικά λόγω των αυστηρότερων ρυθμίσεων της αλιείας σε ποταμούς και την τήρηση των ΤΑC στην εν λόγω αλιεία. Πιο μακροπρόθεσμα, ωστόσο, η πρόταση θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση των θέσεων εργασίας στον αλιευτικό τουρισμό σε ποταμούς μέσω της αποκατάστασης των αποθεμάτων σολομού.

4.11 Η πρόταση έχει οικονομικές επιπτώσεις και στις επιχειρήσεις υδατοκαλλιέργειας. Οι επιχειρήσεις υδατοκαλλιέργειας που εκτρέφουν νεαρούς σολομούς με σκοπό τον αντισταθμιστικό επανεμπλουτισμό απασχολούν πολλές δεκάδες άτομα σε περιοχές όπου

υπάρχουν λίγες εναλλακτικές ευκαιρίες απασχόλησης. Εάν οι επιχειρήσεις υδατοκαλλιέργειας πρέπει να εγκαταλείψουν τις δραστηριότητές τους λόγω της απαγόρευσης του αντισταθμιστικού επανεμπλουτισμού, η κατάσταση της απασχόλησης στις περιοχές αυτές θα επιδεινωθεί. Το κλείσιμο των επιχειρήσεων αυτών θα σημάνει την απώλεια της μακρόχρονης εμπειρίας και τεχνογνωσίας στον τομέα της υδατοκαλλιέργειας.

4.12 Οι αρνητικές συνέπειες της πρότασης κανονισμού για την απασχόληση θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά την εφαρμογή των υφιστάμενων κανόνων της ΕΕ όσον αφορά τη χρηματοδότηση και τη μεταρρύθμιση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής. Πιθανές μορφές στήριξης είναι, για παράδειγμα, οι αποζημιώσεις για τη διακοπή της αλιευτικής δραστηριότητας ή οι επενδύσεις και η κατάρτιση για τον αναπροσανατολισμό των αλιευτικών δραστηριοτήτων. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι αποζημιώσεις αυτές θα πρέπει να είναι μόνο ένα συμπληρωματικό μέτρο. Πρωτίστως πρέπει να ληφθούν υπόψη οι θέσεις εργασίας στον τομέα της αλιείας σολομού και οι συναφείς βιομηχανίες κατά τον σχεδιασμό συγκεκριμένων μέτρων ούτως ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι αρνητικές συνέπειες στην απασχόληση.

Βρυξέλλες, 18 Ιανουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Το έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον — ΤΕΛΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ»

COM(2011) 531 final

(2012/C 68/10)

Εισηγητής: ο κ. CHIARIACO

Στις 31 Αυγούστου 2011, και σύμφωνα με το άρθρο 304 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την:

Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Το έκτο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον - Τελική αξιολόγηση

COM(2011) 531 τελικό.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 21 Δεκεμβρίου 2011.

Κατά την 477η σύνοδο ολομέλειας της 18ης και 19ης Ιανουαρίου 2012 (συνεδρίαση της 18ης Ιανουαρίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 174 ψήφους υπέρ, 4 ψήφους κατά και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρωτοβουλία της Επιτροπής η οποία αποσκοπεί στην αξιολόγηση του έκτου κοινοτικού προγράμματος δράσης για το περιβάλλον (ΠΔΠ). Η Επιτροπή θεωρεί ότι το πρόγραμμα αποδείχθηκε χρήσιμο διότι προσέφερε ένα σφαιρικό πλαίσιο για την ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική, αλλά το συμπέρασμα αυτό μπορεί να γίνει μόνον εν μέρει αποδεκτό. Το 6^ο ΠΔΠ, παρότι συνέβαλε σημαντικά στη χάραξη πολιτικών, είχε περιορισμένο αντίκτυπο ως προς την έκδοση εξειδικευμένων νομοθετικών πράξεων. Παρά τη δυσκολία συλλογής πληροφοριών για την ανάλυση της εφαρμογής των δράσεων που περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα, ενδέχεται να προκύψουν σημαντικές καθυστερήσεις όσον αφορά την έκδοση των νομοθετικών πράξεων και δυσχέρειες ως προς τον καθορισμό συγκεκριμένων στόχων, αλλά και να αποδειχθούν ανεπαρκείς οι μηχανισμοί παρακολούθησης και ελέγχου.

1.2 Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να βελτιώσει τα διαθέσιμα μέσα, συμπεριλαμβανομένων των μηχανισμών παρακολούθησης και αξιολόγησης, προκειμένου να διασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας. Συγχρόνως, η ΕΟΚΕ συνιστά να επιδιωχθεί η βελτίωση της συνοχής μεταξύ των διαφόρων νομοθετικών και προγραμματικών πρωτοβουλιών για το περιβάλλον, καθώς και η περαιτέρω ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις αλληλένδετες τομεακές πολιτικές. Σε πρόσφατη γνωμοδότησή της ⁽¹⁾, η ΕΟΚΕ έχει ήδη ζητήσει από την Επιτροπή μεγαλύτερη σαφήνεια και συγκεκριμενοποίηση των προσπαθειών αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών προκλήσεων, διευκρινίζοντας ειδικότερα πώς νοούνται οι έννοιες «αποτελεσματική χρήση των πόρων» και «πράσινη οικονομία» και προσδιορίζοντας επακριβώς ποιες ποσοτικές και ποιοτικές αλλαγές είναι απαραίτητες όσον αφορά τη συμπεριφορά των παραγωγών και των καταναλωτών.

1.3 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι απαιτείται να επιδειχθεί προσοχή στη διεθνή διάσταση. Πράγματι, οι περιβαλλοντικές προκλή-

σεις έχουν παγκόσμια εμβέλεια η οποία επιβάλλει την υιοθέτηση μιας προσέγγισης εδραζόμενης στην ενίσχυση της πολυμερούς συνεργασίας και στη βελτίωση των μέσων παγκόσμιας διακυβέρνησης.

1.4 Τέλος, η ανακοίνωση της Επιτροπής στερείται μακρόπνοου οράματος, δεν περιλαμβάνει την παραμικρή αναφορά σε κάποιο δυναμικό νέο πρόγραμμα δράσης και δεν διευκρινίζει την προσδοκώμενη προστιθέμενη αξία του έβδομου προγράμματος δράσης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το πρόγραμμα αυτό θα πρέπει να είναι συνεκτικό και συμπληρωματικό με τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» και τις εμβληματικές πρωτοβουλίες της, να περιλαμβάνει επιδιώξεις και προτεραιότητες καθοριζόμενες κατά τρόπο ρεαλιστικό και βάσει ευρείας πολιτικής συναίνεσης, αλλά και να προβλέπει διάφορα μέσα ικανά να διασφαλίσουν την αποτελεσματικότητα των προτεινόμενων μέτρων.

2. Κύρια σημεία της ανακοίνωσης

2.1 Πολιτικό πλαίσιο

2.1.1 Τα προγράμματα δράσης για το περιβάλλον καθοδηγούν την εξέλιξη της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ από τις αρχές της δεκαετίας του '70 και το έκτο πρόγραμμα δράσης για το περιβάλλον (6^ο ΠΔΠ) θα πρέπει ως εκ τούτου να θεωρηθεί μέρος μιας συνεχούς και διαρκώς εξελισσόμενης διαδικασίας.

2.1.2 Το 6^ο ΠΔΠ τονίζει για μία ακόμη φορά τη σημασία των εννοιών της πράσινης ανάπτυξης και της οικονομίας με αποδοτική χρήση των πόρων και χαμηλά επίπεδα ανθρακούχων εκπομπών, όπως επιβεβαιώνεται επίσης από τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» ⁽²⁾, η οποία αποτελεί το κατάλληλο πλαίσιο προκειμένου να

⁽¹⁾ ΕΕ C 376 της 22.12.2011, σ. 97

⁽²⁾ COM(2010) 2020 τελικό της 3.3.2010.

εξασφαλιστεί η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών στόχων στον γενικό κοινωνικοοικονομικό προγραμματισμό της ΕΕ, αλλά και από τη νέα στρατηγική για την ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και οικοσυστημικών υπηρεσιών στην ΕΕ μέχρι το 2020 ⁽³⁾, από τις προπαρασκευαστικές εργασίες ενόψει της διάσκεψης «Rio+ 20» ⁽⁴⁾, από τον χάρτη πορείας για τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών το 2050 ⁽⁵⁾, από τη Λευκή Βίβλο για τις μεταφορές ⁽⁶⁾, από την ανακοίνωση με τίτλο «Ενέργεια 2020» ⁽⁷⁾, καθώς και από το σχέδιο για την ενεργειακή απόδοση του 2011 ⁽⁸⁾.

2.2 Γενικές διαπιστώσεις

2.2.1 Το γενικό συμπέρασμα στο οποίο καταλήγει η Επιτροπή είναι ότι το 6^ο ΠΔΠ αποδείχθηκε χρήσιμο, καθώς παρείχε ένα βασικό πλαίσιο για την περιβαλλοντική πολιτική. Οι περισσότερες από τις δράσεις που καθορίζονται στο πρόγραμμα έχουν ολοκληρωθεί ή ολοκληρώνονται.

2.2.2 Δεδομένου ότι το 6^ο ΠΔΠ θεσπίστηκε με συναπόφαση, τα ενδιαφερόμενα μέρη θεωρούν ότι νομιμοποιείται περισσότερο απ' ό,τι οι "προκάτοχοι" του και η αντίληψη αυτή συνέβαλε στην ευρύτερη οικειοποίηση των προτάσεων άσκησης πολιτικής που ακολούθησαν.

2.2.3 Για να ενισχυθεί η ολοκλήρωση της πολιτικής και να βελτιωθεί η γνωστική βάση καταστρώθηκαν οι επτά θεματικές στρατηγικές ⁽⁹⁾ του 6^{ου} ΠΔΠ – ατμοσφαιρικός αέρας, φυτοφάρμακα, πρόληψη και ανακύκλωση των αποβλήτων, φυσικοί πόροι, έδαφος, θαλάσσιο περιβάλλον και αστικό περιβάλλον. Αν και η πρόοδος που σημειώθηκε διαφέρει μεταξύ των πεδίων τα οποία καλύπτουν οι θεματικές στρατηγικές, η κατάστροψη αυτών των τελευταίων συνέβαλε, σε ορισμένες περιπτώσεις, στο να διαμορφωθεί πολιτική βούληση για τον καθορισμό πρακτικών στόχων και χρονοδιαγραμμάτων και για τη μετέπειτα υλοποίησή τους. Ωστόσο, δεν υπάρχουν ακλόνητα στοιχεία με τα οποία να αποδεικνύεται η ικανότητα του 6^{ου} ΠΔΠ να ευνοεί την έκδοση ειδικών πράξεων για το περιβάλλον.

2.3 Τομείς προτεραιότητας

2.3.1 Φύση και βιοποικιλότητα: Το 6^ο ΠΔΠ παρότρυνε την κατάσταση των θεματικών στρατηγικών για την προστασία του εδάφους και για την προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος και επισήμανε επιπλέον την ανάγκη να δημιουργηθεί ισχυρότερη γνωστική βάση, να βελτιωθεί η χρηματοδότηση και να ενταθούν οι τρέχουσες δραστηριότητες. Εντούτοις, η πρόοδος προς την επίτευξη του στόχου της ανάσχεσης της απώλειας βιοποικιλότητας μέχρι το 2010 θα μπορούσε να είναι μεγαλύτερη, εάν ο στόχος αυτός είχε συνδυαστεί με το αναγκαίο πολιτικό ενδιαφέρον και τις απαραίτητες οικονομικές δεσμεύσεις, τόσο της ΕΕ όσο και των κρατών μελών της.

⁽³⁾ COM(2011) 244 τελικό της 3.5.2011.

⁽⁴⁾ COM(2011) 363 τελικό της 20.6.2011.

⁽⁵⁾ COM(2011) 112 τελικό της 8.3.2011.

⁽⁶⁾ COM(2011) 144 τελικό της 28.3.2011.

⁽⁷⁾ COM(2010) 639 τελικό.

⁽⁸⁾ COM(2011) 109 τελικό της 8.3.2011

⁽⁹⁾ COM(2005) 446 τελικό (ατμοσφαιρική ρύπανση), COM(2006) 372 τελικό (αειφόρος χρήση των φυτοφαρμάκων), COM(2005) 666 τελικό (πρόληψη της δημιουργίας και ανακύκλωση των αποβλήτων), COM(2005) 670 τελικό (αειφόρος χρήση των φυσικών πόρων), COM(2006) 231 τελικό (προστασία του εδάφους), COM(2005) 504 τελικό (προστασία και διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος) και COM(2005) 718 τελικό (αστικό περιβάλλον).

2.3.2 Περιβάλλον και υγεία: Το 6^ο ΠΔΠ προώθησε μια χρήσιμη διαδικασία επανεκτίμησης των υφιστάμενων δεσμεύσεων και των προγραμματισμένων δράσεων και έφερε περισσότερο στο επίκεντρο τη σύνδεση των περιβαλλοντικών παραγόντων με την ανθρώπινη υγεία. Ειδικότερα, το 6^ο ΠΔΠ κατάστησε δυνατή την ανάληψη δράσεων οι οποίες διαφορετικά μπορεί να μην είχαν αναληφθεί, π.χ. για το αστικό περιβάλλον, ή μπορεί να είχαν καθυστερήσει ή να ήταν λιγότερο ευρείες χωρίς την ώθηση από το πρόγραμμα, π.χ. για τα φυτοφάρμακα. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν ορισμένα κενά στη νομοθεσία και θα ήταν σκόπιμο τα ερευνητικά αποτελέσματα και τα στοιχεία για τις επιπτώσεις της ποιότητας του περιβάλλοντος στην υγεία να ενταχθούν πληρέστερα στον ευρύτερο πολιτικό στόχο της βελτίωσης της δημόσιας υγείας.

2.3.3 Φυσικοί πόροι και απόβλητα: Το 6^ο ΠΔΠ εδραίωσε τον δεσμό μεταξύ της πολιτικής για τα απόβλητα και της πολιτικής για τους φυσικούς πόρους και συνέβαλε στην ενίσχυση της διαχείρισης των αποβλήτων και στην πορεία προς μια πολιτική βασισμένη στην αειφόρο κατανάλωση και παραγωγή. Η χρήση πόρων δεν αυξάνεται πλέον με τον ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης. Ωστόσο, σε απόλυτες τιμές, η χρήση πόρων εξακολουθεί να αυξάνεται, γεγονός που δεν συμβιβάζεται με τον στόχο της μακροπρόθεσμης μη υπέρβασης της φέρουσας ικανότητας του περιβάλλοντος. Εξάλλου, παραμένουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ως προς την παραγωγικότητα των πόρων και γενικώς αυξάνεται η εξάρτηση από τις εισαγωγές.

2.3.4 Κλιματική αλλαγή: Η συμβολή του 6^{ου} ΠΔΠ στο πεδίο της κλιματικής αλλαγής υπήρξε σημαντική. Παρότι οι προβλεπόμενοι στόχοι όσον αφορά τις πρωτοβουλίες της διεθνούς κοινότητας δεν επιτεύχθηκαν και παρότι, ειδικότερα, οι ποσοτικοποιησιμοι στόχοι είχαν πιο ουτοπική χροιά και συνεπάγονταν μεγαλύτερη δυσκολία υλοποίησης, εντούτοις το 6^ο ΠΔΠ κατέστησε δυνατή την επίτευξη βασικών στόχων άσκησης πολιτικής.

2.3.5 Διεθνή θέματα: Με το 6^ο ΠΔΠ η ΕΕ δεσμεύθηκε εκ νέου: α) να εντάξει τους περιβαλλοντικούς προβληματισμούς σε όλες τις εξωτερικές της σχέσεις και β) να διατηρήσει την εξωτερική διάσταση της οικείας στρατηγικής για αειφόρο ανάπτυξη. Παρά τις προσπάθειες της ΕΕ να ενισχύσει την πολυμερή συνεργασία και να καταδείξει την προσήλωσή της στις διεθνείς συμβάσεις και συμφωνίες, σημειώθηκε ελάχιστη πρόοδος προς τη βελτίωση της παγκόσμιας διακυβέρνησης στον τομέα του περιβάλλοντος. Οι περιβαλλοντικές προκλήσεις, οι οποίες προσλαμβάνουν ολοένα και περισσότερο παγκόσμια διάσταση, απαιτούν μια πιο σύντονη και ακριβέστερα εστιασμένη προσπάθεια εντός της ΕΕ, ώστε να μπορεί η Ευρωπαϊκή Ένωση να διεκπεραιώσει αποτελεσματικότερα τον ρόλο της στη διαμόρφωση διεθνούς πολιτικής και να συνεχίσει να επιδιώκει τη βελτίωση της παγκόσμιας διακυβέρνησης στον τομέα του περιβάλλοντος.

2.4 Αποτελεσματικότητα των στρατηγικών προσεγγίσεων και μέσων

2.4.1 Το 6^ο ΠΔΠ καλλιέργησε και προώθησε εντατικά αρχές και μέσα για τη βελτίωση της χάραξης πολιτικής, ιδίως τις ολοκληρωμένες εκτιμήσεις επιπτώσεων και την αυξημένη χρήση αγορά κεντρικών μέσων, και συγχρόνως τόνισε τη σημασία των σταθερών επισημονικών βάσεων για τη χάραξη πολιτικής. Παρά τις πρόσφατες θετικές εξελίξεις, οι πληροφορίες σχετικά με το περιβάλλον –ιδίως τα επίσημα στατιστικά και άλλα στοιχεία– εξακολουθούν να είναι ελλείψεις και να μην διατίθενται πάντα έγκαιρα.

2.4.2 Ο μεταβαλλόμενος χαρακτήρας των περιβαλλοντικών προκλήσεων επιβάλλει μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ: α) του σταδίου της διαμόρφωσης και της εφαρμογής των πολιτικών· β) του ευρωπαϊκού, του εθνικού και του περιφερειακού επιπέδου· και γ) των τομέων προτεραιότητας.

2.4.3 Η μη ικανοποιητική εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας υπονομεύει την επίτευξη των στόχων και την αξιοπιστία της περιβαλλοντικής πολιτικής και δεν διευκολύνει την ανάληψη δεσμεύσεων από άλλους τομείς για βελτίωση των επιδόσεων. Επιπλέον, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις πολιτικές που προσδίδουν σαφή προστιθέμενη αξία στη δημιουργία «πράσινης» οικονομίας και μπορούν να εφαρμοστούν βραχυπρόθεσμα.

2.5 Μελλοντικές προκλήσεις

2.5.1 Ενώ έχουν πλέον τεθεί οι βασικοί πυλώνες της περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας, με εξαίρεση το έδαφος, οι δυνατότητες βελτιώσεων τις οποίες παρέχουν δεν έχουν υλοποιηθεί πλήρως, λόγω ελλείψεων όσον αφορά την εφαρμογή.

2.5.2 Η βασική πρόκληση για τη μελλοντική περιβαλλοντική πολιτική έγκειται στην εξέλιξη από την αποκατάσταση στην πρόληψη της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, με την προώθηση ενός πιο μακροπρόθεσμου οράματος, καθώς και στη διευκόλυνση της πληρέστερης ένταξης του περιβάλλοντος σε όλες τις συναφείς πολιτικές.

2.5.3 Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για μια πράσινη ανταγωνιστική οικονομία με χαμηλά επίπεδα ανθρακούχων εκπομπών και αποδοτική χρήση των πόρων, η ένταξη των προβληματισμών που αφορούν το περιβάλλον και τα χαμηλά επίπεδα ανθρακούχων εκπομπών στα επιχειρηματικά μοντέλα άλλων τομέων, καθώς και η διασφάλιση της συνοχής σε όλα τα στάδια από τη διαμόρφωση μέχρι την εφαρμογή της πολιτικής, αποτελούν παράγοντες θεμελιώδους σημασίας. Για την προστασία του περιβάλλοντος και τον περιορισμό των δυσμενών επιπτώσεων στη δημόσια υγεία θα πρέπει επίσης να αντιμετωπιστούν τα εμπόδια στα οποία προσκρούει η ορθή εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας, ιδίως τα ζητήματα διακυβέρνησης στα κράτη μέλη, σε όλα τα επίπεδα.

2.5.4 Οι περιβαλλοντικές πιέσεις αποκτούν ολοένα και περισσότερο παγκόσμιο και συστημικό χαρακτήρα. Λόγω των πολύπλοκων διασυνδέσεων, χρειάζεται ευρύτερη γνωστική βάση και παράλληλη ενδελεχής εξέταση των δυνατοτήτων αλλαγής της συμπεριφοράς των καταναλωτών.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Το 6^ο ΠΔΠ αντικατοπτρίζει την ανάληψη επίσημης πολιτικής δέσμευσης εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής και παρέχει έναν σημαντικό δείκτη για την αξιολόγηση της εξελικτικής πορείας της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής. Έπειτα από την έγκριση του 6^{ου} ΠΔΠ, η ΕΕ ανέλαβε πολυάριθμες επικοδομητικές πρωτοβουλίες, πέτυχε φιλόδοξα αποτελέσματα και διαμόρφωσε μια σειρά πολυτομεακών στρατηγικών και σχεδίων. Ωστόσο, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί σε ποιο βαθμό το γενικό πλαίσιο που καθορίζεται από το πρόγραμμα επηρέασε την εξέλιξη των πολιτικών. Θα ήταν σκόπιμο να διερευνηθεί το θέμα αυτό, προβαίνοντας σε ανάλυση της εφαρμογής των δράσεων που περιέχονται στο πρόγραμμα, καθώς και των αλληλεπιδράσεων και των αμοιβαίων επιρροών με την ευρωπαϊκή στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη και τη στρατηγική της Λισαβόνας⁽¹⁰⁾.

⁽¹⁰⁾ *Strategic Orientations of EU Environmental Policy under the Sixth Environment Action Programme and Implications for the Future* (Στρατηγικοί προσανατολισμοί της περιβαλλοντικής πολιτικής της ΕΕ στο πλαίσιο του έκτου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον και μελλοντικές επιπτώσεις), Τελική Έκθεση, Ινστιτούτο Ευρωπαϊκής Πολιτικής Περιβάλλοντος (IEΠΠ), Μάιος 2010.

3.2 Η δημόσια συζήτηση, η οποία διεξάγεται τα τελευταία χρόνια με τη συμμετοχή των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και της κοινωνίας των πολιτών όσον αφορά την αξιολόγηση των έως τώρα επιτευγμάτων και των δυνατοτήτων που διαγράφονται για το μέλλον της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής⁽¹¹⁾, επικεντρώθηκε σε δύο βασικά ζητήματα: στον καθορισμό νέων προτεραιοτήτων και στην ενίσχυση των διαθέσιμων μέσων, με στόχο να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα των προτεινόμενων μέτρων.

3.3 Ειδικότερα, το συγκεκριμένο ζήτημα δεν μπορεί να περιοριστεί αποκλειστικά στη σκοπιμότητα ή μη της θέσπισης ενός νέου προγράμματος, αλλά απαιτείται να επικεντρωθεί πρωτίτως στη μορφή την οποία θα πρέπει να προσλάβει, καθώς και στον προσδιορισμό των στόχου του, του περιεχομένου του και των σχετικών προθεσμιών. Αυτό που προέχει πάνω απ' όλα είναι να βρεθεί τρόπος ώστε οι προσεχείς περιβαλλοντικές δράσεις να μετουσιωθούν σε ένα διαφανέστερο, σημαντικότερο και αποτελεσματικότερο στρατηγικό μέσο, αντλώντας διδάγματα από την προηγούμενη εμπειρία και αποφεύγοντας τις παγίδες που υπονόμισαν την αποτελεσματικότητα του 6^{ου} ΠΔΠ.

3.4 Λαμβανομένης υπόψη της εμπειρίας που αποκτήθηκε μέχρι στιγμής σε άλλες περιπτώσεις (όπως π.χ. στο πλαίσιο του ΕΤΠΑ, του ΕΚΤ και του ΕΓΤΑΑ), κρίνεται σκόπιμο να εξεταστεί το ενδεχόμενο περαιτέρω ενίσχυσης των μέσων που χρησιμοποιούνται για την εκ των προτέρων, την ενδιάμεση και την εκ των υστέρων παρακολούθηση και αξιολόγηση, ακόμη και στην περίπτωση του προγράμματος για το περιβάλλον.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Θεματικές στρατηγικές

4.1.1 Η χάραξη των θεματικών στρατηγικών ευνόησε την επיקράτηση μιας πιο στρατηγικής προσέγγισης η οποία συνέβαλε στην υπερνίκηση ορισμένων αδυναμιών του 5^{ου} ΠΔΠ και, ειδικότερα, της ελλείψης αρμοδιότητας του εν λόγω προγράμματος σε ορισμένους τομείς. Ωστόσο, η διαδικασία που απαιτήθηκε για τη διαμόρφωση των θεματικών στρατηγικών επιβράδυνε εκ των πραγμάτων τόσο τη συνολική διαδικασία λήψης αποφάσεων όσο και την υιοθέτηση των σχετικών μέτρων.

4.1.2 Πολλές από τις νομοθετικές πράξεις που συνοδεύουν τις θεματικές στρατηγικές βρίσκονται ακόμη στα πρώτα στάδια της εφαρμογής τους. Οι καθυστερήσεις που σημειώθηκαν όσον αφορά την έκδοσή τους, η αδυναμία καθορισμού συγκεκριμένων στόχων, η εκχώρηση στα κράτη μέλη της ευθύνης όχι μόνο για την υλοποίηση, αλλά και για την παροχή περαιτέρω διευκρινίσεων σχετικά με πολλά από τα προβλεπόμενα μέτρα, καθώς και ο ανεπαρκής μηχανισμός ελέγχου και παρακολούθησης, έπληξαν σε ορισμένες περιπτώσεις σοβαρά την ικανότητα του προγράμματος να επιτύχει τους στόχους του πριν από την εκπνοή του.

4.2 Συνοχή και ολοκλήρωση

4.2.1 Είναι προφανές ότι οι περιβαλλοντικές προκλήσεις δεν μπορούν επί του παρόντος να αντιμετωπιστούν μόνο με εξειδικευμένες περιβαλλοντικές πολιτικές, αλλά προϋποθέτουν τη συνεισφορά του συνόλου της οικονομίας και της κοινωνίας. Επομένως, χρειάζεται περισσότερη συνοχή τόσο μεταξύ των άμεσα αλληλένδετων θεματικών πεδίων (όπως η κλιματική αλλαγή, η ενέργεια και η

⁽¹¹⁾ Όλες οι συνεισφορές σχετικά με τις διάφορες εκδηλώσεις και τις παρασκευαστικές μελέτες είναι διαθέσιμες στην εξής ηλεκτρονική διεύθυνση: www.eapdebate.org.

προστασία της υγείας) όσο και μεταξύ των διαφόρων τομεακών πολιτικών (όσον αφορά π.χ. τη διατροφή, τις μεταφορές, τα κατασκευαστικά έργα ή την καινοτομία). Ειδικότερα, όπως έχει άλλωστε τονίσει και η ΕΟΚΕ ⁽¹²⁾, κατά τη διαδικασία μεταρρύθμισης της ΚΓΠ που παραμένει σε εξέλιξη, η εν λόγω αρχή υλοποιήθηκε με την εισαγωγή του μέσου που συνίσταται στο «πρασίνισμα» της ενιαίας ενίσχυσης.

4.2.2 Ζωτική σημασία έχει, επιπλέον, να υποστηριχθεί και να προαχθεί η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής πολιτικής στις «μεταστρατηγικές» (Ευρώπη 2020), αλλά και στα χρηματοδοτικά μέσα. Όσον αφορά πιο συγκεκριμένα τον Χάρτη πορείας για μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, Ευρώπη ⁽¹³⁾, κατά τη διάρκεια εργαστηρίου που διοργανώθηκε πρόσφατα στις Βρυξέλλες ⁽¹⁴⁾, αναγνωρίστηκε η καθοριστική σημασία του προγράμματος για τη διευκόλυνση της μετάβασης στην «πράσινη οικονομία» και της συμπληρωματικότητας των δύο πρωτοβουλιών, ιδίως όσον αφορά την εφαρμογή των μέτρων, τους φυσικούς πόρους και τη διαχείριση των οικοσυστημάτων.

4.3 Πρωταρχικοί στόχοι

4.3.1 Ο καθορισμός των πρωταρχικών στόχων πρέπει να πραγματοποιηθεί με ιδιαίτερη μνεία στα περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως η σπανιότητα των φυσικών πόρων, η ατμοσφαιρική ρύπανση, η βιοποικιλότητα και το αστικό περιβάλλον.

4.3.2 Ειδικότερα, κρίνεται σκόπιμο να επιδιωχθεί και να ενθαρρυνθεί μια νέα αντιμετώπιση της κατανάλωσης, του εμπορίου και της παραγωγής. Οι τεχνολογικές αλλαγές πρέπει πράγματι να συμβαδίζουν με την αλλαγή συνηθειών.

4.4 Βελτιωμένα μέσα

4.4.1 Η βελτίωση των μέσων της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής συνεπάγεται πρωτίστως τη βελτίωση της νομοθεσίας μέσω

της θέσπισης νομοθετικών μέτρων και της επιλογής ομοιόμορφων και υποχρεωτικών κανόνων, ακόμη και όσον αφορά τις οικονομικές παραμέτρους. Από την άλλη πλευρά, όπως έχει ήδη επισημάνει το 2001 η ΕΟΚΕ σε σχετική γνωμοδότησή της, η διασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της ισχύουσας νομοθεσίας αποτελεί παράγοντα καθοριστικής σημασίας για την αποφυγή στρεβλώσεων της αγοράς και για τη διαφύλαξη της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων ⁽¹⁵⁾. Ειδικότερα, όσον αφορά το πρόγραμμα αρωγής των ΜΜΕ (Πρόγραμμα Υποβοήθησης Περιβαλλοντικής Συμμόρφωσης - ECAP), η ΕΟΚΕ τόνισε ότι είναι σημαντικό η εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων να αποτελεί αντικείμενο ολοκληρωμένης και εγκάρσιας διαχείρισης εκ μέρους της εκάστοτε εταιρείας ⁽¹⁶⁾.

4.4.2 Κατά δεύτερο λόγο, χρειάζονται βελτιωμένα μέσα αξιολόγησης τόσο της κατάστασης του περιβάλλοντος όσο και της εφαρμογής των πολιτικών και της αποτελεσματικότητάς τους ⁽¹⁷⁾, με τη διενέργεια ανεξάρτητων, ανοικτών και έγκαιρων αξιολογήσεων αντικτύπου.

4.4.3 Τέλος, είναι απολύτως αναγκαίο να βελτιωθεί το στάδιο της υλοποίησης με την καθιέρωση διεθνών μηχανισμών βοήθειας, εποπτείας και επιβολής κυρώσεων, πράγμα το οποίο σημαίνει μ' άλλα λόγια τα εξής: διαμόρφωση, κανονιστική ρύθμιση, υλοποίηση, εποπτεία και επιβολή κυρώσεων ⁽¹⁸⁾.

4.5 Ο ρόλος των πρωτοστατών

4.5.1 Η συμμετοχή των αυτοδιοικητικών αρχών θα πρέπει να προβλέπεται ήδη από το στάδιο της διαμόρφωσης των διαφόρων πολιτικών. Η Επιτροπή των Περιφερειών ⁽¹⁹⁾, σε πρόσφατη γνωμοδότησή της, τόνισε την ανάγκη προενεργού συμμετοχής των αυτοδιοικητικών αρχών και πρότεινε την υιοθέτηση καινοτόμων μεθόδων πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένης και της κινητοποίησης των υφιστάμενων πλατφορμών και δικτύων.

Βρυξέλλες, 18 Ιανουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

⁽¹²⁾ EE C 132 της 3.5.2011, σ. 63-70.

⁽¹³⁾ COM(2011) 571 τελικό.

⁽¹⁴⁾ Expert Workshop: "The future of European Environmental Policy: what role for the Resource Efficiency Roadmap and what role for the Environment Action Programme?" (Εργαστήριο εμπειρογνομών με θέμα «Το μέλλον της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής: Ποιος ο ρόλος του χάρτη πορείας για την αποδοτικότητα των πόρων και ποιος ο ρόλος του προγράμματος δράσης για το περιβάλλον;»), Βρυξέλλες 13.9.2011.

⁽¹⁵⁾ EE C 221 της 7.8.2001 σ. 80-85.

⁽¹⁶⁾ EE C 211 της 19.8.2008, σ. 37.

⁽¹⁷⁾ The issue of Evaluation in the Framework of European Environmental Policy (Το ζήτημα της αξιολόγησης στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής), Brussels Environment, 11.6.2010.

⁽¹⁸⁾ "Better instruments for European Environmental Policy" (Καλύτερα μέσα για την ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική). Εργαστήριο που διοργανώθηκε στη Μαδρίτη από το Υπουργείο Περιβάλλοντος της Ισπανίας, σε συνεργασία με το Brussels Environment, στις 20.05.2010.

⁽¹⁹⁾ Γνωμοδότηση της Επιτροπής των Περιφερειών της 5ης και 6ης Οκτωβρίου 2010.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Οι γενετικώς τροποποιημένοι οργανισμοί (ΓΤΟ) στην ΕΕ» (πρόσθετη γνωμοδότηση)

(2012/C 68/11)

Εισηγητής: **ο κ. Martin SIECKER**

Στις 16 Μαρτίου 2011, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει πρόσθετη γνωμοδότηση με θέμα

Οι γενετικώς τροποποιημένοι οργανισμοί (ΓΤΟ) στην ΕΕ
(πρόσθετη γνωμοδότηση).

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές προπαρασκευαστικές εργασίες, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 21 Δεκεμβρίου 2011.

Κατά την 477η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Ιανουαρίου (συνεδρίαση της 18ης Ιανουαρίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 160 ψήφους υπέρ, 52 κατά και 25 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Οι γενετικώς τροποποιημένοι οργανισμοί στην ΕΕ – προανατολισμός της μελλοντικής συζήτησης

1.1 Οι γενετικώς τροποποιημένοι οργανισμοί (ΓΤΟ) συνιστούν ένα ακανθώδες θέμα συζήτησης. Η γενετική μηχανική (ΓΜ) προκαλεί μεγάλο ενδιαφέρον αλλά συγχρόνως και έντονες ανησυχίες. Η συζήτηση είναι συχνά συναισθηματικά φορτισμένη και πολωμένη. Αλλά ακόμη και όταν επιτυγχάνεται μία ορθολογική συζήτηση, τόσο οι υπέρμαχοι όσο και οι αντίπαλοι τείνουν να προσεγγίζουν την πραγματικότητα με επιλεκτικό τρόπο, δίνοντας ελάχιστη σημασία στις λεπτές εννοιολογικές αποχρώσεις. Επιπλέον, εκτός του ότι οι απόψεις σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της ΓΜ δίστανται, ακόμη και στους κόλπους της ΕΟΚΕ, φαίνεται ότι επικρατεί ασάφεια και διατυπώνονται υποθέσεις μεταξύ άλλων όσον αφορά τον τρόπο και το εύρος της νομοθετικής ρύθμισης των ΓΤΟ στην ΕΕ. Αυτό είναι λυπηρό, δεδομένου ότι ένα τόσο σημαντικό και πολιτικά ευαίσθητο θέμα απαιτεί μια πιο ποιοτική συζήτηση.

1.2 Το ισχύον νομικό πλαίσιο της ΕΕ για τους ΓΤΟ υπόκειται προς το παρόν σε αναθεώρηση. Σε αυτό το πλαίσιο, η ΕΟΚΕ προτίθεται να εκδίδει στο άμεσο μέλλον συχνότερα γνωμοδοτήσεις σχετικά με την πολιτική και την νομοθεσία στον τομέα αυτόν. Προκειμένου να συμβάλει στην προετοιμασία και στον προανατολισμό της μελλοντικής συζήτησης, η παρούσα γνωμοδότηση παρέχει μια γενική περιγραφή της σημερινής κατάστασης όσον αφορά τον τομέα αλλά και τη συζήτηση γύρω από τους ΓΤΟ, καθώς και όσον αφορά την ισχύουσα νομοθεσία στην ΕΕ. Σε αυτό το πλαίσιο υπεισέρχονται διάφορες πτυχές, μεταξύ των οποίων δεοντολογικά, περιβαλλοντικά, τεχνολογικά, (κοινωνικο-)οικονομικά, νομικά και πολιτικά θέματα. Όλα αυτά τα θέματα που τίθενται λόγω των σχεδόν απεριόριστων δυνατοτήτων της ΓΜ και της ραγδαίας εξέλιξης των εφαρμογών των ΓΤΟ πρέπει να εξεταστούν σε ένα ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο. Σκοπός της παρούσας γνωμοδότησης είναι να λειτουργήσει ως «πυξίδα» προς μία ισορροπημένη και αντικειμενική πολιτική συζήτηση σχετικά με αυτά τα σημαντικά θέματα.

1.3 Η γνωμοδότηση περιορίζεται επομένως στα κυριότερα σημεία της συζήτησης και αναφέρει μόνο ορισμένα από τα σημαντικότερα διλήμματα σχετικά με τους ΓΤΟ και την ρύθμισή τους στην ΕΕ. Πολλά από τα θέματα αυτά θα πρέπει εξετασθούν σε συμπληρωματικές (διερευνητικές) γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ, η οποία προτίθεται να διενεργήσει αυτές τις εργασίες κατά την προσεχή περίοδο. Μία από τις προτεραιότητες θα πρέπει να είναι η

αξιολόγηση της ισχύουσας νομοθεσίας της ΕΕ για τους ΓΤΟ, η ενδεχόμενη αναθεώρησή της και η κάλυψη των ρυθμιστικών κενών που επισημαίνονται σε αυτήν την γνωμοδότηση. Η ΕΟΚΕ δεσμεύεται να εκδώσει στο άμεσο μέλλον συμπληρωματικές γνωμοδοτήσεις σχετικά με αυτά τα σημαντικά θέματα.

2. Ιστορική ανασκόπηση της γενετικής μηχανικής (ΓΜ)

2.1 Οι απόψεις δίστανται ακόμη και σχετικά με την ιστορία της γενετικής μηχανικής. Ενώ οι επικριτές αυτής της τεχνολογίας κάνουν λόγο για μία νέα τεχνολογία που περιέχει αστάθμητους κινδύνους και προκαλεί αντιρρήσεις δεοντολογικού χαρακτήρα, οι υποστηρικτές της την παρουσιάζουν ως συνέχεια μακραίωνων παραδόσεων βελτίωσης των φυτών και των βιολογικών διεργασιών με τη χρήση ζυμών, βακτηριδίων και μυκήτων. Ωστόσο, αντικειμενικοί παράγοντες οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η ΓΜ αποτελεί κάτι ριζικά καινούργιο και διαφορετικό από τις παραδοσιακές εφαρμογές. Η οριστική διαχωριστική γραμμή μεταξύ «παλαιάς» και «νέας» βιοτεχνολογίας χαράχθηκε με την εμφάνιση της γενετικής. Με την ανακάλυψη από τους Watson και Crick, το 1953, της διπλής έλικας του DNA, αποκαλύφθηκε ο γενετικός κώδικας του ανθρώπου αλλά και ολόκληρης της χλωρίδας και της πανίδας που μας περιβάλλει, και δόθηκε στους επιστήμονες η δυνατότητα να εκτελούν επαναστατικές επεμβάσεις ακόμη και σε γενετικό επίπεδο, στα δομικά στοιχεία της ζωής.

2.2 Η τεχνική ΓΜ δημιουργήθηκε το 1973, όταν ερευνητές αμερικανικών πανεπιστημίων διεξήγαγαν τα πρώτα επιτυχημένα πειράματα ανασυνδυασμένου DNA (rDNA) σε βακτηρίδια. Χάρη στη δυνατότητα εντοπισμού, απομόνωσης και πολλαπλασιασμού συγκεκριμένων γονιδίων και της μεταφοράς τους σε άλλον ζωντανό οργανισμό, επέτυχαν οι επιστήμονες για πρώτη φορά συγκεκριμένες μεταλλαγές στα κληρονομικά χαρακτηριστικά οργανισμών που θα ήταν αδύνατο να επιτευχθούν με φυσικό τρόπο όπως μέσω της αναπαραγωγής και/ή του φυσικού ανασυνδυασμού. Αλλά και οι παραδοσιακές τεχνικές διασταύρωσης επέτρεπαν τον συνδυασμό ολόκληρων γονιδιωμάτων (ίδιων ειδών) στην προσπάθεια να επιτευχθεί η επικράτηση των ευνοϊκότερων χαρακτηριστικών μέσω της (επαν)επιλογής. Μολονότι η ΓΜ παρέχει μεγαλύτερη ακρίβεια των χειρισμών, η εισαγωγή γονιδίων σε άλλον οργανισμό (ή είδος) συνιστά ασταθή και αβέβαιη διαδικασία, με ενδεχομένως δύσκολα προβλέψιμες παρενέργειες και συνέπειες για το γονίδιο υποδοχής και τις αλληλεπιδράσεις με το περιβάλλον. Επιπλέον, οι μακροπρόθεσμες συνέπειες παραμένουν σε μεγάλο βαθμό άγνωστες.

2.3 Μετά το 1975, η εξέλιξη της γενετικής μηχανικής επιταχύνεται. Το 1982 διατίθενται στην αγορά τα πρώτα εμπορικά (φαρμακευτικά) προϊόντα ΓΜ. Αρχές της δεκαετίας του 1990 ακολουθούν τα λεγόμενα διαγονιδιακά φυτά και ζώα. Με την πάροδο του χρόνου καταργήθηκαν πλέον τα όρια μεταξύ των ειδών. Εισάγεται γονίδιο χοίρου σε ένα είδος ντομάτας, γονίδιο πυγολαμπίδας σε φυτό καπνού και ανθρώπινο γονίδιο σε ταύρο. Η παραβίαση των φυσικών ορίων μεταξύ των ειδών, ο απρόβλεπτος χαρακτήρας των μακροπρόθεσμων επιπτώσεων και η μη αντιστρεψιμότητα δυνητικών επιπτώσεων (στο περιβάλλον) καθιστούν τη ΓΜ μια ριζικά νέα και δυνητικά επικίνδυνη τεχνολογία. Η διαπίστωση αυτή συνιστά επομένως τη βάση της νομοθεσίας της ΕΕ, των κρατών μελών της, ορισμένων τρίτων χωρών αλλά και διεθνών συμφωνιών.

3. Οι τομείς εφαρμογής των ΓΤΟ και η κοινωνική αποδοχή

3.1 Οι σημαντικότεροι τομείς εφαρμογής της ΓΜ είναι η γεωργία και η παραγωγή τροφίμων (κυρίως ανθεκτικότητα στα φυτοφάρμακα), ο ιατρικός και ο φαρμακευτικός τομέας (φάρμακα, γονιδιακή διάγνωση, γονιδιακή θεραπεία), η (πετρο)χημική βιομηχανία και η βιομηχανία όπλων. Συχνά οι τομείς αυτοί χαρακτηρίζονται και ως «πράσινη», «κόκκινη» και «λευκή» βιοτεχνολογία.

3.2 Ωστόσο, η ΓΜ δεν είναι στον ίδιο βαθμό αμφιλεγόμενη σε όλους αυτούς τους τομείς. Οι ανησυχίες και οι ενδοιασμοί του πολιτικού κόσμου και του κοινού γενικά εστιάζονται περισσότερο στις ειδικές εφαρμογές της παρά στην τεχνολογία ΓΜ αυτή καθαυτή. Η εφαρμογή της στην ιατρική αντιμετωπίζεται μάλλον θετικά, ενώ η κριτική εστιάζεται κυρίως στις εφαρμογές στη γεωργία και στα τρόφιμα. Σημαντικό στοιχείο της αντιπαράθεσης είναι η στάθμιση μεταξύ, αφενός, του οφέλους και της αναγκαιότητας και, αφετέρου, των πιθανών κινδύνων και ανησυχιών. Έτσι, ενώ πολλοί πολίτες αντιμετωπίζουν την ΓΜ ως σημαντική και ελπιδοφόρα συμβολή στη θεραπεία σοβαρών ασθενειών, τα πλεονεκτήματά των ΓΤΟ (της σημερινής γενιάς) στη γεωργία και τα τρόφιμα είναι λιγότερο πειστικά για τους καταναλωτές (αφορά μόνο γεωπονικές ιδιότητες προσφέροντας οφέλη στους παραγωγούς). Επίσης, οι κανόνες ασφαλείας για τις κλινικές έρευνες που προηγούνται της έγκρισης μίας εφαρμογής στην ιατρική ήταν πάντα αυστηρότεροι απ' ό,τι οι κανόνες που ισχύουν για τις διαδικασίες πριν από την εισαγωγή ΓΤΟ στο περιβάλλον ή στα τρόφιμα.

3.3 Τόσο από κοινωνική όσο και από κανονιστική άποψη έχει σημασία να γίνεται διάκριση μεταξύ, αφενός, της ΓΜ που εφαρμόζεται σε κλειστούς και προστατευμένους χώρους όπως τα εργαστήρια, εργοστάσια και θερμοκήπια, σε αποτελεσματικές συνθήκες συγκράτησης και, με την εφαρμογή αυστηρών μέτρων ασφαλείας, ώστε να αποκλείεται η τυχαία διαφυγή ΓΤΟ, και, αφετέρου, των εφαρμογών ΓΜ με τις οποίες εισάγονται γενετικά τροποποιημένα φυτά ή ζώα στο ανοικτό περιβάλλον, χωρίς δυνατότητες συγκράτησης, δεδομένου ότι οι ζωντανοί οργανισμοί μπορούν να πολλαπλασιαστούν ή να διαδοθούν κατά τρόπο ανεξέλεγκτο και μη αντιστρέψιμο στη βιόσφαιρα, με ανυπολόγιστες συνέπειες για τη βιοποικιλότητα και απρόβλεπτες αλληλεπιδράσεις με αυτήν.

3.4 Ωστόσο, στην περίπτωση των φυτών που εισάγονται σε ανοικτό περιβάλλον, πρέπει να διακρίθουν δύο περιπτώσεις. Αφενός, αυτή στην οποία η διασταύρωση του καλλιεργούμενου φυτικού

είδους με ένα άγριο είδος είναι δυνατή λόγω της εγγύτητας του τελευταίου και, αφετέρου, η περίπτωση στην οποία η διασταύρωση είναι αδύνατη λόγω της απουσίας στο περιβάλλον άγριων ειδών κοντά στο γενετικά τροποποιημένο φυτό. Αυτή η διάκριση πρέπει να τονιστεί κατά την ανάπτυξη του κανονιστικού πλαισίου σχετικά με την εισαγωγή γενετικά τροποποιημένων φυτών σε ανοικτή γεωργική περιοχή.

3.5 Σε αυτήν την περίπτωση δεν πρόκειται για διάκριση μεταξύ «κόκκινης» και «πράσινης» βιοτεχνολογίας. Η βασική επιστημονική έρευνα μπορεί να διεξαχθεί με ασφαλή και καινοτόμο τρόπο και στον τομέα της γεωργίας και της παραγωγής τροφίμων σε προστατευμένα εργαστήρια, κατά τον ίδιο τρόπο με αυτόν που είναι αποδεκτός από καιρό στην περίπτωση της βιοτεχνολογίας στην ιατρική. Επίσης χρησιμοποιούνται σε μεγάλη κλίμακα γενετικά τροποποιημένα ένζυμα στην παραγωγή τροφίμων, σε προστατευμένα περιβάλλοντα, χωρίς τα ένζυμα αυτά να περιλαμβάνονται στο τελικό προϊόν ή να εισέρχονται στο περιβάλλον. Η διάκριση μεταξύ της χρήσης σε προστατευμένο περιβάλλον και της εισαγωγής σε ανοικτό περιβάλλον, καθώς και η διάκριση μεταξύ βασικής επιστημονικής έρευνας και εμπορικής εφαρμογής, αποτελούν σημαντικά στοιχεία της πολιτικής συζήτησης αλλά και της αντίληψης της κοινής γνώμης και της αντίδρασης των καταναλωτών σχετικά με τους ΓΤΟ.

3.6 Όπως δείχνουν οι έρευνες του Ευρωβαρόμετρου ⁽¹⁾, στην ΕΕ μία διαρκώς αυξανόμενη πλειοψηφία πολιτών αντιμετωπίζει τους ΓΤΟ με σκεπτικισμό ή τους απορρίπτει εντελώς, ιδιαίτερα στα τρόφιμα, τις ζωτροφές και τη γεωργία. Οι κυβερνήσεις των κρατών μελών υποστηρίζουν επίσης αντικρουόμενες απόψεις και πολιτικές σχετικά με τους ΓΤΟ. Πεισιμένοι επικριτές όπως η Αυστρία, η Ουγγαρία, η Ιταλία, η Ελλάδα, η Πολωνία και η Λετονία βρίσκονται αντιμέτωποι με δεδηλωμένους υποστηρικτές όπως οι Κάτω Χώρες, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Σουηδία, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Τσεχία. Παράλληλα, πολλά κράτη μέλη τηρούν ουδέτερη στάση.

3.7 Αυτή η διαφορά απόψεων επιβραδύνει και περιπλέκει τη δημοκρατική διαδικασία λήψης αποφάσεων σχετικά με τους ΓΤΟ. Η Επιτροπή τείνει να εγκρίνει μονομερώς τους ΓΤΟ, δεδομένου ότι τα κράτη μέλη αδυνατούν να λάβουν μία απόφαση μέσω της διαδικασίας της επιτροπολογίας και με ειδική πλειοψηφία σχετικά την έκδοση αδειών. Παρά το γεγονός ότι από το 1999 έως το 2004 είχε επιβληθεί η *de facto* αναστολή της έγκρισης εφαρμογών ΓΜ, αποδείχθηκε αδύνατο να διεξαχθεί κατά την περίοδο αυτή μία εμπειρισταωμένη συζήτηση ώστε να επιτευχθεί μία πιο συναινετική προσέγγιση του θέματος των ΓΤΟ στην ΕΕ. Κατά τα τελευταία χρόνια αυξήθηκε ο αριθμός κρατών μελών που απαγορεύουν την καλλιέργεια ΓΤΟ στο έδαφός τους. Η πρόσφατη πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που προέβλεπε μεγαλύτερα περιθώρια ελιγμών για το (υπο)εθνικό επίπεδο διακυβέρνησης όσον αφορά την απαγόρευση γενετικά τροποποιημένων φυτών, προσέκρουσε σε έντονη κριτική στα κράτη μέλη, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, σε διάφορες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, στη βιομηχανία, καθώς και σε πρόσφατη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ. ⁽²⁾ Πάντως, δεν είναι σε καμία περίπτωση ικανοποιητικό το γεγονός ότι κινδυνεύει να προκληθεί πολιτικό αδιέξοδο σε ένα τόσο σημαντικό θέμα όπως οι ΓΤΟ.

⁽¹⁾ Η πιο πρόσφατη έρευνα: EuroBarometer, «Europeans and Biotechnology in 2010» http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_341_winds_en.pdf.

⁽²⁾ CΕSΕ, ΕΕ C 54, 19.2.2011, σ. 51

3.8 Πολυάριθμες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και ενδιαφερόμενοι φορείς εκφράζουν ανησυχίες για τους ΓΤΟ, όσον αφορά το περιβάλλον, την προστασία των ζώων, τους καταναλωτές, τη γεωργία, τη μελισσοκομία, την αγροτική ή την παγκόσμια ανάπτυξη, τη δεοντολογία ή τη θρησκεία, κ.ά. Κριτική όσον αφορά τους ΓΤΟ και τις σχετικές ρυθμίσεις έχει εκφραστεί συχνά από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καθώς επίσης από την ΕΟΚΕ αλλά και εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές και ανεξάρτητους επιστήμονες. Οι υποστηρικτές είναι κυρίως μεγάλες επιχειρήσεις που κατέχουν διπλώματα ευρεσιτεχνίας ΓΜ, αλλά και άλλοι ενδιαφερόμενοι μεταξύ των οποίων ορισμένοι αγρότες που χρησιμοποιούν τη ΓΜ και επιστήμονες, καθώς και διεθνείς εμπορικοί εταίροι που έχουν έντονο οικονομικό ενδιαφέρον για μία ελαστικότερη ρύθμιση των ΓΤΟ στην ΕΕ. Ορισμένα από τα κυριότερα πιθανολογούμενα πλεονεκτήματα των ΓΤΟ εξετάζονται στο κεφάλαιο 5.

3.9 Αλλά και εκτός της ΕΕ είναι ευρέως διαδεδομένη η αντίθεση (πολιτική και κοινωνική) σχετικά με τους ΓΤΟ στα τρόφιμα και στο περιβάλλον, και ιδιαίτερα στην Ιαπωνία, την Ελβετία, την Κορέα, τη Νέα Ζηλανδία, τη Βραζιλία, το Μεξικό, τις Φιλιππίνες, καθώς και σε διάφορες χώρες της Αφρικής. Σε ορισμένες χώρες όμως η καλλιέργεια ΓΤΟ είναι ευρέως διαδεδομένη: το 2010 πάνω από 15 εκατομμύρια αγρότες καλλιεργούσαν ΓΤΟ σε περίπου 150 εκατ. εκτάρια (κυρίως σόγια, καλαμπόκι και βαμβάκι). Ωστόσο θα πρέπει να σημειωθεί ότι το 90 % επί του συνόλου αυτών των καλλιεργειών συγκεντρώνεται μόλις σε πέντε χώρες, τις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Αργεντινή, τη Βραζιλία και την Ινδία. Ωστόσο, και σε αυτές τις χώρες δεν είναι εντελώς αδιαμφισβήτητοι οι ΓΤΟ. Προφανώς αυξάνεται τον τελευταίο καιρό η κριτική της κοινωνίας, κυρίως μετά από επιμόλυνση με ΓΤΟ φυτών όπως το καλαμπόκι και το ρύζι ή αποφάσεις δικαστηρίων σχετικά με τη συνύπαρξη. Αξίζει να σημειωθεί ότι στις χώρες αυτές δεν είναι υποχρεωτική η επίσημη προίοντων, με αποτέλεσμα οι καταναλωτές να αγνοούν την ύπαρξη ΓΤΟ και να μην έχουν συνεπώς τη δυνατότητα τεκμηριωμένης επιλογής.

4. Οικονομικά συμφέροντα, δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας και συγκέντρωση της αγοράς

4.1 Η χρήση ΓΤΟ για τη βελτίωση φυτών συνδέεται με μεγάλα δυνητικά οικονομικά συμφέροντα. Ο παγκόσμιος κύκλος εργασιών της παραγωγής σπόρων ανέρχεται πλέον στα 35 δισεκατομμύρια ευρώ ετησίως και αποτελεί τη βάση για μία πολύ μεγαλύτερη αγορά προϊόντων της οποίας ο ετήσιος κύκλος εργασιών ανέρχεται σε μερικές εκατοντάδες δισεκατομμύρια ευρώ.

4.2 Η τεχνολογία της ΓΜ και η εμπορία της σημείωσαν ραγδαία εξέλιξη, με τεράστιες συνέπειες στους συσχετισμούς εντός του τομέα. Τα πνευματικά δικαιώματα στον τομέα της βελτίωσης φυτών προστατεύονται εδώ και μισόν αιώνα από το «δικαίωμα επί φυτικών ποικιλιών», που θεσπίζεται σε διεθνείς συμφωνίες. Μια εξαίρεση από αυτό το προσωρινά αποκλειστικό δικαίωμα επί φυτικών ποικιλιών συνιστά η λεγόμενη «εξαίρεση για τους δημιουργούς νέων ποικιλιών». Αυτό επιτρέπει σε άλλους παράγοντες να χρησιμοποιήσουν προστατευόμενα είδη ελεύθερα, χωρίς την έγκριση του αρχικού κατόχου του δικαιώματος επί μίας ποικιλίας, προκειμένου να δημιουργήσουν ένα άλλο βελτιωμένο είδος. Η εξαίρεση αυτή δεν ισχύει σε κανέναν άλλο κλάδο και αιτιολογείται με το επιχείρημα ότι δεν είναι δυνατόν να δημιουργηθούν νέα είδη εκ του μηδενός.

4.3 Η εξέλιξη της μοριακής βιολογίας, που δεν προέρχεται από την γεωργία, είχε σαν αποτέλεσμα να καθιερωθεί το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας στον τομέα της βελτίωσης φυτών. Για πολλούς και διάφορους λόγους υπάρχει μία αντίθεση μεταξύ του διπλώματος

ευρεσιτεχνίας και του δικαιώματος επί φυτικών ποικιλιών. Ένας από τους λόγους αυτούς είναι ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν αναγνωρίζει την εξαίρεση του δημιουργού νέας ποικιλίας. Επομένως, ο κάτοχος διπλώματος ευρεσιτεχνίας μπορεί να επιβάλει την αποκλειστικότητα επί γενετικού υλικού και να προστατεύσει τη χρήση του από άλλους ή να τη συνδέσει με ακριβές άδειες εκμετάλλευσης. Αντίθετα απ' ό,τι συμβαίνει με το δικαίωμα δημιουργού νέας ποικιλίας, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν ευνοεί την καινοτομία και δεν διευκολύνει τον συνδυασμό οικονομικών κινήτρων για καινοτομία με την προστασία άλλων κοινωνικών συμφερόντων.

4.4 Ωστόσο, η διαμάχη σχετικά με τα δικαιώματα έχει λάβει ακόμη ευρύτερες διαστάσεις. Η Ευρωπαϊκή οδηγία για την έννομη προστασία των βιοτεχνολογικών εφευρέσεων⁽³⁾ επιτρέπει την προστασία εφευρέσεων που αφορούν φυτά με δικαιώματα ευρεσιτεχνίας. Διπλώματα ευρεσιτεχνίας μπορούν να εκδοθούν για γονίδια ή αλληλουχίες γονιδίων φυτών, όχι όμως για είδη φυτών. Ομολογουμένως, η ερμηνεία είναι έως έναν βαθμό διαφορούμενη. Ηγετικές πολυεθνικές εταιρείες στον τομέα της βελτίωσης φυτών ισχυρίζονται ότι, εφόσον ορισμένα γενετικά χαρακτηριστικά υπόκεινται στο δικαίωμα ευρεσιτεχνίας, ισχύει έμμεσα το ίδιο και για το είδος του φυτού.⁽⁴⁾ Σε αυτήν την περίπτωση, είδη που προστατεύονται από δικαίωμα ευρεσιτεχνίας δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν από άλλους για περαιτέρω καινοτομία. Αυτό επιδρά αρνητικά στην γεωργική βιοποικιλότητα και σημαίνει ότι φυτά με ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν από άλλους για σκοπούς καινοτομίας. Οι εξελίξεις στην ιατρική βιοτεχνολογία είναι αποκαλυπτικές όσον αφορά τις αρνητικές συνέπειες που μπορεί να έχει παρόμοια προσέγγιση: λόγω της αυστηρής προστασίας των δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας και των υψηλών τιμών τους, μπορούν να αγοράσουν τα νέα φάρμακα μόνον όσοι διαθέτουν ανάλογα οικονομικά μέσα, και όχι εκείνοι που τα έχουν περισσότερο ανάγκη. Τα ίδια αρνητικά αποτελέσματα μπορεί να προκληθούν και στον τομέα της βελτίωσης φυτών.

4.5 Ο τομέας της βελτίωσης φυτών γνώρισε κατά τις τελευταίες δεκαετίες πρωτοφανή συγκέντρωση της αγοράς, κυρίως ως συνέπεια της προστασίας των δικαιωμάτων ευρεσιτεχνίας. Ενώ παλαιότερα δραστηριοποιούνταν στον τομέα αυτό εκατοντάδες επιχειρήσεις, σήμερα ελέγχεται η παγκόσμια αγορά από μερικούς μόνον μεγάλους παράγοντες. Το 2009, μόλις 10 εταιρείες έλεγχαν σχεδόν το 80 % της παγκόσμιας αγοράς σπόρων, ενώ τρεις από αυτές τις εταιρείες έλεγχαν μάλιστα το 50 %. Οι ίδιες πολυεθνικές έλεγχαν επίσης περίπου το 74 % της παγκόσμιας αγροχημικής βιομηχανίας. Δεν πρόκειται πλέον για επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στον τομέα της βελτίωσης φυτών, αλλά για πολυεθνικές εταιρείες που δραστηριοποιούνται και στον τομέα των τροφίμων, της φυτοπροστασίας, της χημείας και της παραγωγής φαρμάκων. Παράγουν επίσης συχνά συμπληρωματικά προϊόντα όπως γενετικά μεταλλαγμένα φυτά που έχουν καταστεί ανθεκτικά σε ένα συγκεκριμένο φυτοφάρμακο το οποίο πωλείται από την ίδια εταιρεία. Παρόμοια συγκέντρωση επιτρέπει σε μία μικρή ομάδα πολυεθνικών επιχειρήσεων να ασκούν τον έλεγχο επί ολόκληρων αλυσίδων τροφίμων και άλλων σχετικών προϊόντων, με αποτέλεσμα να απειλείται η ελευθερία επιλογής, η διασφάλιση προσίτων τιμών, η ανοικτή σε όλους καινοτομία και η γενετική πολυμορφία. Τέτοιας έκτασης συγκέντρωση της αγοράς και μονοπώληση δεν μπορεί παρά να είναι ανεπιθύμητη, κυρίως σε τομείς τόσο θεμελιώδους σημασίας όπως η γεωργία και ο επισιτισμός και απαιτεί την ιδιαίτερη προσοχή της ΕΟΚΕ και της ΕΕ.

⁽³⁾ Οδηγία 98/44/της 6ης Ιουλίου 1998 για την έννομη προστασία των βιοτεχνολογικών εφευρέσεων ΕΕ L 213 σ. 13.

⁽⁴⁾ Βλ. υπόθεση C-428/08, Monsanto Technology

5. Πρόσθετοι προβληματισμοί σχετικά με τους ΓΤΟ

5.1 Οι ΓΤΟ αποτελούν πολυσύνθετο θέμα. Οι απόψεις σχετικά με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματά τους διίστανται έντονα στο πλαίσιο μιας έντονα πολωμένης και συναισθηματικά φορτισμένης συζήτησης. Αν και το πλαίσιο της παρούσας γνωμοδότησης δεν προσφέρεται για εκτενή ανάλυση αυτής της συζήτησης, θα πρέπει να επισημανθούν ορισμένα από τα σημαντικότερα θέματα. Ένα από τα επικρατέστερα επιχειρήματα υπέρ της ΓΜ είναι η ανάγκη καταπολέμησης της πείνας, η επισιτιστική ασφάλεια για έναν αυξανόμενο παγκόσμιο πληθυσμό και η καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος. Η ανάγκη διεξαγωγής ανεξάρτητων ερευνών σε όλους αυτούς τους τομείς είναι μεγάλη και η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία (της συνέχειας) μίας διαρθρωμένης χρηματοδότησης της έρευνας αυτής με πόρους της ΕΕ, όχι μόνον για την προαγωγή της επιστημονικής και εμπορικής καινοτομίας αλλά και για την εξέταση των κοινωνικοοικονομικών, περιβαλλοντικών και άλλων επιπτώσεων της τεχνολογικής προόδου.

5.2 Τα γενετικά τροποποιημένα φυτά δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να προσφέρουν τη λύση στα προβλήματα του υποσιτισμού και της φτώχειας. Η απλή αύξηση της παραγωγικότητας δεν θα οδηγήσει αναγκαστικά στη βελτίωση της διανομής τροφίμων. Δυστυχώς, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το σοβαρό πρόβλημα της επισιτιστικής ασφάλειας, είναι απαραίτητο να βελτιωθεί η πρόσβαση στη γη, να προωθηθεί μια πιο δίκαιη κατανομή του πλούτου, να ενισχυθεί η βιωσιμότητα των εμπορικών συμφωνιών και να περιοριστεί η αστάθεια των τιμών των εμπορευμάτων. Αν και είναι βέβαιο ότι η βιοτεχνολογία δεν αποτελεί σε καμία περίπτωση πανάκεια, ο FAO έχει δηλώσει σε πρόσφατες εκθέσεις του, ότι η βιοτεχνολογία προσφέρει σημαντικά γεωργικά και οικονομικά οφέλη στους αγρότες από τρίτες χώρες, κυρίως τους κατόχους μικρών γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Ωστόσο ήδη από το ξεκίνημα της τεχνολογίας ΓΜ οι υποστηρικτές της προέβλεψαν το επιχείρημα ότι τα γενετικά τροποποιημένα φυτά είναι απαραίτητα για την επίλυση των παγκόσμιων προβλημάτων του υποσιτισμού και της φτώχειας. Είχαν ισχυρισθεί ότι φυτά με μεγαλύτερη περιεκτικότητα σε βιταμίνες ή άλλες θρεπτικές ουσίες θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην καταπολέμηση της πείνας και των ασθενειών στις χώρες του τρίτου κόσμου. Επιπλέον, χάρη στα δυνητικά τους χαρακτηριστικά όπως η αντοχή στην ξηρασία, στη νατρίωση του εδάφους, στον παγετό ή σε άλλες ακραίες συνθήκες, θα μπορούσαν τα φυτά αυτά να καλλιεργηθούν σε περιοχές στις οποίες πριν δεν θα ήταν δυνατό. Επίσης είχαν προβλέψει αύξηση της συγκομιδής. Ωστόσο, μετά από δεκαετίες πολλά υποσχόμενων υποθέσεων, καμία από αυτές τις παραγωγικές ιδιότητες των φυτών δεν έχει αναπτυχθεί εμπορικά. Επίσης, τα οικονομικά κίνητρα για την ανάπτυξη παρόμοιων φυτών είναι περιορισμένα, εφόσον τα πλεονεκτήματά τους στοχεύουν κυρίως στις λιγότερο ευνοημένες ομάδες του παγκόσμιου πληθυσμού και σε αυτούς που διαθέτουν την μικρότερη αγοραστική δύναμη. Ακόμη όμως και αν οι επόμενες γενεές ΓΤΟ ανταποκριθούν στις υποσχέσεις περί αυξημένης συγκομιδής και αντοχής σε ακραίες συνθήκες, δεν θα επιλυθεί το πρόβλημα της πείνας, διότι οι περισσότερες καλλιεργήσιμες εκτάσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες χρησιμοποιούνται για την παραγωγή προϊόντων πολυτελείας που προορίζονται για εξαγωγή προς τις δυτικές χώρες. Επιπλέον, η πλειοψηφία των ΓΤ φυτών που διατίθενται προς το παρόν στην αγορά χρησιμοποιούνται είτε ως ζωοτροφές για την κατανάλωση κρέατος και γαλακτοκομικών προϊόντων στις δυτικές χώρες (το 90 % των εισαγωγών σόγιας στην ΕΕ), είτε για την παραγωγή βιοκαυσίμων και πλαστικών υλών. Με την αυξημένη αξιοποίηση εδάφινων φυτών για άλλες χρήσεις, οι τιμές αγαθών και τροφίμων στην παγκόσμια αγορά ανέβηκαν στα ύψη, με αποτέλεσμα να οξύνεται το παγκόσμιο πρόβλημα της επισιτιστικής ανασφάλειας και της φτώχειας. (5)

(5) Αυτό τονίστηκε κατά την ακρόαση με θέμα: «The Agricultural biotechnology: genetically modified food and feed in the EU» (Η βιοτεχνολογία στον αγροτικό τομέα: γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές στην ΕΕ) ΕΟΚΕ, Βρυξέλλες, 20 Οκτωβρίου 2011.

5.3 Συνεπώς, η παγκόσμια επισιτιστική κρίση δεν οφείλεται τόσο στην παραγωγή όσο στην κατανομή (η παγκόσμια παραγωγή τροφίμων αντιστοιχεί σε περισσότερο από το 150 % της παγκόσμιας κατανάλωσης) και απαιτεί, επομένως, μια πολιτική και οικονομική μάλλον λύση παρά μία λύση γεωργικής καινοτομίας. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η παγκόσμια επισιτιστική ασφάλεια δυσχεραίνεται περαιτέρω από την ταχεία αύξηση του πληθυσμού. Διεθνείς οργανισμοί όπως ο Οργανισμός Επισιτισμού και Γεωργίας (FAO) των ΗΕ, μεγάλες ΜΚΟ όπως η Oxfam, καθώς και η πρόσφατη έκθεση της επίσημης επιστημονικής ομάδας του ΟΗΕ για την γεωργία (International Assessment of Agricultural Knowledge, Science and Technology for Development -IAASTD) τονίζουν ανεξαρτέτως ότι μόνον η βιώσιμη γεωργία μπορεί να συμβάλει στην επισιτιστική ασφάλεια και την αυτάρκεια. Σε αυτές τις έγκυρες αξιολογήσεις τονίζεται η ανάγκη υιοθέτησης αειφόρων και οικολογικών γεωργικών πρακτικών και τεχνικών και τούτο, προβλέποντας ότι τον ρόλο αυτό δεν χρειάζεται να αναλάβουν οπωσδήποτε οι ΓΤΟ αλλά μάλλον εναλλακτικές τεχνικές. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιων εναλλακτικών τεχνικών, το οποίο αναφέρεται από την IAASTD και άλλους φορείς, είναι η επιλογή με τη βοήθεια δεικτών, δηλαδή η χρησιμοποίηση γενετικών δεικτών για την εύστοχη και αποτελεσματική επιλογή ιδιαίτερων γενετικών χαρακτηριστικών, χωρίς επικίνδυνο ή απρόβλεπτο γενετικό χειρισμό ή μεταφορά γονιδίων. Δεδομένου ότι η τεχνική αυτή είναι αποδεδειγμένα αποτελεσματική και λιγότερο δαπανηρή από την ΓΜ, θα μπορούσε να αποτελέσει μία αδιαφιλονίκητη εναλλακτική λύση έναντι των ΓΤΟ, ενώ το χαμηλότερο κόστος θα δημιουργεί ενδεχομένως λιγότερα προβλήματα όσον αφορά τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και τη συγκεντρωτική της αγοράς. Αν και δεν είναι απαραίτητο να αποκλειστεί η αξιοποίηση μελλοντικών δυνατοτήτων των ΓΤΟ, η συνειδητή επιλογή της ανάπτυξης τεχνικών χωρίς ΓΤΟ και βιώσιμων γεωργικών πρακτικών θα προσφέρει σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στην ΕΕ, τα οποία δεν θα είχε στο πλαίσιο της ΓΜ. Ενισχύοντας τις επενδύσεις στη βιώσιμη γεωργία, η ΕΕ μπορεί να κατακτήσει ένα μοναδικό και καινοτόμο προβάδισμα παγκοσμίως, με θετικές επιπτώσεις για την οικονομία και την απασχόληση, την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα της Ένωσης. Αυτή η προσέγγιση ανταποκρίνεται εξάλλου περισσότερο στο πρότυπο γεωργίας για την ΕΕ που προβλέπεται στη μελλοντική ΚΓΠ, το οποίο ευνοεί τη βιοποικιλότητα.

5.4 Οι υπέρμαχοι των ΓΤΟ προβάλλουν επίσης τα δυνητικά τους πλεονεκτήματα τόσο όσον αφορά την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή όσο και την άμβλυση των επιπτώσεών της. Και σε αυτήν την περίπτωση όμως πρέπει να διαπιστωθεί ότι η σημερινή γενεά των ΓΤΟ που διατίθενται στο εμπόριο δεν προσφέρει κανένα από αυτά τα ωφέλιμα χαρακτηριστικά. Επιπλέον, είναι γεγονός ότι μία από τις πιο γνωστές εφαρμογές ΓΤΟ, η παραγωγή βιοκαυσίμων από γενετικά τροποποιημένα φυτά, επιδρά ήδη αρνητικά στις παγκόσμιες τιμές πρώτων υλών και τροφίμων και στον αντίστοιχο εφοδιασμό και εξακολουθεί να συνεπάγεται σημαντική εξάρτηση από ορυκτά καύσιμα.

5.5 Αν και δεν μπορεί να αποκλειστεί εντελώς η δυνητική συμβολή των ΓΤΟ στην εξάλειψη παγκόσμιων απειλών όπως η πείνα, η φτώχεια, η αλλαγή του κλίματος και η προστασία του περιβάλλοντος, στην πραγματικότητα κανένας από τους σημερινούς ΓΤΟ δεν είναι κατάλληλος και δεν προορίζεται για τον σκοπό αυτόν. Προς το παρόν, τα πλεονεκτήματα που προσφέρουν, όπως η ανθεκτικότητα στα φυτοφάρμακα, περιορίζονται ακόμη στην παραγωγή και ωφελούν επομένως μόνο τους παραγωγούς. Το ερώτημα αν τα φυτά αυτά οδήγησαν σε περιορισμό ή αντίθετως, σε αύξηση της χρήσης φυτοφαρμάκων αποτελεί θέμα (επιστημονικής) αντιπαράθεσης. Ωστόσο, η συμβολή των ΓΤΟ δεν φαίνεται να είναι σαφώς θετική.

Ολοένα περισσότερες έρευνες εφιστούν την προσοχή στις μακροπρόθεσμες συνέπειες όπως η αύξηση της εντατικής μονοκαλλιέργειας, η αύξηση της ανθεκτικότητας σε φυτοφάρμακα, η διαρροή στον υδάτινο ορίζοντα, η πρόκληση σοβαρών ζημιών στην περιβάλλουσα βιοποικιλότητα, καθώς και οι κίνδυνοι για την ανθρώπινη υγεία σε περίπτωση μακροπρόθεσμης έκθεσης σε ορισμένα φυτοφάρμακα που χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό με ΓΤΟ. Ορισμένες από αυτές τις επιπτώσεις μπορεί να οφείλονται στις ακατάλληλες γεωργικές πρακτικές αυτές καθαυτές. Εφόσον όμως οι ΓΤΟ που διατίθενται σήμερα πωλούνται ως «πακέτο» μαζί με τα φυτοφάρμακα από τα οποία εξαρτώνται, θα πρέπει τα προϊόντα αυτά να εξετασθούν επίσης μαζί με τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές τους επιπτώσεις ⁽⁶⁾.

5.6 Ένα άλλο σημαντικό πρόβλημα που συνεπάγονται οι ΓΤΟ είναι το δικαίωμα επιλογής για τους καταναλωτές και τους αγρότες, ένα πρόβλημα που τίθεται τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ. Στις αναπτυσσόμενες χώρες, οι υψηλές τιμές των κατοχυρωμένων σπόρων σε συνδυασμό με υποχρεώσεις αποκλειστικής προμήθειας και την απαγόρευση της παραδοσιακής πρακτικής της χρησιμοποίησης σπόρων της προηγούμενης σοδειάς, δημιουργούν σοβαρά κοινωνικά, οικονομικά αλλά και πολιτιστικά προβλήματα για τους γεωργούς και ιδιαίτερα για τους μικροκτηματίες. Σε χώρες στις οποίες κυριαρχεί η καλλιέργεια ΓΤΟ, όπως στις ΗΠΑ, στον Καναδά στην Αργεντινή και στη Βραζιλία, έχει περιοριστεί δραστικά η ποικιλομορφία των καλλιεργούμενων ειδών. Το 80 % της σόγιας που παράγεται παγκοσμίως είναι γενετικά τροποποιημένη και αντιστοιχεί το 50 % του βαμβακιού, περισσότερο από 25 % του καλαμποκιού και περισσότερο από 20 % της κράμβης. Στην ΕΕ στόχος είναι να διασφαλιστεί η ελευθερία επιλογής των καταναλωτών και των γεωργών μέσω της υποχρεωτικής σήμανσης. Ωστόσο, προκειμένου να διατηρηθεί το δικαίωμα στην ελεύθερη επιλογή, τόσο των καταναλωτών όσο και των αγροτών, θα πρέπει επιτευχθεί πλήρης και εγγυημένος διαχωρισμός της αλυσίδας παραγωγής προϊόντων με ΓΤΟ από την αλυσίδα παραγωγής προϊόντων χωρίς ΓΤΟ. Για τον σκοπό αυτόν πρέπει να θεσπιστεί αυστηρή νομοθεσία σχετικά με την συνύπαρξη, με αποτελεσματικές διατάξεις όσον αφορά την ευθύνη και την αποκατάσταση σε περίπτωση περιβαλλοντικής ή οικονομικής ζημίας που προκλήθηκε από τυχαία επιμόλυνση, καθώς και όσον αφορά την καθαρότητα και την επισήμανση της παρουσίας γενετικού υλικού σε μη μεταλλαγμένους σπόρους και παράγωγα προϊόντα.

6. Νομοθεσία και αναθεώρηση της πολιτικής

6.1 Από το 1990 η ΕΕ διαθέτει ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο για τους ΓΤΟ, το οποίο, ακολουθώντας την εξέλιξη της τεχνολογίας αυτής, προσαρμόζεται διαρκώς και έχει υποστεί πολλές αλλαγές. Έτσι δημιουργήθηκε κατά τα τελευταία 20 χρόνια ένα σύνθετο μωσαϊκό διάφορων οδηγιών και κανονισμών. Οι κυριότεροι είναι οι εξής:

- Οδηγία αριθ. 2001/18/ΕΚ για τη σκόπιμη ελευθέρωση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών στο περιβάλλον ⁽⁷⁾
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1829/2003 για τα γενετικά τροποποιημένα τρόφιμα και ζωοτροφές ⁽⁸⁾

- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1830/2003 σχετικά με την ιχνηλασιμότητα και την επισήμανση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών και την ιχνηλασιμότητα τροφίμων και ζωοτροφών που παράγονται από γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς ⁽⁹⁾
- Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1946/2003 για τις διασυνοριακές διακινήσεις γενετικά τροποποιημένων οργανισμών (εφαρμογή του πρωτοκόλλου της Καρθαγένης για τη βιοασφάλεια στη σύμβαση για τη βιοποικιλότητα) ⁽¹⁰⁾
- Οδηγία 2009/41/ΕΚ για την περιορισμένη χρήση γενετικά τροποποιημένων μικροοργανισμών ⁽¹¹⁾.

6.2 Οι ισχύοντες κανόνες σχετικά με την έγκριση και τη χρήση ΓΤΟ στηρίζονται σε ορισμένες βασικές (νομικές) αρχές, όπως:

- ανεξάρτητη και επιστημονικά τεκμηριωμένη έγκριση πριν από την εισαγωγή·
- υψηλό επίπεδο προστασίας της δημόσιας υγείας και της ευημερίας των ζώων και του περιβάλλοντος, σύμφωνα με την αρχή της πρόνοιας και της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει»·
- ελευθερία επιλογής και διαφάνεια σε όλη την αλυσίδα τροφίμων και προστασία άλλων δικαιωμάτων των καταναλωτών μεταξύ άλλων με την ενημέρωση και τη συμμετοχή του κοινού·
- τήρηση των αρχών της εσωτερικής αγοράς και των διεθνών υποχρεώσεων·
- νομική ασφάλεια·
- επικουρικότητα και αναλογικότητα.

6.3 Ωστόσο, παραμένουν πολυάριθμα κενά ενώ δεν υπάρχει ακόμη ειδική νομοθεσία ή πολιτική της ΕΕ σχετικά με ορισμένες σημαντικές πτυχές της εισαγωγής ΓΤΟ όπως:

- συνύπαρξη ΓΤΟ με τη βιολογική και τη συμβατική γεωργία·
- ρυθμίσεις σχετικά με την ευθύνη και την αποκατάσταση περιβαλλοντικών ή/και οικονομικών ζημιών που προκλήθηκαν από την εισαγωγή ΓΤΟ ή την τυχαία επιμόλυνση βιολογικών ή συμβατικών γεωργικών προϊόντων, συστήματα αντιστάθμισης του κόστους που προκαλεί η συνύπαρξη και καθεστώς πιστοποίησης για την πρόληψη της επιμόλυνσης·

⁽⁶⁾ Βλ υποσημείωση 5.

⁽⁷⁾ ΕΕ L 106, 17.04.2001. σ. 1

⁽⁸⁾ ΕΕ L 268, 18.10.2003. σ. 1

⁽⁹⁾ ΕΕ L 268, 18.10.2003 σ. 24.

⁽¹⁰⁾ ΕΕ L 287/1, 05.11.2003.

⁽¹¹⁾ ΕΕ L 125/75, 21.5.2009.

- κανόνες σχετικά με την καθαρότητα και την επισήμανση της παρουσίας γενετικώς τροποποιημένου υλικού σε μη μεταλλαγμένους σπόρους ή σε υλικό πολλαπλασιασμού·
- κανόνες σχετικά με την επισήμανση, κυρίως κρέατος και γαλακτοκομικών προϊόντων που προέρχονται από ζώα που έχουν εκτραφεί με γενετικώς τροποποιημένες τροφές, και εναρμόνιση των κανόνων επισήμανσης της απουσίας ΓΤΟ·
- θέσπιση αυστηρότερων γενικών κανόνων για τη διασφάλιση της ελευθερίας επιλογής του καταναλωτή, συμπεριλαμβανομένης της νομικής διασάφησης του όρου «τυχαία παρουσία» και ενδεχομένως θέσπιση αυστηρότερων κανόνων όσον αφορά τις οριακές τιμές·
- ρυθμίσεις σχετικά με την κλωνοποίηση ζώων και προϊόντων (τροφίμων) που προέρχονται από τα ζώα αυτά, ειδικά όσον αφορά την έγκριση και την επισήμανση·
- νομική θεμελίωση του δικαιώματος των κρατών μελών ή/και αυτόνομων περιφερειών να επιβάλλουν τη μερική ή απόλυτη απαγόρευση της καλλιέργειας ΓΤΟ για διάφορους λόγους, μεταξύ άλλων για περιβαλλοντικούς, κοινωνικοοικονομικούς, δεοντολογικούς ή άλλους λόγους.

6.4 Παρά το γεγονός ότι η Επιτροπή υπέβαλε τον Ιούλιο 2010 νομοθετική πρόταση με στόχο να επιτρέπεται σε εθνικό (ή χαμηλότερο του εθνικού) επίπεδο ο περιορισμός και η απαγόρευση της καλλιέργειας ΓΤΟ, με το έγγραφο αυτό δημιουργήθηκαν περισσότερα ερωτήματα από αυτά που απαντήθηκαν, κυρίως λόγω διάφορων νομικών ασαφειών και αντιφάσεων του κειμένου, καθώς και της εξαίρεσης, μεταξύ άλλων, των περιβαλλοντικών προβλημάτων ως αιτιολόγηση των περιορισμών. Ενώ έγινε ευρέως δεκτό το σκεπτικό της διεύρυνσης της (υπο)εθνικής κυριαρχίας σε θέματα καλλιέργειας ΓΤΟ, το σημερινό ανεπαρκές κείμενο της πρότασης, μετά από μία κριτική γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ⁽¹²⁾, έτυχε αρνητικής υποδοχής κατά την πρώτη ανάγνωση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και οδήγησε σε εκτενείς τροπολογίες. Το Συμβούλιο εξετάζει προς το παρόν αυτήν την πρόταση, αλλά μέχρι στιγμής δεν ήταν σε θέση να καταλήξει σε μία κοινή θέση. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρόκειται για ένα εξαιρετικά σημαντικό θέμα που πρέπει να εξεταστεί κατά προτεραιότητα και να ληφθεί υπόψη κατά την μελλοντική αναθεώρηση του νομικού πλαισίου για τους ΓΤΟ. Καλεί την Επιτροπή να εργαστεί ενεργά μέσω ενός εποικοδομητικού διαλόγου με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ώστε να δημιουργηθεί στέρεα νομική βάση για τη λήψη αποφάσεων των εθνικών και αυτοδιοικητικών αρχών όσον αφορά την καλλιέργεια ΓΤΟ που να βασίζεται σε έννομα επιχειρήματα μεταξύ άλλων περιβαλλοντικού, οικονομικού, κοινωνικού, δεοντολογικού ή πολιτιστικού χαρακτήρα, με την ευρύτερη έννοια. Παράλληλα, τα κράτη μέλη πρέπει να έχουν τη νομική υποχρέωση να θεσπίζουν κανόνες για την συνύπαρξη, ώστε να προλαμβάνεται η ανεπιθύμητη επιμόλυνση μεταξύ καλλιεργειών ΓΤΟ και συμβατικών καλλιεργειών.

6.5 Η ΕΟΚΕ έχει ταχθεί κατά τα τελευταία χρόνια επανειλημμένα υπέρ της θέσπισης νομοθεσίας της ΕΕ σχετικά με την συνύπαρξη, την ευθύνη και την ευρύτερη επισήμανση όσον αφορά τα προϊόντα της ΓΜ⁽¹³⁾. Επιπλέον, η ανάγκη για την κάλυψη των εναπομεινώντων νομικών κενών μέσω της εναρμόνισης της πολιτικής της ΕΕ

επισημάνθηκε εκ νέου από το Δικαστήριο της ΕΕ με την απόφαση που εξέδωσε στις 6 Σεπτεμβρίου 2011 σε μία υπόθεση που αφορά το πρόβλημα συνύπαρξης. Επρόκειτο για μία υπόθεση τυχαίας επιμόλυνσης μελιού από γενετικά τροποποιημένο καλαμπόκι, στην οποία το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ότι, εφόσον δεν έχει εκδοθεί σχετική άδεια, ισχύει η μηδενική ανοχή που προβλέπεται στην νομοθεσία της ΕΕ⁽¹⁴⁾. Στην απόφαση αυτή υπογραμμίζεται η σημασία μιας αποτελεσματικής, συνεπούς και αυστηρής πολιτικής στο θέμα της συνύπαρξης καθώς και σχετικά με τον διαχωρισμό της αλυσίδας παραγωγής, ώστε να αποφεύγεται η επιμόλυνση μη μεταλλαγμένων προϊόντων από ΓΤΟ, καθώς και η σημασία της θέσπισης κανόνων σχετικά με την ευθύνη και την αντιστάθμιση (του κόστους που συνεπάγονται τα μέτρα συνύπαρξης και πιστοποίησης αλυσίδων παραγωγής). Επίσης αναφέρεται η δυνατότητα απαγόρευσης της καλλιέργειας ΓΤΟ σε ανοικτό περιβάλλον, μέσω της διαίρεσης ορισμένων περιοχών σε ζώνες (π.χ. περιοχές στις οποίες παράγεται μέλι).

6.6 Η σύσταση που δημοσίευσε η Επιτροπή τον Ιούλιο του 2010 σχετικά με τη συνύπαρξη, ασφαλώς προσφέρει μεγαλύτερη ευελιξία σε σύγκριση με την προηγούμενη σύσταση του 2003. Η ΕΟΚΕ τονίζει, ωστόσο, ρητά, ότι κανένα από τα δύο έγγραφα δεν είναι νομικώς δεσμευτικό· συνεπώς δεν μπορούν να επιβάλλουν τον περιορισμό της εθνικής κυριαρχίας σχετικά με την πολιτική συνύπαρξης, ούτε όμως και τις απαραίτητες νομικές δεσμεύσεις όσον αφορά τα πρότυπα συνύπαρξης. Η επικείμενη εισαγωγή μη εδωδιμων μεταλλαγμένων φυτών δίπλα σε εδωδιμα μη μεταλλαγμένα φυτά, π.χ. για φαρμακευτικές ή βιομηχανικές εφαρμογές ή για βιοκαύσιμα, θα εντείνει ακόμη περισσότερο την ανάγκη για μια αποτελεσματική νομοθεσία σχετικά με τη συνύπαρξη και την ευθύνη. Η ΕΟΚΕ θεωρεί γι αυτό απαραίτητο να εξετασθούν από τώρα, σε πρώιμο στάδιο, τα προβλήματα αυτά.

6.7 Τον Δεκέμβριο 2008 το Συμβούλιο «Περιβάλλον» ζήτησε επειγόντως την ενίσχυση και την βελτίωση της εφαρμογής του ισχύοντος νομικού πλαισίου σχετικά με τους ΓΤΟ. Ειδικότερα κρίθηκαν απαραίτητες οι βελτιώσεις όσον αφορά την αξιολόγηση του περιβαλλοντικού κινδύνου από την EFSA (Ευρωπαϊκή Αρχή για την Ασφάλεια των Τροφίμων) και τα πρωτόκολλα ελέγχου και παρακολούθησης μετά την εισαγωγή, την ενίσχυση του ρόλου της εξωτερικής εμπειρογνομosύνης που προέρχεται από τα κράτη μέλη και ανεξάρτητους επιστήμονες, την αξιολόγηση των κοινωνικοοικονομικών επιπτώσεων της εισαγωγής και καλλιέργειας ΓΤΟ, τις ανώτατες τιμές για την υποχρεωτική επισήμανση ιχνών ΓΤΟ σε σπόρους για σπορά, την προστασία ευαίσθητων και/ή προστατευόμενων περιοχών και τη δυνατότητα δημιουργίας ζώνων χωρίς ΓΤΟ σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

6.8 Αν και η Επιτροπή έχει ήδη αναλάβει δράση σε ορισμένα από τα θέματα αυτά, δεν έχουν ακόμη επιτευχθεί ικανοποιητικά αποτελέσματα, όσον αφορά τα αιτήματα του Συμβουλίου. Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι απολύτως απαραίτητο να ληφθούν βραχυπρόθεσμα για κάθε ένα από τα προαναφερθέντα σημεία και τα νομικά κενά συγκεκριμένα και ουσιαστικά μέτρα ώστε να θεσπιστεί κατάλληλη νομοθεσία και πολιτική. Όσον αφορά την αναθεώρηση των διαδικασιών αξιολόγησης και διαχείρισης των κινδύνων και έγκρισης ΓΤΟ, η ΕΟΚΕ συστήνει, κατά το παράδειγμα του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, να διενεργούνται διαβουλεύσεις όχι μόνον με επιστήμονες φυσικών επιστημών αλλά και με κοινωνιολόγους, νομικούς, ειδικούς σε θέματα δεοντολογίας, καθώς και με εκπροσώπους οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, ώστε κατά τη λήψη αποφάσεων, εκτός από την επιστημονική αξιολόγηση

⁽¹²⁾ Βλ. υποσημείωση 2.

⁽¹³⁾ Βλ. για παράδειγμα: CESE, EE C 54, 19.2.2011, σ. 51; CESE, EE C 157, 28.6.2005, σ. 155; CES, EE C 125, 27.5.2002, σ. 69; CES και EE C 221, 17.9.2002, σ. 114-120.

⁽¹⁴⁾ Υπόθεση C-442/09, Bablok κατά ομοσπονδιακού κρατιδίου της Βαυαρίας και εταιρείας Monsanto.

των κινδύνων για τον άνθρωπο και το περιβάλλον, να λαμβάνονται υπόψη και άλλοι «εύλογοι παράγοντες» για παράδειγμα κοινωνικοοικονομικού, πολιτιστικού και δεοντολογικού χαρακτήρα. Με αυτόν τον τρόπο ίσως υπερκεραστεί η κοινωνική διαμάχη γύρω από τους ΓΤΟ, καθώς και το πολιτικό αδιέξοδο όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων.

6.9 Ένα σημαντικό έργο στο οποίο έχει σημειωθεί καθυστέρηση είναι η αξιολόγηση του ισχύοντος νομικού πλαισίου για τους ΓΤΟ, τα μεταλλαγμένα τρόφιμα και τις μεταλλαγμένες ζωοτροφές που έχει δρομολογήσει η Επιτροπή από το 2008 μετά από αίτηση του Συμβουλίου και τα αποτελέσματα του οποίου έπρεπε να είχαν παρουσιαστεί αρχές του 2011. Η Επιτροπή διαβεβαίωσε το Συμβούλιο ότι το 2012 θα αναλάβει πρωτοβουλίες σχετικά με την αναθεώρηση της νομοθεσίας και των ρυθμίσεων και η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι απαραίτητο να τηρηθεί αυτή η προθεσμία. Είναι οπωσδήποτε απαραίτητο να καλυφθούν τα προαναφερθέντα ρυθμιστικά κενά στο πλαίσιο αυτής της αναθεώρησης. Ως πρώτο βήμα, η Επιτροπή θα πρέπει να δρομολογήσει εκτενή δημόσια διαβούλευση, με βάση την έκθεση αξιολόγησης που δημοσιεύτηκε πρόσφατα ⁽¹⁵⁾ ώστε να διασφαλιστεί η συμβολή της κοινωνίας στην επικείμενη αναθεώρηση του νομοθετικού πλαισίου. Αυτό θα συμβάλει ασφαλώς στην συνκρίση των ανησυχιών των πολιτών και ενδεχομένως στην αύξηση της εμπιστοσύνης τους στις ρυθμιστικές αρχές.

6.10 Μία από τις πτυχές που θα πρέπει οπωσδήποτε εξετασθεί στο μέλλον είναι ο ορισμός των ΓΤΟ. Ενώ η επιστήμη και οι εφαρμογές ΓΜ σημείωσαν ραγδαία εξέλιξη κατά τις περασμένες δεκαετίες, ο νομικός ορισμός των ΓΤΟ παρέμεινε अपαράλλακτος από την πρώτη νομοθεσία της ΕΕ το 1990. Σύμφωνα με τον ισχύοντα ορισμό, ως ΓΤΟ νοείται ένας «οργανισμός, εξαιρουμένων των ανθρώπινων όντων, του οποίου το γενετικό υλικό έχει τροποποιηθεί κατά τρόπο που δεν συμβαίνει φυσιολογικά με τη σύζευξη ή/και το φυσιολογικό ανασυνδυασμό» ⁽¹⁶⁾. Ωστόσο, ορισμένες τεχνικές γενετικής μηχανικής εξαιρούνται ρητά από τον ορισμό αυτό και συνεπώς δεν υπόκεινται στις νομικές διατάξεις του νομικού πλαισίου που διέπει τους ΓΤΟ.

6.11 Με το πέρασμα του χρόνου αναπτύχθηκαν πράγματι πολυάριθμες νέες τεχνικές βελτίωσης των φυτών οι οποίες δεν

υπήρχαν ακόμη κατά τη θέσπιση του ισχύοντος νομικού πλαισίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η διαδικασία που ονομάζεται cisgenesis, κατά την οποία μεταφέρονται γονίδια μεταξύ οργανισμών του ίδιου είδους με τη χρήση ανασυνδυασμένου DNA. Σχετικά με αυτές τις νέες τεχνικές δημιουργείται όμως το ερώτημα κατά πόσον εμπίπτουν στον ισχύοντα ορισμό της ΓΜ και κατ' επέκταση το ερώτημα αν οι οργανισμοί που δημιουργούνται μέσω αυτών των τεχνικών διέπονται από το ισχύον νομικό πλαίσιο για τους ΓΤΟ. Λαμβανομένης υπόψη της διοικητικής επιβάρυνσης, αλλά και του στίγματος των ΓΤΟ που κυριαρχεί τόσο στην κοινή γνώμη όσο και στην πολιτική, η εξαίρεσή τους από τη σχετική νομοθεσία συνεπάγεται σημαντικά οικονομικά οφέλη για τη βιομηχανία βελτίωσης φυτών. Σε αυτήν την περίπτωση οι καινοτομίες αυτές θα μπορούσαν να διατεθούν ταχύτερα στην αγορά χωρίς η υποχρεωτική επισήμανση να προκαλεί την αρνητική αντίδραση των καταναλωτών. Συγχρόνως όμως οι τεχνικές αυτές, προκαλούν τις ίδιες ενστάσεις δεοντολογικής, περιβαλλοντικής, κοινωνικής, οικονομικής και πολιτικής φύσης που προκαλεί και η σημερινή γενιά ΓΤΟ, εφόσον ουσιαστικά βασίζονται στην ίδια τεχνολογία ΓΜ και επομένως έχουν δοκιμαστεί ελάχιστα και χαρακτηρίζονται από μεγάλη αβεβαιότητα.

6.12 Για να διασφαλιστεί ενιαία κανονιστική προσέγγιση σε όλα τα κράτη μέλη σχετικά με αυτές τις νέες τεχνικές βελτίωσης των φυτών και των προϊόντων τους, η Επιτροπή σύστησε τον Δεκέμβριο 2008 μία επιστημονική ομάδα εργασίας, της οποίας θα ακολουθήσει μία πολιτική ομάδα εργασίας με εντολή τη διατύπωση συστάσεων σχετικά με τη νομική προσέγγιση που πρέπει να υιοθετηθεί. Οι εκθέσεις των δύο αυτών ομάδων εργασίας έπρεπε να είχαν ολοκληρωθεί το καλοκαίρι του 2011, ώστε να ληφθούν υπόψη κατά την επικείμενη αναθεώρηση του νομικού πλαισίου το 2012. Κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, πρέπει να διατηρηθεί η ισχύουσα ρυθμιστική προσέγγιση της ΕΕ που βασίζεται στη διαδικασία, και συνεπώς οι νέες τεχνικές βελτίωσης των φυτών, δεδομένου ότι χρησιμοποιείται η τεχνική της ΓΜ (ανασυνδυασμένου DNA), πρέπει καταρχήν να υπόκεινται στις διατάξεις του νομικού πλαισίου της ΕΕ που διέπει τους ΓΤΟ, ακόμη και όταν τα φυτά που παράγονται κατ' αυτόν τον τρόπο ή τα υποπροϊόντα τους αυτά καθαυτά, δεν παρουσιάζουν καμία αισθητή απόκλιση από τα συμβατικά αντίστοιχα φυτά.

Βρυξέλλες, 18 Ιανουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ http://ec.europa.eu/food/food/biotechnology/index_en.html

⁽¹⁶⁾ Άρθρο 2.2. της οδηγίας 2001/18 και άρθρο 2 α) της οδηγίας 2009/41. Ως «οργανισμός» ορίζεται «κάθε βιολογική οντότητα ικανή προς αναπαραγωγή ή προς μεταφορά γενετικού υλικού».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ

Οι ακόλουθες τροπολογίες, οι οποίες υπερψηφίστηκαν από το ένα τέταρτο τουλάχιστον των ψηφισάντων, απορρίφθηκαν στην πορεία των συζητήσεων:

Σημείο 3.8

Να αντικατασταθεί από το ακόλουθο κείμενο:

Πολυάριθμες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και ενδιαφερόμενοι φορείς εκφράζουν ανησυχίες για τους ΓΤΟ, όσον αφορά το περιβάλλον, την προστασία των ζώων, τους καταναλωτές, τη γεωργία, τη μελισσοκομία, την αγροτική ή την παγκόσμια ανάπτυξη, τη δεοντολογία ή τη θρησκεία, κ.ά. Κριτική όσον αφορά τους ΓΤΟ και τις σχετικές ρυθμίσεις έχει εκφραστεί συχνά από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καθώς επίσης από την ΕΟΚΕ αλλά και εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές και ανεξάρτητους επιστήμονες. Οι υποστηρικτές είναι κυρίως μεγάλες επιχειρήσεις που κατέχουν διπλώματα ευρεσιτεχνίας ΓΜ, αλλά και άλλοι ενδιαφερόμενοι μεταξύ των οποίων ορισμένοι αγρότες που χρησιμοποιούν τη ΓΜ και επιστήμονες, καθώς και διεθνείς εμπορικοί εταίροι που έχουν έντονο οικονομικό ενδιαφέρον για μία ελαστικότερη ρύθμιση των ΓΤΟ στην ΕΕ. Ορισμένα από τα κυριότερα πιθανολογούμενα πλεονεκτήματα των ΓΤΟ εξετάζονται στο κεφάλαιο 5. Οι απόψεις των υποστηρικτών και των πολέμιων της εφαρμογής της βιοτεχνολογίας στον γεωργικό κλάδο δίστανται σε μεγάλο βαθμό σε αυτή τη συναισθηματικά φορτισμένη και παθιασμένη συζήτηση, η οποία συχνά διεξάγεται χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα τεχνικά, επιστημονικά δεδομένα. Μια μεγάλη πλειοψηφία της επιστημονικής κοινότητας υποστηρίζει με πάθος ότι η χρήση ΓΤΟ στην παραγωγή τροφίμων δεν ενέχει κανένα κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία. Όντως, οι ΓΤΟ είναι παρόντες στην καθημερινή μας ζωή και είναι απόλυτα αποδεκτοί σε περιοχές πέρα από τα όρια της γεωργίας. Το Κοινό Κέντρο Ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής έχει τονίσει επανειλημμένα ότι οι κίνδυνοι που συνδέονται με τα διαγονιδιακά τρόφιμα δεν είναι σε καμία περίπτωση μεγαλύτεροι από ό, τι ισχύει για τα βιολογικά ή παραδοσιακά προϊόντα. Υπάρχουν, ωστόσο, μερίδες της κοινωνίας των πολιτών -κυρίως περιβαλλοντικές ομάδες και εκπρόσωποι των καταναλωτών- που τρέφουν εύλογες ανησυχίες σχετικά με το περιβάλλον, τη συνύπαρξη των καλλιεργειών, την ηθική και το μονοπώλιο των μεγάλων πολυεθνικών, οι οποίες απαιτούν από εμάς να προσεγγίσουμε αυτά τα θέματα αντικειμενικά. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η βιοτεχνολογία είναι ένα βασικό εργαλείο για την αντιμετώπιση της επισιτιστικής πρόκλησης ⁽¹⁾, αλλά αποφασίζει να εμβαθύνει τη συζήτηση για τα υπέρ και τα κατά της βιοτεχνολογίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ	91
Ψήφοι κατά	122
Αποχές	19

Σημείο 5.3

Να αντικατασταθεί από το ακόλουθο κείμενο:

Συνεπώς, η παγκόσμια επισιτιστική κρίση δεν οφείλεται τόσο στην παραγωγή όσο στην κατανομή (η παγκόσμια παραγωγή τροφίμων αντιστοιχεί σε περισσότερο από το 150 % της παγκόσμιας κατανάλωσης) και απαιτεί, επομένως, μια πολιτική και οικονομική μάλλον λύση παρά μία λύση γεωργικής καινοτομίας. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η παγκόσμια επισιτιστική ασφάλεια δυσχεραίνεται περαιτέρω από την ταχεία αύξηση του πληθυσμού. Διεθνείς οργανισμοί όπως ο Οργανισμός Επισιτισμού και Γεωργίας (FAO) των ΗΕ, μεγάλες ΜΚΟ όπως η Oxfam, καθώς και η πρόσφατη έκθεση της επίσημης επιστημονικής ομάδας του ΟΗΕ για την γεωργία (International Assessment of Agricultural Knowledge, Science and Technology for Development - IAASTD) τονίζουν ανεξαιρέτως ότι μόνον η βιώσιμη γεωργία μπορεί να συμβάλει στην επισιτιστική ασφάλεια και την αυτάρκεια. Σε αυτές τις έγκυρες αξιολογήσεις τονίζεται η ανάγκη υιοθέτησης ακρόρων και οικολογικών γεωργικών πρακτικών και τεχνικών και τούτο, προβλέποντας ότι τον ρόλο αυτό δεν χρειάζεται να αναλάβουν οπωσδήποτε οι ΓΤΟ αλλά μάλλον εναλλακτικές τεχνικές. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα τέτοιων εναλλακτικών τεχνικών, το οποίο αναφέρεται από την IAASTD και άλλους φορείς, είναι η επιλογή με τη βοήθεια δεικτών, δηλαδή η χρησιμοποίηση γενετικών δεικτών για την εύστοχη και αποτελεσματική επιλογή ιδιαίτερων γενετικών χαρακτηριστικών, χωρίς επικίνδυνο ή απρόβλεπτο γενετικό χειρισμό ή μεταφορά γονιδίων. Δεδομένου ότι η τεχνική αυτή είναι αποδεδειγμένα αποτελεσματική και λιγότερο δαπανηρή από την ΓΜ, θα μπορούσε να αποτελέσει μία αδιαφιλονίκητη εναλλακτική λύση έναντι των ΓΤΟ, ενώ το χαμηλότερο κόστος θα δημιουργεί ενδεχομένως λιγότερα προβλήματα όσον αφορά τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και τη συγκέντρωση της αγοράς. Αν και δεν θα πρέπει να αποκλείεται εντελώς η αξιοποίηση μελλοντικών δυνατοτήτων των ΓΤΟ, η συνειδητή επιλογή της ανάπτυξης τεχνικών χωρίς ΓΤΟ και βιώσιμων γεωργικών πρακτικών θα προσφέρει σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα στην ΕΕ, τα οποία δεν θα είχε στο πλαίσιο της ΓΜ. Ενισχύοντας τις επενδύσεις στη βιώσιμη γεωργία, η ΕΕ μπορεί να κατακτήσει ένα μοναδικό και καινοτόμο προβάδισμα παγκοσμίως, με θετικές επιπτώσεις για την οικονομία και την απασχόληση, την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα της Ένωσης. Αυτή η προσέγγιση ανταποκρίνεται εξάλλου περισσότερο στο πρότυπο γεωργίας για την ΕΕ που προβλέπεται στη μελλοντική ΚΠΠ, το οποίο ευνοεί τη βιοποικιλότητα. Όπως αναφέρεται σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ σχετικά με τη γεωργία, η έρευνα, η καινοτομία, ο εκσυγχρονισμός και οι νέες τεχνολογίες στον κλάδο αυτό θα

⁽¹⁾ Πβλ. τα συμπεράσματα του Προέδρου Nilsson στη διάσκεψη της ΕΟΚΕ με θέμα Τρόφιμα για όλους, που διοργανώθηκε από κοινού με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή εν είδει συμβολής στη διάσκεψη των G20 για την επισιτιστική ασφάλεια.

πρέπει να διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο για την ανάπτυξη μιας βιώσιμης και πιο παραγωγικής γεωργίας, με περισσότερο αειφόρο διαχείριση των φυσικών πόρων όπως το νερό και η γη. Η βιοτεχνολογία μπορεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, να συμβάλει στην καταπολέμηση της πείνας, αλλά και το ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο πρέπει να εγγυάται τη συνύπαρξη της βιολογικής γεωργίας, της συμβατικής γεωργίας και της γεωργίας ΓΠΠ. Ο FAO, η G20, η Παγκόσμια Τράπεζα και η ίδια η ΕΟΚΕ έχουν αναγνωρίσει ότι, στο πλαίσιο της προσπάθειας για την αύξηση της επισιτιστικής ασφάλειας, η έρευνα πρέπει να κατευθύνεται στην ανάπτυξη πιο ανθεκτικών στην ξηρασία ποικιλιών, οι οποίες προσφέρουν μεγαλύτερη απόδοση, καλύτερη χρήση της γης και είναι λιγότερο ενεργοβόρες. Φαίνεται πέρα από κάθε αμφιβολία ότι η ΓΤ μπορεί να προσφέρει μια χρήσιμη συνεισφορά σε αυτό.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ	83
Ψήφοι κατά	139
Αποχές	13

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη συγκρότηση μηχανισμού ανταλλαγής πληροφοριών όσον αφορά τις διακυβερνητικές συμφωνίες μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών στον τομέα της ενέργειας»

COM(2011) 540 final — 2011/0238 COD

(2012/C 68/12)

Εισηγητής: **ο κ. PEEL**

Στις 27 Σεπτεμβρίου 2011, και σύμφωνα με το άρθρο 194, παράγραφος 2, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη συγκρότηση μηχανισμού ανταλλαγής πληροφοριών όσον αφορά τις διακυβερνητικές συμφωνίες μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών στον τομέα της ενέργειας

COM(2011) 540 τελικό — 2011/0238 (COD)

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 20 Δεκεμβρίου 2011.

Κατά την ... σύνοδο ολομέλειάς της, της 18ης και 19ης Ιανουαρίου 2012 (συνεδρίαση της 18ης Ιανουαρίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 177 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 10 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συστάσεις και συμπεράσματα

1.1 Η ενέργεια είναι ζωτικής σημασίας για το βιοτικό μας επίπεδο και για την ποιότητα ζωής μας ⁽¹⁾. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προτεινόμενη απόφαση, όπως αυτή δημοσιεύθηκε από την Επιτροπή για τη συγκρότηση μηχανισμού ανταλλαγής πληροφοριών όσον αφορά τις διακυβερνητικές συμφωνίες μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών στον τομέα της ενέργειας, εκλαμβάνοντάς την ως ενδεδειγμένο βήμα ενόψει της αποτελεσματικής εφαρμογής μιας κοινής εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ, σύμφωνα τόσο με τη Συνθήκη της Λισαβόνας (Άρθρο 194 ΣΛΕΕ ⁽²⁾) όσο και με τη στρατηγική «Ενέργεια 2020» ⁽³⁾, της ΕΕ, καθώς και με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Ενέργειας της 4ης Φεβρουαρίου 2011. Η διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού συστήματος υποχρεωτικής ανταλλαγής πληροφοριών, όπως το προτεινόμενο –με την Επιτροπή να διαδραματίζει ενεργό ρόλο όταν τα κράτη μέλη διεξάγουν διαπραγματεύσεις για τη σύναψη διακυβερνητικών ενεργειακών συμφωνιών με χώρες εταίρους– έχει σημειώσει υπερβολική καθυστέρηση.

1.2 Προς τον σκοπό αυτό, η ΕΟΚΕ χαιρετίζει επίσης το γεγονός ότι στην πρόταση απόφασης συμπεριλαμβάνεται η ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τις όλες τις υφιστάμενες διμερείς ενεργειακές συμφωνίες οι οποίες, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, συνίστανται σε περίπου 30 διακυβερνητικές συμφωνίες μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών όσον αφορά το πετρέλαιο και σε περίπου 60 όσον αφορά το φυσικό αέριο, ενώ πιστεύεται ότι είναι λιγότερες στην περίπτωση της ηλεκτρικής ενέργειας.

1.2.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την έκπληξη της για το γεγονός ότι δεν υπάρχει ακόμη ένας τέτοιος μηχανισμός πληροφόρησης, είτε μεταξύ της Επιτροπής και των κρατών μελών, είτε μεταξύ των ίδιων των

κρατών μελών, με παράλληλη πλήρη συνεκτίμηση της εμπιστευτικότητας. Παρατηρεί δε ότι, ενώ επί του παρόντος ούτε η Επιτροπή ούτε τα μεμονωμένα κράτη μέλη είναι σε θέση να έχουν συνολική εικόνα της κατάστασης όσον αφορά κάποιον συγκεκριμένο εμπορικό εταίρο, είναι εντούτοις βέβαιο ότι οι κυριότεροι εταίροι διαθέτουν τέτοια εικόνα! Θεωρείται κεφαλαιώδους σημασίας να δρα η Ευρώπη ως ένα ομοιογενές σύνολο τόσο για τη διασφάλιση επαρκούς, σταθερού και ασφαλούς ενεργειακού εφοδιασμού στο εγγύς μέλλον όσο και για τη συνέχιση της οικοδόμησης μιας αποτελεσματικής ενιαίας αγοράς ενέργειας. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, η παγκόσμια ενεργειακή ζήτηση –όσον αφορά τα πεπερασμένα ενεργειακά αποθέματα– αναμένεται να αυξηθεί κατά περίπου 40 % εντός μιας εικοσαετίας, κυρίως λόγω αυξημένου ανταγωνισμού από τις αναδυόμενες οικονομίες, ενώ υπάρχει πιθανότητα περαιτέρω περιπλοκών εξαιτίας άγνωστων ακόμη μέτρων για την αντιστάθμιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

1.3 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει επίσης την προοπτική που περιλαμβάνεται στο άρθρο 5 της πρότασης, σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή προβαίνει σε επίσημη δήλωση σχετικά με συμφωνίες οι οποίες βρίσκονται υπό διαπραγμάτευση προκειμένου να επιβεβαιώσει ότι το συγκεκριμένο σχέδιο δεν παραβιάζει κανόνες της εσωτερικής αγοράς, υπό την προϋπόθεση ότι η δήλωση αυτή θα πραγματοποιείται χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και εντός του προβλεπόμενου χρονικού διαστήματος. Όπως έχει προγενέστερα επισημάνει η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της με θέμα «Προς μια σφαιρική ευρωπαϊκή πολιτική διεθνών επενδύσεων» ⁽⁴⁾ –η οποία απηχεί δεόντως πολλά από τα ζητήματα που γείρονται στην παρούσα γνωμοδότηση– η παροχή ασφάλειας δικαίου στους επενδυτές είναι ζωτικής σημασίας.

1.3.1 Η ΕΟΚΕ ανησυχεί ωστόσο όσον αφορά την πρόταση σύμφωνα με την οποία, εάν η Επιτροπή δεν εγείρει αντιρρήσεις εντός τετραμήνου, τότε η απουσία αντίδρασης εκ μέρους της θεωρείται

⁽¹⁾ Giles Chichester, Ευρωβουλευτής, πρώην Πρόεδρος Επιτροπής του ΕΚ, Οκτώβριος 2011

⁽²⁾ Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

⁽³⁾ COM(2010)639 τελικό

⁽⁴⁾ ΕΕ C 318 της 29.10.2011, σ. 150-154

ότι ισοδυναμεί με συγκατάθεση. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, για διαδικαστικούς λόγους, δεν θα ήταν ούτε πρακτικό ούτε εύκολο να κοινοποιεί η Επιτροπή την επίσημη συναίνεσή της για κάθε περίπτωση, αλλά –τόσο επειδή θα έχει ζητηθεί συγκεκριμένα η διερεύνηση του συμβιβασμού με τη νομοθεσία, όσο και για λόγους σαφήνειας– αιτείται να γίνεται κάποια θετική, έστω κι ανεπίσημη, επισήμανση όποτε είναι δυνατόν ή να παρέχονται επαρκή περιθώρια έγκαιρης προειδοποίησης όποτε εντοπίζεται κάποιο δυνητικό πρόβλημα το οποίο χρήζει περαιτέρω διερεύνησης.

1.4 Οι ενεργειακές συμφωνίες θα πρέπει να διαπνέονται τόσο από στρατηγικά όσο και από εμπορικά κριτήρια. Με γνώμονα την ανάγκη διαφύλαξης των αρχών της αναλογικότητας και της διαφάνειας, η ΕΟΚΕ εκφράζει ωστόσο τη λύπη της για την εξαίρεση από την πρόταση των συμφωνιών εργασίας με τη συμμετοχή εμπορικών επιχειρήσεων, κυρίως δε υπό το πρίσμα του ισχυρού μηνύματος που διατυπώνεται στην Αιτιολογική Έκθεσή της (Κεφάλαιο 1) όσον αφορά την απόκτηση μονοπωλιακής ή σχεδόν μονοπωλιακής θέσης εκ μέρους ορισμένων χωρών διαμετακόμισης, η οποία θεωρείται ότι αντιβαίνει το δίκαιο της Ένωσης. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να λάβει δραστικά μέτρα για την έγκαιρη διασφάλιση πλήρους πρόσβασης σε όποια σημεία των εμπορικών συμφωνιών εικάζεται ότι έχουν κανονιστικές επιπτώσεις, ιδίως όταν υπάρχει περίπτωση αυτά να εμφανίζονται ως παραρτήματα διακυβερνητικών συμφωνιών. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει με ιδιαίτερη ανησυχία τις απειλές που υπάρχει πιθανότητα να προκύψουν σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η σύναψη στρατηγικών εταιρικών σχέσεων θα μπορούσε να επιφέρει την αναγκαστική υιοθέτηση πρακτικών επιβαλλόμενων από εξωγενή προς την ΕΕ συμφέροντα τα οποία ενδέχεται να αποδειχθούν επιβλαβή.

1.4.1 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι ευρωπαίοι καταναλωτές δεν θα είναι εύκολο να αντιληφθούν τη διαφορά μεταξύ διακυβερνητικών ή ιδιωτικών εξωτερικών ενεργειακών συμφωνιών διότι οι συνέπειές τους ως προς την τιμολόγηση, την επιλογή των παρόχων, το ενεργειακό μείγμα και άλλα συναφή θέματα είναι παρεμφερείς και στις δύο περιπτώσεις.

1.4.2 Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για την ανάληψη δίκαιης αλλά σθεναρής δράσης στις περιπτώσεις κατά τις οποίες, αναπόφευκτα, ορισμένες τρίτες προμηθευτριες χώρες θα έχουν στρατηγικά και εμπορικά συμφέροντα διαφορετικά από εκείνα της ΕΕ. Η ΕΟΚΕ διερωτάται εάν και κατά πόσον θα αποδειχθεί πραγματικά υλοποιήσιμη η πρόθεση της Επιτροπής περί ενίσχυσης της συμμόρφωσης των εν λόγω προμηθευτριών χωρών με τους κανόνες που διέπουν την εσωτερική αγορά της ΕΕ. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι κατά τις διαπραγματεύσεις θα πρέπει, στο μέτρο του δυνατού, να πρυτανεύει πνεύμα συνεργασίας, ειλικρίνειας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

1.5 Εντούτοις, η ΕΟΚΕ εκφράζει ιδιαίτερα τη λύπη της για την απουσία πλήρους εκτίμησης επιπτώσεων, η οποία θα καθιστούσε δυνατή μια καλύτερη και ανοικτή πρόβλεψη και κατανόηση των πιθανών αντιδράσεων των κρατών μελών. Βεβαίως, η ενέργεια αποτελεί τομέα συντρέχουσας αρμοδιότητας της Ένωσης και των κρατών μελών και για πολλούς είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον τρόπο κατά τον οποίο αντιλαμβάνονται την έννοια της εθνικής κυριαρχίας, πράγμα το οποίο εμπεριέχει τα εξής δύο ενδεχόμενα: ορισμένες χώρες θα αναζητήσουν πρόσθετη υποστήριξη, ενώ κάποιες άλλες ενδέχεται να θεωρήσουν ότι πρόκειται για καταχρηστική παρέμβαση, ιδίως όσον αφορά τον κίνδυνο απώλειας του ελέγχου επί της διαπραγματευτικής εντολής και της αυτονομίας τους, εκλαμβάνοντας τον νέο μηχανισμό ως συγκεκριμένη απόπειρα μεταφοράς των αρμοδιοτήτων της ενεργειακής πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Επιτροπή δεν διαθέτει σε αυτόν τον τομέα τις ίδιες εξουσίες με τον τομέα των επενδύσεων, όπου προτείνεται η ανάληψη παρεμφερούς δράσης μέσω διμερών επενδυτικών

συμφωνιών (οι οποίες είναι πολύ περισσότερες από ό,τι στην περίπτωση της ενέργειας) και όπου η επίδειξη προσοχής θα ήταν επίσης προς το συμφέρον όλων.

1.5.1 Η Επιτροπή οφείλει να καταστήσει σαφές ότι έχει επίγνωση των εν λόγω επιφυλάξεων εκ μέρους των κρατών μελών που αισθάνονται ενδεχομένως ότι απειλούνται και να τηρήσει προσεκτική στάση κατά τη διάρκεια της μεταβατικής φάσης, προκειμένου να ενισχυθεί η αποδοχή του γεγονότος ότι βασικός σκοπός της προτεινόμενης ανταλλαγής πληροφοριών είναι η ενδυνάμωση της διαπραγματευτικής θέσης των κρατών μελών έναντι τρίτων χωρών. Η πλήρης συνεργασία με τις ρυθμιστικές αρχές των κρατών μελών θα αποδειχθεί εξαιρετικά σημαντική στη συγκεκριμένη περίπτωση. Παρότι επικροτεί την έμφαση που δίδεται στη στήριξη των κρατών μελών κατά τις διαπραγματεύσεις, η ΕΟΚΕ θεωρεί καθοριστικής σημασίας την έγκαιρη υπόδειξη της ενεργού ανάμειξης της Επιτροπής στις διαπραγματεύσεις, με στόχο την προβολή της αποδεδειγμένης αποτελεσματικότητας και των ικανοποιητικών αποτελεσμάτων που επιτυγχάνονται, προκειμένου να καταστεί δυνατό να αρθούν οι αναπόφευκτες ανησυχίες.

1.5.2 Η ΕΟΚΕ ζητά επίσης περαιτέρω διευκρινίσεις σχετικά με τον τρόπο κατά τον οποίο το άρθρο 7, το οποίο καλύπτει το ζήτημα της εμπιστευτικότητας, θα τεθεί έμπρακτα σε εφαρμογή δεδομένου ότι τα ουσιώδη στοιχεία μιας επιχειρηματικής σύμβασης (συμπεριλαμβανομένων των τιμών και των απαιτούμενων προϋποθέσεων) θεωρούνται εμπιστευτικά εφόσον πρόκειται για εμπορικά μυστικά. Το ζήτημα αυτό θα αποδειχθεί καθοριστικής σημασίας για την αποδοχή της απόφασης. Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή οφείλουν να συνεχίσουν να καταβάλλουν προσπάθειες για τη δημιουργία του κλίματος αμοιβαίας εμπιστοσύνης που απαιτείται μεταξύ όλων των ενδιαφερομένων μερών: η πρόταση υπό εξέταση μπορεί απλά να χρησιμεύσει ως σημείο εκκίνησης της εν λόγω διαδικασίας.

1.6 Η ΕΟΚΕ αμφισβητεί τη διαβεβαίωση ότι η πρόταση δεν θα έχει δημοσιονομικές επιπτώσεις. Λόγω των αυξανόμενων απαιτήσεων που επιβάλλονται από την ευρωπαϊκή ενεργειακή πολιτική, η ΕΟΚΕ δεν θεωρεί εφικτή την ανάληψη των προβλεπόμενων δραστηριοτήτων συχνής παρακολούθησης και παροχής συμβουλών χωρίς τη διάθεση πρόσθετων πόρων.

1.7 Η ΕΟΚΕ συνιστά ενθέρμως να πραγματοποιηθεί η πρώτη ενδιάμεση αξιολόγηση κατά προτίμηση μετά την πάροδο δύο ετών και όχι τεσσάρων, δεδομένου ότι έως τότε θα έχει επιτευχθεί επαρκές επίπεδο εμπειρίας και στοιχείων για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του προβλεπόμενου μηχανισμού.

1.8 Όσον αφορά τις ευρύτερες επιπτώσεις της πρότασης, οι οποίες καλύπτονται κυρίως από την πολύ εκτενέστερη συνοδευτική της ανακοίνωση, η ΕΟΚΕ επικροτεί τον πρωταρχικό στόχο της Επιτροπής που συνίσταται στην ενίσχυση της εξωτερικής διάστασης του συνόλου της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ. Η ενεργειακή απόδοση, η ασφάλεια και η σταθερότητα είναι σαφώς αλληλένδετες, αλλά η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι δεν καθίσταται συγχρόνως απολύτως σαφής η σχέση που υφίσταται με τους τρεις πιο πάγιους στόχους περί ανταγωνιστικής, αειφόρου και ασφαλούς ενέργειας, λαμβανομένου ειδικότερα υπόψη του γεγονότος ότι η ανταγωνιστική και η βιώσιμη ενέργεια δεν είναι πάντοτε συμβατές μεταξύ τους.

1.8.1 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει επίσης με λύπη της ότι η πρόταση επικεντρώνεται κυρίως σε τεχνικές και διαδικαστικές λεπτομέρειες χωρίς συγκεκριμένη συνεκτίμηση ορισμένων στενά συνυφασμένων παραμέτρων, συμπεριλαμβανομένων των διπλωματικών και των κοινωνικοοικονομικών σχέσεων με τις προμηθευτριες χώρες και τις χώρες διαμετακόμισης (συνεκτίμηση η οποία πραγματοποιείται εξάλλου μόνο σε περιορισμένο βαθμό στην ανακοίνωση).

1.8.2 Επιπλέον δεν καθίσταται σαφές ούτε το γεγονός ότι η παρούσα πρόταση συνδέεται πλήρως, όσον αφορά επίσης την αμοιβαία ενημέρωση, με τις ευρύτερες εμπορικές παραμέτρους της ενέργειας. Οι εμπορικές διαπραγματεύσεις εμπιπτουν βεβαίως επί δεκαετίες ολόκληρες στην αρμοδιότητα της ΕΕ· εν προκειμένω, καθίσταται κατανοητό ότι η ενέργεια διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στις πρώτες και πρωτοποριακές διαπραγματεύσεις της ΕΕ –οι οποίες βρίσκονται επί του παρόντος στο στάδιο της ολοκλήρωσης– για τη σύναψη εκτεταμένης και συνολικής συμφωνίας ελευθέρων συναλλαγών (DCFTA) με την Ουκρανία που αποτελεί βασική χώρα διαμετακόμισης για την ΕΕ. Το ενδεχόμενο διεξαγωγής διαπραγματεύσεων για τη σύναψη DCFTA τίθεται επίσης υπό εξέταση όσον αφορά και άλλες γειτονικές χώρες της ΕΕ, στο πλαίσιο τόσο της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης όσο και της Ευρωμεσογειακής Εταιρικής Σχέσης, όπου η ενέργεια αναμένεται να διαδραματίσει επίσης πρωταρχικό ρόλο.

1.8.3 Η ΕΟΚΕ προτρέπει συγκεκριμένα την Επιτροπή, κατά τις διαπραγματεύσεις σχετικά με τις βασικές και τις εκτενείς ενεργειακές πτυχές της προτεινόμενης νέας συμφωνίας ΕΕ-Ρωσίας, να μεριμνήσει για την επίδειξη ιδιαίτερης προσοχής στη μοναδική θέση που κατέχουν τα τρία κράτη της Βαλτικής, δεδομένου ότι τα ενεργειακά δίκτυά τους είναι περισσότερο συντονισμένα με το ρωσικό σύστημα παρά με οποιοδήποτε άλλο σύστημα της ΕΕ.

1.9 Τέλος, η ΕΟΚΕ λυπάται ιδιαίτερα για την απουσία της παραμικρής αναφοράς –τόσο στην πρόταση όσο και στην ανακοίνωση– σε κάποιον μηχανισμό εστιασμένο στη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών. Πρόκειται για παράλειψη η οποία πρέπει να διορθωθεί. Επίσημοι μηχανισμοί είτε βρίσκονται ήδη είτε πρόκειται να βρεθούν σύντομα υπό σύσταση, με στόχο την παρακολούθηση της εφαρμογής των συμφωνιών ελευθέρων συναλλαγών που συνάφθηκαν πρόσφατα από την ΕΕ, ιδίως δε της αντίστοιχης συμφωνίας με τη Νότια Κορέα, ενώ έχει συγχρόνως συσταθεί ένα ενεργό φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης (ΑΕΣ).

1.9.1 Εντούτοις, η ΕΟΚΕ είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένη με τη συμπερίληψη της -επιτέλους- στο έργο της θεματικής πλατφόρμας της ΑΕΣ για την ενέργεια, μεταξύ άλλων επειδή η κοινωνία πολιτών συμμετέχει ήδη σταθερά στις συνεδριάσεις των άλλων τριών θεματικών πλατφορμών.

2. Ιστορικό

2.1 Στις 4 Φεβρουαρίου 2011, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συμφώνησε ότι η Ένωση και τα κράτη μέλη απαιτείται να βελτιώσουν τον συντονισμό των εξωτερικών δραστηριοτήτων τους στον τομέα της ενέργειας και κάλεσε τα κράτη μέλη να ενημερώνουν –από τον Ιανουάριο του 2012– την Επιτροπή σχετικά με όλες τις νέες και τις υφιστάμενες διμερείς ενεργειακές συμφωνίες τους με τρίτες χώρες.

2.2 Τον Σεπτέμβριο του 2011, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ως εκ τούτου δύο έγγραφα σχετικά με τη θέσπιση εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ: μια πρόταση απόφασης για τη συγκρότηση μηχανισμού ανταλλαγής πληροφοριών όσον αφορά τις διακυβερνητικές συμφωνίες μεταξύ κρατών μελών και τρίτων χωρών στον τομέα της ενέργειας ⁽⁵⁾ και μια ανακοίνωση με τίτλο «Η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ: η συνεργασία με τους πέραν των συνόρων μας εταίρους» ⁽⁶⁾.

2.3 Από την ΕΟΚΕ ζητήθηκε να καταρτίσει γνωμοδότηση μόνο σχετικά με το νομοθετικό έγγραφο με θέμα τον μηχανισμό με τον οποίο προβλέπεται να τεθούν σε εφαρμογή τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Φεβρουαρίου 2011. Η ανακοίνωση

καλύπτει ένα πολύ ευρύτερο πεδίο και ασχολείται ελάχιστα με την πρόταση. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για τον περιορισμό αυτό, διότι η ανακοίνωση καλύπτει πολυάριθμες βασικές πτυχές σχετικά με τις οποίες η ΕΟΚΕ θα ήθελε να εκφέρει γνώμη, όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η ενεργειακή απόδοση και άλλα θέματα σχετικά με την αειφόρο ανάπτυξη στο πλαίσιο των σχέσεων της ΕΕ με τη Ρωσία, με την Κίνα, καθώς και με άλλες ταχέως αναπτυσσόμενες οικονομίες και με τις αναπτυσσόμενες χώρες γενικότερα.

2.3.1 Η Επιτροπή κατέστησε σαφές ότι από την ανακοίνωση θα προκύψει μια σειρά προτάσεων, εκ των οποίων η παρούσα πρόταση απόφασης είναι όχι μόνον η πρώτη, αλλά και μία από τις σημαντικότερες.

2.4 Η παγκόσμια ενεργειακή ζήτηση και η εξάρτηση της ΕΕ από εισαγόμενα ορυκτά καύσιμα παρουσιάζουν ανοδικές τάσεις. Όπως επισημαίνεται στην ανακοίνωση, η ΕΕ στο σύνολό της εισάγει ποσοστό υψηλότερο του 60 % του φυσικού αερίου της και άνω του 80 % του πετρελαίου της, ενώ συγχρόνως αντιμετωπίζει εντεινόμενο ανταγωνισμό από άλλες χώρες, ιδίως από τις αναδυόμενες οικονομίες. Η παγκόσμια ενεργειακή ζήτηση θα μπορούσε να αυξηθεί κατά 40 % εντός μιας εικοσαετίας, ενώ τα ακόμη άγνωστα μέτρα που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή ενδέχεται να περιπλέξουν ακόμη περισσότερο την κατάσταση. Πολλά κράτη μέλη μπορούν να στηρίζονται σε περιορισμένο μόνο αριθμό προμηθευτών ενέργειας και είναι κατά συνέπεια εύαλωτα στις «συμφορήσεις» και στην αστάθεια των τιμών, ειδικά όσον αφορά το φυσικό αέριο και το πετρέλαιο. Συνεπώς, υπάρχει πραγματικά κατεπείγουσα ανάγκη να εδραιωθεί η εξωτερική ενεργειακή πολιτική της ΕΕ σε μια πολύ πιο στέρεη βάση. Θεωρείται δε κεφαλαιώδους σημασίας να δρα η Ευρώπη ως ένα ομοιογενές σύνολο τόσο για τη διασφάλιση επαρκούς, σταθερού και ασφαλούς ενεργειακού εφοδιασμού στο εγγύς μέλλον όσο και για τη συνέχιση της οικοδόμησης μιας αποτελεσματικής ενιαίας αγοράς ενέργειας.

2.5 Τα διαθέσιμα μέσα προς το σκοπό αυτό είναι ακόμη περιορισμένα. Αναμένεται ότι η ενέργεια θα αποτελέσει βασική συνιστώσα της εκτεταμένης και συνολικής συμφωνίας ελευθέρων συναλλαγών (DCFTA) μεταξύ της ΕΕ και της Ουκρανίας η οποία φέρεται να βρίσκεται στο στάδιο της ολοκλήρωσης, ενώ η Ενεργειακή Κοινότητα ρυθμίζει τις ενεργειακές σχέσεις της ΕΕ με εννέα χώρες εταίρους στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη ⁽⁷⁾. Μια μακροπρόθεσμη στρατηγική διεθνής προσέγγιση θα απαιτήσει πολύ πιο δομημένες και συνεπείς θεσμικές διατάξεις. Η στρατηγική «Ενέργεια 2020» ορθώς ανάγει την ενίσχυση της εξωτερικής διάστασης της ενωσιακής ενεργειακής πολιτικής σε βασική προτεραιότητα την οποία η προτεινόμενη απόφαση αποσκοπεί να διευθετήσει.

2.6 Με την προτεινόμενη απόφαση τα κράτη μέλη υποχρεούνται να ανταλλάσσουν πληροφορίες με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σχετικά με τις προθέσεις τους όσον αφορά τη σύναψη διακρατικών ενεργειακών συμφωνιών με τρίτες χώρες. Με την καθιέρωση «μηχανισμού ελέγχου του συμβιβασμού με την νομοθεσία» (άρθρο 5), η Επιτροπή επιθυμεί να διασφαλίσει ότι οι εν λόγω συμφωνίες πληρούν τους κανόνες της εσωτερικής αγοράς. Συνακόλουθο σημαντικό όφελος θα αποτελέσει η παροχή ασφάλειας δικαίου για την πραγματοποίηση επενδύσεων ⁽⁸⁾. Η Επιτροπή τονίζει ότι αυτός ο νέος μηχανισμός είναι ένα μέτρο διευκόλυνσης του συντονισμού που αποσκοπεί περισσότερο στη στήριξη της διαπραγματευτικής ισχύος των κρατών

⁽⁷⁾ Αλβανία, Βοσνία-Ερζεγοβίνη, Κροατία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Μολδαβία, Μαυροβούνιο, Σερβία, Ουκρανία και Κοσσυφοπέδιο.

⁽⁸⁾ Η εν λόγω συνιστώσα πρέπει ασφαλώς να συνάδει με τις νέες εκτεταμένες αρμοδιότητες και την πολιτική της ΕΕ στον τομέα των επενδύσεων που απορρέουν από τη Συνθήκη της Λισαβόνας – ΕΕ C 318 της 29.10.2011, σ. 150-154

⁽⁵⁾ COM (2011)540 τελικό

⁽⁶⁾ COM(2011)539 τελικό

μελών παρά στην υποκατάσταση ή στον περιορισμό της δυνατότητας τους να συνάπτουν τέτοιου είδους συμφωνίες. Στο άρθρο 7 επισημαίνεται ότι υπάρχουν διατάξεις που διασφαλίζουν την εμπιστευτικότητα των πληροφοριών, η οποία αποτελεί εξαιρετικά λεπτό ζήτημα.

2.7 Η ΕΟΚΕ εκφράζει ωστόσο τη λύπη της για την εξαίρεση των συμφωνιών εργασίας μεταξύ εμπορικών επιχειρήσεων από τον νέο μηχανισμό, κυρίως δε υπό το πρίσμα της ξεκάθαρης προειδοποίησης που απευθύνει η Επιτροπή όσον αφορά την απόκτηση μονοπωλιακής ή σχεδόν μονοπωλιακής θέσης εκ μέρους ορισμένων χωρών διαμετακόμισης, η οποία θεωρείται ότι αντιβαίνει το δίκαιο της Ένωσης⁽⁹⁾. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να λάβει δραστηριτικά μέτρα για την έγκαιρη διασφάλιση πλήρους πρόσβασης σε όποια σημεία των εμπορικών συμφωνιών εικάζεται ότι έχουν κανονιστικές επιπτώσεις, ιδίως όταν υπάρχει περίπτωση αυτά να εμφανίζονται ως παραρτήματα διακυβερνητικών συμφωνιών.

3. Η ΕΟΚΕ, ως σθεναρός υποστηρικτής μιας ισχυρής ευρωπαϊκής εξωτερικής ενεργειακής πολιτικής βασισμένης στην ασφάλεια του εφοδιασμού

3.1 Τον Μάρτιο του 2011, η ΕΟΚΕ⁽¹⁰⁾ απηύθυνε σαφή έκκληση για την ταχεία και σταδιακή ενίσχυση της κοινής εξωτερικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της ενέργειας. Ανταποκρινόμενη σε αίτημα της τότε Ουγγρικής Προεδρίας, η ΕΟΚΕ επέμεινε σθεναρά στη λήψη συγκεκριμένων μέτρων για την καλύτερη ευθυγράμμιση των εσωτερικών και εξωτερικών πολιτικών και στην υιοθέτηση μιας ενοποιημένης και συνεκτικής προσέγγισης. Η ΕΟΚΕ ζήτησε επίσης τη νέα δεσμική εδραίωση του θέματος της ενέργειας, τον πολυμερή στρατηγικό προσανατολισμό της σχετικής πολιτικής και την αποτελεσματική υλοποίηση προνομιούχων ενεργειακών εταιρικών σχέσεων με τις γειτονικές χώρες της ΕΕ.

3.2 Νωρίτερα, κατά το 2009, η ΕΟΚΕ⁽¹¹⁾ αιτήθηκε μια σαφώς καθορισμένη και ολοκληρωμένη εξωτερική ενεργειακή στρατηγική για την ΕΕ, καθώς και τα απαιτούμενα μέσα για την αποτελεσματική υλοποίησή της. Ενόψει μιας μακροπρόθεσμης προοπτικής, η ΕΟΚΕ υπέδειξε την ενεργειακή ασφάλεια και την πολιτική για το κλίμα ως τους δύο βασικούς πυλώνες των διεθνών ενεργειακών σχέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΕΟΚΕ εξήρε μεν τη σημασία της τρίτης δέσμης ενεργειακών μέτρων για τη μείωση της εξάρτησης της ΕΕ από εξωτερικούς προμηθευτές, αλλά τόνισε επίσης ότι απαιτείται να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη παραγωγή και χρήση της ενέργειας στις τρίτες χώρες. Η ΕΟΚΕ τόνισε τον ισχυρό δεσμό που υφίσταται μεταξύ της ενέργειας και της σχετικής εμπορικής πολιτικής, καθώς και την υποχρέωση που επιβάλλεται στις χώρες εταίρους για την εφαρμογή ορισμένων κανόνων της αγοράς, όπως η αμοιβαioτητα, η ίση μεταχείριση, η διαφάνεια, η προστασία των επενδύσεων, αλλά και ο σεβασμός του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δεδομένου ότι ενέργεια αναμένεται να διαδραματίσει ολοένα και πιο καθοριστικό ρόλο σε διεθνείς διενέξεις, η ΕΟΚΕ εξαιρεί εκ νέου την επιτακτική ανάγκη εξισορρόπησης των εθνικών συμφερόντων των κρατών μελών με την υιοθέτηση μιας ενιαίας ευρωπαϊκής άποψης.

3.3 Η ΕΟΚΕ⁽¹²⁾ επισήμανε επίσης ότι η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών δεν μπορούν να διαχωρίζονται από την εξωτερική δράση

της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και κυρίως στην περίπτωση της ευρωμεσογειακής περιφέρειας. Ενόψει της συμμόρφωσης με την πολιτική της ΕΕ για το κλίμα, η ΕΟΚΕ τόνισε ότι απαιτείται να καταργηθούν σταδιακά οι επιβλαβείς επιδοτήσεις των ορυκτών καυσίμων στις χώρες εταίρους, να αυξηθεί η χρηματοδότηση της Ε&Α για έργα στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και να προαχθεί η εμπορία των αγαθών και υπηρεσιών που ευνοούν τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

4. Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών

4.1 Οι αστοχίες που οδήγησαν στις εκτεταμένες εξεγέρσεις οι οποίες ξέσπασαν στον Αραβικό Κόσμο το 2011 κατέδειξαν και πάλι τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει η κοινωνία των πολιτών για τη δημοκρατική μετάβαση, τη συνταγματική μεταρρύθμιση και τη δημιουργία δεσμών. Η συμβολή της κοινωνίας των πολιτών –και κυρίως των κοινωνικών εταίρων– τόσο στην περιοχή αυτή όσο και στις χώρες της Ανατολικής Εταιρικής Σχέσης (ΑΕΣ)⁽¹³⁾ πρέπει να υποστηριχθεί και να ληφθεί δεόντως υπόψη προκειμένου να διασφαλιστούν διαφανείς και συμμετοχικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων και να επιτευχθεί η αποδοχή της κοινής γνώμης. Η ΕΟΚΕ θεωρεί εξαιρετικά λυπηρή την απουσία της παραμικρής αναφοράς –τόσο στην πρόταση όσο και στην ανακοίνωση– σε κάποιον μηχανισμό εστιασμένο στη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών, παρά το γεγονός ότι οι κοινωνικοί εταίροι θα έχουν αξιοσημείωτη συμμετοχή και θα χρειαστεί να προσφέρουν ζωτικά στοιχεία ανατροφοδότησης, ιδίως όπου ανακύπτουν προβλήματα, και παρά τη συγκεκριμένη αναφορά που πραγματοποιείται στην ανακοίνωση⁽¹⁴⁾ σε «κοινά –βιομηχανικής εμπνεύσεως– έργα». Εντούτοις, η ΕΟΚΕ είναι ιδιαίτερα ικανοποιημένη με τη συμπερίληψή της –επιτέλους– στο έργο της θεματικής πλατφόρμας της ΑΕΣ για την ενέργεια, μεταξύ άλλων επειδή η κοινωνία πολιτών συμμετέχει ήδη σταθερά στις συνεδριάσεις των άλλων τριών θεματικών πλατφορμών.

4.2 Επιπλέον, επίσημοι μηχανισμοί είτε έχουν ήδη δημιουργηθεί είτε πρόκειται σύντομα να δημιουργηθούν για την παρακολούθηση της υλοποίησης των άρτι συναφθεισών συμφωνιών ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ, ειδικότερα δε με τη Νότια Κορέα, ενώ έχει επίσης συσταθεί ένα ενεργό φόρουμ της κοινωνίας των πολιτών για την Ανατολική Εταιρική Σχέση (ΑΕΣ). Η έκφραση των απόψεων της κοινωνίας των πολιτών είναι εξίσου σημαντική και όσον αφορά τα ενεργειακά θέματα. Εδώ είναι απαραίτητη και η συμμετοχή των καταναλωτών, τους οποίους επιβαρύνουν δυσανάλογα οι αποτυχίες της αγοράς, μεταξύ άλλων προκειμένου να υπάρξει περισσότερη διαφάνεια, να αυξηθούν οι δυνατότητες επιρροής, καθώς και για την εκπαίδευση του κοινού.

5. Εκτενέστερες στρατηγικές εκτιμήσεις

5.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει και ενθαρρύνει ανεπιφύλακτα την πρόθεση της Επιτροπής να πρωτοστατήσει στο εγχείρημα της διαμόρφωσης μιας ολοκληρωμένης και συντονισμένης ευρωπαϊκής εξωτερικής ενεργειακής στρατηγικής και απευθύνει έκκληση στα κράτη μέλη προκειμένου να υποστηρίξουν τις προσπάθειές της επιδεικνύοντας πνεύμα αλληλεγγύης και αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

5.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η αλληλεγγύη είναι ο ακρογωνιαίος λίθος της κοινής ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ που μπορεί, αν μη τι άλλο, να συνδράμει αποτελεσματικά όποια κράτη μέλη δεν διαθέτουν την απαιτούμενη διαπραγματευτική ισχύ για την κάλυψη των ενεργειακών τους αναγκών σε δίκαιες και βιώσιμες τιμές.

⁽⁹⁾ Αιτιολογική Έκθεση (Κεφάλαιο 1 του εγγράφου COM (2011)540 τελικό)

⁽¹⁰⁾ ΕΕ C 132 της 3.5.2011, σ. 15-21

⁽¹¹⁾ ΕΕ C 182 της 4.8.2009, σ. 8-12

⁽¹²⁾ ΕΕ C 376 της 22/12/2011, σ. 1.

⁽¹³⁾ Ουκρανία, Μολδαβία, Γεωργία, Αρμενία, Αζερμπαϊτζάν και Λευκορωσία.

⁽¹⁴⁾ Κεφάλαιο 1.3, σ. 7.

5.3 Εκτός από μείζων καταναλωτής ενέργειας, η ΕΕ αναγνωρίζεται ότι αποτελεί επίσης μείζονα πάροχο τεχνολογίας, ενώ συγχρόνως «έχει θεσπίσει μερικά από τα παγκοσμίως υψηλότερα πρότυπα διαφάνειας και ρύθμισης των αγορών», συμπεριλαμβανομένων και προτύπων ασφαλείας για την πυρηνική ενέργεια και για άλλες μορφές ενέργειας.

5.4 Η ΕΟΚΕ λαμβάνει υπό σημείωση τα στοιχεία που παρέχονται στην ανακοίνωση⁽¹⁵⁾, σύμφωνα με τα οποία η Νορβηγία και η Αλγερία καλύπτουν το 85 % των ενωσιακών εισαγωγών φυσικού αερίου και το 50 % περίπου των ενωσιακών εισαγωγών αργού πετρελαίου (ενώ οι χώρες του ΟΠΕΚ προμηθεύουν το 36 % του εισαγόμενου αργού πετρελαίου). Η Ρωσία διαδραματίζει επίσης ηγετικό ρόλο όσον αφορά τον εφοδιασμό της ΕΕ σε άνθρακα και ουράνιο.

5.5 Παράλληλα με την πρόσβαση σε πρώτες ύλες, η απόκτηση πρόσβασης σε ενεργειακούς πόρους αποτελεί θεμελιώδη στρατηγικό προβληματισμό για την ΕΕ, καθώς η παγκόσμια ενεργειακή ζήτηση αναμένεται να εκτιναχθεί στα ύψη κατά την επόμενη εικοσαετία. Η ΕΟΚΕ προκρίνει, αφενός, την εδραίωση στρατηγικών εταιρικών σχέσεων με τους μείζονες ενεργειακούς φορείς σε παγκόσμια κλίμακα (ασχέτως εάν πρόκειται για προμηθευτές χώρες, για χώρες διαμετακόμισης ή για επίσης καταναλώτριες χώρες), στις οποίες θα πρέπει να περιλαμβάνεται η συνεργασία για τη βελτίωση της κερδοφορίας και την υιοθέτηση των τεχνολογιών χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, σε συνδυασμό με την προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και της ενεργειακής ανανέωσης, και, αφετέρου, τη μεγαλύτερη εστίαση⁽¹⁶⁾ στην ασφάλεια του εφοδιασμού. Η ΕΟΚΕ προσβλέπει ιδιαίτερα στη σύναψη της επικείμενης συμφωνίας με την Ουκρανία η οποία αναμένεται ότι θα καλύπτει τη διασφάλιση του απρόσκοπτου εφοδιασμού, την τιμολόγηση και άλλα βασικά θέματα.

5.6 Η παράμετρος αυτή θα αποβεί ιδιαίτερα σημαντική για το μέλλον της εμπορικής πολιτικής της ΕΕ, αλλά η ΕΟΚΕ χαιρετίζει επίσης την αναφορά που πραγματοποιείται στην ανακοίνωση όσον αφορά την ενίσχυση της διασύνδεσης της ενεργειακής πολιτικής με τις πολιτικές της ΕΕ που καλύπτουν την ανάπτυξη, τη διευρυνση, τις επενδύσεις και τις ευρύτερες διεθνείς σχέσεις της ΕΕ. Η προσέγγιση της διαχείρισης των διαφόρων αυτών τομέων πολιτικής της ΕΕ υπήρξε ένας από τους πρωταρχικούς στόχους της Συνθήκης της Λισαβόνας. Πλέον είναι εξίσου σημαντική η πλήρης συνάρθρωση της ενεργειακής πολιτικής της ΕΕ με τις εν λόγω πολιτικές, συμπεριλαμβανομένης οπωσδήποτε της αειφόρου οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των αναπτυσσόμενων χωρών.

5.7 Η ΕΟΚΕ ευελπιστεί ότι οι εταίροι μας στην Ενεργειακή Κοινότητα θα επιδιώξουν την εφαρμογή και την τήρηση των κανονιστικών ρυθμίσεων που διέπουν την εσωτερική αγορά ενέργειας της ΕΕ. Εκφράζει, ωστόσο, την ανησυχία της όσον αφορά την κριτική

αξιολόγηση στην οποία προέβη η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον περασμένο Μάρτιο⁽¹⁷⁾ σχετικά με τα επιτεύγματα της εν λόγω Κοινότητας. Εξακολουθεί να υφίσταται ένα σημαντικό χάσμα μεταξύ των πολιτικών δεσμεύσεων και της απτής εφαρμογής του ενεργειακού κεκτημένου από τα μέλη της Ενεργειακής Κοινότητας που επικριθηκαν και από την Επιτροπή για συνέχιση του παρωχημένου σχεδιασμού της αγοράς τους, παρεμπόδιση των επενδύσεων και νόθευση του ανταγωνισμού με τη διατήρηση της πλεονεκτικής θέσης των δημόσιων προμηθευτών τους μέσω ελεγχόμενων τιμών. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ διερωτάται ποια είναι τα καταλληλότερα μέσα προκειμένου η ΕΕ να μπορέσει να διαχειριστεί τις σχέσεις της με τους πιο απομακρυσμένους εταίρους της, καθώς και κατά πόσον θα ήταν σκόπιμο να εγκαταλείψει τις σχέσεις προμηθευτή/αγοραστή προς όφελος της μεγαλύτερης σύγκλισης των ενεργειακών αγορών.

5.8 Εφόσον η Ρωσία είναι σήμερα ο σημαντικότερος προμηθευτής ενέργειας της ΕΕ, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να συνεχίσει να καταβάλλει σθεναρές προσπάθειες για τη σύναψη της νέας συμφωνίας ΕΕ-Ρωσίας, η οποία πρέπει να περιλαμβάνει μια συνολική ενεργειακή συμφωνία. Η Ρωσία εξαρτάται εξίσου από το μέγεθος της αγοράς που της παρέχει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Η σύναψη μιας τέτοιας συμφωνίας θα αποτελούσε αξιοσημείωτη πρόοδο και συγχρόνως ορόσημο για την ανάληψη κοινής δράσης εκ μέρους της ΕΕ στον τομέα των εξωτερικών ενεργειακών σχέσεων.

5.8.1 Κατά τις διαπραγματεύσεις για τη σύναψη της εν λόγω συμφωνίας, απαιτείται να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή στη μοναδική περίπτωση των κρατών της Βαλτικής των οποίων τα ενεργειακά δίκτυα είναι συντονισμένα με το ρωσικό σύστημα, αλλά με κανένα αντίστοιχο σύστημα της ΕΕ, με αποτέλεσμα αυτές οι τρεις χώρες να εξαρτώνται αποκλειστικά και μόνο από τη Ρωσία για τη διασφάλιση της σταθερότητας και για τη ρύθμιση της συχνότητας στα ενεργειακά δίκτυά τους.

5.9 Η Αλγερία, η Λιβύη και η ευρωμεσογειακή περιφέρεια στο σύνολό της εξακολουθούν να έχουν επίσης ζωτική σημασία για την εξωτερική ενεργειακή συνεργασία.

5.10 Τέλος, η ΕΟΚΕ αναγνώρισε ότι οι χώρες της Κεντρικής Ασίας⁽¹⁸⁾ «κατέχουν σημαντικά πιθανά ενεργειακά αποθέματα που προσφέρουν στην Ευρώπη πρόσθετες και συμπληρωματικές (σε αντίθεση με τις εναλλακτικές) πηγές ενέργειας», επέμεινε ότι πρέπει «η βιωσιμότητα αυτών των συνδέσεων να βασίζεται σε πρακτικούς και οικονομικούς λόγους» και επισήμανε ότι «η ανάπτυξη των δεσμών της ΕΕ με την Κεντρική Ασία πρέπει να γίνεται σε στενή συνεργασία και αμοιβαία ενημέρωση ΕΕ, Ρωσίας, Κίνας και Τουρκίας». Η Κίνα έχει εν προκειμένω ιδιαίτερη σημασία ως είναι ένας ακόμη μείζων καταναλωτής ενέργειας, με αποτέλεσμα να καθίσταται –και σε αυτήν την περίπτωση– πρωτίστης σημασίας η παροχή ιδιαίτερης έμφασης στη στενή συνεργασία για θέματα σχετικά με την ενέργεια, την τεχνολογία και την κλιματική αλλαγή.

Βρυξέλλες, 18 Ιανουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

⁽¹⁵⁾ COM(2011)539 τελικό, σ. 11 (υποσημείωση αριθ. 20)

⁽¹⁶⁾ EE C 318 της 29.10.2011, σ. 150-154

⁽¹⁷⁾ COM(2011) 105 τελικό

⁽¹⁸⁾ EE C 248 της 25.8.2011, σ. 49-54

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/32/ΕΚ όσον αφορά την περιεκτικότητα των καυσίμων πλοίων σε θείο»

COM(2011) 439 final — 2011/0190 COD

(2012/C 68/13)

Εισηγητής: ο κ. Jan SIMONS

Το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αποφάσισαν, την 1η και την 13η Σεπτεμβρίου 2011 αντιστοίχως και σύμφωνα με το άρθρο 192 παρ. 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), να ζητήσουν τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την

Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/32/ΕΚ όσον αφορά την περιεκτικότητα των καυσίμων πλοίων σε θείο

COM(2011) 439 final — 2011/0190 (COD).

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 21 Δεκεμβρίου 2011.

Κατά την 477η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Ιανουαρίου 2012 (συνεδρίαση της 18ης Ιανουαρίου 2012), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 110 ψήφους υπέρ, 46 ψήφους κατά και 31 αποχές.

1. Συμπεράσματα

Η ΕΟΚΕ

1.1 Με απώτερο στόχο τη σχεδόν μηδενική περιεκτικότητα των καυσίμων πλοίων σε θείο, επαναλαμβάνει ότι επικροτεί την απόφαση του 2008 του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών (ΔΝΟ) για τη δραστική μείωση της περιεκτικότητας των καυσίμων πλοίων σε θείο μέχρι το 2020. Καλεί δε όλα τα κράτη μέλη του ΔΝΟ να επικυρώσουν το συντομότερο δυνατό τη σχετική σύμβαση του ΔΝΟ, προκειμένου να εξασφαλισθεί η παγκόσμια εφαρμογή της·

1.2 υποστηρίζει την πρόταση της Επιτροπής για την προσαρμογή της οδηγίας 1999/32/ΕΚ στο Παράρτημα VI σχετικά με την πρόληψη της ρύπανσης της ατμόσφαιρας από τα πλοία της Σύμβασης MARPOL 73/78 του ΔΝΟ, δηλαδή της Διεθνούς Σύμβασης για την Πρόληψη της Ρύπανσης από τα Πλοία. Κρίνει, ωστόσο, ότι ορισμένες προτάσεις και συνέπειες χρειάζονται περαιτέρω εξέταση·

1.3 ζητεί να ενσωματωθούν κατά κάποιον τρόπο στην οδηγία διατάξεις που να ανταποκρίνονται στον κανονισμό ΔΝΟ 18 σχετικά με την ποιότητα μαζούτ, με τη ρήτρα διαθεσιμότητάς του (απαίτηση σχετικά με τη «διάθεση στην αγορά») και τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων, εφόσον το πλοίο κάνει χρήση του Κανονισμού 18· επίσης ζητεί να ενσωματωθεί και η ρήτρα «μη διαθεσιμότητας» του εν λόγω κανονισμού·

1.4 τρέφει ερωτηματικά σχετικά με την πρόταση για την εφαρμογή του ορίου περιεκτικότητας σε θείο 0,1 % στα επιβατηγά πλοία εκτός των ΠΕΕΘ από το 2020. Η πρόταση δεν έχει ακόμα εξεταστεί πλήρως. Ωστόσο, χάριν της υγείας των επιβατών και των μελών πληρώματος των επιβατηγών πλοίων, η ΕΟΚΕ τείνει να υποστηρίξει την πρόταση. Δεν πρέπει να υπάρχουν διαφορές εντός της ΕΕ όσον αφορά τη μέριμνα για την υγεία του πληθυσμού·

1.5 θεωρεί ότι η απαγόρευση της εμπορίας καυσίμων πλοίων με περιεκτικότητα σε θείο που υπερβαίνει το 3,5 % κατά μάζα καθιστά λιγότερο ελκυστική τη χρήση μεθόδων μείωσης των εκπομπών στα πλοία (πλυντρίδες). Το θέμα αυτό θα πρέπει να αποσαφηνιστεί·

1.6 εκφράζει την ανησυχία της σχετικά με τα προβλήματα που θα μπορούσαν να προκύψουν εάν τεθεί σε ισχύ από το 2015 το όριο περιεκτικότητας σε θείο 0,1 % στις ΠΕΕΘ. Ο ΔΝΟ δεν έχει προβεί σε διεξοδική εκτίμηση των πιθανών επιπτώσεων. Η ΕΟΚΕ συνιστά να πραγματοποιούνται στο μέλλον εκ των προτέρων διεξοδικές εκτιμήσεις των επιπτώσεων από τον ΔΝΟ·

1.7 πιστεύει ότι θα πρέπει να διερευνηθούν περαιτέρω και να βελτιωθούν οι εναλλακτικές μέθοδοι μείωσης των εκπομπών και οι δυνατότητες χρήσης εναλλακτικών καυσίμων. Λαμβανομένων υπόψη των διάφορων αστάθμητων παραγόντων, όπως για παράδειγμα της διαθεσιμότητας καυσίμων χαμηλής περιεκτικότητας σε θείο το 2015 ή του κινδύνου «ανάποδης» στροφής σε άλλα μέσα μεταφοράς, η Επιτροπή προτείνει στη συνοδευτική της ανακοίνωση να τροποποιηθεί η προθεσμία εφαρμογής, εάν υπάρξει κίνδυνος να γίνουν πραγματικότητα οι εν λόγω παράγοντες. Η ΕΟΚΕ συνιστά να γίνει αυτό εγκαίρως, εάν κριθεί αναγκαίο, ώστε να συνεχιστεί η προώθηση των απαραίτητων επενδύσεων. Ειδικότερα, ενόψει του σύντομου χρονικού διαστήματος που απομένει έως το 2015, θα πρέπει να μετατεθεί η προθεσμία για την καθιέρωση του ανώτατου ορίου του 0,1 % στο 2020.

2. Εισαγωγή

2.1 Τα καύσιμα των πλοίων είναι τα φθηνότερα και τα λιγότερο εξευγενισμένα καύσιμα που υπάρχουν. Στις περισσότερες περιπτώσεις, είναι παραπροϊόντα μιας μεθόδου υψηλότερης διύλισης του πετρελαίου. Αποτελούν, επί του παρόντος, σημαντική πηγή ατμοσφαιρικής ρύπανσης, ιδιαίτερα όσον αφορά το διοξείδιο του άνθρακα (4 % του παγκόσμιου συνόλου από ανθρωπογενείς πηγές) και το οξείδιο του θείου (9 %).

2.2 Πριν τεθούν σε ισχύ οι συμβάσεις και τα πρωτόκολλα του Διεθνούς Ναυτιλιακού Οργανισμού (ΔΝΟ) των Ηνωμένων Εθνών και ειδικότερα η Σύμβαση για την πρόληψη της ρύπανσης από πλοία (MARPOL), το 1973 και το 1978 αντιστοίχως, και αργότερα το Πρωτόκολλο του 2008, επιτρεπόταν η χρήση καυσίμων περιεκτικότητας 4,5 % σε θείο.

2.3 Το παράρτημα VI της Σύμβασης MARPOL του 2008 προβλέπει μια δραστηκή και σταδιακή μείωση στο 0,5 % εν γένει για το 2020 και, σε περίπτωση δυσχερειών, το αργότερο μέχρι το 2025.

2.4 Είναι γνωστό ότι τα σωματίδια του θείου, τα οποία έχουν σχεδόν εξαλειφθεί από τις χερσαίες πηγές (ενέργεια και εκπομπές που οφείλονται στις οδικές μεταφορές), προκαλούν αναπνευστικά και καρδιακά προβλήματα και είναι γενικώς αποδεκτό ότι πρέπει να μειωθεί η περιεκτικότητα των καυσίμων πλοίων σε θείο.

3. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1 Η οδηγία 1999/32/EK (όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 2005/33/EK) ρυθμίζει την περιεκτικότητα σε θείο των καυσίμων που χρησιμοποιούνται στις θαλάσσιες μεταφορές και ενσωματώνει στο δίκαιο της ΕΕ ορισμένους διεθνείς κανόνες που έχουν συμφωνηθεί στο πλαίσιο του ΔΝΟ.

3.2 Στην τρέχουσα μορφή της, η εν λόγω οδηγία περιλαμβάνει αυστηρότερες διατάξεις σχετικά με την περιεκτικότητα σε θείο των καυσίμων πλοίων που χρησιμοποιούνται σε περιοχές που απαιτούν ιδιαίτερη προστασία του περιβάλλοντος, κυρίως στις περιοχές ελέγχου των εκπομπών θείου (ΠΕΕΘ).

3.3 Η ΕΟΚΕ γνωμοδότησε ήδη επί της πρότασης οδηγίας 1999/32/EK στις 14 Μαΐου 2003 ⁽¹⁾.

3.4 Με την υποστήριξη των κρατών μελών της ΕΕ, αναθεωρήθηκαν και ενισχύθηκαν τον Οκτώβριο του 2008 οι διεθνείς κανόνες του ΔΝΟ με την προσαρμογή του παραρτήματος VI της Σύμβασης MARPOL ⁽²⁾.

3.5 Οι κυριότερες αλλαγές που εισήχθησαν στο παράρτημα VI της MARPOL για τη ρύπανση από SO₂ είναι οι εξής:

— Η μείωση των ορίων που ισχύουν για την περιεκτικότητα σε θείο όλων των καυσίμων πλοίων στις ΠΕΕΘ από 1,5 % κατά βάρος σε 1,0 % από την 1η Ιουλίου 2010 και 0,10 % από την 1η Ιανουαρίου 2015.

— Η μείωση των ορίων που ισχύουν για την περιεκτικότητα σε θείο όλων των καυσίμων πλοίων εκτός ΠΕΕΘ από 4,5 % κατά

βάρος σε 3,5 % από τον Ιανουάριο του 2012 και σε 0,50 % από τον Ιανουάριο του 2020, με την επιφύλαξη αναθεώρησης το 2018 και με πιθανή αναβολή έως το 2025.

— Η έγκριση της χρήσης ενός εκτενούς φάσματος μεθόδων μείωσης των εκπομπών (ισοδύναμων επιλογών), όπως εξοπλισμός, μέθοδοι, διαδικασίες ή εναλλακτικά καύσιμα.

3.6 Προκειμένου να εξασφαλιστεί η συνοχή με το διεθνές δίκαιο, καθώς και η εφαρμογή στην ΕΕ των νέων παγκόσμιων προτύπων για το θείο, οι διατάξεις της οδηγίας 1999/32/EK θα πρέπει να ευθυγραμμιστούν με το αναθεωρημένο Παράρτημα VI της MARPOL. ⁽³⁾ Ήτοι:

— Ενσωμάτωση στην οδηγία των τροποποιήσεων του παραρτήματος VI της MARPOL του 2008 όσον αφορά την περιεκτικότητα των καυσίμων πλοίων σε θείο.

— Ευθυγράμμιση της οδηγίας με τις διατάξεις του ΔΝΟ που επιτρέπουν ένα ευρύ φάσμα ισοδύναμων μεθόδων μείωσης των εκπομπών. Προσθήκη στις διατάξεις αυτές πρόσθετων εγγυήσεων για να διασφαλιστεί ότι οι ισοδύναμες μέθοδοι μείωσης των εκπομπών δεν θα έχουν απαράδεκτες επιπτώσεις στο περιβάλλον.

— Καθορισμός της διαδικασίας ελέγχου του ΔΝΟ για τα καύσιμα.

3.7 Η Επιτροπή προτείνει επίσης τα ακόλουθα πρόσθετα μέτρα:

— Καθιέρωση ορίου περιεκτικότητας σε θείο 0,1 %, από το 2020, για τα επιβατηγά πλοία που δραστηριοποιούνται εκτός ΠΕΕΘ.

— Ανάπτυξη μη δεσμευτικής κατευθυντήριας γραμμής για τη δειγματοληψία και την υποβολή εκθέσεων. Αν αυτό δεν φέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα, πρέπει να εξεταστεί η θέσπιση δεσμευτικών κανόνων.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά, παρεμπιπτόντως, όπως και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και πολλοί άλλοι ενδιαφερόμενοι, εν μέρει για λόγους υγείας, ότι ο απώτερος στόχος είναι μια σχεδόν μηδενική περιεκτικότητα σε θείο των καυσίμων που χρησιμοποιούνται στη ναυτιλία. Για τον σκοπό αυτό, ο πληθυσμός και αυτός ο παγκοσμίου εμβέλειας κλάδος θα εξυπηρετηθούν περισσότερο με ρυθμίσεις παγκοσμίου ισχύος.

4.2 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την απόφαση του ΔΝΟ να προχωρήσει στη δραστηκή μείωση των εκπομπών θείου στη ναυτιλία. Πιστεύει δε ότι δεν πρέπει να υπάρξει διαφορά μεταξύ των παγκόσμιων κανόνων και αυτών που ισχύουν στην ΕΕ.

⁽¹⁾ CESE 580/2003, OJ C 208, 3.9.2003, σελ. 27-29.

⁽²⁾ Ψήφισμα ΜΕΡC.176((58) της 10ης Οκτωβρίου 2008 (αναθεωρημένο παράρτημα VI της MARPOL)

⁽³⁾ COM(2011) 439 final

4.3 Η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση για την κύρωση του παραρτήματος VI της σύμβασης MARPOL 73/78 από όλα τα κράτη μέλη του ΔΝΟ, προκειμένου να εξασφαλιστεί η παγκόσμια εφαρμογή του.

4.4 Ο κανονισμός 18 του παραρτήματος VI προβλέπει ότι κάθε συμβαλλόμενο κράτος υποχρεούται να προωθήσει τη διαθεσιμότητα των εν λόγω καυσίμων και να γνωστοποιεί στον ΔΝΟ τη διαθεσιμότητά τους στους λιμένες και τους τερματικούς σταθμούς. Παρ' όλα αυτά, ο ΔΝΟ τήρησε ρεαλιστική στάση και θέσπισε και μια ρήτρα μη διαθεσιμότητας.

4.5 Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η εν λόγω ρήτρα «μη διαθεσιμότητας» για το συγκεκριμένο καύσιμο, όπως ορίζεται στο παράρτημα VI της σύμβασης MARPOL, δεν έχει συμπεριληφθεί στην πρόταση τροποποίησης της οδηγίας. Η ΕΟΚΕ ζητεί να ενσωματωθούν κατά κάποιον τρόπο στην οδηγία διατάξεις που να ανταποκρίνονται στον κανονισμό ΔΝΟ 18 σχετικά με την ποιότητα μαζούτ, με τη ρήτρα διαθεσιμότητάς του (απαίτηση σχετικά με τη «διάθεση στην αγορά») και τις υποχρεώσεις υποβολής εκθέσεων, εφόσον το πλοίο κάνει χρήση του Κανονισμού 18· επίσης ζητεί να ενσωματωθεί και η ρήτρα «μη διαθεσιμότητας» του εν λόγω κανονισμού.

4.6 Η ΕΟΚΕ έχει απορίες σχετικά με τη νέα πρόταση της Επιτροπής για την καθιέρωση το 2020 του ορίου περιεκτικότητας σε θείο 0,1 % για τα καύσιμα που χρησιμοποιούνται από επιβατηγά πλοία εκτός ΠΕΕΘ. Η πρόταση δεν έχει ακόμα εξεταστεί πλήρως. Ωστόσο, χάριν της υγείας των επιβατών και των μελών πληρώματος των επιβατηγών πλοίων, η ΕΟΚΕ τείνει να υποστηρίξει την πρόταση. Δεν πρέπει να υπάρχουν διαφορές εντός της ΕΕ όσον αφορά τη μέριμνα για την υγεία του πληθυσμού.

4.7 Ο ορισμός νέων ΠΕΕΘ θα πρέπει να ακολουθεί τη διαδικασία του ΔΝΟ, λαμβανομένων υπόψη των επιστημονικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών παραμέτρων. Η παράγραφος 2 του νέου άρθρου 4α δεν είναι σαφής στο σημείο αυτό. Πρέπει οι νέες ΠΕΕΘ που εγκρίνονται από τον ΔΝΟ να ενσωματώνονται αυτομάτως στην οδηγία ή μήπως μια καθαρά ενωσιακή διαδικασία επιτρέπει στην Επιτροπή να ορίσει νέες ΠΕΕΘ και να τις προτείνει απευθείας στον ΔΝΟ; Εδώ χρειάζονται διευκρινίσεις.

4.8 Στο άρθρο 1 παράγραφος 4 (το νέο άρθρο 3α), η Επιτροπή αναφέρει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να διασφαλίζουν ότι δεν χρησιμοποιούνται ούτε διατίθενται στην αγορά καύσιμα πλοίων εντός της επικράτειάς τους, εάν η περιεκτικότητά τους σε θείο υπερβαίνει το 3,5 % κατά μάζα, προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος πρόκλησης λυμάτων υψηλής πυκνότητας. Ωστόσο, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη μέθοδοι μείωσης των εκπομπών (τρίψιμο) που επιτρέπουν τη χρήση καυσίμων με υψηλότερη περιεκτικότητα σε θείο, ενώ παράλληλα τηρούνται τα πρότυπα του ΔΝΟ.

4.9 Παρότι αυτό δεν προβλέπεται στους κανόνες του ΔΝΟ, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, κατά τη χρήση μεθόδων μείωσης των εκπομπών, πρέπει να επιτυγχάνονται συνεχείς μειώσεις οι οποίες είναι τουλάχιστον ισοδύναμες με τις μειώσεις που θα μπορούσαν να επιτευχθούν με τη χρήση καυσίμων πλοίων που πληρούν τις απαιτήσεις των άρθρων 4α και 4β. Αυτό είναι δύσκολο να επιτευχθεί, δεδομένου ότι θα μπορούσαν να προκύψουν προσωρινές διακοπές στη λειτουργία συσκευών μείωσης των εκπομπών και/ή πτώση της αποτελεσματικότητας του εξοπλισμού ως αποτέλεσμα της ιδιαίτερα έντονης χρήσης των κινητήρων, με αποτέλεσμα την προσωρινή αύξηση των εκπομπών θείου. Η απαίτηση αυτή θα πρέπει να παραλειφθεί.

4.10 Σε συμφωνία με τις παρατηρήσεις του σημείου 4.8, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι τα πλοία μπορούν να συμμορφωθούν στην πράξη με την απαίτηση που αναφέρεται στο παράρτημα 2 της πρότασης επί του άρθρου 4γ παρ. 3: «να τεκμηριώνουν με λεπτομερή στοιχεία την απουσία σοβαρών αρνητικών επιπτώσεων και κινδύνων για την υγεία του ανθρώπου και για το περιβάλλον από την απόρριψη ροών αποβλήτων στη θάλασσα, συμπεριλαμβανομένων των περικλειστών λιμένων, αγκυροβολιών και εκβολών ποταμών». Και σ' αυτήν την περίπτωση θα ήταν προτιμότερη η παραπομπή στην «τήρηση των απαιτήσεων του ψηφίσματος ΜΕΡC184(59) του ΔΝΟ σχετικά με τα ύδατα πλύσης», με τις οποίες απαγορεύονται οι απορρίψεις σε περικλειστούς λιμένες, αγκυροβόλια και εκβολές ποταμών.

4.11 Αν και η δραστική μείωση της περιεκτικότητας των καυσίμων πλοίων σε θείο που θεσπίστηκε το 2008 μέσω του παραρτήματος VI της σύμβασης MARPOL του ΔΝΟ έγινε γενικά αποδεκτή και πρέπει να ενσωματωθεί στην οδηγία 1999/32/ΕΚ, η απόφαση για την εφαρμογή του ορίου 0,1 % για τις εκπομπές SO_x στις περιοχές ελέγχου των εκπομπών (ΠΕΕΘ) (*) από το 2015 έχει προκαλέσει ανησυχίες.

4.12 Αντιδρώντας στην απόφαση του ΔΝΟ για αυτό το συγκεκριμένο σημείο και με την ευκαιρία της δημόσιας διαβούλευσης της Επιτροπής για την προσαρμογή της οδηγίας 1999/32/ΕΚ, διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη έχουν επισημάνει την ουσιαστική αύξηση του κόστους που προκύπτει από το όριο του 0,1 % για την περιεκτικότητα σε θείο των καυσίμων. Αν και σύμφωνα με ορισμένες μελέτες εκτιμάται ότι η χρήση αυτών των καυσίμων (αποστάγματα) θα επιφέρει πολύ αισθητή αύξηση του κόστους και απώλεια ανταγωνιστικότητας αναλόγως των εξεταζόμενων παραμέτρων, εντούτοις άλλες μελέτες δεν επιβεβαιώνουν την ύπαρξη τόσο μεγάλου κινδύνου.

4.13 Όπως και να έχουν τα πράγματα, αληθεύει ότι ο ΔΝΟ δεν προέβη σε κατάλληλη αξιολόγηση των επιπτώσεων πριν από την έκδοση αυτής της απόφασης. Η ΕΟΚΕ συνιστά στα κράτη μέλη που συμμετέχουν στον ΔΝΟ και στην Επιτροπή να καλέσουν τον ΔΝΟ να προβεί εκ των προτέρων στην κατάλληλη αξιολόγηση αντικτύπου.

4.14 Η στροφή προς τις οδικές μεταφορές έρχεται σε αντίθεση με τη στρατηγική που ορίζεται στη Λευκή Βίβλο «Χάρτης πορείας για έναν ενιαίο ευρωπαϊκό χώρο μεταφορών - Για ένα ανταγωνιστικό και ενεργειακά αποδοτικό σύστημα μεταφορών» του Μαρτίου 2011 (5). Εξάλλου, είναι πιθανό να οδηγήσει σε απότομη αύξηση του εξωτερικού κόστους από άποψη περιβαλλοντικής ζημίας και ιδίως αύξησης του CO₂, κυκλοφοριακής συμφόρησης, θορύβου, ατυχημάτων κλπ. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ συνιστά να γίνει ό,τι πρέπει προκειμένου να αποφευχθεί ο κίνδυνος «ανάποδης» στροφής στα χερσαία μέσα μεταφοράς.

4.15 Οι ενδιαφερόμενες πλευρές που είναι εγκατεστημένες στις τρεις ΠΕΕΘ εκφράζουν φόβους για δραστική μείωση της ανταγωνιστικότητας λόγω της αύξησης του κόστους των μεταφορών, με την επαπειλούμενη μετεγκατάσταση της παραγωγής και της αντίστοιχης απασχόλησης σε άλλες περιοχές εκτός ΠΕΕΘ, τόσο στην Ευρώπη όσο και παγκοσμίως.

(*) ΠΕΕΘ εντός της ΕΕ είναι η Βαλτική, η Βόρεια Θάλασσα και η Μάγχη.
(5) COM(2011) 144 final

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Καταβάλλονται προορατικά προσπάθειες για την ανάπτυξη μιας «εργαλειοθήκης» που θα επιτρέψει να υλοποιηθεί η απόφαση του ΔΝΟ να επιβάλει το όριο του 0,1 % για την περιεκτικότητα σε θείο των καυσίμων πλοίων στις ΠΕΕΘ από το 2015. Στο πλαίσιο αυτό, πραγματοποιήθηκε με τη συμμετοχή ειδικών διεξοδική ανάλυση της διαθεσιμότητας καυσίμων πλοίων περιεκτικότητας 0,1 % σε θείο, της χρήσης μεθόδων μείωσης των εκπομπών (πλυντρίδες) και της χρήσης υγροποιημένου φυσικού αερίου ως καυσίμου πλοίων. Δεν δόθηκε, ωστόσο, απάντηση στο ερώτημα της διαθεσιμότητας.

5.2 Η χρήση μεθόδων μείωσης των εκπομπών (πλυντρίδων/υδροαυτοκαθαριστών) δοκιμάζεται σε διάφορα πιλοτικά προγράμματα. Σημαντική πρόοδος αποτελεί το γεγονός ότι οι συσκευές πλυντρίδων είναι ήδη λειτουργικές επί των πλοίων. Επειδή αυτό το είδος εξοπλισμού που αποβάλλει ταυτοχρόνως ρύπους NO₂ και CO₂ μπορεί στο άμεσο μέλλον να αποδειχθεί αποτελεσματικό από την άποψη κόστους – οφέλους, καλό θα ήταν να ληφθεί υπόψη. Ειδικότερα, ενόψει του σύντομου χρονικού διαστήματος που απομένει έως το 2015, θα πρέπει να μετατεθεί η προθεσμία για την καθιέρωση του ανώτατου ορίου του 0,1 % στο 2020.

5.3 Η χρήση υγροποιημένου φυσικού αερίου ως εναλλακτικού καυσίμου πλοίων, είτε μόνου ή σε συνδυασμό με πετρέλαιο (διπλό σύστημα), αντιμετωπίζεται θετικά από τον κλάδο της ναυτιλίας, κυρίως για τις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων. Έχουν αρχίσει διάφορα πιλοτικά προγράμματα, κυρίως στη βόρεια Ευρώπη. Διεξάγονται συζητήσεις με τις ενδιαφερόμενες πλευρές για τα προβλήματα που εκκρεμούν, όπως: η διαφυγή μεθανίου, η οποία αυξάνει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, οι δυνατότητες ανεφοδιασμού με καύσιμα σε διάφορους ευρωπαϊκούς λιμένες, οι κανόνες ασφαλείας κατά τη διάρκεια του ανεφοδιασμού με καύσιμα κλπ. Το εγχείρημα αυτό το έχει αναλάβει η Ευρωπαϊκή Ένωση Εφοπλιστών (ECSA) σε συνεργασία με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Ασφάλειας της Ναυτιλίας (EMSA). Είναι σαφές ότι για την επίλυση των εκκρεμών προβλημάτων θα χρειαστεί αρκετός χρόνος.

5.4 Ο κλάδος της ναυτιλίας συνεχίζει να αναπτύσσει τα τρία στοιχεία της εργαλειοθήκης. Δεδομένου ότι δεν θα έχουν ολοκληρωθεί μέχρι το 2015, υπήρξαν πολλές εκκλήσεις να αναβληθεί η προθεσμία του 2015 με την πρόβλεψη εξαιρετικής ρύθμισης στον ΔΝΟ.

5.5 Η Επιτροπή προτείνει στη συνοδευτική ανακοίνωσή της να τροποποιηθεί η προθεσμία εφαρμογής, εφόσον υπάρξει κίνδυνος να επαληθευτούν τα στοιχεία που αναφέρθηκαν. Η ΕΟΚΕ συνιστά να γίνει αυτό εγκαίρως, εάν κριθεί αναγκαίο, ώστε να συνεχιστεί η προώθηση των απαραίτητων επενδύσεων.

5.6 Η Επιτροπή γνωρίζει ότι η συμμόρφωση με την απόφαση του ΔΝΟ να απαιτήσει, σύμφωνα με το παράρτημα VI της σύμβασης MARPOL, τη χρήση καυσίμων πλοίων περιεκτικότητας 0,1 % σε θείο στις ΠΕΕΘ από το 2015 θα επιφέρει σημαντική αύξηση του κόστους. Ασχολείται δε επί μακρόν με το θέμα αυτό στην ανακοίνωσή της σχετικά με την επισκόπηση της εφαρμογής της οδηγίας 1999/32/ΕΚ⁽⁶⁾.

5.7 Η Επιτροπή δηλώνει ότι οι πρόσθετες μέθοδοι συμμόρφωσης με τη χρήση τεχνολογιών όπως οι πλυντρίδες/υδροαυτοκαθαριστές, τα εναλλακτικά καύσιμα (LNG) και η τροφοδοσία με ηλεκτρική ενέργεια στην ξηρά, που προβλέπονται στο αναθεωρημένο Παράρτημα VI της σύμβασης MARPOL και, στη συνέχεια, στην πρόταση για αναθεώρηση της οδηγίας 1999/32/ΕΚ, θα απαιτήσουν σημαντικές κεφαλαιουχικές επενδύσεις τόσο από τον ιδιωτικό όσο και από τον δημόσιο τομέα.

5.7.1 Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή θέσπισε μια σειρά βραχυπρόθεσμων συνοδευτικών μέτρων για την υποστήριξη του κλάδου με ενισχύσεις διαθέσιμες μέσω των υφιστάμενων κοινοτικών μέσων χρηματοδότησης των μεταφορών, δηλαδή των Διερωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών (TEN-T), του προγράμματος Marco Polo II, του Ευρωπαϊκού Μέσου Χρηματοδότησης για Καθαρές Μεταφορές (ECTF), της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕΠ) και της χρησιμοποίησης κεφαλαίων των κρατών μελών για τη στήριξη μέτρων για τα πλοία και την ανάπτυξη των χερσαίων υποδομών.

5.7.2 Σε μεσοπρόθεσμη και μακροπρόθεσμη βάση, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναπτύσσει μια πολυδιάστατη προσέγγιση, όπως μια «εργαλειοθήκη για βιώσιμες πλωτές μεταφορές».

5.7.3 Η ΕΟΚΕ χαίρεται όλες αυτές τις προθέσεις της Επιτροπής. Επισημαίνει, ωστόσο, ότι το κόστος της εφαρμογής εναλλακτικών μεθόδων είναι πολύ υψηλό. Οι τεχνολογίες για τη μείωση των εκπομπών, ιδίως όταν χρησιμοποιούνται για τον έλεγχο των εκπομπών NO₂ και CO₂, μπορεί να είναι πιο αποτελεσματικές από την άποψη του κόστους. Τα προγράμματα στήριξης που αναφέρονται από την Επιτροπή είναι μεν θετικά, ωστόσο τίθεται το ερώτημα εάν οι επί του παρόντος διαθέσιμοι πόροι και οι ισχύουσες προθεσμίες επιτρέπουν τη συμβολή στη μείωση του κόστους εφαρμογής έως το 2015.

5.8 Όσον αφορά την υιοθέτηση της διαδικασίας ελέγχου καυσίμων του ΔΝΟ, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι υπάρχει διαφορά μεταξύ της διαδικασίας αυτής και του προτύπου του Διεθνούς Οργανισμού Τυποποίησης. Αυτό το θέμα θα πρέπει να αποσαφηνιστεί.

Βρυξέλλες, 18 Ιανουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

⁽⁶⁾ COM(2011) 441 final, 17.07.2011

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1300/2008 του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2008 για τη θέσπιση πολυετούς σχεδίου για το απόθεμα ρέγγας που κατανέμεται δυτικά της Σκωτίας και για την αλιεία του αποθέματος αυτού»

COM(2011) 760 *final* — 2011/0345 COD

(2012/C 68/14)

Στις 30 Νοεμβρίου 2011 και στις 13 Δεκεμβρίου 2011 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο αντιστοίχως, αποφάσισαν, σύμφωνα με το άρθρο 43, παράγραφος 2, της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να ζητήσουν γνωμοδότηση από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή με θέμα την

Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1300/2008 του Συμβουλίου της 18ης Δεκεμβρίου 2008 για τη θέσπιση πολυετούς σχεδίου για το απόθεμα ρέγγας που κατανέμεται δυτικά της Σκωτίας και για την αλιεία του αποθέματος αυτού

COM(2011) 760 τελικό — 2011/0343 COD.

Επειδή θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική, η ΕΟΚΕ, κατά την 477η σύνοδο ολομέλειας, της 18ης και 19ης Ιανουαρίου 2012 (συνεδρίαση της 18ης Ιανουαρίου 2012), αποφάσισε, με 171 ψήφους υπέρ και 14 αποχές, να εκδώσει θετική γνωμοδότηση για το προτεινόμενο έγγραφο.

Βρυξέλλες, 18 Ιανουαρίου 2012.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Staffan NILSSON

2012/C 68/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 1999/32/ΕΚ όσον αφορά την περιεκτικότητα των καυσίμων πλοίων σε θείο» COM(2011) 439 <i>final</i> — 2011/0190 COD	70
2012/C 68/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1300/2008 του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2008, για τη θέσπιση πολυετούς σχεδίου για το απόθεμα ρέγγας που κατανέμεται δυτικά της Σκωτίας και για την αλιεία του αποθέματος αυτού» COM(2011) 760 <i>final</i> — 2011/0345 COD	74

Τιμή συνδρομής 2012 (χωρίς ΦΠΑ, συμπεριλαμβανομένων των εξόδων ταχυδρομείου για κανονική αποστολή)

Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρές L + C, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	1 200 EUR ετησίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρές L + C, έντυπη έκδοση + ετήσιο DVD	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	1 310 EUR ετησίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρά L, μόνο έντυπη έκδοση	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	840 EUR ετησίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρές L + C, μηνιαίο συγκεντρωτικό DVD	22 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	100 EUR ετησίως
Συμπλήρωμα της Επίσημης Εφημερίδας, σειρά S — Δημόσιες συμβάσεις και διαγωνισμοί, DVD, μία έκδοση την εβδομάδα	πολύγλωσσο: 23 επίσημες γλώσσες της ΕΕ	200 EUR ετησίως
Επίσημη Εφημερίδα της ΕΕ, σειρά C — Διαγωνισμοί	γλώσσα(-ες) ανάλογα με τον διαγωνισμό	50 EUR ετησίως

Η συνδρομή στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, που εκδίδεται στις επίσημες γλώσσες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι δυνατή σε 22 γλωσσικές εκδόσεις. Περιλαμβάνει τις σειρές L (Νομοθεσία) και C (Ανακοινώσεις και Πληροφορίες).

Για κάθε γλωσσική έκδοση απαιτείται ξεχωριστή συνδρομή.

Σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 920/2005 του Συμβουλίου, που δημοσιεύτηκε στην Επίσημη Εφημερίδα L 156 της 18ης Ιουνίου 2005, τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν υποχρεούνται, προσωρινά, να συντάσσουν και να δημοσιεύουν στα ιρλανδικά όλες τις πράξεις. Γι' αυτό, η Επίσημη Εφημερίδα στα ιρλανδικά πωλείται ξεχωριστά.

Η συνδρομή για το Συμπλήρωμα της Επίσημης Εφημερίδας (σειρά S — Δημόσιες συμβάσεις και διαγωνισμοί) περιλαμβάνει 23 επίσημες γλωσσικές εκδόσεις σε ένα ενιαίο πολύγλωσσο DVD.

Με απλή αίτηση, οι συνδρομητές της *Επίσημης Εφημερίδας της Ευρωπαϊκής Ένωσης* έχουν δικαίωμα να λαμβάνουν διάφορα παραρτήματα της Επίσημης Εφημερίδας. Ενημερώνονται για την έκδοση των παραρτημάτων με «Σημείωμα προς τον αναγνώστη» που δημοσιεύεται στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

Πωλήσεις και συνδρομές

Συνδρομές σε διάφορες τιμολογημένες περιοδικές εκδόσεις, όπως η *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, διατίθενται στους εμπορικούς μας αντιπροσώπους. Κατάλογο των εμπορικών μας αντιπροσώπων θα βρείτε στο Διαδίκτυο, στη διεύθυνση:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_el.htm

Το EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) παρέχει άμεση και δωρεάν πρόσβαση στο δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ο ιστοχώρος αυτός επιτρέπει την πρόσβαση στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης* καθώς και στις Συνθήκες, στη νομοθεσία, στη νομολογία και στις προπαρασκευαστικές πράξεις.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση: <http://europa.eu>

